

HAL
open science

Moneda și circulația monetară în Principatul Moldovei (1711-1859)

Elena Arcuș-Jantovan

► **To cite this version:**

Elena Arcuș-Jantovan. Moneda și circulația monetară în Principatul Moldovei (1711-1859). History. Université Paris sciences et lettres; Universitatea de Stat din Moldova, 2020. Romanian. NNT : 2020UPSLE047 . tel-03586803

HAL Id: tel-03586803

<https://theses.hal.science/tel-03586803>

Submitted on 24 Feb 2022

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

THÈSE DE DOCTORAT
DE L'UNIVERSITÉ PSL

**Monnaie et circulation monétaire dans la Principauté de
Moldavie (1711-1859)**

**Moneda și circulația monetară în Principatul Moldovei
(1711-1859)**

Soutenue par

Elena ARCUȘ-JANTOVAN

Ecole doctorale n° ED 540

École transdisciplinaire

«Lettres/Sciences»

Spécialité

**Histoire et archéologie des
mondes anciens et médiévaux**

Composition du jury :

M. Ion NICULIȚĂ Docteur habilité en histoire, Professeur des universités, Université d'État de Moldavie	<i>Président</i>
M. Gheorghe POSTICĂ Docteur habilité en histoire, Professeur des universités, Université Libre Internationale de Moldavie	<i>Rapporteur</i>
M. Lucian MUNTEANU, Docteur en histoire, Institut d'Archéologie de l'Académie Roumaine	<i>Rapporteur</i>
Mme Ana BOLDUREANU Docteur en histoire, Musée National d'Histoire de Moldavie	<i>Examineur</i>
M. Eugen SAVA Docteur habilité en histoire, Musée National d'Histoire de Moldavie	<i>Examineur</i>
Mme Lilia DERGACIOVA Docteur en histoire, Cabinet Numismatique de la Bibliothèque de l'Académie Roumaine	<i>Examineur</i>
M. Georges DEPEYROT Docteur habilité en histoire, Directeur de recherche émérite École Normale Supérieure	<i>Directeur de thèse</i>

© Arcuş-Jantovan Elena, 2020

CUPRINS

Adnotare	4-6
Lista abrevierilor	7
Introducere	8-14
1. Istoriografie și izvoare	15-45
1.1. Istoricul cercetărilor.....	15-22
1.2. Izvoare.....	23-43
1.3. Concluzii la capitolul 1.....	43-45
2. Aspecte privind moneda și circulația monetară din perioada 1711-1859	46-81
2.1. Impactul evenimentelor politice asupra circulației monetare.....	46-52
2.2. Problema circulației monetare și a absenței unui sistem monetar național.....	52-72
2.3. Leul - monedă metalică și monedă de calcul.....	72-78
2.4. Concluzii la capitolul 2.....	79-81
3. Descoperiri de monede din anii 1711-1859 pe teritoriul Principatului Moldovei	82-144
3.1. Descoperiri de tezaure.....	82-112
3.2. Descoperiri monetare izolate.....	113-140
3.3. Concluzii la capitolul 3.....	140-141
Concluzii generale și recomandări	142-145
Bibliografie	146-162
Anexe	163-219
Hărți.....	163-170
Figuri.....	171-193
Repertoriu.....	194-219
Declarația privind asumarea răspunderii	220
CV	221-222

ADNOTARE

Arcuș-Jantovan Elena, „Moneda și circulația monetară în Principatul Moldovei (1711-1859)”, teză de doctor în istorie, Chișinău, 2020.

Structura tezei: Introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie cu 263 de titluri, 145 de pagini de text de bază, anexe, 13 hărți, 27 de figuri. Rezultatele obținute sunt publicate în 15 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: Principatul Moldovei, Regim fanariot, Imperiul Habsburgic, Imperiul Rus, Regulament Organic, monedă, circulație monetară, sistem monetar, tezaur, numismatică.

Scopul lucrării: elucidarea și interpretarea problemei evoluției monedei și circulației monetare pe teritoriul Principatului Moldovei în perioada 1711-1859 prin analiza surselor scrise și numismatice.

Obiectivele cercetării: actualizarea și interpretarea descoperirilor monetare prin realizarea repertoriului și prin cartografierea descoperirilor din această perioadă; aprecierea schimbărilor intervenite și estimarea impactului acestora asupra economiei; determinarea rolului acțiunilor politice; identificarea principalelor aspecte ale circulației monetare din Principatul Moldovei.

Noutatea și originalitatea științifică: acest studiu este necesar și util, fiindcă constituie o sinteză ce dezvăluie și reflectă circulația monetară în Principatul Moldovei, care, până la etapa actuală, a fost studiată doar în linii generale sau secvențial.

Rezultatele științifice obținute: rezidă în consemnarea și actualizarea particularităților distinctive ale problemei monetare din Principatul Moldovei în perioada 1711-1859, fapt ce permite o integrare coerentă a procesului circulației monetare din Principatul Moldovei în sistemul monetar internațional european din această perioadă.

Semnificația teoretică: consistă în abordarea și interpretarea modului de organizare și reglementare a circulației monetare din Principatul Moldovei din perioada 1711-1859, fapt care permite realizarea unui tablou complet al circulației monetare din acest spațiu.

Valoarea aplicativă: lucrarea va fi utilă cercetătorilor din domeniul istoriei și numismaticii în interpretarea anumitor aspecte din viața economică a Principatului, care sunt legate nemijlocit de procesul circulației monetare, îndeosebi prin prezentarea unui material numismatic inedit, prin realizarea unui repertoriu și prin cartografierea descoperirilor monetare.

Implementarea rezultatelor: diverse aspecte ale problemei abordate au fost prezentate la conferințe, simpozioane și colocvii, atât naționale, cât și internaționale, fiind expuse în 15 lucrări științifice (1 monografie colectivă, 10 articole în reviste științifice și 4 rezumate). Rezultatele științifice obținute sunt de o aplicabilitate eficientă atât prin racordarea acestora la anumite programe de studii ale instituțiilor de învățământ, cât și în cercetările numismatice.

ANNOTATION

Arcuş-Jantovan Elena, „Currency and monetary circulation in the Principality of Moldova (1711-1859)”, thesis for the scientific degree: PhD in History, Chişinău, 2020.

Thesis structure: Introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, a bibliography of 263 titles, 145 pages of the main text, annexes, 13 maps, 27 figures. The results obtained are published in 15 scientific papers.

Keywords: Principality of Moldova, Phanariot regime, Organic Regulation, Habsburg Empire, Russian Empire, currency, monetary circulation, monetary system, hoard, numismatics.

The aim of the thesis: elucidation and interpretation of the problem of currency evolution in the territory of the Principality of Moldova during 1711-1859 through analyzing the written and numismatic sources.

The objectives of the thesis: updating and interpretation of coin finds related to the period under review, through their cataloging and mapping; understanding the changes that have taken place and assessing their impact on the economy; determining the role of political actions; identification of the main aspects of the monetary circulation in the Principality.

Scientific novelty and originality: this work is necessary and useful, since it is a comprehensive study on the issues of money circulation in the territory of the Principality of Moldova from 1711 to 1859, which until now have been approached only in general or in part.

The obtained scientific results: resides in the specification and updating of the distinctive features of the monetary problem in the Principality of Moldova during the period 1711-1859, which allows a coherent integration of the monetary circulation process in the Principality of Moldova into the European international monetary system of this period.

Theoretical importance: consists in approaching and interpreting the organization and regulation of the monetary circulation in the Principality of Moldova from 1711 to 1859, which allows us to compile a complete picture of monetary circulation in this space.

Practical relevance: the paper will be useful to researchers in the field of history and numismatics in interpreting certain aspects of the economic life of the Principality, which are directly related to the process of monetary circulation, in particular by providing new numismatic material, developing the catalog and mapping coin finds.

Application of the scientific results: various aspects of the problem addressed were presented at conferences, symposiums and colloquiums, both national and international, being reflected in 15 scientific papers (1 collective monograph, 10 articles in scientific journals and 4 abstracts). The scientific results obtained are of an efficient relevance both by connecting them to certain study programs of the educational institutions, as well as in the numismatic researches.

АННОТАЦИЯ

Аркуш-Жантован Елена, „Монета и денежное обращение в Княжестве Молдавии (1711-1859)”, диссертация на соискание ученой степени доктора исторических наук, Кишинэу, 2020.

Структура работы: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 263 работ, 145 страниц основного текста, приложения, 13 карт, 27 иллюстраций. Полученные результаты опубликованы в 15 научных работах.

Ключевые слова: Молдавское княжество, Фанариотский режим, Органический регламент, Габсбургская империя, Российская империя, монета, денежное обращение, денежная система, клад, нумизматика.

Цель работы: освещение и интерпретация проблемы эволюции денежных знаков и денежного обращения на территории Молдавского княжества в период 1711-1859 гг. путем анализа письменных и нумизматических источников.

Задачи работы: актуализация и интерпретация монетных находок, относящихся к рассматриваемому периоду, путем их каталогизации и картографирования; осмысление происходивших изменений и оценка их влияния на экономику; определение роли политических событий; выявление основных аспектов денежного обращения.

Научная новизна: данная работа является необходимой и востребованной, поскольку представляет собой комплексное исследование, посвященное вопросам денежного обращения на территории Молдавского княжества с 1711 по 1859 год, которые до настоящего времени затрагивались лишь в общих чертах или частично.

Полученные научные результаты: спецификация отличительных особенностей денежной проблемы в Молдавском княжестве в период 1711-1859 гг., что позволяет обеспечить последовательную интеграцию процесса денежного обращения в Молдавском княжестве в европейскую международную денежную систему этого периода.

Теоретическая значимость: работы заключается в освещении и интерпретации способа организации и регулирования денежного обращения в Молдавском княжестве, что позволяет составить полную картину денежного обращения на этом пространстве.

Практическая значимость: работа может быть использована в ходе исследований в области истории при интерпретации определенных аспектов экономической жизни княжества, непосредственно связанных с процессом денежного обращения.

Применение научных результатов: различные аспекты рассматриваемой проблемы были представлены на конференциях, симпозиумах и коллоквиумах, как национальных, так и международных, и отражены в 15 научных работах (1 коллективная монография, 10 статей в научных журналах и 4 резюме). Полученные научные результаты имеют актуальное значение, как при подключении их к определенным учебным программам учебных заведений, так и при нумизматических исследованиях.

LISTA ABREVIERILOR

1. ActaMM - Acta Moldaviae Meridionalis- Anuarul Muzeului Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui, Vaslui.
2. ADMAE - Les Archives diplomatiques du Ministère des Affaires Etrangères, La Courneuve.
3. AIIX - Anuarul Institutului de Istorie A. D. Xenopol, Iași.
4. ANRM - Arhiva Națională a Republicii Moldova, Chișinău.
5. ArhMold - Arheologia Moldovei, Institutul de Arheologie din Iași, Iași.
6. BCIR - Buletinul Comisiei Istorice a României, București.
7. BSNR - Buletinul Societății Numismatice Române, București.
8. CAEF - Centre des Archives Economiques et Financières, Savigny-le-Temple.
9. Carpica - Carpica, Complexul Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău, Bacău.
10. CI - Cercetări Istorice, Complexul Național, „Moldova” Iași, Iași.
11. CN - Cercetări Numismatice, București.
12. CNA - Cronica Numismatică și Arheologică, București.
13. Cronica Vrancei - Cronica Vrancei, Muzeul Vrancei, Focșani.
14. Danubius - Danubius, Muzeul de Istorie Galați, Galați.
15. DIR - Documente privind istoria României, București.
16. DRH - Documenta Romaniae Historica.
17. Hurmuzaki - Documente privitoare la istoria românilor, București.
18. MemAntiq - Memoria Antiquitas, Muzeul de Istorie și Arheologie Piatra-Neamț.
19. SCN - Studii și cercetări de numismatică, București.
20. SMIM - Studii și materiale de istorie medie, București.
21. StComVrancea - Vrancea. Studii și Comunicări, Complexul Muzeal al județului Vrancea, Focșani.
22. Suceava - Suceava. Anuarul Muzeului Județean, Suceava.
23. Tyragetia - Tyragetia, Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău.
24. O.И.А.К. - Отчетъ Императорской Археологической Коммисіи, С-Петербургъ.

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța problemei abordate. Stabilirea structurii circulației monetare este o condiție necesară pentru înțelegerea mecanismelor de dezvoltare economică. Studiul circulației monedelor poate să aducă răspunsuri la întrebările cu referire la comerț și la viața economică a diferitor națiuni. Pentru înțelegerea corectă a circulației monetare dintr-o anumită perioadă este necesară examinarea minuțioasă a tuturor aspectelor esențiale din domeniu. Una din perioadele care nu este lipsită de material numismatic sau de studii cu referire la acesta, dar care a fost mai puțin cercetată din cauza dificultății de interpretare a anumitor procese, este perioada cuprinsă între anii 1711-1859. Din păcate, această reconstituire nu este o operație simplă, dimpotrivă, trebuie depășite o serie de dificultăți și obstacole, cum ar fi absența unei sinteze sau dispersarea documentelor, uneori încă nevalorificate și inedite. Dar cercetarea problemelor ce țin de circulația monetară va scoate în evidență cauzele și efectele dificultăților întâmpinate în dezvoltarea relațiilor economice atât interne, cât și externe, în situația în care lipsa unei monede naționale nu putea favoriza comerțul intern/extern și stabilirea unor relații economice de lungă durată și nu putea înlesni dezvoltarea unui sistem economic prielnic și înfloritor. În același timp, o prezentare detaliată a descoperirilor monetare, nu doar a tezaurelor, ci și a descoperirilor izolate, este o dovadă incontestabilă a diversității monetare din perioada dată. Prin cartografierea tezaurelor monetare se vor putea urmări schimbările survenite în urma unor evenimente politice majore și a influenței anumitor regimuri de dominație prin prezența sporită și impunerea monedei proprii în circulație, în perceperea taxelor etc. Astfel, studiul monedei și circulației monetare în Principatul Moldovei din perioada 1711-1859 va contribui la elucidarea procesului monetar, ca aspect substanțial pentru înțelegerea acestei perioade istorice.

Cadrul cronologic și geografic. Tema cercetată cuprinde intervalul cronologic 1711-1859, limita inferioară reprezentând instaurarea regimului fanariot în Principatul Moldovei, iar cea superioară Unirea Principatelor Române, perioadă în care politica monetară era sub controlul direct al Imperiului Otoman, ulterior și a Imperiului Habsburgic/Austriac (Bucovina/Ducatul Bucovinei din anul 1849) și a Imperiului Rus (Basarabia).

Cadrul geografic este reprezentat de teritoriul Principatului Moldovei, care pe parcursul perioadei 1711-1859 a suportat modificări teritoriale esențiale, ca urmare a anexării părții de nord a Principatului Moldovei la Imperiul Habsburgic în urma prevederilor Tratatului de la Kuciuk-Kainargi din anul 1774 – *Bucovina* (anexată oficial în 1775), precum și a anexării teritoriului dintre Prut și Nistru, a raialei Hotinului și a Bugeacului după Pacea de la București din anul 1812 – *Basarabia*, iar în cele din urmă prin retrocedarea Principatului Moldovei a trei județe din sudul Basarabiei în baza Tratatului de la Paris din anul 1856 – *Cahul, Bolgrad, Ismail*.

Însă, este imperios necesar includerea atât în repertoriul descoperirilor monetare, cât și în cartografierea descoperirilor monetare ulterioare anexărilor teritoriale, pentru a putea determina specificul circulației anumitor tipuri de monede (îndeosebi cele turcești, austriece și cele rusești), până și după instaurarea unui anumit regim, așa cum monedele din circulație s-au menținut în aceste teritorii pe întreg parcursul perioadei studiate.

Scopul și obiectivele lucrării. Lucrarea are ca scop studierea și interpretarea modului de organizare și reglementare a circulației monetare în Principatul Moldovei, precum și analiza tezaurilor monetare și a descoperirilor izolate de pe teritoriul Principatului Moldovei. Tratarea problemei tezaurilor monetare descoperite în Principat se va realiza prin prisma schimbărilor ce au avut loc odată cu instaurarea regimurilor străine de dominație, prin alcătuirea unui repertoriu și a cartografiei descoperirilor monetare, precum și prin dezvăluirea unor aspecte ce vizează importanța acestor descoperiri de monede pentru cercetările numismatice, dar și a istoriei Principatului Moldovei. Pentru realizarea acestui scop, vom urmări obiective ce țin de identificarea principalelor tipuri monetare din perioada respectivă și de rolul acestora în circulație, de impactul regimului politic instaurat, de diversele legi ce au abordat în mod direct, dar și indirect problema monetară.

Obiectivele acestei lucrări sunt:

- Actualizarea și interpretarea descoperirilor monetare prin realizarea repertoriului și prin cartografierea descoperirilor din această perioadă;
- Aprecierea schimbărilor intervenite în circulația monetară ca urmare a instaurării regimului fanariot, habsburgic/austriac și a celui rusesc până la unirea din anul 1859;
- Estimarea impactului schimbărilor în circulația monetară asupra economiei din Principatul Moldovei;
- Prezentarea istoricului cercetării acestei probleme, subliniind rolul acțiunilor politice;
- Identificarea principalelor aspecte ale circulației monetare din Principatul Moldovei în perioada 1711-1859.

Ipoteza de cercetare. În această lucrare se vor determina și se vor interpreta factorii ce au influențat circulația monetară și răspândirea diverselor emisiuni monetare, precum: interzicerea de a emite monedă proprie și chiar de a fixa cursul monedelor străine, existența unei monede fictive de calcul, stabilirea unui curs monetar diferit în comerț și în visterie, speculațiile monetare, prezența unui număr mare de monede false, persistența comerțului cu monede etc. Regimul de dominație și războaiele ruso-austro-turce au determinat apariția (monedele de tip Sadagura) și intensitatea circulației anumitor tipuri de monede, îndeosebi în perioada anexării Bucovinei (1775) și Basarabiei (1812), sau a Regulamentului Organic (1831-1832). În acest interval de timp devaluarea și fluctuația valorilor monetare, cauzate de speculațiile din perioada

turcă, au contribuit la dezordinea din circulația monetară, iar sistemul financiar al Principatului reflectă caracteristicile perioadei în care reglementările nu puteau fi de durată, nefiind sprijinite pe un sistem politic stabil. În același timp, aceste aspecte nu pot fi precizate decât prin corelarea surselor scrise cu cele numismatice.

Metodologia cercetării științifice. În funcție de obiectivele propuse în abordarea acestei teme au fost utilizate următoarele metode de cercetare: comparativă (colaționarea frecvenței anumitor tipuri de monede atestate în cadrul tezaurilor cu decoperirile izolate, precum și compararea surselor scrise cu cele numismatice și arheologice), cartografică (elaborarea hărților și stabilirea arealului de răspândire a monedelor în diferite perioade de circulație a acestora), tipologică (identificarea și sistematizarea principalelor tipuri de monede), cantitativă (determinarea volumului anumitor emisiuni din circulație), de analiză (examinarea rolului factorilor majori care au influențat circulația monetară), de sinteză (reconstituirea tabloului circulației monetare, prin sintetizarea descoperirilor monetare), analogiilor (determinarea analogiilor între Valahia și Principatul Moldovei), și, nu în ultimul rând, cea istorică (prezentarea evoluției și schimbărilor intervenite în circulația monetară pe tot parcursul perioadei). Acest studiu va fi axat pe cercetarea următoarelor două categorii de izvoare: scrise și numismatice. Metodele vor fi însoțite de determinarea în timp a principalelor probleme și evoluția acestora, precum și de evidențierea particularităților și similitudinilor atestate. Partea teoretico-științifică a lucrării va cuprinde analiza unor izvoare de o importanță deosebită.

Noutatea și originalitatea științifică. Intenția principală este de a realiza o primă lucrare de sinteză referitoare la circulația monetară în Principatul Moldovei. În această lucrare vor fi interpretate, prin coroborare, datele provenite din sursele scrise cu cele obținute din analiza materialului numismatic, care vor permite înțelegerea, argumentarea și tratarea, în adevăratul sens al cuvântului, a modului de organizare și reglementare a circulației monetare din această perioadă. La etapa actuală sunt atestate numeroase aspecte care nu au fost cercetate, din mai multe considerente, și care fac dificilă tratarea problemei în cauză. Pe de o parte, absența unei monede naționale a permis pătrunderea diverselor tipuri de monede străine, iar pe de altă parte, diversele puteri străine instaurate au lăsat în urma lor o cantitate importantă de monede. Această stare de lucruri, care se menține și se intensifică în secolul al XVIII-lea, persistă și la începutul secolului al XIX-lea. La începutul secolului al XVIII-lea era cunoscut deja un număr mare de monede care circulau pe teritoriul Principatului, printre care: zlot, ducat, rubla, taler, piastru, altın, akçe, kreuzer, zwanzinger, ort, scud, colonnato etc., iar în secolul al XIX-lea tipurile de monede se diversifică considerabil, cuprinzând: ducat, florin, taler, ikosar, zecchino, napoléon, yirmilik, kuruş, para, rubla, kopeika etc. Mai apoi, devaluarea și fluctuația valorilor monetare, cauzate de speculațiile din această perioadă, au contribuit substanțial la dezordinea din circulația

monetară. În același timp, s-au bătut și monede pentru Principate de către Imperiul Rus - monedele Sadagura - cu un statut ce nu poate corespunde unor monede naționale, fiindcă au fost emise fără consimțământul administrației Principatelor. Erau doar bani de război, care au condus la destabilizarea circulației monetare și la nemulțumiri în rândul populației. Prin Regulamentul Organic (1831-1832) s-a încercat rezolvarea problemei monetare și s-a hotărât ca monedele circulante să fie ducatul olandez de aur (galben) și zwanzinger-ul de argint (sfaț). Prețurile și alte operații comerciale se calculau în „lei”, „leul” fiind o monedă fictivă ce nu era în circulație, având ca submultiplu paralele. Deoarece și piaștii turcești aveau ca submultiplu paralele, deseori se produceau confuzii și chiar apăreau anumite probleme în exprimarea valorilor. „Leul” a circulat mai întâi ca monedă metalică, reprezentată de talerul-leu, mai apoi sub formă de monedă de calcul.

Așadar, stocul monetar din circulație înainte de legea monetară din anul 1867 nu putea satisface necesitățile unei economii în dezvoltare. Abia atunci s-a creat primul sistem monetar românesc, căci, înainte de această lege, în Principatul Moldovei nu exista niciun sistem monetar, era doar o stare monetară confuză, incoerentă și defectuoasă. Finanțele și circulația monetară sunt sectoare care au nevoie să fie adaptate pentru a crea un cadru adecvat dezvoltării economice, situație ce nu era caracteristică acestei perioade. Respectiv, un studiu care ar dezvălui problema monetară sub toate aceste aspecte, însoțit de argumentări și de exemplificări pertinente atât din sursele scrise, cât și din cele numismatice este absolut necesar.

Importanța teoretică a lucrării. Această lucrare contribuie la aprofundarea cunoștințelor din domeniul istoriei monetare, fiindcă la etapa actuală încă nu există o lucrare consacrată în totalitate acestei teme pentru segmentul de timp respectiv. Precizările aduse referitor la anumite tipuri de emisiuni permit datarea mai exactă a monumentelor arheologice și a unor evenimente istorice. Importanța cercetării acestei teme se probează și prin informațiile excerptate din mai multe rapoarte, din scrisori păstrate în fondurile de arhive, din cronici, din jurnalele și notițele calatorilor ce au vizitat Principatul Moldovei, din diversele acte de vânzare și cumpărare, de venituri și cheltuieli, împrumuturi, datorii, de moștenire etc. În același timp, informația privitoare la tezaure și descoperiri izolate de monede este adusă la ordinea zilei prin identificarea și prin analiza unui nou material numismatic. Problemele ce țin de monedă și de circulația monetară sunt analizate prin prisma evenimentelor politice, economice care le-au influențat, insistându-se asupra schimbărilor survenite pe parcurs în circulația monetară. S-a identificat modul și intensitatea circulației diverselor tipuri de monede pe parcursul perioadei cercetate, apariția, dar și dispariția anumitor tipuri de monede din circulație. În acest context, problema studiată este una de actualitate, ce are rolul să contribuie la completarea cunoștințelor privind moneda și circulația monetară din Principatul Moldovei în perioada 1711-1859.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul respectiv. Problema științifică soluționată rezidă în:

- actualizarea și prezentarea procesului circulației monetare în Principatul Moldovei;
- introducerea în circuitul științific a unor noi descoperi monetare;
- identificarea principalelor trăsături ale circulației monetare prin corelarea surselor scrise cu cele arheologice;
- realizarea unui repertoriu al descoperirilor monetare;
- evaluarea detaliilor relevante referitoare la răspândirea anumitor tipuri de monede în urma realizării cartografiei.

Astfel, în această lucrare a fost abordat și interpretat modul de organizare și de reglementare a circulației monetare din Principatul Moldovei în perioada 1711-1859, fapt care a permis realizarea unui tablou complet al circulației monetare din acest spațiu.

Valoarea aplicativă a lucrării. Lucrarea va fi utilă cercetătorilor din domeniul istoriei în interpretarea anumitor aspecte din viața economică a Principatului, care sunt legate nemijlocit de procesul circulației monetare. În același timp, lucrarea va fi utilă și cercetătorilor din domeniul numismaticii prin prezentarea unui material numismatic inedit, prin realizarea unui repertoriu și prin cartografierea descoperirilor monetare.

Aprobarea rezultatelor științifice. Diverse aspecte ale problemei abordate în teza de doctorat au fost prezentate la conferințe, simpozioane și colocvii, atât naționale, cât și internaționale, o parte dintre ele fiind expuse în următoarele publicații:

- Moneta Terrae Moldaviae – II. Repertoriu Numismatic, Editura Stef, Iași, 2019 (în colaborare cu Viorel M. Butnariu, Raisa Tabuica, Cristiana Tătaru);
- Impactul evenimentelor politice din perioada 1711-1859 asupra circulației monetare din Principatul Moldovei. În: Studia Universitatis Moldaviae, nr. 4 (114) Chișinău, 2018;
- Monede din colecțiile muzeelor raionale din Cahul, Florești, Hâncești, Leova și Sângerei. În: Simpozionul XVII de Numismatică, Programul și rezumatele comunicărilor, Chișinău, 5-6 octombrie 2017;
- Mențiuni privind moneda în Principatul Moldovei (1711-1859) în izvoarele scrise: cronici și colecții de documente. În: Conspecte Numismatice VII, Chișinău, 2017;
- Circulația monetară în secolul al XIX-lea în Principatul Moldovei: corespondența comercială a Consulatelor franceze din Iași și Galați (1803-1866). În: Tyragetia, s.n., vol. XI [XXVI], nr. 2, 2017;
- Monnaie et circulation monétaire dans la Principauté de Moldavie (1711-1859). În: Programme de la troisième journée doctorale du Laboratoire d'Archéologie et de Philologie d'Orient et d'Occident, École Normale Supérieure, Paris, 4 martie, 2016;

- Valoarea nominală și intrinsecă a monedelor în secolele XVIII-XIX. În: *Conspecte Numismatice VI*, Chișinău, 2016;
- Circulația monetară în secolul al XIX-lea în Principatul Moldovei: corespondența comercială a Consulatelor franceze din Iași și Galați (1803-1866). În: *Simpozionul XVI de Numismatică, Programul și rezumatele comunicărilor*, Chișinău, 22-23 septembrie 2016;
- Aspecte din istoria circulației monetare în Galați în secolul al XIX-lea. Materiale din Arhivele Ministerului de Externe al Franței. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, nr. 4 (84) Chișinău, 2015;
- Călători francezi despre comerț, mărfuri și prețuri în Principatul Moldovei (a doua jumătate a secolului al XVIII-lea – prima jumătate a secolului al XIX-lea). În: *Conspecte Numismatice V*, Chișinău, 2015;
- Din patrimoniul Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală. Colecția numismatică. În: *Buletin Științific. Revistă de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie*, nr. 21 (34), fascicula Etnografie și Muzeologie, Chișinău, 2014;
- Proiectul reformei monetare a lui Alexandru Ioan Cuza. În: *Conspecte Numismatice IV*, Chișinău, 2014;
- „Aurul lui Manuc Bey” la Hîncești, între legendă și realitate. În: *Conspecte Numismatice III*, Chișinău, 2013;
- Legislația patrimoniului în Imperiul Rusiei în secolul al XIX-lea și impactul asupra guberniei Basarabia. În: *Atelierul Istoricului: surse, metode, interpretări*, Cluj-Napoca, 2012 (în colaborare cu Sergiu Matveev);
- Monede antice și medievale descoperite pe teritoriul guberniei Basarabia. Probleme de tipologie și cronologie. În: *Simpozionul XIII de Numismatică, Programul și rezumatele comunicărilor*, Chișinău, 6-7 septembrie 2012 (în colaborare cu Sergiu Matveev).

Sumarul compartimentelor tezei. Teza a fost structurată în următoarele compartimente: Adnotare; Lista abrevierilor; Introducere; Capitolul I. Istoriografie și Izvoare; Capitolul II. Aspecte privind moneda și circulația monetară din perioada 1711-1859; Capitolul III. Descoperiri monetare din anii 1711-1859 pe teritoriul Principatului Moldovei; Concluzii generale și recomandări; Bibliografie și Anexe (Repertoriu, Harți și Figuri).

În *Introducere* au fost expuse și argumentate gradul de actualitate a temei, scopul și obiectivele cercetării, cadrul cronologic și geografic al lucrării, scopul și obiectivele lucrării, metodologia investigației, noutatea științifică, importanța teoretică a lucrării, problema științifică importantă soluționată, valoarea aplicativă a lucrării, aprobarea rezultatelor științifice și sumarul compartimentelor tezei.

În primul capitol, intitulat *Istoriografie și izvoare*, s-a prezentat problema monetară din Principatul Moldovei din perioada 1711-1859. Totodată, s-au sintetizat informațiile obținute din izvoarele scrise. Prin analiza numeroaselor documente despre venituri și cheltuieli, a diverselor acte de vânzare și cumpărare și, nu în ultimul rând, a legilor referitoare la introducerea în circulație a unor anumite monede, sau, dimpotrivă, a scoaterii din circulație a unor monede, la stabilirea cursului monetar etc., s-a identificat o bună parte de monede din circulație. Tot în acest capitol sunt prezentate și izvoarele numismatice, reprezentate de descoperirile de tezaure și de descoperirile izolate. Aceste două tipuri de surse, cele scrise și cele numismatice, au fost corelate pentru a crea o imagine cât mai exactă, cantitativ și cronologic, asupra peisajului monetar.

În capitolul al doilea intitulat *Aspecte privind moneda și circulația monetară din perioada 1711-1859* s-au descris și s-au interpretat principalele aspecte ale circulației banilor din această perioadă, care s-a caracterizat, în primul rând, prin lipsa unui sistem monetar național, fapt ce a generat dezordine și confuzie pe tot parcursul perioadei, în situația în care regimurile străine nu aveau interes să soluționeze aceste probleme, ci, dimpotrivă, impunând anumite tipuri de monede sau de cursuri monetare, obțineau beneficii. Descrierea și analiza acestui tablou complex în totalitatea elementelor ce-l definesc, deși caracterizat prin haos în circulația monetară, a contribuit într-o măsură foarte mare la înțelegerea situației economice și politice din Principat. În același context, s-au elucidat câteva aspecte legate de urmările războaielor, ale regimurilor instaurate și, desigur, ale schimbărilor intervenite odată cu legislația nouă adoptată în această perioadă, evenimente care au avut un impact evident asupra circulației monetare din Principat.

În capitolul al treilea - *Descoperiri de monede din anii 1711-1859 pe teritoriul Principatului Moldovei* - s-au prezentat izvoarele numismatice, realizându-se un repertoriu și o cartografie a descoperirilor monetare. Prin corelarea cu cartografia acestora s-au stabilit noi date utile și importante despre perioada cercetată. Astfel, prin analiza și corelarea tuturor tipurilor de izvoare cu referențe la problema studiată, s-au identificat monedele care au rămas în circulație pe tot parcursul perioadei cuprinse între anii 1711-1859, cele care au fost o perioadă mai scurtă în circuit, s-a constatat care piese au avut un rol mai important și care unul minor, dar care, în ansamblu, au întreținut circulația monetară din acest teritoriu.

În compartimentul *Concluzii generale și recomandări* sunt incluse principalele concluzii la care s-a ajuns în baza deducțiilor și constatărilor făcute în urma cercetării materialului factual. Recomandările se referă la stadiul actual de cercetare a problemei circulației monetare din Principatul Moldovei din perioada studiată.

Bibliografia conține 263 de titluri.

Anexele conțin un material ilustrativ reprezentat de 13 hărți și 27 de figuri și repertoriul descoperirilor de monede din perioada 1812-1859.

1. ISTORIOGRAFIE ȘI IZVOARE

1.1. Istoricul cercetărilor

Privitor la circulația monetară din secolul al XVIII-lea și prima jumătate a secolului al XIX-lea de pe teritoriul Principatului Moldovei sunt o serie de lucrări în care sunt tratate aspecte importante și necesare pentru înțelegerea întregii complexități a problemei studiate.

Istoricul cercetărilor referitoare la problema acestei lucrări demonstrează că s-a manifestat interes față de circulația monetară pe teritoriul respectiv, reflectat în diverse materiale, dar acestea nu au avut ca scop principal elucidarea nemijlocită a subiectului cercetat de noi, ci au abordat doar secvențial anumite detalii, sau a fost prezentă doar situația generală din domeniu, neatestându-se o lucrare axată în totalitate pe problema studiată. Această temă intră în vizorul cercetătorilor abia la începutul secolului al XX-lea, în cadrul dezvoltării numismaticii și cercetărilor din spațiul românesc. C. Moisil este cel ce va pune problema la ordinea zilei și va evidenția importanța cercetărilor numismatice, iar un moment important pentru începuturile cercetărilor numismatice din România a fost apariția „Buletinului Societății Numismatice Române” la București. Scopul acestei Societăți viza: „...dezvoltarea științei și artei numismatice, prin mijlocirea unor relațiuni mai strânse între colecționari și cercetători...” [89, p. 2], iar unul dintre obiectivele importante pe care doreau să-l realizeze membrii Societății era „...să se întocmească un inventar cât mai complet al tezaurelor monetare ce s-au descoperit până acum în cuprinsul teritoriului românesc și acest inventar să fie ținut în curent cu descoperirile ce se vor face și de acum înainte.” Pentru realizarea acestui obiectiv și pentru întocmirea unui astfel de inventar în revistă se va face apel către toți cei care dețin anumite informații referitoare la descoperirile monetare făcute în orice regiune românească, să binevoiască să înștiințeze despre acestea, ceea ce constituie un moment crucial pentru dezvoltarea și evoluția cercetărilor numismatice din acest spațiu [181, p. 20]. La această etapă de studiere a descoperirilor monetare, O. Iliescu avea să indice că: „, pentru a nu încărca repertoriul numismatic cu informații foarte vagi, care pot fi adesea greșite, credem că trebuie eliminate toate descoperirile care nu au măcar indicația unei localități.” [190, p. 64-66], acest aspect fiind unul prea strict, căci uneori prezența unei anumite monede într-un anumit spațiu, indiferent de localizarea concretă a acesteia, poate să ofere date extrem de utile privitor la circulația monetară din întreg teritoriul românesc. Între timp, I. Țabrea tratează și el un aspect însemnat și necesar de elucidat referitor la „Descoperirea și păstrarea tezaurelor arheologice în România”, într-un articol publicat în „Cronica numismatică și arheologică din anul 1939” [231, p. 161-166], în care abordează problema descoperirilor și conservării tezaurelor „îngropate de multă vreme”, fapt ce permite o documentare temeinică asupra tezaurelor monetare. În edițiile Buletinului Societății Numismatice Române, din anul 1913 până în anul 1923, va apărea rubrica îngrijită de C. Moisil: „Monede și tezaure monetare

găsite în România și în Ținuturile românești învecinate (Vechiul teritoriu geto-dac)”, unde sunt incluse și descrise la acea etapă doar monedele și tezaurele din epoca antică și medievală. În anul 1926 apare o altă rubrică ce îi aparține tot lui C. Moisiu: „Noi descoperiri monetare în România”, continuare a rubricii „Monede și tezaure monetare găsite în România și în Ținuturile românești învecinate (Vechiul teritoriu geto-dac)”, ce conținea un repertoriu început în anul 1913, care a fost completat până la a 120-a descoperire monetară. Abia la această etapă monedele din epoca modernă încep a fi incluse în repertorii, dar totuși în număr foarte mic (Iași, 1923). Mai apoi, din anul 1976 până în anul 2009 apare un compartiment nou în revistă: „Descoperiri monetare”, unde iar se includ noile descoperiri în calitate de contribuții la repertoriu. Alte reviste de o importanță substanțială au fost: „Cronica numismatică și arheologică”, apărută în anul 1921, mai apoi revista „Studii și cercetări de numismatică” cu primul număr apărut în anul 1957 și, desigur, revista „Cercetări numismatice”, cu cele opt numere, din anul 1978 până în anul 2002. Astfel, această perioadă se integrează în seria cercetărilor monetare ce se desfășoară la nivel internațional, așa cum din anii '60 studiile asupra circulației monetare devin sistematice.

În cercetarea numismatică un rol substanțial l-a avut Cabinetul Numismatic¹ al Bibliotecii Academiei Române, îndeosebi prin preocupările permanente de donații și achiziții monetare [150, p. 30]. Un alt eveniment de seamă a fost inaugurarea în anul 1972 a Muzeului de Istorie a Republicii Socialiste România. Obiectivul urmărit de secția numismatică era expunerea cu mijloace muzeistice a istoriei României, înfățișând principalele etape ale circulației monetare pe teritoriul României [114, p.30]. În conformitate cu această clasificare, problema cercetată în lucrarea de față se încadrează în limitele cronologice ale epocii a treia - „perioada haosului monetar”, începând cu regimul fanariot și ale epocii a patra - „epoca regulamentară”, care a durat până la Unirea Principatelor. Această abordare, deși este interesantă, totuși ar putea fi interpretată și sub alt unghi, fiindcă în întreaga perioadă, începând cu regimul fanariot și până la Unire, a existat o dezordine evidentă a circulației monetare, a lipsit un sistem monetar național, iar Regulamentul Organic n-a avut un impact prea mare în îmbunătățirea situației respective. În contextul dat, aceste două etape ar putea ușor să fie concentrate într-o etapă unică, o perioadă a lipsei de monedă națională și a haosului în circulație. În același timp se impune elucidarea faptului că nu exista o monedă moldovenească pentru acea perioadă și că, probabil, se face o confuzie cu „leul” utilizat la acel moment în efectuarea calculelor, fără a se menționa în izvoarele scrise că „leul,, era de fapt o monedă fictivă. Aceste două perioade, luate împreună, conturează delimitările cronologice ale lucrării noastre, adică perioada cuprinsă între anii 1711-1859. În

¹Colecția numismatică a Cabinetului a fost începută în anul 1871 în baza donațiilor lui D. A. Sturdza și ale lui M. C. Sutz. În anul 1911 la inițiativa lui I. Bianu are loc înființarea de facto și de iure a Cabinetului Numismatic, fiind desființat în anul 1978, iar apoi redeschis în anul 1992 cu doar o parte din colecție.

mod cert, etapa capată niște trăsături distinctive, fapt ce confirmă încă o dată necesitatea abordării acestui segment de timp, care este pe cât de complex și greu de studiat, pe atât de important pentru a ieși din confortul stipulării faptului că a fost un număr mare și divers de monede străine, că a lipsit un sistem monetar național, că a existat o monedă de calcul fictivă etc.

Un aspect important care trebuie menționat este specificul evoluției studiilor numismatice în Basarabia. Studiarea antichităților, în principal a izvoarelor numismatice, a fost impulsionată de legislația monetară imperială rusă, începând cu prima jumătate a secolului al XIX-lea, prin inaugurarea Muzeului de Antichități din Odessa în anul 1823, prin înființarea Societății Arheologice la Sankt-Petersburg în anul 1846 și, ulterior, prin fondarea Comisiei Imperiale de Arheologie în anul 1859. Dar, din păcate, Comisia făcând evaluarea monedelor, stabilea că unele dintre ele prezentau un interes deosebit (cele romane și ducății venețieni), și au completat colecțiile Ermitajului, ale Universității Sf. Vladimir din Kiev sau ale Societății de Istorie și Preistorie din Odessa, iar altele un interes mai mic (emisiunile rusești și otomane) și, în funcție de semnificația numismatică, erau depuse pentru a fi topite sau înapoiate, fie în întregime, fie parțial. O parte din tezaurele refuzate de Comisia Imperială de Arheologie a ajuns la „Muzeul zoologic, agricol și de meșteșugarit al Zemstevi din Basarabia”², înființat în anul 1889. Aceste informații sunt cunoscute astăzi din „Rapoartele Comisiei Arheologice Imperiale” din anii 1862-1881 și 1890-1918, precum și din materialele păstrate la ANRM (Ismail, 1900; Mitoc, 1909; Caracui, 1910; Chișinău, 1910; Chetrosu, 1911; Pârjolteni, 1911 etc.). Informațiile survenite din arhive sunt foarte laconice, cu multe imprecizii. Printre cei care au făcut anumite cercetări în domeniu se numără Gh. Balica, care s-a axat pe prezentarea mai multor descoperiri arheologice menționate în arhive, referindu-se și la unele descoperiri numismatice (Informații arheologice în materiale documentare din Arhivele Statului de la Iași, 1963), V. Tomuleț a descris circulația monetară din Basarabia (Circulația monetară în Basarabia în primele decenii după anexarea ei la Imperiul Rus, 2011), E. Arcuș-Jantovan a sistematizat datele despre tezaurele descoperite în Basarabia (Tezaure monetare antice și medievale descoperite în gubernia Basarabia după sursele de arhivă, 2011; Legislația patrimoniului în Imperiul Rusiei în secolul al XIX-lea și impactul asupra guberniei Basarabia, 2011), L. Dumitru a studiat relațiile comerciale, dar care la fel sunt indispensabil de cercetat pentru elucidarea anumitor aspecte (Les relations commerciales du sud-est de l’Europe a la fin du XVIIIe siècle reflétées dans les documents archivistiques de Bucarest,

²Actualmente Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală. De la momentul întemeierii Muzeului Zemstvei și până astăzi, prin numeroase achiziții și donații, colecția sa numismatică a ajuns să conțină peste 14 000 de monede. În baza ordinului din 21 decembrie 1983 „Despre reprofilarea muzeelor”, Muzeul Istoriei Militare, înființat în anul 1975, a fost transformat în Muzeul Național de Istorie a Moldovei, căruia Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală i-a transferat 1 500 de monede, care s-au adăugat la colecția Muzeului Militar, la moment colecția acestuia numărând peste 6000 de piese.

Sibiu, Braşov, 1974). Cercetările şi în Bucovina au avut un parcurs distinctiv. Primele etape esenţiale sunt marcate de înfiinţarea în 1871 a Societăţii Muzeului Siret, ulterior a Societăţii arheologice române din Bucovina în 1886 şi de inaugurarea în 1893 a Muzeului Ţării. Printre cei mai importanţi cercetători fiind: J. Polek, H. Mittelmann, E. Klauser, E. Kozac, D. Isopescu, C. A. Romstorfer, R. F. Kaindl, Ed. Fischer ş.a. [130, p. 4]. Un progres substanţial în cercetarea numismatică fiind făcut cu ocazia Congresului de arheologie şi numismatică din 1935, în care s-a prezentat o serie de comunicări privind arheologia şi numismatica Moldovei de nord.

Cercetători de referinţă din întreg spaţiul românesc care au contribuit considerabil la dezvoltarea numismaticii sunt C. Moisil, C. Preda, O. Iliescu, C. C. Kirişescu, C. I. Condurache, G. Poenaru Bordea, I. Ţabrea, C. Ştirbu, I. Winkler, G. Foit, E. Chirilă, R. Ocheşanu, B. Mitrea, A. Nudelman, L. Polevoi, V. Mihăilescu-Bîrliba, V. M. Butnariu, E. Nicolae, A. Vîlcu, L. Munteanu, A. Boldureanu, L. Dergaciova, S. Matveev etc. După 1990, colaborarea dintre specialiştii din Republica Moldova şi România a urmărit, în principal, două direcţii. Prima direcţie viza verificarea şi corectarea unor informaţii mai vechi, editate parţial şi cu erori. Prin urmare, a apărut lucrarea „Tezaur de muzele oraşului Chişinău”, publicată în anul 1994, ce reprezintă rodul unei colaborări fructuoase între cercetătorii din Republica Moldova cu cei din România: V.M. Butnariu (Iaşi), E. Nicolae (Bucureşti), A. Boldureanu (Chişinău), V. Paiul (Chişinău), A. Niculiţă (Chişinău) şi R. Tabuica (Chişinău). Această lucrare cuprinde date despre 41 de tezaure republicate din colecţiile a trei muzee (Muzeul Naţional de Etnografie şi Istorie Naturală, Muzeul de Arheologie, Muzeul Naţional de Istorie al Moldovei), piesele ce reprezintă tezaurele fiind din secolele XV-XVIII, fiind publicat doar un tezaur ce conţine monede din secolul al XVIII-lea - Criuleni, 1612/1619-1703/1730, Imp. Romano-German, Imp. Otoman.

A doua direcţie a fost probată prin cercetările în comun de numismatică, prin stagii de documentare, schimb de informaţii, participarea la sesiuni ştiinţifice, prelucrarea materialului numismatic şi publicaţii. În aceste cercetări o predilecţie aparte a fost pentru moneda otomană [43, p. 25]. Tezele de doctorat finalizate monografic de Eugen Nicolae, Aurel Vîlcu şi Ana Boldureanu rămân contribuţii notabile la cunoaşterea tipologiei monedelor islamice precum şi la îmbogăţirea repertoriului general al acestor descoperiri. Astfel, informaţii fundamentale referitoare la moneda otomană din perioada cercetată, sunt oferite de Aurel Vîlcu în lucrarea „Moneda otomană în Ţările Române în perioada 1687-1807”, publicată în anul 2009.

În vederea consemnării fiecărei descoperiri şi facilitarea alcătuirii de sinteze regionale, contribuie substanţial dr. Ana Boldureanu, care, începând cu anul 2007, publică anual materiale despre descoperirile recente din Republica Moldova la rubrica „Cronica descoperirilor numismatice” din revista „Tyragetia”. În revista „Arheologia Moldovei”, începând cu anul 1988, când este publicat primul număr de „Descoperiri monetare din Moldova”, şi continuând cu

încă câteva numere din anii 1993, 2002, 2012 - 2018, publicate de către V. Mihăilescu-Bîrlița, V. M. Butnariu, L. Munteanu, E. Nicolae ș.a. se oferă informații referitoare la descoperirile din județele din România care au fost parte integrantă a Principatului Moldovei. În același timp, merită a fi menționată importanța incontestabilă pe care o reprezintă materialul numismatic descris de cercetătorii care au lucrări axate doar pe descoperirile dintr-un anumit județ. Printre aceștia sunt: A. Paragină (Descoperiri monetare din secolul al XVIII-lea efectuate pe calea Șușiței, 1987; A. Paragină, Gh. Constantinescu, Câteva considerații arheologice și monetare efectuate în județul Vrancea, 1991), A.-E. Apostu (Inventarul arheologic al localităților județului Vrancea I, 2003; Inventarul arheologic al localităților județului Vrancea II, 2006; Inventarul arheologic al localităților județului Vrancea III, 2006), Al. Artimon (Câteva considerații asupra tezaurului monetar din secolul al XVIII-lea descoperit la Drăgești-Tătărești (Județul Bacău), 1972; Un tezaur monetar din secolele XVII-XVIII descoperit la Cleja (Jud. Bacău), 1973-1974; Al. Artimon și C. Eminovici, Tezaurul monetar din secolul al XVIII-lea descoperit la Mănăstirea Cașin (Jud. Bacău), 1971), C. Ilie și M. Nicu (Tezaurul monetar de la Țigănești, comuna Munteni, județul Galați, 2005; Tezaurul monetar medieval descoperit la Țepu, județul Galați, 2007), G. Foit (Tezaur monetare răzlețe (inedite), 1979-1980) ș. a. Aceste lucrări, mai puțin valorificate, care tratează problema circulației monetare, sunt de o importanță aparte, dat fiind faptul că tratează subiecte de pe un spațiu mai restrâns.

Sunt lucrări de interes special în care descoperirile numismatice sunt ordonate, de regulă, alfabetic ori sistematizate cronologic. Prin conținut, ele asigură o bază documentară solidă ilustrând dinamica monedelor, ceea ce le face deosebit de utile pentru specialiști. Există două genuri de asemenea studii care pun în evidență nivelul diferit de acumulare și sistematizare a cunoștințelor cu privire la materialul numismatic.

Din prima categorie fac parte repertoriile elaborate de Avram Nudelman pentru Basarabia, de Serghei Pivovarov și Olexandr Ogui pentru Bucovina. Deși acoperă numai segmente din spațiul geopolitic al Țării Moldovei, lucrările sunt bine structurate științific, cu trimiteri la fonduri de arhivă, oferă o literatură de specialitate vastă și prezintă aproape punctual numere de inventar sub care monedele sunt păstrate. Respectivul modele demne de urmat sunt rezultatul străngerii și publicării a monedelor antice, medievale și moderne în lucrări ce întrunesc materiale la nivel regional. Astfel, un rol important îl joacă A. Nudelman, prin lucrările sale din perioada anilor '70-'90, în care sunt sintetizate informațiile cu privire la descoperirile de pe teritoriul dintre Prut și Nistru (publicarea selectivă a cărora a fost precedată anterior de către L. Polevoi în perioada anilor '50 -'70 ai secolului al XX-lea, în lucrări precum „К топографии кладов и находок монет, обращавшихся на территории Молдавии в конце XIII-XV вв.”, 1956 sau „Монеты из раскопок 1968-1969”, 1972). Cele mai importante lucrări ale lui A.

Nudelman despre circulația monetară sunt „Топография кладов и находок единичных монет” apărută în anul 1976 și „Монетные клады XVIII начала XIX в. в Днестровско-Прутском регионе” editată în anul 1990, fiind primul numismat care a realizat un repertoriu al descoperirilor monetare, dar și primul care a acordat o atenție deosebită și descoperirilor izolate din această perioadă, nu doar tezaurelor. Deși anumite informații în analiza noilor cercetări vin să completeze datele oferite, totuși aceste lucrări sunt o bază foarte importantă, conținând date referitoare nu doar la tezaure, dar și la descoperirile izolate. Studii fundamentale privind descoperirile monetare din Bucovina sunt cele realizate de S. Pivovarov („Нумизматичні пам’ятки Буковини”, 2002) și O. Ogui („Монетні знахідки на Буковині”, 2008), iar un rol important îl dețin și lucrările cu referire la monedele Sadagura (S. Pivovarov et al., „Садгірський монетний двір XVIII ст.”, 1993; I. Macar et al. „Садогурська монетарня”, 1998; V. M. Homutescu și A. Homutescu „O istorie a monedelor Sadagura”, 2011).

A doua categorie de „Repertorii” cuprinde volume în care sunt publicate integral câteva colecții publice din Moldova în seria „Corpus Nummorum Moldaviae”. Asemenea Corpus-uri sunt editate potrivit exigențelor cercetării contemporane de profil [43, p. 24]. Astfel, la această etapă informațiile privitoare la descoperiri monetare sunt însumate în lucrările cercetărilor atât din dreapta, cât și din stânga Prutului, publicate în „Corpus Nummorum Moldaviae”, ce prezintă monede din colecțiile: Muzeului de istorie a Moldovei din Iași (anul 2001); Muzeului Ștefan cel Mare din Vaslui (anul 2007); Muzeului din Botoșani (anul 2010); Muzeului de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău (două numere din anii: 2014, 2018) și ale Complexului muzeal „Iulian Antonescu” din Bacău (anul 2016). În „Corpus Nummorum Moldaviae” se acorda o importanță semnificativă nu doar descoperirilor reprezentate de monede antice și medievale, ci și descoperirilor cu piese din epoca modernă și, cu atât mai mult, se includ și descoperiri izolate. Astfel, în acest Corpus din colecția Muzeului de la Iași sunt prezentate 25 de tezaure, dintre care doar unul conține piese din secolul al XVIII-lea (Mănăstirea Dobrovăț, 1703/1730- 1757/1774, 9 AR, Imp. Otoman), din colecția Muzeului Ștefan cel Mare din Vaslui sunt 6 tezaure, dintre care nici unul nu este din perioada studiată, din colecția Muzeului din Botoșani sunt 16 tezaure, dintre care 4 sunt din perioada studiată (Ungureni, 1730/1754-1761/1762, 5 AR, Imp. Otoman; Botoșani, 1730/1754-1768/1769, 20 AR, Imp. Otoman; Românești, 1810/1811-1813/1814, 3 AR, Imp. Otoman; Cotu, 1764-1818, 2 AE+3 AR, Imp. Austriei, Imp. Romano-German), din colecția Complexului muzeal „Iulian Antonescu” din Bacău sunt 19 tezaure, dintre care cinci sunt din perioada studiată (Mănăstirea Cașin, 1703/1730-1758/1759, 43 AR, Imp. Otoman; Copăcești, 1730/1754-1766/1767, 34 AR, Imp. Otoman, Rep. Ragusa; Cleja, 1624/1657-1780/1781, 54 AR, Imp. Otoman, Imp. Romano-German; Boșoteni, 1736-1788, 295 AR, Imp. Otoman, Imp. Romano-German; Drăgești, 1775-1800/1801, 126 AR, Imp. Otoman; Somușca,

1764-1846/1847, 56 AR, Imp. Austriei, Imp. Otoman, Imp. Rusiei, Imp. Romano-German; Reg. Spaniei), iar din colecția Muzeului de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău sunt 17 tezaure în primul volum din 2014, dintre care două sunt din perioada studiată (Șofrâncani 1758/1759-1789, 3 AV+13 AR (peste 100 AR și AV), Rep. Provinciile Unite, Imp. Rus, Rep. Ragusa, Imp. Romano-German; Peresecina, 1723-1768/1769, 50 AV+265 AR, Rep. Provinciile Unite, Imp. Romano-German, Imp. Otoman, Imp. Rus) și opt tezaure în volumul din 2018, dintre care două sunt din perioada cercetată (Măcărești, 1788/1789-1801/1802, 68 AR, Imp. Otoman; Dereneu, 1827-1895, 7 AR, Imp. Rus). Cinci dintre aceste tezaure, și anume cele de la Ungureni, Botoșani, Românești, Cotu și Somușca sunt incluse și în lucrarea „Tezaure din Moldova. Secolele XIV-XIX”, semnată de V. M. Butnariu și A. Vîlcu, care a apărut la Iași în 2013. În anul 2015 apare o altă lucrare colectivă esențială „Moneda în Republica Moldova”, coordonată de A. Boldureanu și E. Nicolae. Este un studiu ce prezintă circulația monedelor din spațiul cercetat de la epoca antică până la etapa actuală, în limitele teritoriale ale Republicii Moldova, oferindu-se informații foarte utile pentru înțelegerea condițiilor și factorilor decisivi care au influențat circulația monetară, stipulându-se aspecte marcante din timpul regimului fanariot, al ocupației rusești și din perioada când Basarabia era în componența Imperiului Rus. Latura care face mai complicată cercetarea este și prezentarea în repetate rânduri a unora și aceluiași descoperiri ca urmare a extinderii cercetărilor numismatice din ultimele decenii, fapt care a făcut imperios necesară verificarea unor date mai vechi. Așa cum materialul este foarte dispersat în publicații puțin cunoscute ori greu de procurat, prezentându-se descoperiri doar pentru anumite regiuni din Principatul Moldovei și omițându-se descoperirile din alte regiuni, îndeosebi cele din Bucovina și zona Bugeacului, apar impedimente evidente în colectarea și ordonarea unui volum uriaș de date și elaborarea unui material coerent. Publicația recentă în care sunt incluse descoperiri de tezaure monetare din perioada cercetată este „Moneta Terrae Moldaviae II - Repertoriu tezaure”, apărută la Iași în anul 2019 prin colaborarea specialiștilor din centre de cercetare și muzee din Iași, Chișinău și București - E. Arcuș-Jantovan, V. M. Butnariu, R. Tabuica, C. Tătaru, care și-a propus drept scop să ofere o imagine cât mai exactă, cantitativ și cronologic, a „peisajului monetar” de pe teritoriul Țării Moldovei din perioada 1359-1859 (precedată de „Moneta Terrae Moldaviae I - Bibliografie numismatică”, Iași, 2017). Volumul reunește 517 tezaure descoperite pe teritoriul Moldovei istorice, care se înscriu în intervalul anilor 1342/57 - 1848.

De o importanță aparte sunt lucrările naționale în care se prezentată aspecte fundamentale ale circulației monetare, precum: C. I. Baicoianu, Istoria politicii noastre monetare și a Băncii Naționale, 1932; T. G. Bulat, O încercare de stabilizare a monedei în 1848, 1924; O. Iliescu, Cercetări de numismatică românească în ultimii 25 de ani, 1948-1972.; C.I. Condurache, Istoricul sistemelor monetare până la 1867, 1933-1934; C. C. Kirițescu, Sistemul bănesc al leului

și precursorii lui, 1964; A. Boldureanu, L. Dergaciova, E. Nicolae et al., Moneda în Republica Moldova, 2015 etc. În același timp, există lucrări apărute în străinătate, care conțin informații vădit utile și necesare pentru rigurozitatea științifică a studiului nostru. În lipsa unor studii naționale se impune cercetarea specificului monedelor străine care au fost în circulație, îndeosebi a celor care au avut o circulație intensă: S. Pamuk, A monetary history of the Ottoman Empire, 2000; A. Bonneville, Encyclopédie monétaire, ou Nouveau traité des monnaies d'or et d'argent en circulation chez divers peuples du monde, 1849; Manuel des monnaies d'or et d'argent, indiquant les effigies, le poids, le titre et la valeur des monnaies d'or et d'argent de tous les pays, 1882; Al. Del Mare, Les systemes monetaires, histoire monetaire des principaux Etats du monde anciens et modernes, 1899 etc. Un rol indubitabil îl au și acele lucrări în care sunt tratate în mod indirect aspecte ale circulației monetare. Cele mai însemnate lucrări sunt cele cu referire la economia din această perioadă: G. Zane, Economia de schimb în principatele române, 1930; T. Colțescu, L'importance economique du Danube, 1942, cu prioritate cele din domeniul comerțului: Ch. de Peyssonnel, Traite sur le commerce de la mer Noire, 1787; Ch. Baert-Duholant, Mémoires historiques et géographiques sur les pays situés entre la Mer Noire et la Mer Caspienne, 1797; J. de Hagemester, Mémoire sur le commerce des ports de la Nouvelle-Russie, de la Moldavie et de la Valachie, 1835; N. Iorga, Istoria comerțului românesc, 1937; H. Scherer, Histoire du commerce de toutes les nations, depuis les temps anciens jusqu'a nos jours, 1857; E. Patin, Le commerce des céréales dans le bassin du Bas-Danube, 1933 etc. Lucrările care tratează aspectele politice sunt de o utilitate incontestabilă pentru înțelegerea corectă a circumstanțelor și factorilor politici care au influențat în mod evident circulația monetară. În această lucrare se insistă asupra prezentării acestor factori, în special din lucrări ce vizează perioada cercetată, precum: N. Forbes et al., The Balkans a history of Bulgaria-Serbia-Greece-Rumania-Turkey, 1915; W. Enton, Tableau historique, politique et moderne de l'empire ottoman, 1798; L. Ficaueumont, La politique de la Russie et les Principautés Danubiennes, 1854; Ch. Pertusier, La Valachie, la Moldavie et de l'influence politique des Grecs du Fanal, 1822; M-P. Zallonny, Essai sur les Fanariotes: où l'on voit les causes primitives de leur élévation aux hospodariats de la Valachie et de la Moldavie, leur mode d'administration, et les causes principales de leur chute: suivi de quelques réflexions sur l'état actuel de la Grèce, 1824 etc.

În procesul de cercetare nivelul de analiza și importanța acordată temei studiate s-a schimbat mult. Rolul atribuit nu doar tezaurelor, ci și descoperirilor izolate, abordarea sistemică nu doar a circulației monetare din perioada antică și medievală, dar și a celei din epoca modernă, demonstrează odată în plus că bogăția materialului numismatic necesită o examinare atentă, luându-se în considerare multitudinea de factori, de natură diversă ce au influențat circulația monetară din Principatul Moldovei în lipsa unui sistem monetar național.

1.2. Izvoare

➤ Cronici

Cronicile care conțin anumite descrieri ale circulației monetare din perioada 1711-1859 din Principatul Moldovei aduc la lumină date foarte importante, care pot fi utilizate pentru a completa și a nuanța anumite aspecte ale circulației monetare în această perioadă. Una din lucrările ce conține date despre monedele din circulație este *Letopisețul Țării Moldovei (1709-1711)* de Nicolae Costin. În capitolul „De domnie lui Dumitrașco vodă Cantemir, vleit 7219 (1711)” se consemnează ughii, rublele, copeicile și banii: „Că acum agiunsesă sacul de făina câte 10 *rubli*, cumu-i la noi 10 *ug* [169, p. 438: *ug* - monedă ungară]; iar la obuz, pâine de 60 dramuri, 6 *copeice*, adecă 12 *bani*.” [169, p. 387]. Pentru perioada domniei lui Dimitrie Cantemir informațiile se regăsesc în *Descrierea Moldovei, lucrare scrisă de Dimitrie Cantemir la cererea Academiei de la Berlin*, în care tratează geografia, istoria, religia și limba poporului român. În capitolul „Despre veniturile vechi și cele de acum ale Moldovei”, sunt menționați asprii, florinii și talerii împărătești: „S-a hotărât ca fiecare casă țărănească să plătească, în vreme de pace, pentru trebuințele țării, 80 de *aspri*, adică un *florin*, dajdie numită de ei fumărit, în vreme de război, un *taler împărătesc* sau 120 de *aspri*” [104, p.160]. Iar în capitolul „Despre tributul și peșcheșurile pe care Moldova le plătește Porții” se indica leii și talerii: „De multe ori toate cheltuielile acestea ajung la 300 000 de *lei*, pe care trebuie țara să-i dea, nu domnul din punga sa. Este obicei să se plătească împăratului 25 000 de *taleri*...” [104, p. 166].

În *Cronicul* lui Neculai Chiparissa, ce conține descrierea unor evenimente petrecute în Țara Moldovei din timpul lui Ioan Mihail Racoviță, în anul 1716 sunt indicați leii și banii: „Dând 200 *lei* l-a cumpărat de la Tătari și l-a adus înaintea Înălțimii Sale” [110, p. 69].

O altă cronică este a lui Ion Neculce, *Letopisețul Țării Moldovei*, unde sunt expuse date importante de la începutul secolului al XVIII-lea. În capitolul „Domnia lui Dumitrașco Cantemiru-Voievoda în anul 7219”, autorul menționează galbenii, rublele, pungile, banii: „Atunce au scos pre țară 2 civerturi, *bani* steagului. Și de cum era soma la Neculai-vodă, au mai scădzut pe țară la un civertu, câte 3000 de *galbeni*.” [195, p. 193]; „Atunce au dat el lui Dumitrașco-vodă 100 de *pungi, bani*, să facă oaste de moldoveni, pân' la 10.000, sau și mai bine. Și de i-or mai trebui, să-i mai dè *bani*. Și să de tot polcovnicul câte 100 de *ruble*, de rocmistru câte 30 și de chihai, șe de stegariu câte 10, și de tot tovarașul, de unul, câte 5 *ruble*. Și acești *bani* să le fie dintăiu de cheltuială, iar apoi, dacă s-or așădza, să le dè lefe. Și i-au mai dat vro 30 de *pungi bani* să trimiță în țară, să cumpere vite câte 4 *lei* vita, să le fie de treaba oștii.» [195, p. 208]; „Atunce era un boieriu, anume Lupul Costache, fiu lui Gavriliță, și era dator lui Dumitrașco-vodă den goștină cu 3.000 de *galbeni*. Și-i mai dedese și 800 de *galbeni* să cumpere

pâine de la Barlad... » [195, p. 209]. Din timpul lui Nicolae Mavrocordat, a doua domnie în Țara Moldovei (1711-1716) sunt indicați galbenii: „Iar Șeremet au dat 100 de *galbeni* unui moldovan, de ș-au bagat capul pentru voia banilor, cu cărți, și au făcut cum au putut și au mersu la pașa de Tighine.” [195, p. 257]. Din timpul lui Mihai Racovița, a treia domnie (1716-1726) sunt consemnați leii: „Fost-au pre atunce și o foamete mare în țară, cât agiunsesse de s-a vinde mierța³ de pâine în Iași 10 *lei*.» [195, p. 275]. Din timpul lui Grigore al II-lea Ghica, prima domnie, (1726-1733) sunt indicați leii, galbenii și pungile de bani: „Agiunsesse mierța de mălai, în sus pe suptu munte, la 4 *lei*. » [195, p. 292]; „Scos-au o dată și pre preoti un bir, ce-i dzicè mucarè, de agiungè pe preot, cât de sărac, trei *galbeni*, iar pre cei mai de frunte și 8 *galbeni* i-au agiuns. Lua sume mare de *bani* în toți anii domnii lui de la săraca de țară, ca la 1.500 și mai bine *pungi de bani* pre an, de au rămas mazilii și țara stânși den sfatul acestor trei boieri.» [195, p. 298]. Din timpul lui Constantin Mavrocordat, prima domnie, (1733-1735) sunt menționați ughii, leii și pungile de bani: „Turcii ce vinu, tot belacoasă, ceasornici di aur, fuzâi, cai cu șeli, cu rafturi, suti de *lei*, mii de *ughi* le dau [195, p. 304: ughiu- galben unguresc; ug]. 1.700-1.800 de *pungi de bani* să ièu din țară acmu, iar mai înainti, la domnii trecuți, mai multu di 400-500 *pungi* nu să lua.» [195, p. 304]. Din timpul lui Grigore al II-lea Ghica, a doua domnie (1735-1739) sunt indicați leii, galbenii de aur și pungile de bani, banii turcești și grecești: „Și era o scumpete mare de pâine și de fân, cât agiunsesă carul de fân 4 *lei*, pre 2 boi. » [195, p. 336-337]; „90 de *pungi de bani* să-i dè poclonul lui acmu; 100 de *pungi* masa lui în toț ani (12 mii de *galbini de auru*. *Galbănul* umbla 4 *lei* pre aceste vremi). Nime să nu tăgăduiască bucate, sau haine sau *bani turcești și grecești*, că cu capul a da samă. Aceste ponturi au dat Meneh boierilor și au dzisu că, de n-or priimi, a da foc târgului.” [195, p. 345-346]; „Scumpete mare, că le cumpăra și de la Crâm, și vite și pâne, și de la Țarigrad și den toate părțile, de să scumpisă toate lucrurile: 80 de *lei*, 100 de *lei* părechea de boi, vaca 15, 20 de *lei*. ” [195, p. 353]. Din timpul lui Constantin Mavrocordat, a doua domnie, (1741-1743), se consemnează leii și paralele: „Și le-au făcut și nafacà câti 50 de *lei* de boier pe lună. Și pe țară au scos întâi *banii* steagului, câte 105 *parali* de om, cele 5 *parali* să fie a boierilor ce or strânge *banii*, iar 100 *parali* să margă la visterie. Și au aședzat să fie patru civerturi într-un an. Câte 105 *parali* să dè tot omul căsar, iar holteii cei cu părinți să dè câte cindzăci și cinci de *parali*. » [195, p. 355-356].

D. Russo în *Cronica Ghiculeștilor. Un nou letopiseț al Moldovei (1695-1754)*, în capitolul „A treia mutare a lui Constantin vodă Mavrocordat în Moldova” indică leii: „... a mai orânduit să se împartă cerșetorilor câte cinci sute de *lei* pe lună.” [216, p. 75].

Axinte Uricariul în *Cronica paralelă a Țării Românești și a Moldovei*, în capitolul

³ Mierță - măsură de capacitate pentru cereale (egală cu o jumătate de chilă moldovenească, echivalentă cu 120 de ocale).

„Cartea sultanului Ahmet către Marele Domnul Moscului Petru Alexievici” menționează banii, rublele și talerii: „Deci Dumitrașco vodă dacă au văzut pre acei moscali veniți, foarte i-au părut bine... și îndată < au dat> acei *bani* la Ștefan vel vist<iernic> să dea leafă la slujitori<i> carii să vor scrie deodată câte 5 *rubl<i>* de om pe lună, carii fac *t<a>l<eri>* 50, 40...” [232, p. 241-242]. În capitolul „Când au luat pe craiul șvezesc turcii, nevrând să iasă de bună voie” se indică ughii: „Și l-au trimis într-o odae a pașii, dând bacșiș câte *ug<hi>* 10 și câte 20 acelor iniceri ce l-au dus.” [232, p. 284]. În capitolul: „Aicea scriem întâmplările cele ce au venit lui Constantin Basarab Vodă, domnul muntenesc” se indica talerii și banii: „Într-acea toamnă, fiind vădăritul câte 4 *bani* au ridicat Nicolae vodă doi bani și au făcut testament cu blestem, care l-au iscălit și sfinția sa părintele patriarhul Hrisanthul. Și mai nainte cu doi ani rădicase și pogonăritul viilor, care era câte *t<a>l<eri>* 1, *bani* 20 de pogon, ca să nu mai fie.” [232, p. 299].

În cronică *A doua domnie a lui Nicolai Alexandru Mavrocordat V.V. în Moldova* de Axinte Uricariul (1711-1716), în singurul capitol „De a doua domnie a lui Nicolai Alexandru Vodă” sunt consemnați leii și banii: „Și au datu la tote conacele câte 50 *lei*, din Galați până în Scânte...” [171, p. 130]; „Într’acea tomnă vedăritulu câte patru *bani* de vadră, au rădicatu Nicolai Vodă doi *bani*, și au reșasu se dea numai câte doi *bani*” [171, p. 166].

În *Letopisețul Țerei Moldovei* de Enaki Kogalniceanu în capitolul „Domnia lui Ion Vodă Mavrocordat, fecior lui Neculai Vodă” se indică leii și banii: „În dzilele acestui Domn au fost multe dări grele, ales văcărituri ... cât se suiau pe an câte 7 *lei* 45 de *bani* de vită, care era un mare greu țerei.” [172, p. 35]. În capitolul „Domnia lui Constantin Vodă, fecior lui Mihai Vodă Racoviță Cehan” se indica para, pol, leu, bani vechi, parale, bani vechi și leu, bani vechi: „... îndată au făcut mare sfat cu totă boierimea, arătând greutățile și datoriile Țarigradului cum că le cer *bani*; atunci au gășit toți cu cale ca se scotă văcăritul câte *pol leu* de vită, *bani vechi*, și răsura patru *parale* de vită, care mai pe urmă scoțend și adăușag câte două deci *parale bani vechi* de vită, s’au făcut 92 de *parale* de vită, scoțend și sferturile de ajuns, încă și îndoite, vendend și alte slujbe: ocnă, vămii, mortasăpii, și de vară iar cunița câte un *leu bani vechi*, și pe urmă și adăușag câte două deci *parale*, iar *bani vechi*, care făcea șapte-deci *parale* de vită...” [172, p. 75].

Ahmed Vasîf Efendi în cronică sa *Mehasin-ül-âsâr ve hakayik-ül-ahbar*, ce cuprinde evenimente din anii 1752-1775, oferă date importante referitoare la Principatele Române, iar în relatarea despre ocuparea cetății Chilia de către ghiauri sunt menționați gurușii: „...i s-au transmis din tezaurul oștii împărătești 7 500 de *guruși*.” [54, p. 322].

Ahmed Asîm Efendi în cronică *Tarih*, referindu-se la evenimente din anii 1787-1808, în prezentarea anumitor aspecte ale administrației domnitorilor din Țara Românească și a Moldovei va indica piaștrii: „Fiecăruia dintre ei i s-au împărțit din partea împărăției câte 2 500 *piaștri* pe lună și, în felul acesta, ei au fost fericiți, iar întreținerea lor a fost asigurată.” [55, p. 420].

Ca urmare se poate constata faptul că cel mai frecvent este întâlnit termenul de *bani*, întrebuințat fie cu sens de monedă: „*bani turcești și grecești; bani vechi; pungi de bani etc.*”, fie cu sens de submultiplu al leului: „*6 copeice, adecă 12 bani; 7 lei 45 de bani etc.*” Următoarea monedă cel mai des menționată ar fi *leul*, termen atestat cu mai multe forme: „*leu, pol leu, leu bani vechi*”, urmată de *galbeni*, care, la fel, se întâlnește cu mai multe forme: „*galbeni, galbini de aur, galben unguresc*”. În materialele analizate de noi se întâlnesc destul de frecvent și termeni pentru unități monetare turcești, îndeosebi *parale*, atât în calitate de monedă divizionară turcească, cât și cu sens de submultiplu al leului (utilizat în calitate de monedă de calcul), urmate de *piaștri/guruși* și *aspri*. Foarte des sunt menționate și alte tipuri de monede, precum *ughii, talerii* sau *rublele*. Așa cum s-a putut remarca, cronicile conservă date extrem de importante privitor la circulația monetară din secolul al XVIII-lea, iar din marea varietate de monede circulante în Principat, cel mai frecvent întâlnite sunt: lei, taleri, galbeni, ughi, ruble, florini, aspri, parale etc.

➤ **Colecții de documente**

În colecțiile de documente sunt foarte multe detalii referitoare la circulația monetară, îndeosebi pot fi evidențiate foarte bine monedele ce erau mai des utilizate în tranzacțiile ordinare și cotidiene, care aveau un rol mai important în viața socioeconomică a Principatului. În același timp, colecțiile de documente păstrează diverse detalii ce țin de anumiți termeni și expresii utilizate și chiar de diverse sensuri atribuite unora și acelorași unități monetare. De exemplu, termenul de „bani” va fi utilizat cu sens de monedă [191, p. 212, 214; 194, p. 160, 323; 57, p. 157-158; 219, p. 155-156] - (strângător de bani) [219, p. 30, 81, 167], cu sens de monedă divizionară - submultiplu al leului [59, p. 55], cu sens de aspri (akçe) [192, p. 216] și cu sens de guruși (piaștri) [194, p. 71-72]. Așa cum cele mai multe documente care conțin detalii cu privire la monede sunt actele de vânzare-cumpărare, despre venituri și cheltuieli, despre împrumuturi și datorii etc., mai jos se vor oferi câteva exemple elocvente în acest sens.

Acte de vânzare-cumpărare. În actele respective sunt stipulate condițiile de vânzare sau cumpărare, indicându-se și prețul într-o anumită monedă. În acest gen de acte se atestă și cea mai mare diversitate monetară. Pe tot parcursul perioadei cercetate se atestă termenii de: lei [187, p. 96; 135, p. 214; 123, p. 137; 124, p. 126, 137; 135, p. 277; 137, p. 202; 138, p. 353-354; 123, p. 192, 193-194; 124, p. 137; 58, p. 158, 213; 59, p. 153, 178; 218, p. 77; 219, p. 35] și galbeni [124, p. 120; 141, p. 236-237; 58, p. 165], precum și alte expresii pentru aceștia: lei bătuți [57, p. 174-175; 139, p. 76-77 (1714, August 5; 1714, 20 Martie)], lei bani de argint [187, p. 168 (1749, februarie 11)], lei nemțești [59, p. 53 (1748, 25 martie)], bani noi [59, p. 178 (1748, 25 martie)], bani gata [58, p. 213 (1742, septembrie 22)], lei bani gata [58, p. 216, 228; 59, p. 46, 97; 218, p. 78 (1743, martie 14; 1746, aprilie, 17; 1766, decembrie 4)], lei bani gata de argint [219, p. 27

(1785, mai10)], lei bani împărătești [59, p. 153 (1796, 8 iulie)], lei turcești [159, p. 153 (1796, 8 iulie)], parale [219, p. 46-47], ort [218, p. 77], zlot [218, p. 144; 137, p. 194 (August 20, 1750; 1757, martie 28)], zloți bani [218, p. 77 (1746, aprilie 15)], tal(eri) [124, p. 120 (1781, iunie 13)], floreni [58, p. 157, 186 (1787, iunie 20; 1783, mai 16)], crețari [58, p. 158 (1807,iunie 17)], ughi [158, p. 219], galbeni [59, p. 100, 154; 218, p; 106; 219, p; 206], galbeni strălucitori (1762, septembrie 16) [192, p. 276-277], galbeni aur [59, p. 100], galbeni blancu [219, p. 210 (1846, decembrie 4)], galbeni olandezi [57, p. 196; 58, p. 165 (1818, octombrie 13; 1823, mai 25; 1830, mai 29)], ducați [58, p. 151 (1785, 15 februarie)], ducați împărătești [59, p. 129 (1829, ianuarie 10)], gulden [59, p. 100 (1809)], gulden Coventions-Munze [59, p. 100 (1822, noiembrie 9)], rubla [218, p. 121-122], lețcae [219, p. 46-47 (1806, noiembrie 22)] etc.

Acte despre venituri-cheltuieli. Foarte multe date se referă la venituri și cheltuieli, iar pentru exprimarea acestora s-au utilizat monede precum: lei [57, p. 187-188; 88, p. 131; 219, p. 81] , pol lei [125, p. 166; 194, p. 69-70 (1794 februarie 23)], lei pol [218, p. 121; 58, p. 154, 218 (1739, aprilie 11; 1786, noiembrie 4)], lei bani [125, p. 166], bani [135, p. 235], parale [88, p. 131; 194, p. 259; 59, p. 147; 219, p. 81], galbeni [218, p. 70], piaștri [223, p. 29], guruși [194, p. 64-65, 71-72, 161, 207, 238, 252, 259, 270-272], aspri (akçe) [192, p. 216; 194, p. 69-70, 207, 252, 254], aspri noi (sag akçe) (1728 mai 1) [192, p.213], pungi de aspri [192, p. 270-271], ughi [57, p. 187-188; 218, p. 70 (1717, Octombrie 25; 1732)], tal sau taleri [135, p. 235 (1817 Ghenarie)], potronici [57, p. 187-188 (1717, Octombrie 25)], ruble [194, p. 37, 270 (1792)] etc.

Moșteniri. Textele în care sunt prezentate moșteniri conțin informații din care pot fi excerptate date prețioase despre monedele circulante în acea perioadă. Monedele pomenite sunt leii [136, p. 279; 125, p. 326; 24; 6 iulie 1815], gururșii [192, p. 246-248, 254-257; 282-283] și asprii [192, p. 255-257 (1744 septembrie 30)].

Împrumuturi, datorii. Împrumuturile se făceau, de obicei, în: aspri [194, p. 272], ruble [194, p. 269-270, 322-323], galbeni [194, p. 266, 269, 323-324], guruși [194, p. 205-206, 230, 246, 258, 262, 266, 268-269, 272-273, 322-323], lei [136, p. 225; 140, p. 92-93; 219, p. 206], lei bani vechi [58, p. 201 (1742, mai 30)], lei bani gata [58, p. 202 (1742, mai 30)], lei bătuți [59, p. 105], galbeni ungurești [87, p. 210-211 (2 Decembrie 1716)], pungi de bani [140, p. 92-93], taleri leșești [59, p. 105 (1724, august 20)], lei moldovenești [59, p. 105 (1724, august 20)], sfaști [194, p. 269], (1810 „... e precis ca am sa mor de necaz, dacă, până la începutul lunii mai, nu-mi vor sosi vreo 40 000 sau 50 000 de ruble sau galbeni, ce o fi. Sînt de acord și pentru sfaști, oricât de mult nu s-ar pierde la suta...”).

Dare în arendă. Multe documente conțin mențiuni de dare în arendă, pentru realizarea cărora erau utilizați frecvent: leii [219, p. 116], leii bani împărătești [58, p. 158 (1800, octombrie 5/17)], galbeni olandezi (1799, aprilie 23) [59, p. 87], galbeni olandezi de/în aur [59, p. 88],

galbeni nemțești [59, p. 87 (1799, aprilie 23)], sorocovăț [219, p. 116 (1832, iunie 2)].

Legi, ordine. În „Kanunname - Carte de lege care a fost întocmită la Poartă, în 15 articole, pentru o nouă reglementare a raporturilor Țării Moldovei și Țării Românești cu Imperiul Otoman” sunt utilizați: aspru [194, p. 24 martie 1792-1793], obol [194, p. 24 (1792-1793)]. Pentru exprimarea anumitor valori, în unele legi, ordine sau porunci au fost utilizați: lei [138, p. 9], parale [223, p. 74], ascerlii [138, p. 75 (1801 Fevruarie 1)], guruși [193, p. 70; 192, p. 271; 194, p. 32], aspri (akçe) [192, p. 271, 193, p. 108], pungi de aspri [193, p. 70; 192, p. 271], pungi [193, p. 70; 194, p. 32], piaștri [223, p. 74]. Într-un act întocmit în 1794 la Monetăria din Constantinopol cu privire la sumele pentru care se angajase și pe care le plătise domnul Țării Românești Alexandru Moruzi și domnul Țării Moldovei Mihail Suțu pentru richiabile se indică: Țara Românească - 500 de pungi de aspri, iar Moldova - 300 de pungi pe an. Plățile se efectuau prin intermediul monetăriei otomane. Suma pentru care se angajase și pe care a predat-o la visterie voievodul Țării Moldovei, Mihail bei, care își luase asupra sa obligația să predea în fiecare an la visteria împărătească, în două rate, era de 300 de pungi de aspri ca richiabile [194, p. 69-70]. Într-un firman din 5-14 februarie 1801, sultanul Selim al III-lea, la cererea de ajutor a domnilor Țării Românești, Alexandru Moruzzi îi poruncește să primească suma de 100 000 de guruși de la domnul Moldovei, Constantin Ipsilanti, care la rândul său, primise firman să-i predea, în termen de trei zile, suma respectivă, necesară întreținerii oștilor în perioada reprimării răsculaților care prădaseră Țara Românească: „...să-ți dea în termen de trei zile 100 000 guruși, care să fie socotiți în contul datoriei pe care el o are către Tarapânăua mea împărătească” [194, p. 138].

Acte în care se menționează cursul monedelor. În cele mai multe acte se indică informații referitor la leu și guruși: într-un act din 1717, 25 octombrie, de la Iași se stipulează că „190 lei ca(re) fa(c) 62 ughi 8 potronici” [57, p. 188]; într-un alt document din anul 1757 se menționa că „5000 lei adică zăci pungi di bani” [14, p. 92-93]; în anul 1787: „... și s-au mai dat o lieită dobândă rublii care fac doi lei.” [218, p. 122]; în anul 1794 într-o chitanță se indica: 150 000 guruși. După socoteala în pungi: 300” etc. [194, p. 70]. Uneori se atribuiau valori similare monedelor, de exemplu, în anul 1799: „...1450 galbeni olandezi sau nemțești...” [59, p. 87], sau în alt document din anul 1845: „...48 000 galbeni olandezi sau împărătești.” [59, p. 89]. Într-un firman împărătesc, din luna octombrie 1822, trimis din partea Sultanului Mahmud II către Grigorie Ghica, se indică valorile monedelor din Imperiul Otoman, ordonând respectarea cursului dat [223, p. 74]: Istanbul altunu – 8 parale; Fîndîc altunu – 11 piaștri; Mîsîr altunu – 7 piaștri; Gezair altunu – 12 piaștri; Tunus altunu – 12 piaștri; Tarabulus altunu – 12 piaștri; Rumie altunu – 25 piaștri; Jumătate de Rumie – 12 piaștri și 20 para; Sfertul de rumie – 6 piaștri și 10 para; Fîndîc rubiesi – 3 piaștri; Istanbul rubiesi – 100 para; Ialdîz altunu (țechin venețian) – 15

pieștri și 10 para; Șagar altunu (ducat ungar) – 15 pieștri; Cărămiș altunu (aur austriac) – 14 pieștri și 30 para; Ichilik – 2 pieștri; Guruș (piastru) – 40 para; Un sfert de piastru – 10 para; Real (spaniol)- 6 pieștri și 10 para.

Importante și esențiale sunt documentele însoțite și de date explicative, care vin respectiv ca o notă informativă asupra existenței altor modalități de întrebuințare a anumitor termeni, de exemplu, într-un act din 1786 se indica: „... 2 lei pol, adecă doi lei și giumătate...” [218, p. 121], iar într-un act din 1837 se nota că: „...20 galbini adică doăzeci de galbeni. ” [219, p. 155].

➤ Surse narrative

În intervalul de timp de aproximativ un secol, din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea până la Unirea Principatelor Române, acestea au prezentat un mare interes călătorilor străini. Principatele, fiind teatrul unor evenimente grave în această perioadă, au fixat, desigur, atenția Europei [37, p. 3]. Interesul era manifestat atât de persoanele care veneau în calitate de consuli, membri ai anumitor societăți, medici etc., cât și de către persoanele care întreprindeau călătoriile, fiindcă erau curioase să le cunoască mai bine. (Fig. 1.1., Fig. 1.2.). Aceștia, în descrierile lor, nu vor ezită să indice deosebiri și afinități dintre cele două Principate, căci observau foarte multe legături și afinități în ceea ce privește limba vorbită, guvernarea, cultura, activitățile economice etc. În unele lucrări se indica laconic, dar foarte clar, precum că la marginea Dunării, nu departe de gura de vărsare, între Turcia, Rusia și Austria, se găsește o frumoasă și nefericită țară, numită Moldova [185, p. 5]. Astfel, Charles Pertusier accentuează faptul că tot ce se zice despre Valahia, respectiv despre calitatea solului, se referă în aceeași măsură și la Moldova [205, p. 43-44], iar Wilkinson William afirmă că fertilitatea solului este așa de mare, încât ar putea să producă mâncare care să hrănească de zece ori populația actuală [241, p. 77]. J-M. Caillot relatează și el că la marginea Europei orientale, aproape de malurile Mării Negre, există două provincii bogate, unde limba, tradițiile, condițiile climaterice etc., sunt aproape identice [102, p. 1-2], iar Félix Pigeor menționează că până la Galați domină elementul european, dar, pornind din acest punct, preia eștăfeta elementul oriental [206, p. 42-44]. Unele aspecte au fost tratate mai amănunțit, fiind accentuate realizările și succesele, dar și lacunele (îndeosebi ale guvernării și ale modului de viață a păturii înstărite). Cu referire la conducerea provinciilor, Emmeline Raymond relatează că Imperiul Otoman a instaurat pe aceste meleaguri nefericite un sistem de guvernare care a fost mai fatal decât jafurile, devastările și războaiele barbarilor și că nici un tablou nu poate fi mai rușinos pentru umanitate decât acesta, unde 40 de prinți fanarioți săraci, avizi, decăzuți, lacomi și vanitoși, se succedau în aceste țări unde se puteau îmbogăți [213, p. 232]. Stanislas Bellanger relatează în urma celor văzute că nu exista o țară mai fericită amplasată ca Moldo-Valahia, cu o abundență de toate elementele necesare pentru dezvoltarea comerțului, pentru prosperarea

industrii, și, în același timp, nu este țară care să se fi scufundat mai profund în deprimare [64, p. 167]. Privitor la fanarioți, Zallony Marc-Philippe spunea că a trăit mult printre ei, așa că i-a cunoscut și i-a studiat, menționând speculațiile operate de prinți pentru a-și spori finanțele, și anume prin diminuarea valorii reale a monedelor străine pe care ei luau impozite și o restabileau în perioada plăților lor, iar moneda Marelui Senior era singura pe care nu o putea interzice nici a o deprecia, fiind foarte rară în provincii [243, p. 61-62].

Așa cum s-a menționat mai sus, călătorii, de regulă, în jurnalele lor de călătorie observau asemănarea acestor Provincii în ceea ce privește forma de guvernare, limba și tradițiile. Același lucru este valabil și pentru modul de realizare a comerțului, pentru schimbul de mărfuri și prețurile acestora, pentru circulația monetară și unitățile de măsură utilizate. Uneori, făcând referire doar la comerțul principatului Moldovei, notau că formele de comerț sunt aceleași, mărfurile vin pe aceleași căi și se importă aceleași articole, doar că în cantități mult mai mici [204, p. 196]. Multe detalii referitoare la comerțul principatului le avem și din lucrările dedicate comerțului pe Marea Neagră, unde avea loc o circulație intensă de mărfuri, așa cum comerțul pe această mare îl îngloba pe cel al Crimei, al Anatoliei, al provinciilor Otomane, al Romeliei, Bulgariei, Valahiei, Moldovei, Poloniei, Rusiei etc. Respectiv, cea mai mare parte din informație este cea referitoare la comerțul din porturi. Călătorii ofereau mai puține detalii despre piețele din interiorul principatului, totuși unii dintre ei, descriind piețele, folosesc termenul de „bazar”, despre care scriu că este o necesitate absolută a tuturor orașelor din Orient și că reprezintă o stradă lungă și largă unde sunt instalate butice de lemn cu mărfuri [105, p. 622]. William Mac-Michael, un medic englez, nota că la Chișinău strada târgului are niște dughene de modă veche turcească, iar negustorii români, greci, armeni ocupau o stradă întreagă, câțiva evrei, mai ales zarafi - vând miere, smirna, piper, stafide, portocale, precum și sare [156, p. 79]. Însă trecând prin „bazarul” de la Chișinău, pe lângă negustorii ruși, moldoveni, turci sau armeni, ce treceau în toate sensurile, se remarcă în mijlocul acestei mulțimi evrei așezați într-o perfectă imobilitate în fața unei mese mici acoperite de țechini venețieni, ducați olandezi și monede de aur turcești amestecate cu piese de cupru rusești [240, p. 9-10].

Referitor la monedele din circulație, călătorii au constatat că cele care aveau curs în Valahia circulau și în Moldova fără vreo distincție, cele turcești fiind cele mai numeroase, iar cele din Polonia se întâneau mai des în comerț decât în Valahia din cauza vecinătății [204, p. 202], (Fig. 1.3.). Fiind cunoscut faptul că în această perioadă principatele nu aveau o monedă națională, iar monedele din circulație erau obiectul variației, în dependență de cursul negoțului.

Produsele care existau în principatul Moldovei au devenit bunuri de export cunoscute și solicitate în mai multe țări, fiind enumerate în jurnalele mai multor călători, însoțite de unele notițe privitor la calitatea și prețul acestora. Aceste notițe merită o atenție deosebită, căci conțin

nu doar date referitoare la realizarea comerțului extern, dar și la prețul și la cantitatea mărfurilor, acestea fiind exprimate în unități de măsură⁴ și monede diverse⁵.

Iată care sunt cele mai importante articole de comerț însoțite de prețul acestora și cele mai des amintite în jurnalele de călătorie:

Grâul își menținea practic prețul timp de câteva decenii. Peyssonnel specifica faptul că ținuturile Moldovei sunt mai fertile în cereale decât cele ale Valahiei și că grâul este mai frumos, iar kila de grâu costa 2,5 piaștri [204, p. 279]. Wilkinson nota că kila de grâu are prețul între 2 piaștri și 2,5 piaștri [241, p. 69]. Bellanger stipulează că în ultimul secol kila de grâu nu valora mai mult de 2 piaștri [64, p. 162], iar faptul că prețul s-a dublat e evidențiat și în lucrarea lui Hagemeister în care acesta notează că kila de grâu și de *secară* este de 4 piaștri [142, p. 99]. Walerian Dzieduszyski împreună cu mai mulți negustori, care ajunseseră în anul 1785 la Cetatea Albă, au rămas nemulțumiți, căci, deși grâul lor era bun, nu li se dă un preț bun în lei, fiindcă leul avea patruzeci de parale, iar cinci lei buni făceau un ducat olandez [199, p. 240-243]. În comerțul otoman până în secolul al XIX-lea, grâul și orzul veneau mai ales din părțile occidentale ale Marii Negre [145, p. 120]. Marea abundență de grâu și *orz* permitea un export de 1,500,000 kile pe an, pentru aprovizionarea Constantinopolului [205, p. 80]. Metoda de fixare a prețurilor era una empirică, variațiile prețurilor au fost mai mult sau mai puțin sensibile în perioada 1838-1854, iar în anul 1856 se produce un haos brusc al prețurilor grâului și *porumbului*, care încă în anul 1855 costa 85 și 58 de piaștri kila la Galați, dar în anul 1856 prețul acestora s-a ridicat la 260 și 150 de piaștri și nu a coborât decât în anul 1858 [202, p. 375]. O stabilizare a prețului cerealelor nu se produce decât după războiul din Crimeea, deoarece accesul grâului și a porumbului de pe Dunăre pe Continent influența prețurile în porturi. Zallony nota despre unele speculații făcute de prinți pentru a-și spori veniturile și dădea drept exemplu faptul că prețul oferit locuitorilor nu reprezintă decât o treime din valoarea mărfii procurate, iar prințul marea de cinci ori cantitatea și, în loc de 100 de mii de loturi de grâu, el impunea 500 de mii, în loc de 40 de mii de oi, el reclama 200 de mii de oi, iar astfel obținea gratuit 300 de mii loturi de grâu și 150 de mii de oi, pe care le transforma în scurt timp, în bani.

⁴1 kilă - 260 de ocale (585 livre franceze) [64, p.162]; 1 kilă - 275 de ocale [204, p. 198]; 1 kilă - 309 kg. 840 gr., iar pentru volume 1 kila - 36 l [145, p. 124]; 1 kintal - 44 de ocale, 1 oca - 1,276 kg. [241, p. 68]; 1 oca - 1, 291kg. [69, p.250]; 1 oca - 1, 282kg [145, p. 124]; 1 pud - 33 de livre franceze [203, p. 264]; 100 cetverturi sunt egali cu 744,4 quarteri englezesti [211, p. 24]; prin ordinul din 1835 privitor la măsuri și greutate, pus în vigoare în 1845, 1 pud - 16,38 kg.

⁵Piastrul turcesc constituia 40 de para (piastrul vechi - 56 para) și aveau indicate valori diferite în jurnalele călătorilor din aceasta perioadă, în dependență de curs și regiune: Pertusier Charles nota că 1 piastru avea valoarea de 4 franci cu 25 de ani în urmă (în momentul scrierii jurnalului), iar în timpul său putea avea o valoare și mai mică de 1 franc [205, p. 73]; 1 piastru - 2 franci 50 c. [112, p. 92]; [64, p. 162]; 5 piaștri - 1 franc și 30-35 c. [90, p. 121]; 1 rublă de argint - 11 piaștri (Galați, Brăila), 11 piaștri și 10 para (Iași) [142, p. 198]; 30 lei -11 franci [154, p. 586] etc.

Ceara se considera cel mai important articol de comerț în Moldova și se vindea la un preț de la 40 la 45 de para oca [204, p. 197]. Ceara verde de tei era o marfă particulară și se exporta la Viena, din care se făceau lumânări mirositoare [64, p. 165]. Moldova expedia 150 de mii de ocale de ceara anual, care ajungea până în Veneția [205, p. 82].

Mierea era foarte apreciată și se vindea cu un preț de la 5,5 la 6 piaștri kintalul [204, p. 197]. Mierea din Valahia era inferioară celei din Moldova, prețul ei este de 5 piaștri pe un kintal [168, p. 336]. Gugomos, un călător grec, nota în anul 1812 că datorită albinelor se obținea un venit de 60 000 de lei pe an [155, p. 276].

Untul din Moldova era considerat cel mai delicat în Imperiul Otoman și se vindea în oraș cu un preț de la 18 la 20 de aspri și până la 8 para în piață [204, p. 198; 196, p. 276]. Mai târziu, prețul mic de 1 piastru și 10 para oca făcea ca acest produs alimentar să fie foarte căutat [64, p. 164]. Turcia importa din cele două provincii cincisprezece sute de mii de ocale de brânză și un milion de ocale de unt [205, p. 83].

Seul, un alt produs important, se expedia cu tonele și se venea la kintal [64, p. 165]. Seul era de aceeași calitate ca și în Valahia și se vindea cu același preț [204, p. 198].

Pieile sărate se vindeau în Austria și în Grecia, uneori și în Bulgaria. Pieile de vită se vindeau cu prețuri între 3,5 și 4 piaștri [204, p. 197]. Mai târziu, pieile de vită erau diferite ca și cost, aveau un preț ce varia de la 7,5 și 8,5 ruble, la unul de 5,5 și 6 ruble [142, p. 136]. Raievich, un călător austriac, nota că mielul se vindea cu 12-15 crăițari, iar pielea de miel nenăscut este de până la 150 de lei [154, p. 389]. Un călător turc nota în anul 1742 că o blană de vulpe costa de la 20 la 30 de lei [154, p. 367-368]. Pieile de iepure erau de primă calitate și se vindeau cu 35 para, iar o modalitate simplă de a obține o mare cantitate de astfel de piei la cele mai joase prețuri era să se facă comandă în diferite sate și să se plătească o parte din preț în avans [241, p. 70].

Vitele erau un articol foarte important al comerțului din Moldova, îndeosebi vitele mari [115, p. 269]. Un număr mare de vite se ducea spre Polonia, Prusia, Germania, Veneția și în Turcia. Vitele se vindeau cu un preț ce varia de la 10 și 13 piaștri la 8 și 11 piaștri. Ovinele aveau prețul între 50 și 60 de para [204, p. 198-199; 196, p. 276-277]. La începutul secolului al XIX-lea prețul varia considerabil de la un preț de 60-75 de lei la un preț de 25-30 de lei [68, p. 260]. În prima jumătate a secolului al XIX-lea prețul oscila pentru o pereche de ovine, de regulă, de la 70 - 83 de ruble la 25 - 28 de ruble, iar pentru o ovină se oferea de la 3 la 4 ruble [142, p. 131]. În fiecare an, din Principate se trimiteau la Constantinopol 250 000 de ovine și 3 000 de cai [241, p. 71]. *Caii* la fel erau un articol important de comerț. [91, p. 506; 102, p. 8], care la începutul secolului al XVIII-lea se vindeau cu 20-30 de ughi [155, p. 185], iar în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea cu 13-15 galbeni [155, p. 240-241].

Apele Dunării erau foarte bogate în *pește*, ceea ce făcea ca și anumite specii, cum ar fi

carpul, să fie un produs de export. O persoană putea să săreze circa o mie de pești pe zi, iar această cantitate se vindea cu cel puțin 40 de ruble. Anual se vindea la Chilia circa 30 000 de puduri de peste, iar la Ismail 50 000 de puduri și se expedia, în mare parte, în Austria [142, p. 147-148]. Se considera că *vinul* din Moldova avea un gust plăcut [64, p.164] și costa 1 para oca [204, p. 202; 196, p. 280]. Moldova expedia în statele vecine, mai ales în Rusia, o parte din vinurile sale [205, p. 81-82]. Vinul din Moldova era întrebat și în portul de la Odessa, unde s-a mărit la începutul secolului al XIX-lea de 20 de ori cantitatea de vin importată, mult vin fiind din Franța și din Moldova [142, p. 158].

Minele de *sare* din Moldova și Valahia furnizau marfă în cantități considerabile, care se exporta în Bulgaria, Serbia, Austria, Constantinopol și în Rusia (în anul 1833 în Rusia a fost exportată sare de aproape 150 000 de ruble). Sarea se plătea pe loc cu 10 piaștri (275 copeici) pentru 100 de ocale, la Galați și la Brăila cu 25 de piaștri (7 ruble) [142, p. 115-116]. Din minele de sare din Moldova trei milioane de ocale se exportau la Constantinopol și la Rumelia, cinci milioane de ocale se exportau în Polonia și trei milioane de ocale rămâneau pentru necesitățile provinciei [205, p. 83].

Lemnul de construcție din Moldova era net superior celui din Valahia, perfect convenabil pentru construcția vaselor. Un mare număr de vase turcești erau construite din acest lemn. În principate acest produs era vândut la cel mai jos preț posibil [241, p. 70]. Galațiul era o mare piață de lemn [167, p. 124-125].

Inul avea prețul ordinar de la 7 la 8 parale oca în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea [204, p. 198; 196, p. 276]. În prima jumătate a secolului al XIX-lea, cel de o calitate superioară, se vindea cu aproximativ 60 de para oca, sau 66 de piaștri pe kintal, iar cel de o calitate mai inferioară costa între 35 și 40 de para [241, p. 71]. *Cânepa*, la fel, era foarte apreciată și se vindea cu 4 para oca [204, p. 202; 196, p. 276]. *Lâna* în Moldova și în Valahia era de trei feluri și se vindea în dependență de calitate cu 3-3,5; 2-2,5; 1-1,5 piaștri oca [142, p. 126]. Bellenger asemenea primul fel cu cea mai frumoasă lână din Franța, al doilea fel era o lână mai aspră, iar al treilea tip de lână nu era prea căutată, fiind utilizată mai mult de către băștinași, iată de ce lâna de primă calitate se vindea cu 1 rublă oca [64, p. 165]. Bellanger menționase și despre *tutunul* din Moldova, notând că acesta se exporta până în Belgia, iar contrabanda făcea mai apoi ca tutunul din Moldova să pătrundă în Franța [64, p. 163].

Din anul 1783, când Crimeea devine provincie rusească, Imperiul Otoman, privat de produsele acestei peninsule, se orientează și mai mult spre Valahia și Moldova. Conform manierei sale ordinare de a proceda, din Turcia se trimeteau frecvent firme pentru a se face cumpărături și se fixau în același timp cantitatea mărfurilor de care era nevoie și prețul maxim pe care erau predispuși să-l plătească. Acest preț nu se ridica niciodată deasupra la o treime din

valoarea reală a articolului pe care vroiau să-l cumpere [243, p. 55-56]. De regulă, toate produsele și mărfurile care erau luate pentru necesitățile capitalei Imperiului Otoman erau cumpărate de guvernarea locală pentru aproximativ o pătrime din prețul curent al pieței și pentru o șesime din valoarea lor în Turcia [241, p. 71]. Produsele cele mai importante pentru export erau: grâul, orzul, secara, porumbul, inul, cânepa, lâna, vitele, păsările, untul, seul, mierea, ceara, lemnul de construcții etc. [204, p. 197-211; 215, p. 251; 243, p. 55-56; 90, p. 139; 64, p. 159-169; 112, p. 95]. În fiecare an, angajații turci fixau arbitrar prețul grâului, seului, untului, vitelor și lemnului [142, p. 77]. Xavier Hommaire Del Hell nota că comerțul extern al Galațiului și Brăilei a cunoscut o creștere considerabilă și, se pare, că tindea să se dezvolte din ce în ce mai mult. În același timp, Principatele nu puteau să satisfacă comenzile ce veneau din Franța și Anglia, fiindcă, pe de o parte, recoltele n-au fost foarte bune, iar pe altă parte, costurile pentru transportul produselor de la Galați la Marseille erau foarte ridicate [146, p. 211]. În anul 1803, au fost stabilite tarifele generale asupra bunurilor în toate porturile mării Negre, dar în majoritatea porturilor vameșii erau autorizați să compenseze diferența în fixarea prețului în dependență de valoarea pe care o au în comerț [217, p. 218-219]. Dacă e să ne referim la produsele importate, acestea erau în principal pânze, blănuri, vopsele, condimente etc. [112, p. 95]. Valahia și Moldova erau aprovizionate la acel moment prin Germania cu toate obiectele manufacturiere din bumbac, in și ceramică, dar așa cum prețul lor era mult prea ridicat, nu erau tare întrebate [241, p. 74]. Ismail, Reni, Galați și Brăila erau singurele porturi ale Moldovei și Valahiei care erau de folos acestor două provincii în comerțul de la Marea Neagră. Călătorii accentuau mereu ideea că Moldova este prosperă datorită comerțului realizat în Galați. În retur Principatul se aproviziona cu un număr mare de articole străine, care veneau pe aceeași cale și plecau în toate direcțiile pentru a se răspândi în interior [205, p.55]. Chiar dacă Galațiul era depozitul central a mai multor mărfuri de import, nu întotdeauna era și piață principală, produsele respective se vindeau cu precădere în piețele din București și Iași. Comerțul la Galați, ca și la Brăila era în mâinile grecilor, pe lângă aceștia întâlnindu-se și câțiva italieni și slavi, și, desigur, ca și la Reni, aici se găseau armeni și evrei [142, p. 76-83]. Valoarea produselor importate în Galați în anul 1832 a fost de 9 564 206 de piaștri, cele mai importate fiind: zaharul, uleiul, bumbacul, cafeaua, tutunul, orezul, vinul, fructele, condimentele și hârtia [142, p. 167-170]. Wilkinson William menționa că, deoarece blănurile de toate tipurile formează o parte din costumul național și sunt necesare din cauza condițiilor naturale ale climatului, ele reprezintă un articol de import însemnat, iar Rusia le furnizează în cele două Principate și obține în schimb rachiu, vin și ducați imperiali [241, p. 75-76]. În porturi existau și vămi, iar la Galați în secolul al XVIII-lea erau două vămi: una turcească și una moldovenească [204, p. 202-203]. În convenția dintre Principatele vecine - Moldova și Valahia pentru următoarea perioadă din 30 ianuarie a anului 1846, nr. 210 din Buletinul oficial,

n° 49 și suplimentul n° 49 din 7 iulie a anului 1847, se indica suprimarea vămilor și frontierelor între Moldova și Valahia [69, p. 241-242]. În conformitate cu articolul 8 „obstacolele și formalitățile vamale existente ... care au fost menținute la frontierele celor doua Principate până la 1 ianuarie 1848, sunt și rămân abolite pentru totdeauna...” [69, p. 244]. Despre veniturile și cheltuielile din Principat, de asemenea, sunt oferite informații foarte importante, iar pentru a descrie bogăția boierilor, preoților și prinților, unii călători ofereau și detalii mai exacte. Un englez, Borscovich, nota la începutul secolului al XVIII-lea că veniturile au fost odinioară de 2 700 de pungi a câte 500 de lei fiecare, dar scăzuseră la 1 700, așa încât țara era în plină decădere economică [155, p. 185]. Un călător turc scria în anul 1742 că venitul Domnului Moldovei este de 100 000 de galbeni și din aceștia trebuie să-i dea Porții 100 000 de lei pe an [155, p. 197]. Călătorul polonez W. Chrzanowski indica în anul 1780 că veniturile domnului Moldovei din impozite, zeciuială, vămi și haraci se ridică la vreun milion și jumătate de piaștri, suma destul de însemnată, căci face ca la șase milioane de zloți polonezi, din cari domnul trebuie să plătească anual la visteria împărătească o mie de pungi, sau două milioane de zloți polonezi [199, p. 237]. Leonardo Panzini, un călător italian, menționa însă că domnitorul poate strânge 2 000 000 de piaștri pe an [155, p. 219]. Emmeline Raymond amintea că fiecare familie posedă un anumit număr de țigani, care costă 50 sau 60 de franci sufletul [213, p. 240]. Doctorul Macmichael nota că boierii și nobilii din Moldova sunt, în general, suficient de bogați, printre ei fiind și din cei care au un venit anual de 30000 de ducați (circa 330000 de franci), iar aducând vorba despre piaștri, menționa ca 28 sau 29 de piaștri turcești fac o liră sterlină (25 de franci) [240, p. 11, 13]. Maiorul von Raan în 1790 considera ca boierii din ambele țări nu sunt vrednici de nicio laudă, aceștia poartă blăni de o mie, două de piaștri [154, p. 399-400]. Zallony Marc-Philippe scria că boierii băștinași sunt, în general, toți bogați, cel mai puțin avuți dintre ei posedă 30 de mii de franci, alții având un venit mai mare de 250 de mii de franci. Când boierii fanarioți veniți vroiau să riposteze boierilor băștinași, aceștia acceptau avid ofertele de credit ale negustorilor, pe care mai apoi le investeau în obiecte de lux. [243, p. 50-51]. Despre prinții fanarioți spunea că nu rar se întâmpla ca aceștia să se ridice la un rang mai înalt, plătind un capital de 10 milioane de franci în cazul în care nu au domnit decât doi ani [243, p. 64]. Anagnosti Michel menționa și el că, pentru a vinde și a câștiga mai multe, s-au creat titluri onorifice, care se tarifează și se cumpără, totul poate fi plătit în ducați olandezi, fiindcă sunt singurele monede care au prețuri în creștere, din cauza deprecierei monedei turcești [37, p. 19-20]. Stanislas Bellanger spunea că, privilegiați față de ceilalți, preoții formează cea mai bogată clasă a populației. Ei nu plătesc impozite, sau taxele achitate de ei sunt atât de mici, încât acestea nici nu se pot numi impozite. Proprietățile și veniturile lor sunt dintre cele mai importante, iar veniturile Mitropoliei se ridică la 380 000 de piaștri (170 000 franci). Pentru conformitate autorul descrie un caz, când un fost mitropolit, de o

vârsta înaintată, cu câteva zile înainte de moartea sa a adus prințului 20 000 de ducăți de aur și, deoarece el și-a dat sufletul, au găsit în gura lui dublul acestei sume [65, p. 321]. Augustin Chevalier, vorbind despre clerul grec, nota că acesta deține în Moldova 122 de monastiri, iar în Valahia - 69, care au un venit de 7 milioane de franci, fără venitul mănăstirilor libere, aceste două venituri constituind în total de 33 de milioane de piaștri (12 210 000) [109, p. 378].

P. Bataillard nota că prin anul 1854, 800 de ducăți austrieci erau aproape 10 000 de franci [62, p. 422]. În același timp, S. Bellanger menționa că în niciun alt loc din lume, pe care le știe, nu se călătorește mai repede, dar într-un mod atât de confortabil ca în Moldo-Valahia, iar un moldo-valah este mult mai fericit să primească un zwanzinger, circa optzeci centime, decât un francez ce primește cinci franci, iar călătorii nu ar putea să refuze să dea acest bacșiș pentru o așa recunoștința [66, p. 46-47]. Gustav Adolf Ramsay, un finlandez, într-o notiță din anul 1829 mai preciza că evreii și țigani care trăiesc aici și se pricep bine să exploateze nevoile și supărările călătorilor, pretind câte 20 de ruble pentru trei cai de poștă până în capitala apropiată [106, p. 387]. Călătorii din secolul al XVIII-lea oferă date și despre tributul anual (unele date mai puțin exacte): 1712- 240 de pungi a câte 500 de scuzi (120 000 de scuzi); 1714- 133 de pungi; 1724 - 120 de pungi sau 60 000 de taleri; 1742- 100 000 de lei; 1745- 450 de pungi; 1746- 160 000 de reali; 1770 - 65 000 de piaștri; 1780- 500 000 de piaștri; 1791 - 120 000 de piaștri; 1807- 135 de pungi (cea mai exactă sumă, stipulată în hatișeriful din 1784, firmanul din 1792 și hatișeriful din 1802 - 135 de pungi și 444 de piaștri sau 67 947 de piaștri) [67, p. 19-20].

Relatând despre comerț, mărfuri și prețurile acestora, despre veniturile și cheltuielile din Principat în care se evidențiază anumite aspecte legate de circulația monetară, unii dintre călători au oferit și date care se referă direct la monedă. Despre prezența piaștrilor în Principatul Moldovei s-a pomenit în mai multe lucrări, într-un context general, vorbindu-se despre venituri, impozite, tribut etc. [144, p. 240; 164, p. 189; 199, p. 237; 106, p. 349-350]. Charles de Peyssonnel indica și el că moneda Turciei circulă cel mai des în Valahia, iar țechinul venețian, ducatul olandez, scuzii imperiali și poloni, rublele rusești, realii spanioli, scuzii din Ragusa sunt aici în comerț și sunt obiectul variației, în dependență de cursul negoțului [204, p. 189]. Consulul Charles Lagau, într-o notiță despre Moldova din 1829, scria că piesele de aur și cele argint s-au scurs încet spre Constantinopol și, mai ales de câțiva ani, nu se mai văd, ca să spunem așa, decât cruceri austrieci [cruceri=„swanzingers”, p. 351; (zwanzinger)], ruble și ducăți, iar deprecierea piastrului este una din calamitățile acestei țări, cel care-ți arenda pământurile în 1828 pentru 12000 de piaștri, reprezentând atunci 800 de ducăți olandezi, și care este fericit dacă piața scoate aceeași sumă, azi nu mai reprezintă decât 400 de ducăți [106, p. 351-352]. William Mac-Michael nota că până la domniile pământene circulația monetară din Moldova nu și-a schimbat caracterul cu nimic: „umblă și banii turcești ca și mai înainte” [154, p. 459]. Negustorul Nikolaus Ernst

Kleeman, în anul 1773, în darea sa de seamă mai preciza că banul turcesc era cu desăvârșire depreciat și turcii înșiși aveau o deosebită tragere de inimă pentru anumite monede apusene care li se păreau pe dreptate preferabile monedei lor neconținut falsificate: astfel, în tot Orientul se dădea preferință galbenului venețian ori olandez și talerului cel mare austriac, întrebuițat chiar în salbe [155, p. 247]. Ami Boué oferea următorul tablou destul de desfășurat al situației monetare din Turcia, indicând și schimbările survenite în timp: monedele de aur sunt irlilicii sau mahmudele, ikosarii - piese mici purtând figura sultanului - ele valorează 20 de piaștri, ori circa 5 franci, în circulație întâlnindu-se și $\frac{1}{2}$ și $\frac{1}{4}$ icosari, iar monedele curente de argint sunt beșlicii, sau piese de 5 piaștri, $\frac{1}{2}$ beșlicii, piaștrii valorând în prezent 25 de centime, $\frac{1}{2}$ piaștrii, $\frac{1}{4}$ piaștrii și para, care 40 valorează cu un piastru [91, p. 121]. Mica monedă turcească este tare rea, fiind dintr-un aliaj de cupru, puțin argintat, mulți refuză să ia aceste monede, fără valoare intrinsecă și ușor de falsificat. La început, piastrul turcesc bătut după modelul celui spaniol, valora circa 5 lire și 6 sou, mai apoi era cotate la 5 franci. În 1775 sau poate deja în 1728 nu valora decât 3 lire și 2 sou și, la venirea lui Selim III, valora 50 de sou. Sub acest ultim sultan, valoarea piastrului s-a redus la jumătate, nu mai era decât de 32 de sou, iar mai târziu - 30 de sou. În 1819 a coborât la 90 de centime, în 1826 la 40 de centime și în 1836 la 25 de centime [91, p. 122]. Despre parale menționa că sunt niște monede atât de mici, încât sunt ușor de pierdut și au multe defecte, fiind în mare număr în Valahia. Argintul alb al Austriei este moneda străină cea mai curentă în Turcia, dar ea nu este în circulație cu valoarea sa corectă decât în Valahia, Serbia, Bosnia, Herțegovina și în Albania; zwanzinger-ul valorează aici 3 piaștri și jumătate, pe când în restul Turciei nu valorează decât 3 piaștri; scuzii sau talerul Austriei valorează 20 de piaștri și florinul - 10 piaștri; ducații Ungariei și Olandei valorează de la 40 la 43 de piaștri, iar moneda Rusiei se întâlnește pretutindeni în Moldova și Valahia [91, p. 123-124].

Generalul Nicolae Vasilievici Repnin (1734-1801), fiind trimis în calitate de ambasador la Constantinopol, care a trecut prin Moldova și Muntenia, într-o scrisoare din 28 iulie 1775 scrisă la Iași, indica: „... raportez către maiestatea voastră că am primit banii: 28,774 de lei, 6.557 de ducați, 907 lei și 80 de aspri, cum se dă aici pentru fiecare ducat: 4 lei și 10 parale.” [68, p. 118]. Aceste date vin să confirme încă odată nu doar diversitatea monetară din circulație, ci și dificultățile întâlnite la indicarea unui preț, a unei valori, a unui curs monetar etc.

Însă Thibault Lefebvre în lucrarea sa din 1857 oferă cea mai amplă imagine despre situația observată în circulația monetară din Principate și punctează următoarele caracteristici:

- Moneda de calcul se compune din para și piastru. Paraua valorează a 25-a sau a 35-a parte dintr-o centimă, 90 de parale - un zwanzinger, 40 de parale fac un piastru. Nu are nicio legătură cu piastrul spaniol, moneda cea mai răspândită, care valorează 5 franci și 45 de centime. A nu se confunda cu piastrul de Constantinopol, care nu valora în 1831 decât 27 de centime, în

1846 - 25 de centime, iar astăzi - 20 de centime. Zarafii sau cămătarii păstrează paraua și piaștii în prăvăliile lor, mai mult ca pe o curiozitate, decât ca pe monede de schimb.

- Monedele austriece sunt adevăratele monede întrebuințate. Se disting trei feluri: monedă divizionară, aceștia sunt creițarii; în argint - zwanziger; în aur - ducații. Creițarul utilizat în Austria are o valoare de 4 parale, dar circulă creițari de 9 și de 13 parale. Zwanzinger-ul valorează 90 de parale sau 2 piaștri și 10 parale. Ducatul de aur austriac, de 32 de piaștri sau de 32 de piaștri și 2, 4, 6 parale, după cum stabilește cursul de schimb, valorează 11 franci și 72 de centime sau 12 franci, iar uneori chiar 13 franci. Clasele avute preferă ducații de aur, din cauza ușurinței în a o schimba și transporta, iar populația de rând preferă zwanzinger-ul, pentru că este mai puțin supus inflației schimbului.

- Monedele otomane sunt mai rare și mai puțin utilizate ca cele din Austria. Se cunosc: icosarul, care nu are valoarea mai mare de 4 franci și 60 de centime; carboava valorează 10 piaștri și ½ (circa 4 franci); irmilicul, care nu valorează decât 12 piaștri ½ (circa 4 franci și 50 de centime) la București și 13 piaștri și ½ (circa 5 franci) la Brăila.

- Moneda rusească nu se găsea, în mod normal, în Principate. A fost adusă odată cu ocupația rusă, populația a acceptat-o cu dificultate, se putea schimba doar pe 24 de zwanziger, adică circa de 20 de franci.

- Monedele franceze de 20 de franci și de 5 franci nu apăreau în tranzacțiile comerciale, dar bancherii le căutau plătind 23 și ½ zwanziger [107, p. 262].

Jules de Hegemeister oferă date importante referitoare la diferența de curs valutar din Principate, în cele mai importante orașe, notând că Ismailul și Galați au un curs de schimb stabilit de Constantinopol și a indicat cursul din luna aprilie 1834 din București, Iași, Galați și Brăila (precizând că în această perioadă la Odessa 1 rublă echivala cu 3 piaștri și 13-14 para, la Viena 1 florin echivala cu 8 piaștri și 10-15 para, iar la Geneva 1 liră echivala cu 2 piaștri și 8-10 para) [142, p. 197-198]:

	București	Iași, Galați și Brăila	
<i>Ducați</i>	39 piaștri	31 piaștri și 10 para	30 piaștri
<i>Ruble de argint</i>	11 piaștri și 10 para	10 piaștri și 10 para	11 piaștri
<i>Piaștri spanioli</i>	18 piaștri și 14 para	14 piaștri	16 piaștri
<i>Irmilici</i>	18 piaștri	14 piaștri	16 piaștri
<i>Piese de 10 creițari</i>	1 piastru și 30 para		

În anul 1827, într-o scrisoare din 23 septembrie, Ivan Petrovici Liprandi (unul din agenții Rusiei) menționa că în Principatul Moldovei există prea puțini bani, indicându-se, totodată, că în această perioadă galbenul olandez echivala cu 30 de lei, mahmudeaua - cu 36 de lei, rubla - cu 5 lei și 20 de parale, iar o rublă de argint - cu 10 lei [68, p. 240].

Un lucru evident este că atât comerțul mărfurilor, cât și comerțul cu monede cunoaște o mare dezvoltare în secolele XVIII-XIX. În comparație cu comerțul cu mărfurile, care avea dimensiuni și volum mare și implica dificultăți la transportare, comerțul cu monede avea prioritate, din considerentul că se realiza ușor și rapid, înregistrându-se o circulație monetară foarte diversă cu piese provenite din foarte multe țări, iar neguțătorii speculau în funcție de valoarea monedelor, de cererea și oferta pieței, de instabilitatea prețurilor etc. [126, p. 393].

➤ **Izvoare numismatice.**

Materialul numismatic în baza căruia este efectuată cercetarea din această lucrare este reprezentat de o sută douăzeci și trei descoperiri de tezaure monetare și de o sută șaptezeci și patru de descoperiri izolate. Informațiile care survin în urma analizei acestora vin să confirme și să completeze datele oferite de izvoarele scrise, fiindcă, cu siguranță, cercetările numismatice sunt esențiale, însă nu putem să ne limităm la un singur tip de cercetare în momentul în care dorim să oferim într-adevăr un tablou complet al circulației monetare. Conform surselor narative s-au dedus două aspecte similare în ceea ce privește circulația monetară din cele două Principate. Primul aspect comun este că în circulație se aflau același tip de monede în ambele Principate, iar a doua similitudine este că cele mai numeroase piese din circulație erau monedele emise de Imperiul Otoman. Descoperirile numismatice confirmă în mare parte aceste aspecte, dar pun în evidență și câteva deosebiri. Conform descoperirilor numismatice se atestă o situație asemănătoare în circulația monetară în ambele Principate în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, când se identifică un număr mic de tezaure monetare. Acest lucru a fost probabil o consecință a decăderii economiei celor două Principate și a perturbării comerțului, care reprezenta singura sursă de asigurare cu monedă, dar și importante schimbări demografice cauzate de repetatele invazii straine [71, p. 262]. Pe parcurs însă în Principatul Moldovei monedele turcești de aur obțin în prima jumătate a secolului al XVIII-lea un rol important în circulație, pe când în Țara Românească monedele de aur sunt semnalate în compoziția tezaurelor abia la sfârșitul secolului al XVIII-lea. O explicație ar putea fi specula cu moneda care ar fi afectat cu precăderea Țara Românească și mai puțin Principatul Moldovei [71, p. 264].

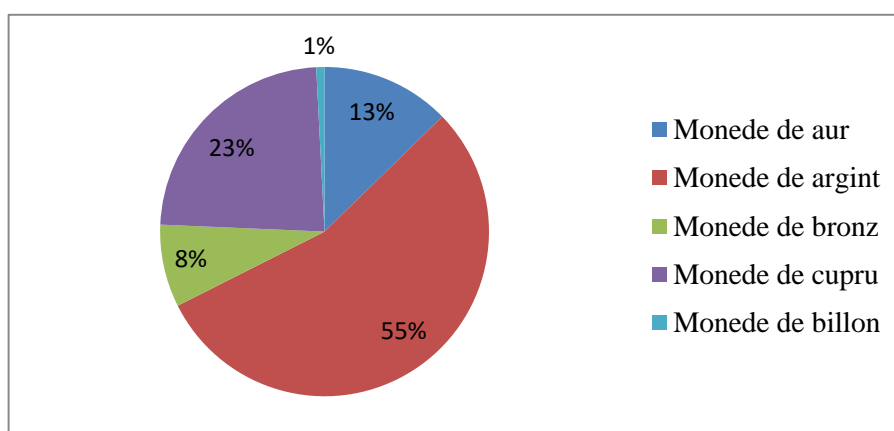
Descoperirile numismatice confirmă relațiile din sursele scrise cu privire la circulația *monedelor de aur*, îndeosebi a celor din *Imperiul Otoman, Provinciile Unite, Imperiul Habsburgic/Imperiul Austriei, Republica Veneția*, dar și din *Imperiul Rus* (Iași: 1721-1772, 22 AV+ 1 AR, I. Romano-German - Austria; Galați: 1734 - 1827, 273 AV, Imp. Otoman, Imp. Romano-German, Imp. Austriei, Regatul Olandei, Republica Veneția, Regatul Țărilor de Jos Unite, Republica Batava, Republica Provinciile Unite; Iași: 1789-1839, 21 AV, Regatul Olandei, Imp. Austriei; Reni: 1828-1853, 800 AV, Imp. Rus).

Pe tot parcursul perioadei cercetate se atestă *monede de argint* reprezentând cele mai importante emisiuni din circulația monetară, acest lucru fiind confirmat și de descoperirile numismatice, reprezentate în special de emisiuni din *Imperiul Otoman*, dar și de emisiuni din *Imperiul Romano-German*, *Imperiul Rus* și mai puțin din *Republica Ragusa* și *Polonia* (Călimănești: 1616-1767/1768, 57 AR, Polonia, Imp. Otoman; Turlachi: 1619/1630-1715/1717, 35 AR, Imp. Romano-German, Imp. Otoman; Cleja: 1624/1657-1780/1781, 54 AR, Imp. Otoman, Imp. Roman de Națiune Germană; Basarabeasca: 1695/1703-1717/1724, 6 AR+9?, Imp. Otoman; Hanatul Crimeei; Mănăstirea Cașin: 1703/1730-1758/1759, 43 AR, Imp. Otoman; Borisovca, 1703/1730-1759/1760, 5 AR, Imp. Otoman; Crihana Veche 1703/1730-1769/1770, 12 AR, Imp. Otoman, Imp. Romano-German, Republica Ragusa; Dumbrăvița: 1716/1730, 15 AR, Imp. Otoman; Mereni: post 1717 -1761/1762, 198 AR, Imp. Otoman, Imp. Romano-German; Vadurile: 1719-1819, 220 AR, Imp. Otoman, Regatul Neapolului, Regatul Spaniei, Republica Ragusa, Imp. Romano-German, Imp. Rus; Copăcești: 1730/1754-1766/1767, 34 AR, Imp. Otoman, Republica Ragusa; Caracui: 1730/1754-1768, 22/23 AR, Imp. Otoman, Imp. Romano-German, Republica Ragusa; Rediu: 1730/1754-1787/1788, 153 AR., Imp. Otoman, Republica Ragusa, Imp. Romano-German; Vaslui: 1730/1754-1818, 12 AR+12 AE, Imp. Austriei, Imp. Otoman, Imp. Romano-German, Imp. Rus; Boșoteni: 1736-1788, 295 AR, Imp. Otoman, Imp. Romano-German; Țepu: 1756-1784/1785, 127 AR, Imp. Otoman, Imp. Rus; Criuleni: 1758/1759-1789, 11 AR, Imp. Otoman, Imp. Romano-German; Grozești: 1759-1801/1802, 41 AR, Imp. Otoman, Imp. Rusiei, Imp. Romano-German; Țepu de Sus: 1760/1761-1780, 116 AR: Imp. Otoman, Imp. Rusiei; Anenii Noi: 1761/1762-1786/1787, 30 AR, Imp. Otoman, Republica Ragusa; Somușca: 1764-1846/1847, 56 AR Imp. Austriei, Imp. Otoman, Imp. Rusiei, Imp. Romano-German; Soveja: 1774/1789, cca. 60 AR, Imp. Otoman; Drăgești: 1775-1800/1801, 126 AR, Imp. Otoman; Măcărești: 1788/1789-1801/1802, 68 AR, Imp. Otoman; Cișmeaua-Văruită, 1789/1790-1800/1801, 36 AR, Imp. Otoman; Brienne: 1789/1790-1802/1803, 27 AR (din 95), Imp. Otoman, Imperiul Rus; Sărata: 1810/1811-1817/1818, 41 AR, Imp. Otoman; Dereneu: 1827-1895, 7 AR, Imp. Rus). Astfel, se observă că descoperirile monetare din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea reprezentate de monedele otomane de argint din ambele Principate reprezintă cele mai importante emisiuni monetare din circulație. În baza acestor descoperiri de monede otomane din argint remarcăm că în perioada cercetată, cele mai multe emisiuni sunt cele cu valoare ridicată, îndeosebi kuruş-ul (40 parale), altmışlık-ul (60 parale) și yüzlük-ul (100 parale), iar emisiunile cu o valoare nominală mai scăzută, precum beşlik-ul (5 parale) sau ½ zolota (15 parale) aveau rol nesemnificativ și se atestă mai puțin în tezaure (exemplu elocvent a legii lui Gresham - „banii răi alungă banii buni”). Monedele mărunte otomane, precum asprii (akçe) se întâlnesc foarte rar

în tezaurele din Principatul Moldovei, deși în conformitate cu relatările din izvoarele scrise, au fost pe larg utilizate, fapt care dovedește încă o dată necesitatea corelării acestor două tipuri de izvoare. Astfel, credem că nu poate fi neglijat enormul volum de informații cu privire la prezența monedei Imperiului Otoman în acest spațiu pentru studiile generale cu privire la circulația monedei otomane, iar sintetizarea acestui material este foarte importantă în acest sens. Fiindcă, nu se poate crede într-o omogenizare a documentării, dacă nu se vor lua în considerație descoperirile din exterior, fiindcă zonele centrale sunt prea bogate în material pentru a se deduce chintesența, așa că uneori trebuie studiate zonele de limită în care au circulat monedele [121, p. 3-6]. Astfel este demonstrată utilitatea rezumării acestui material și pentru determinarea intensității circulației, fie a emisiunilor turcești, fie rusești, sau a oricărui alt tip de monedă care a circulat în spațiul dat în această perioadă.

Nu au lipsit din circulație nici *monedele din cupru și bronz* (Călărași, 1766-1914, 22 AE, Imp. Rus, Regatul Italiei; Chișinău, secolul XVIII, 6 AE, Imp. Rus; Giurgiulești, 1772-1773, 14+? AE, Sadagura; Spinoasa, 1601-1774, 1 AR+251 AE, Sadagura; Orbenii de Jos, 1773-1774, 5 AE, Sadagura), în special cele din *Imperiul Rus* sau de tip *Sadagura*. Aceste descoperiri erau constituite dintr-un număr mic de piese, iar în urma analizei se atestă că sunt aproximativ în același număr ca tezaurele din monede de aur (în schimb, în cadrul tezaurelor mixte din punct de vedere al metalului din care au fost emise, prevalează cu mult tezaurele constituite din piese de aur și argint, în raport cu tezaurele care au și monede de cupru/bronz în compoziție). În același timp, dacă în cazul tezaurelor de aur și argint se atestă cel mai mult moneda otomană, atunci cea de cupru nu a fost identificată în descoperirile de tezaure, (de altfel este atestată foarte rar și în descoperiri izolate (Seliște: 1757, 1 AE, mangîr).

În următoarea diagramă se poate observa care este raportul dintre tipul de metal al monedelor din cadrul descoperirilor reprezentate de tezaure, precum și de descoperiri izolate.

Din această diagramă rezultă că cel mai mare procent îl constituie descoperirile de monede din argint, urmate de monedele din cupru, apoi de cele din aur, cu o diferență nu prea

mare de cele din bronz, un procent foarte mic constituindu-l *monedele din billon*.

Diversitatea mare de monede din circulație este confirmată nu doar prin numeroasele descoperiri, ci chiar prin structura însăși a unor tezaure, atât din punct de vedere al tipului de metal, cât și a emitenților (Pârjolteni: 1588-1704/1730, 7 AV+320 AR, Imp. Otoman, Republica Provinciile Unite, Regatul Suediei, Regatul Poloniei, Republica Veneția, Imp. Romano-German, Imp. Otoman; Gârbova: 1750-1789, 25 AV+221 AR, Republica Provinciile Unite, Imp. Romano-German, Imp. Rusiei, Imperiul Otoman, Republica Ragusa; Peresecina: 50 AV+265 AR, 1723-1768/1769, Republica Provinciile Unite, Republica Veneția, Imp. Rusiei, Imp. Romano-German, Imp. Otoman; Mitoc: 1757-1818, 15 AV+608 AR, Republica Provinciile Unite, Imp. Otoman, Imp. Rus, Imp. Romano-German, Imp. Austriei; Bârlad: sec. XVII-1821?, 394 AV + 643 AR. Imp. Rus, Imp. Otoman; Bilhorod-Dnestrovskiy: 39 AV ?+82 AR ?, 1630-a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, Principatele Unite, Republica Ragusa, Imp. Otoman; Șercani: 1719-1788, 21 AV+14 AR, Republica Provinciile Unite, Imp. Romano-German, Imp. Rus; Șirăuți: 1666-1771, 8/12AV+136 AR+15AE, Republica Ragusa, Imp. Otoman, Polonia; Principatele Unite, Imp. Romano-German; Țigănești: 1738-1775, 58 AV+34 AR, Republica Provinciile Unite, Republica Ragusa, Imp. Romano-German; Vadurile: 1719-1819, 220 AR, Imp. Austriei, Imperiul Otoman, Regatul Spaniei, Imp. Rus, Imp. Romano-German; Cimișlia: 1763/1768-1769, 2 AV+ 18 AR, Imp. Otoman, Imp. Romano-German, Republica Ragusa; Cotu: 1764-1818, 2 AE+3 AR, Imp. Austriei, Imp. Romano-German; Criuleni: 1612/1619-1703/1730, 9 AR+7 AE, Imp. Romano-German, Imperiul Otoman; Horești: 1703-1756, 7 AV+63 AR, Provinciile Unite, Imp. Otoman, Imp. Romano-German; Reni: 1683-1785, 9 AV+94 AR, Imp. Otoman, Imp. Romano-German, Republica Ragusa).

După cum putem observa, principalele tipuri de monede întâlnite sunt cele otomane, austriece și cele rusești, cu prevalarea evidentă a emisiunilor otomane. În linii generale, în urma analizei descoperirilor monetare otomane se poate remarca ușor că cel mai frecvent se atestă monede precum: para, kuruş, altmışlık, urmate de zolota, yüzlük, onluk, yirmilik, ikilik, akçe și în număr mai mic sunt zer-i mahbub, beşlik, altın, zolta, findık, otuzluk, mahmudiye, iar în cazuri singulare se atestă istanboli, rubiye, rumie și mangır. Paralele se întâlnesc în proporție de 70 % în descoperirile singulare și 30 % în tezaure, pe cand kuruşii se atestă în proporție de 82% în tezaure și 18% în descoperiri izolate. Altmışlık-ul la fel se atestă în proporție de 79 % în tezaure și doar 21% în descoperiri izolate, paralele, de altfel, fiind singurele monede, al căror număr prevalează în descoperiri izolate față de tezaure. După cum s-a putut remarca, cele mai multe monede sunt cele de argint, reprezentate de parale, kuruşi, altmışlık, zolota, yüzlük, onluk, yirmilik, ikilik, akçe, beşlik, zolta, otuzluk, dar sunt și descoperiri de monede de aur, reprezentate de zer-i mahbub, altın, findık, mahmudiye, istanboli, rumie și rubiye, precum și de

monede de aramă - mangîrii. Descoperirile izolate cele mai des întîlnite în această perioadă sunt reprezentate îndeosebi de emisiuni din Imperiul Otoman, Imperiul Rus, Austria, Polonia, Franța, Provinciile Unite, Republica Veneția etc. În baza corelării prezenței principalelor tipuri de monede din componența tezaurilor și a descoperirilor izolate s-a putut deduce că monedele otomane sunt în marea majoritate atestate în cadrul tezaurilor, cu o ușoară prevalență a descoperirilor de monede rusești în cadrul tezaurilor (imperiali, ruble, kopeiki, carbove, denka, denejka etc.), depășindu-le pe cele austriece, care sunt reprezentate în marea lor majoritate de ducat, taler și kreuzer, sunt atestate mai mult în cadrul descoperirilor izolate. Monedele poloneze sunt într-un procent mai mare în cadrul descoperirilor izolate, precum și în cele de tip Sadagura, în schimb cele din Provinciile Unite prevalează în descoperirile de tezaure, precum și cele din Republica Veneția, iar emisiunile din Franța, în conformitate cu datele deținute la moment, sunt doar în calitate de descoperiri izolate.

Ca urmare a celor expuse observăm indispensabilitatea corelării surselor scrise cu cele arheologico-numismatice în sens larg, iar în sens restrâns a tuturor izvoarelor scrise între ele și a descoperirilor de tezaure monetare cu cele de descoperiri izolate.

1.3. Concluzii la capitolul I

Sursele scrise, reprezentate fie de diverse tipuri de documente, fie de surse narrative, sunt niște izvoare indispensabile pentru cercetarea acestei teme, deoarece reflectă diverse aspecte ale circulației monetare fie direct, prin tratarea unor subiecte ce țin de monedă, fie indirect, prin descrierea unor simple aspecte din viața cotidiană, din comerț, prin expunerea unor reglementări din perioada conducerii anumitor domnitori etc., iar pornind de la analiza acestor informații, se atestă și se confirmă prezența mării majorități de monede din circulație în perioada anilor 1711-1859 din Principatul Moldovei.

Astfel, prin sintetizarea informațiilor obținute din sursele narrative am identificat cele mai importante aspecte din circulația monetară, printre acestea fiind:

- Principatul Moldovei nu avea o monedă națională și un sistem monetar național;
- În diverse surse se atestă zeci de tipuri de monede, uneori menționându-se sub diverse forme unele și aceleași monede - lei, bani, lei bani, pungi de bani, bani vechi, lei bătuți, lei bani de argint, lei nemțești, lei noi bani gata, lei bani gata, lei bani gata de argint, lei bani împărățești, lei turcești, pol lei, lei pol, lei bani vechi, lei bani gata, lei bani împărățești, lei moldovenești, aspri (akçe), aspri noi (sag akçe), pungi de aspri, para, piaștri, guruși, ascerli, orți, zloți, zloți bani, tal(eri), taleri, talerii împărățești, taleri leșești, floreni, florini, ug, ughi, galbenii, galbeni, galbeni strălucitori, galbeni aur, galbeni blancu, galbeni venețieni, galbeni ungurești, galbeni nemțești, galbeni olandezi, galbeni olandezi de/în aur, ducați, ducați împărățești, gulden, rubla,

copeicile, lețcaie, potronici, creițari, sfaști, sorocovăț etc. Astfel, de exemplu zecchino îl putem atesta ca țechin sau sechin venețian, galben venețian, galben venetic, ducat venețian sau ialdiz altunu⁶, dar de fapt nu sunt câteva nominaluri diferite, ci una și aceeași monedă căreia i-au fost atribuite mai multe apelative. [155, p. 247; 198, p. 89-90; 204, p. 189; 223, p. 74; 240, p. 9-10];

- Exista o monedă de calcul fictivă - leul, care nu era în circulația monetară;
- Aceleași monedele circulau în Principatul Moldovei și în Valahia, fără vreo deosebire;
- Valoarea monedelor depindea în permanență de cursul negoțului;
- Existența și menținerea unui comerț cu monede, care, în comparație cu comerțul cu mărfuri, care presupunea dimensiuni și volum mare și implica dificultăți la transportare, avea prioritate, din considerentul că se realiza ușor și rapid, atestându-se o circulație monetară foarte diversă cu piese provenite din foarte multe țări, iar negocianții speculau în funcție de valoarea monedelor, de cererea și oferta pieței, de instabilitatea prețurilor etc.;

- Cursul monetar de schimb era stabilit la Constantinopol și exista în permanență o diferență de curs valutar în Principat și în cele mai importante orașe;

- Speculațiile monetare erau frecvent întâlnite, de exemplu, diminuarea valorii reale a monedelor străine, prezența în circulație a unui număr mare de monede false etc.;

- Cele mai numeroase piese din circulație erau cele turcești, îndeosebi piaștri și para, dar erau întâlnite frecvent și alte monede turcești precum yüzlük, yirmilik, mahmudiye, beşlik etc.;

- Deprecierea monedelor turcești, îndeosebi a piastrului, aduceau mari prejudicii Principatului Moldovei. Turcii înșiși optau pentru anumite monede apusene, pe care le preferau monedele lor falsificate neconținut, îndeosebi paralele, care erau ușor de pierdut și aveau multe defecte. Drept urmare, piesele bune de aur și argint mergeau spre Orient, unde era foarte căutat galbenul venețian ori olandez și talerul austriac;

- Monedele otomane erau mai puțin utilizate decât cele austriece, care, de fapt, erau adevăratele monede întrebuintate, în special creițarii (kreuzeri), sfaștii (zwanzingeri) și ducații;

- Moneda rusească nu se întâlnea des în Principate, fiind impusă odată cu ocupația rusă, iar populația o recepta cu dificultate;

- Diferite clase sociale preferau anumite tipuri de monede, de exemplu: clasele înstărite preferau ducații de aur, din cauza ușurinței de a-i schimba și transporta, iar populația de rând prefera zwanzinger-ul, pentru că era mai puțin supus inflației schimbului;

- Din marea diversitate de monede din circulație cele mai apreciate erau: țechinul venețian, ducatul olandez, scuzii imperiali și poloni, rublele rusești, crucerii austrieci etc.

Prin urmare, sursele narrative sunt fundamentale pentru cercetare, fiindcă constituie o privire din exterior și prezintă, poate nu în totalitate, anumite aspecte din circulația monetară. În

⁶ Turcii numeau monedele de aur emise de venețieni – altin, precum moneda lor de aur emisă în 1477.

aceiași timp, acestea tratează obiectiv și sub alt aspect dificultățile cauzate de prea marea diversitate de monede utilizate din majoritatea sferilor de activitate din Principat, fapt ce ne permite să concepem problema studiată sistemic.

Izvoarele numismatice (atât tezaure, cât și descoperiri izolate) vor completa și confirma anumite laturi ale circulației monetare deduse prin prisma izvoarelor scrise, fiind evidentă necesitatea corelării acestor două tipuri de surse, fiindcă nu putem să ne limităm la un singur tip de cercetare pentru a putea determina tabloul complet al circulației monetare.

În rezultat, problema științifică soluționată în teză rezidă în actualizarea și prezentarea procesului circulației monetare în Principatul Moldovei prin identificarea principalelor trăsături ale circulației monetare, prin corelarea surselor scrise cu cele numismatice, prin introducerea în circuitul științific a unor noi descoperiri monetare, prin realizarea unui repertoriu al descoperirilor monetare și deducerea principalelor detalii privitor la răspândirea anumitor tipuri de monede în urma realizării cartografiei. În consecință, în această lucrare, pentru a aborda și a interpreta modul de organizare și reglementare a circulației monetare din perioada 1711-1859 s-au fixat scopul și obiectivele tezei. Lucrarea are drept scop studierea și interpretarea modului de organizare și reglementare a circulației monetare în Principatul Moldovei, precum și analiza tezaurilor monetare și a descoperirilor izolate de pe teritoriul Principatului Moldovei. Cercetarea respectivă va permite stabilirea consecințelor absenței unui sistem monetar național și impactul considerabil al acestei stări de lucruri asupra societății. Tratarea problemei tezaurilor monetare descoperite în Principat se va realiza prin prisma schimbărilor ce au avut loc odată cu instaurarea regimurilor străine de dominație, prin alcătuirea unui repertoriu și a cartografiei descoperirilor monetare, precum și prin dezvăluirea unor aspecte ce vizează importanța acestor descoperiri de monede pentru cercetările numismatice, dar și a istoriei Principatului Moldovei. Pentru realizarea acestui scop, vom urmări obiective ce țin de identificarea principalelor tipuri monetare din perioada respectivă și rolul acestora în circulație, de impactul regimului politic instaurat, de diversele legi ce au abordat în mod direct, dar și indirect problema monetară, acestea fiind:

- Actualizarea și interpretarea descoperirilor monetare prin realizarea repertoriului și prin cartografierea descoperirilor din această perioadă;
- Aprecierea schimbărilor intervenite în circulația monetară ca urmare a instaurării regimului fanariot, habsburgic/austriac și a celui rusesc până la unirea din anul 1859;
- Estimarea impactului schimbărilor în circulația monetară asupra economiei din Principatul Moldovei;
- Prezentarea istoricului cercetării acestei probleme, subliniind rolul acțiunilor politice;
- Identificarea principalelor aspecte ale circulației monetare din Principatul Moldovei în perioada 1711-1859.

2. ASPECTE PRIVIND MONEDA ȘI CIRCULAȚIA MONETARĂ DIN PERIOADA 1711-1859

2.1. Impactul evenimentelor politice asupra circulației monetare

Tema nu ar putea fi integral analizată, dacă nu vor fi evidențiate principale evenimentele politice și urmările acestora (regimuri de dominație, războaie, tratate, legi etc.) ce au influențat circulația monetară, precum și detaliile referitoare la importanța amplasării geografice și la rolul statelor vecine. În această perioadă regimurile politice impuse de Imperiul Otoman, de Imperiul Rus și de Imperiul Habsburgic/Imperiul Austriac vor influența considerabil viața politică a Principatului. În urma tuturor schimbărilor din viața politică s-au produs modificări și în circulația monetară, în lipsa unui sistem monetar național. Primul Imperiu ce își va instaura dominația va fi cel Otoman prin regimul fanariot. Dacă în prima etapă a regimului fanariot (1711-1768), situația politică și economică era dirijată de Imperiul Otoman, atunci în a doua etapă (1774-1821), Imperiul Otoman slăbește vizibil, iar domnii fanarioți deja întăresc legăturile cu alte puteri, precum Austria, Rusia și Franța. Austria și Rusia erau două puteri ce aveau să schimbe nivelul influenței Imperiului Otoman în Principate, deși nu tocmai în favoarea acestora. Rusia își va face simțită prezența și influența în Principat la începutul secolului al XVIII-lea, neintimidând prea mult Imperiul Otoman, începând cu războiul ruso-turc din 1710-1713, apoi cu războiul austro-turc din 1716-1718 și cu războiul ruso-austro-turc din 1735-1739, în urma cărora Principatul rămâne sub dominația otomană. Austria dorea și ea, evident, slăbirea Imperiului Otoman, iar calea spre acesta trecea prin teritoriul Principatelor Române. În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea raportul de forțe se schimbă prin cedările făcute de către otomani: anexarea Bucovinei de către Austria în urma războiului ruso-turc din 1768-1774 și obținerea țărmului nordic al Marii Negre până la Nistru de către Rusia în războiul ruso-austro-turc din 1787-1791. În prima jumătate a secolului al XIX-lea seria de războaie continuă cu războiul ruso-turc din 1806-1812 și anexarea Basarabiei. În urma acestor războaie, Austria și Rusia în cele din urmă își intensifică puterea, în detrimentul Imperiului Otoman, cu multe pierderi din partea românilor. Soarta acestora din urmă a fost decisă și lăsată la discreția a trei imperii: Imperiul Otoman, Imperiul Habsburgic/Imperiul Austriac și Imperiul Rus, care și-au rezolvat interesele proprii pe teritoriul românesc.

Așa cum situația economică în Principatul Moldovei la începutul secolului al XVIII-lea era complicată, fiindcă se afla sub regimul fanariot, se cer a fi evidențiate unele aspecte generale din Imperiul Otoman, dar și impactul politicii sale asupra Principatului. Deseori perioada fanariotă era prezentată ca una dominată de corupție, lux și intrigă, fiind caracterizată ca cea mai dezastruoasă epocă în istoria românilor [133, p. 264-265]. Deși părerile au fost diferite referitor

la această perioadă, trebuie înțeles faptul că nu doar regimul de dominație instaurat a influențat viața economică, dar și însăși situația din Imperiul Otoman s-a răsfrânt asupra stării economice din Principat. Tipul de sistem monetar și modalitățile de realizare a comerțului din Imperiul Otoman au avut un impact evident asupra circulației monetare din Principat.

Comerțul în sistemul otoman a avut multe forme, dar, în linii generale, poate fi divizat în două tipuri: cel internațional și cel intern. Începând cu secolul al XVIII-lea, comerțul internațional a fost mai vizibil, dar mai puțin important ca cel intern, ambele având volum și valoare considerabilă [212, p. 124]. Odată cu dezvoltarea comerțului european, economia Imperiului Otoman a început să fie integrată tot mai mult în rețeaua europeană de plăți multilaterale, începând cu anul 1760 [131, p. 144]. Statul turc însă nu a făcut absolut nimic pentru a pune în valoare statele cucerite. Venirea turcilor în peninsula Balcanică și extensiunea dominației lor în Principatele Române marchează finalul întregii prosperități comerciale la Dunărea de Jos și la Marea Neagră. Diferența între prețul curent și cel fixat de Poartă împovăra greu Principatele, îndeosebi pe timp de foamete [143, p. 326]. Valahia și Moldova nu se remarcă prin producerea articolelor de comerț, dar exportau produsele ce creșteau pe solul lor, în special, cantități mari de grâne, care se găseau din abundență aici, respectiv, aceste provincii obțineau anual pentru export o sumă ce depășea dublul sumei plătite pentru mărfurilor importate. În secolul al XVIII-lea otomanii capătă dreptul prioritar de a cumpăra produse din Principat, aceștia deținând monopolul asupra majorității produselor exportate, cu excepția celor față de care nu aveau interes. În sursele scrise din această perioadă se menționează importanța produselor din Principatele Române, indispensabile pentru aprovizionarea Constantinopolului [1, p. 21-22; 6, p. 24]. Astfel, dacă porturile Cetății-Albe, Chilieii, Brăilei și mai apoi cele din Galați aveau încă nave otomane în apele lor, era doar pentru a ambarca o parte din tributul pe care prinții români îl plăteau în natură (cereale, lână, piei, carne etc.) [113, p. 5-27]. În situația în care, în perioada anilor 1711-1821, în Principatul Moldovei s-au perindat la domnie 31 de domni, nu se poate vorbi despre o stabilitate sau despre o dezvoltare esențială a acestui ținut, nemaivorbind că și politica externă era influențată direct de Imperiul Otoman, iar teritoriul acestui Principat servea ca loc de luptă în războaiele Imperiului. Drept urmare a acestei politici, nordul Principatului (Bucovina), în anul 1775, și teritoriul dintre Prut și Nistru (Basarabia), în anul 1812, sunt anexate de puteri străine, respectiv Bucovina revine Austriei, iar Basarabia Rusiei. Accesul la căile de pe Dunăre și Marea Neagră a fost una dintre cauzele principale ale conflictelor din aceasta perioadă. Rolul Dunării, cel mai lung râu din Europa, a fost extrem de important în viața economică a Principatului. Economia și politica dezvoltării acestuia a fost controlată de investitori din afara bazinului [188, p. 45]. Dunărea reprezintă drumul natural cel mai direct ce lega țările industriale din Centrul și Vestul Europei cu țările exportatoare de produse agricole, bogate în materii prime

din Est și Sud-Vest, din Asia și chiar cu cele din Sudul și Estul continentului asiatic. După intrarea Dunării în sfera de dominație otomană, libertatea de navigație pe fluviu a fost stipulată în convenții din ce în ce mai largi, încheiate între otomani și Statele Europene [113, p. 5-27]. Astfel, se introduce în toate convențiile clauza de libertate de navigație. Această clauză se găsește în Tratatul de la Passarowitz din anul 1718, care constituie baza tuturor convențiilor viitoare dintre Turcia și Austria. Stipulările acestor tratate au fost reînnoite prin Tratatul de la Belgrad din 1739 și prin cel de la Constantinopol din 1784. Rusia, fiind în imediata apropiere de gura Dunării, a căutat mereu să acapareze Dunărea, iar motivele, mai mult politice decât comerciale, o ghidau în această direcție. Pacea de la Kuciuk-Kainargi a avantajat comerțul și navigația Rusiei, căci i s-a deschis accesul spre toate apele și spre toate provinciile Turciei [220, p. 623]. Ulterior, Rusia a anexat mai întâi Basarabia cu Chilia, lărgindu-și influența până la Prut [165, p. 48]. Mai apoi a acaparat și Sulina (prin Tratatul de la Ackerman din 1826) și Sf. Gheorghe (prin tratatul de la Adrianopol din 1828), obținând libertatea de a face comerț pe Marea Neagră. În urma tratatului semnat cu Turcia din anul 1838, Rusia a devenit stăpâna bazinului Marii Negre. Prin Congresul de la Paris din 1856, Dunărea e recunoscută ca fluviu internațional, iar navigația pe acest fluviu devine de interes internațional. În urma discuțiilor ce au avut loc din 23 martie 1855 până la 1 februarie 1856 (data semnării păcii de la Viena), s-a decis ca libertatea de navigație pe Dunăre să fie plasată sub garanția Dreptului European, iar prin Congresul de la Paris s-a hotărât crearea unei Comisii Europene provizorii, care să îmbunătățească condițiile de navigație și să se voteze taxe pentru navele tuturor națiunilor pentru a acoperi cheltuielile lucrărilor.

Comerțul realizat pe Dunăre și Marea Neagră ar fi trebuit să condiționeze prosperitatea și înflorirea vieții economice, însă Imperiul Otoman nu valorifica aceste căi în interesul Principatelor. Pe lângă faptul că otomanii se implicau direct în stabilirea prețurilor, acestea erau schimbate și în dependență de navigația pe Dunăre și erau determinate de perioada de realizare a mărfurilor, de abundența de provizii care venea în fiecare zi, de absența locurilor de refugiu în caz de furtună și de navigația pe Dunăre în perioada rece a anului (navele anulau plecările până la un timp favorabil), fapt ce împiedica menținerea unui preț stabil. Într-o scrisoare din 15 mai 1853 sunt indicate tarifele pentru trecerea mărfurilor dinspre Viena spre Constantinopol (de la Viena la Galați și apoi la Constantinopol). De la Viena la Galați erau necesari 100 de florini, iar de la Galați la Constantinopol 140 de florini (1 florin echivala cu 2 franci și 25 de cenți), iar pasagerii se bucurau de transport gratuit și plăteau 50 de livre de bagaj [2, p. 31-32]. Această nouă cale accelera relațiile comerciale între orașele Imperiului Otoman situate pe Dunăre și capitala Austriei, care va deveni punctul de legătură dintre Europa Centrală și Constantinopol. În comparație cu alte porturi de la Dunărea de Jos, cele din Principatul Moldovei exportau o

cantitate mai mare de articole comerciale și aveau un număr mai mare de nave, însă, deoarece otomanii aveau monopolul asupra majorității produselor destinate exportului, exportul de mărfuri nu a contribuit la îmbunătățirea vieții economice din Principat. În corespondența comercială a Galațului (dintre Consulatul Franței din Principatul Moldovei și Ministerul Afacerilor Externe din Franța) este prezentat exportul a diverse produse din porturile de la Dunărea de Jos în anul 1859, observându-se că, după produsele exportate din Brăila, cea mai mare cantitate de produse provenea din porturile din Galați, Ismail și Reni [2, p. 263-264]:

Proveniența	Grâu		Porumb		Orz		Secară	
	Hectolitri	Nave	Hectolitri	Nave	Hectolitri	Nave	Hectolitri	Nave
Calafat			408	1	6,649	3		
Rusciuc	217	1			433	1		
Giurgiu	32,958	21	63,594	42	7,399	7		
Silistra	24,181	14	2,712	1	10,203	5		
Turnu			3,068	2				
Oltenița	6,058	5	8,411	24	356	2		
Șiștova			2,170	1				
Ialomița	350	1			2,318	1		
Măcin	61,202	20	34,724	75	5,547	7		
Brăila	779,590	362	1,734,501	569	975,363	270	55,686	19
Galați	651,490	262	437,954	138	153,457	44	128,316	49
Reni	84,064	31	16,238	10	22,182	11	2,982	1
Ismail	313,448	208	122,787	20	44,103	17	13,105	6
Tulcea	14,157	8	1445	1	5,360	2		
Sulina	6,250	6	542	1	286	1	2,361	3
Total	1,999,793	959	2,445,046	911	1,248,564	376	202,450	78

Necesitatea unor schimbări progresive în ameliorarea situației economice era evidentă, astfel, chiar după pacea de la Kuciuk-Kainargi, tot în anul 1774, sultanul Abdul-Hamid I îl numește domn pe Grigore III Ghica și acorda o serie de privilegii Principatelor. În acest act din 27 septembrie se recunoaște că „...de cinci-șase ani încoace populația și raialele Moldovei au suferit pagube și au fost strâmtorate în fel și chip din pricina expedițiilor și războaielor, iar ruina și necazurile lor deveniseră evidente și clare”, iar „...de la o vreme încoace ea s-a ruinat și a fost tulburată, iar raialele au fost sărăcite și aduse în starea de nenorocire, din pricina deselor maziliri și numiri ale voievozilor acelei țări, unul după altul și contrar obiceiului, precum și din cauza altor cereri și dări”. Astfel se decide că „... se desființează toate dările și toate cheltuielile mici și mari... pe care le dădeau înainte de război” și că voievozii „... să nu fie maziliți până ce nu se va vedea și nu se va constata cu claritate hainirea lor, care să necesite mazilire.”[192, p. 319-320]. Însă Principatul Moldovei pierde Bucovina în anul 1775. Prin tratatul de la București din 1812, încheiat între Imperiul Otoman și Rusia, Rusia a obținut Basarabia, devenind astfel stat riveran al Dunării prin confluența Prutului până la gură, adică pe toată partea stânga a brațului

Chilia, așa cum în articolul 6 se prevedea libertatea de navigație pe malurile mării. În articolul 4 din tratatul de pace semnat la 29 mai 1812 la București era indicat: „Înalta împărăție a cedat statului Rusiei pământul situat în stânga Prutului, cu cetățile existente și cu orașele, și cu satele, și cu toți locuitorii lor, tocmai de aceea, mijlocul râului Prut să fie hotar între cele două state, iar Gura Chiliei, care, după cum s-a amintit, va fi folosită în comun, precum și pe apele Dunării corăbiile de negoț ale celor două state să circule ca și mai înainte.” [194, p. 361-366]. În același timp, pacea de la București și invazia lui Bonaparte în Rusia i-a dat lui Mahmut un răgaz pe care el l-a folosit în avantajul lui pentru a reafirma autoritatea guvernului în provincii [222, p.17]. Abia în luna februarie a anului 1847, cele două principate au suprimat toate barierele vamale și au decis elaborarea unui tarif comun, dar abia prin legea din 1874 guvernul român a decis elaborarea unui regim vamal autonom, tariful intrând în vigoare prin legea din 1 iulie 1876, din această dată România a fost liberă în consolidarea protecției economiei sale pe calea tarifelor [242, p. 58].

Privitor la administrația rusă instaurată, părerile, la fel, sunt împărțite, fie că locuitorii Principatului sunt nefericiți, fiindcă sunt supuși la jugul străin al rușilor [167, 124-125], fie că sunt norocoși din punctul de vedere al administrației ruse [229, p. 966]. E cert însă faptul că absența negustorilor de mare clasă, abandonul pământului de către boieri, exigențele puterii suzerane, care sunt foarte clar expuse, anexarea arbitrară a Basarabiei de către Rusia în 1812 a creat o diminuare a capacității de export a Principatelor, îndeosebi a Moldovei, care era la acel moment o provincie foarte bine administrată și cea mai productivă [202, p. 120]. Despre comerțul Basarabiei se notează în sursele de arhivă că acesta se găsește sub dominația rusă, iar comunicarea cu Moldova devine dificilă. Din Basarabia toate produsele sunt trimise la Odessa, iar pe Dunăre avea două porturi: Reni și Ismail. Din Reni se exporta în principal grâu dur și porumb. Erau circa 90-100 de nave care exportau anual mărfuri, dintre care $\frac{3}{4}$ exportau grâu, iar $\frac{1}{4}$ porumb. Ismailul operează același comerț de export ca și Reniul, cu diferența că schimbul este de de trei ori mai mare, fiindcă are de trei ori mai multe nave [9, p. 60-61]. Cert este faptul că în sursele din această perioadă cea mai mare atenție se atrage porturilor, comerțului realizat în orașele respective, în Principat situația în acest sens fiind mai temperată, deși aici se stabileau relațiile socioeconomice din întreg teritoriu al Principatului. De exemplu, dezvoltarea Chișinăului, Iașului și Cernăuțului, unele dintre cele mai importante orașe, care în anumite perioade se aflau sub dominația diferitor regimuri, era influențată puternic de politica promovată de către acestea și reflecta în mare parte situația din Principat. În unele surse din această perioadă nu se prea menționează dezvoltarea Chișinăului, unde era instaurat un regim rusesc, sau a Iașului, care era sub dominația otomană, însă se evidențiază prosperitatea din Cernăuți, care era sub regim austriac. Despre Chișinău se menționează precum că regimul rusesc a făcut un oraș de

funcționari și un centru de rezidență pentru o aristocrație puternic rusificată. Unii călători relatau despre Iași puțin cam exagerat. Se menționa că oferea un spectacol foarte hidos și considerau că se găsesc în mijlocul unui oraș sălbatic [186, p. 14-15] care n-a avut decât o importanță restrânsă, deoarece nici circumstanțele politice, nici cele comerciale nu predispuneau la un trafic considerabil [229, p. 966]. Dezvoltarea Chișinăului, ca și cea a Iașului, era determinată de influența evreiască. În secolul al XIX-lea aceștia au venit din Podolia și Ucraina și formau aproape jumătate din populație, dezvoltând aici un oarecare negoț. La Iași micul comerț era tot în mâinile evreilor și aproape toate buticurile le aparțineau lor. În Rusia, evreii mai sunt și intermediarii obligatori între proprietarii funciari, care nu aveau întotdeauna bani lichizi, și țăranii, care deseori aveau nevoie de ei [207, p. 178]. În schimb, despre Cernăuți se nota că era un oraș înfloritor, de tip aproape occidental, fiindcă a fost timp de un secol și jumătate sub dominația austriacă [229, p. 967]. Deși aceste puncte de vedere au un anumit grad de subiectivitate, trebuie remarcat faptul că celor din exteriorul Principatului le era clar că progresul sau regresul din Principat este o urmare a dominației regimurilor străine instaurate aici.

După mai bine de un secol de dominație otomană, în anul 1821, prin revoluția condusă de Tudor Vladimirescu avea să se încheie epoca fanariotă și să se revină la domniile pământene. Însă în cazul în care câteva puteri se luptau pentru a obține cât mai multe privilegii și controlul în Principat, modernizarea într-un termen scurt era imposibil de realizat. În perioada domniilor pământene se mențin structurilor existente, iar ca urmare a instabilității politice, a revoluției din 1821 și a constrângerilor impuse de regimul otoman nu s-a produs o modernizare a economiei, ci doar s-au pregătit direcțiile de dezvoltare a acesteia. Abia după 1830 s-a ameliorat activitatea economică și financiară la Dunărea de Jos. Prin tratatul din anul 1829 de la Adrianopol, încheiat între Rusia și Turcia, a fost recunoscută autonomia Principatului Moldovei și Munteniei. Rusia devine protectoare a Principatelor și este limitată influența otomană. Turcii trebuiau ei înșiși să plătească cu bani ceea ce cumpărau de aici. Totuși, traficul se dezvoltă încet și cu dificultate din cauza greutăților de navigație la gura Dunării. Cerealele pe care le livrau Principatele în Turcia nu aveau nici preț, nici valoare determinată prin costul producției și doar din 1829 se efectuează comercializarea cerealelor prin metode de calcul coerente [202, p. 368]. După pacea de la Adrianopol, până în anul 1834, Principatul se afla sub ocupația militară rusă. Însă un progres economic evident iarăși nu se înregistra. În această perioadă este introdus Regulamentul Organic în Principatul Moldovei în anul 1832, prin care se prevedea reorganizarea mai multor sfere din Principate cu scopul modernizării acestora. În perioada regulamentară are loc consolidarea conștiinței naționale, dezvoltarea pieței interne (îndeosebi prin formarea pieței naționale), fapt care a stimulat intensificarea legăturilor dintre Țările Române. Pe plan intern, prin organizarea serviciului național al poștelor din Principate, garantarea siguranței transporturilor, constituirea

unei flote naționale, accelerarea schimbului, îmbunătățirea legăturilor de transport și preocuparea constantă de modernizare a transporturilor s-a dezvoltat piața internă și s-au intensificat legăturile cu piața externă. La scurt timp, urmează revoluția din 1848, una dintre cauzele ei fiind încălcarea autonomiei Principatelor de către ruși și necesitatea unei dezvoltări economice. Ca urmare a acestei revoluții, prin apropierea economică și culturală a Principatelor, la data de 24 ianuarie 1859 are loc unirea Principatelor sub conducerea lui Alexandru Ioan Cuza. Abia acum se putea pune problema creării unui sistem monetar național, pentru realizarea căruia a fost nevoie de mai mult timp, tot din cauza politicii otomane. Într-un final, abia în anul 1867 (22 aprilie/4 mai) a fost adoptată prima lege monetară din România.

2.2. Problema circulației monetare și a absenței unui sistem monetar național

De-a lungul timpului moneda a fost definită ca fiind o creație socială ce reprezintă o necesitate pe care o aveau oamenii pentru schimbul produselor muncii lor [210, p. V]. Însă, în situația în care în Principat nu exista un sistem monetar național și o monedă națională, echivalentul valorii și schimbul corect al unui produs nu putea fi asigurat. Diversitatea monetară și intensificarea relațiilor financiare impunea elucidarea aspectelor ce vizau calculul valorii nominale și intrinsece a monedelor din circuitul monetar nu doar în Principatul Moldovei, ci și în restul statelor europene. În continuare vom încerca să elucidăm cele mai importante aspecte referitoare la circulația monetară din această perioadă. Pentru a putea înțelege problema studiată în întreaga ei complexitate, trebuie să reținem că multe țări nu aveau un sistem monetar simplu de interpretat, deoarece în circulație se aflau diverse piese de dimensiuni și valori diferite importate din străinătate, iar în Principat în genere nu exista un sistem monetar național, fapt ce amplifică dificultățile întâmpinate în analiza acestei probleme. Pentru început trebuie precizat faptul că valoarea nominală a unei monede rezulta fie din valoarea metalului, fie din valoarea atribuită ei ca mijloc de schimb. Valoarea nominală⁷ a unei monede nu este și nu poate fi constantă, așa cum aceasta poate fi atribuită monedei și poate fi modificată la un interval scurt de timp. În schimb, valoarea intrinsecă este determinată de faptul că metalul, adică aurul și argintul din care e confecționată, determină și garantează valoarea monedei, indiferent de valoarea nominală atribuită ei, respectiv valoare intrinsecă pot avea doar monedele din metale prețioase.

La sfârșitul secolului al XVIII-lea Ferdinando Galiani identifica două tipuri de monede: cea ideală și cea reală, ambele întrebuințate pentru două operațiuni diferite: pentru a evalua lucrurile și pentru a le cumpăra [134, p. 69-70]. În concepția sa, fiecare monedă, când este estimată cu ceva, este considerată ca ideală. De regulă, această monedă ideală servește ca monedă de calcul, ceea ce înseamnă că în corelație cu valoarea ei se evaluează mărfurile, iar

⁷ Nominal- termenul atribuit unei monede și care exprima valoarea acesteia.

moneda reală este acea bucată de metal pe care autoritățile publice o divizează în părți egale, proporționate între ele, care se oferă și se primesc ca un gaj, un echivalent a ceea ce a fost dat pentru a avea aceasta bucată de metal. Pentru a evalua lucrurile, moneda ideală este la fel de bună ca cea reală și poate chiar mai bună, căci un singur număr este de ajuns pentru a evalua toate lucrurile, prețul nu constă decât într-o proporție pe care el o exprimă cu numere. Altă întrebuințare a monedei este de a cumpăra lucrurile, care se poate realiza doar cu moneda reală, se are în vedere metalul. Altfel spus, metalul este ceea prin ce se cumpără și ceea prin ce se echivalează totul. Din aceste caracteristici se poate deduce că monedei reale îi putem atribui atât o valoare nominală, cât și una intrinsecă, pe când moneda ideală are doar valoare nominală, adică valoare de schimb.

Făcând referință la valoarea intrinsecă, W. Stanley Jevons menționa că valoarea metalului ce se conține într-o monedă exprimată prin valoare intrinsecă riscă să dea false noțiuni asupra naturii valorii, care nu este niciodată o proprietate intrinsecă sau esențială, dar care este doar o circumstanță, un raport exterior, el preferând expresia de valoare metalică, pe care o distingea de valoarea nominală, uzuală sau legală, în conformitate cu care o piesă trebuie să se schimbe cu alte piese [162, p. 63]. Valoarea metalică a unei piese poate fi schimbată în două moduri, fie că i se micșorează greutatea, fie că se schimbă titlul metalului, respectiv, aceleași piese ar putea circula într-o țară cu valoarea lor convențională, iar în altă țară cu valoarea lor metalică. În secolele XVIII-XIX raportul dintre metalele din care era confecționată moneda avea să se schimbe. După anul 1750 se remarcă un aflux considerabil de argint din America, iar din anul 1850 își face apariția aurul din California, iar afluxul de aur corespunde cu haosul prețurilor, acestea fiind evaluate în aur, iar argintul fiind doar o metodă suplimentară de calcul [35]. Cu privire la această problemă în Centrul de Arhive Economice și Financiare din Paris sunt prezentate informații foarte importante pentru înțelegerea modalității de realizare a calcului valorii unei monede în baza monedelor din circulație la vremea respectivă [32]. Era foarte important să se cunoască plata cu monede în operațiile de schimb, fiindcă la baza tuturor sistemelor monetare și la înțelegerea subiectelor ce țin de finanțe și de comerț stă aprecierea valorii.

La această etapă era necesar de a stabili un calcul corect pentru convertirea în moneda unei țări, o sumă anumită, exprimată în monedă străină, sau invers. Convertirea rezulta din compararea titlului cu greutatea legală și cu valoarea intrinsecă a unității monetare dintr-o țară, ce are titlul și greutatea legală și valoarea intrinsecă a unității monetare din altă țară. Titlu unei monede reprezintă raportul dintre greutatea monedei și conținutul de metal nobile (pentru aur - 24 karate, pentru argint - 16 loți). Astfel, se vor oferi două exemple de calcul atât a monedelor de aur, cât și a celor de argint. Prin primul exemplu se va demonstra cum se calculează valoarea

monedei de aur engleze de 20 de șilingi (shiling), în raport cu valoarea monedei de aur franceze de 20 de franci. Calculul dintre moneda engleză, cu titlul legal de 0,917, greutatea de 7, 980855 grame, conținând în materie pură - 7, 318444035 grame și moneda franceză, cu titlul legal de 0,900, greutatea de 6, 45161 grame, conținând în materie primă de 5, 806449 grame va fi următorul: $5,806449 : 20^F : : 7,318444035 : x = 25^F 2079^C$. În rezultat, valoarea șilingului este de $25^F 20^C$.

Următorul exemplu vizează modul de calcul al valorii unui florin de argint olandez, în monedă franceză. Titlul legal al florinului este de 0,917 și greutatea de 10, 597 grame, el conține în materie pură 9, 717 449 grame, francul având titlul legal de 0,900 și greutatea de 5 grame, el conține argint pur 4, 5 grame:

$$4,5 : 1^F : : 9,717449 : x = 2^F - 15^C$$

Rezultă că florinul olandez valorează în argint francez $2^F - 15^C$.

Florinii față de ducat aveau un mare avantaj, căci întotdeauna s-a bătut același tip de florinii, fapt ce a favorizat circulația lui în toate țările [34, p. 3-4].

În aceste dosare era prezentat și tabloul cu valoarea nominală și valoarea intrinsecă a monedelor de cupru a diferitor puteri din Europa și din America, presupunând că un kilogram de cupru în comerț este la prețul de 3 franci. (Fig. 2.4.).

Franța: 5 centime (7,5 grame, 28 de milimetri). În Franța un franc de argint putea fi exprimat fie în 100 de centime, fie cu 20 de piese de cinci centime, iar acest franc echivala în cupru cu 20 de monede de 5 centime ce aveau valoarea intrinsecă de 45 de centime. Diferența dintre o plată cu un franc de argint și 20 de piese de 5 centime de cupru este de 55 de centime.

Austria: kreuzer (creițar) (4,5 grame, 24 de milimetri). În Germania $\frac{1}{2}$ florin de argint echivala cu 1 franc și 30 de centime, iar această $\frac{1}{2}$ de florin echivala în cupru cu 30 de kreuzer ce aveau valoarea intrinsecă de 40 de centime. Diferența dintre o plată făcută cu $\frac{1}{2}$ florin de argint și $\frac{1}{2}$ florin reprezentat de 30 de kreuzer este de 89 de centime.

Anglia: halfpenny (9,4 grame, 29 de milimetri). În Anglia un șiling de argint echivala cu 1 franc și 24 de centime, iar acest șiling echivala în cupru cu 24 de halfpenny ce aveau valoarea intrinsecă de 67 de centime. Diferența dintre o plată făcută cu un șiling de argint, valoarea unui șiling fiind echivalentă cu 24 de halfpenny, este de 0,56 franci și $\frac{32}{100}$ de centime.

Rusia: 2 copeici (13,7 grame, 29 de milimetri). În Rusia $\frac{1}{2}$ rublă de argint echivala cu 2 franci și 0,01 centime, iar această $\frac{1}{2}$ rublă echivala în cupru cu 25 de monede de 2 copeici, ce aveau valoarea intrinsecă de 1,02 franci. Diferența dintre o plată făcută cu $\frac{1}{2}$ rublă de argint și $\frac{1}{2}$ rublă reprezentată de 25 de monede de 2 copeici este de 98 de centime.

Milano: sol (7,5 grame, 20 de milimetri). În Milano o liră de argint echivala cu 77 de centime, iar această liră echivala în cupru cu 20 de solo, ce aveau valoarea intrinsecă de 45 de

centime. Diferența dintre o plată făcută cu o liră de argint și o liră reprezentată de 20 de solo este de 32 centime.

Veneția: sol (2,8 grame, 20 de milimetri). În Veneția un ducat de argint echivala cu 3 franci și 24 de centime, iar acest ducat echivala în cupru cu 124 de solo, ce aveau valoarea intrinsecă de 1 franc și 45 de centime. Diferența dintre o plată făcută cu un ducat de argint și un ducat reprezentată de 124 de solo este de 20 de centime.

Înțelegerea modului de stabilire a valorii unei monede poate determina aprecierea corectă a anumitor etape din evoluția sistemelor monetare și realizarea tuturor operațiilor ce au la bază moneda. Ca bază a echivalentului, desigur, servea argintul și aurul. Mecanismul bimetalismului funcționa într-un mod imperfect, fiindcă nu asigura libertatea de batere, iar pentru ca regimul de batere liberă să se afirme din plin trebuia de așteptat până în secolul al XIX-lea, căci schimbările aurului și argintului nu dădeau un cadru global al balanței comerciale [117, p. 348-350]. Controlul monedei și al comerțului trebuia să fie în niște mâini foarte puternice pentru a menține aurul în Occident la dubla sa valoare ca cea din Orient, sau argintul în Orient la valoare dublă ca cea din Occident [120, p. 154]. Astfel, în toate țările Europei și Americii, chiar și în acelea în care moneda principală nu este din aur, toate bunurile se evaluează în aur, nu doar schimburile străine, dar toate serviciile [50, p. XI].

În perioada respectivă, pe lângă toate aceste probleme de nivel internațional, care au avut un impact evident și asupra Principatelor Române, se mai impune o problemă gravă și cu consecințe importante asupra economiei - absența unui sistem monetar național și circulația unui număr mult prea mare de piese străine în acest spațiu. În secolul al XVIII-lea se cunoaște deja un număr mare de monede care circulau pe teritoriul Principatului, iar în secolul al XIX-lea numărul tipurilor de monede se mărește considerabil [83, p. 29-30]. Principalele emisiuni monetare din circulație fiind:

Ducat – monedă de argint emisă prima dată în anul 1130, în timpul lui Roger II (1095-1154). Ulterior, acest termen va fi atribuit numeroaselor monede de aur și argint din Europa: ducat venețian (*galben venetic*), austriac (*galben împărătesc*), olandez (*olan*), unguresc (*ughi*).

Scud – Monedă de aur și argint, care a fost emisă pentru prima dată în Franța, în anul 1266, iar ulterior a fost emis în Italia și Spania. În secolele XVIII și XIX, acest termen desemnează monedele de aur echivalente cu ducatul sau monedele de argint de o calitate înaltă.

Zecchino (var. *țechin*, *sechin*, *galben venetic*) – monedă de aur⁸, emisă pentru prima dată la Veneția la sfârșitul secolului al XIII-lea.

Zlot – monedă de aur poloneză, emisă prima dată în anul 1528. Acest termen va fi atribuit mai multor tipuri de monede de aur, care au circulat în Țările Române (tătărăști, ungurești etc.).

⁸ Au fost emiși zecchino de argint de Leonardo Dona (1606-1612) și Marc Antonio Memmo (1612-1615).

Altın – monedă turcească de aur, echivalentă cu valoarea unui florin sau a unui ducat, emisă începând cu anul 1477 de către Mehmed al II-lea (1444-1446).

Findik (var. *funduc*, *funducliu*) – monedă de aur turcească emisă prima oară de către Ahmed al III-lea (1703-1730).

Napoléon – monedă de aur franceză, cu valoarea de 20 de franci, emisă de Napoleon Bonaparte în 1803, 1805-1815 și de Napoleon III, începând cu anul 1853.

Florin – a) monedă de aur batută prima dată la Florența în anul 1252. Datorită succesului obținut, această monedă va fi imitată în numeroase țări. b) Moneda de argint emisă în Imperiul Habsburgic în secolul al XIX-lea.

Polimperial – monedă rusească de aur cu valoarea de 5 ruble, care a fost emisă începând cu anul 1755 de către Elisabeta Petrovna (1741-1762).

Taler⁹ (var. *thaler*) – monedă de argint bătută prima dată în Joachimstal în anul 1486. Talerii se vor emite în cantități foarte mari, în special de către entitățile statale din Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană și din Imperiul Habsburgic¹⁰, sau de Provinciilor Unite ale Țărilor de Jos (var. *leeuwendaalder*, *löwentaler*, *löwenthaler*, *taler-leu*).

Piastru – monedă de argint care a circulat în țările europene, iar ulterior acest termen va fi atribuit tuturor monedelor derivate de la taler și de la piesele de argint spaniole, așa cum prima emisiune au fost piaștrii spanioli, din anul 1497.

Ort – monedă de argint de un sfert de taler emisă de Polonia și alte state europene în secolul al XVI-lea.

Colonnato (var. *colonat*) – monedă de argint emisă de Spania în secolul al XVIII-lea.

Poltura – monedă poloneză de argint cu valoarea de 1,5 groși, emisă în secolul XVII.

Rublă – monedă rusească de argint, cu o valoare de 100 de kopeiki. Prima emisiune este realizată de către Petru I (1682-1725) în anul 1704.

Carboava (var. *carboanță*) – monedă rusească de argint cu valoarea egală cu o rublă.

Pitac (var. *petac*) – a) monedă rusească de argint sau de aramă de 5 kopeiki. b) monedă divizionară austriacă de argint cu o valoare de 5 kreuzer.

Kreuzer (var. *kreutzer*, *creițar*, *crăițar*, *crucer*) – monedă de argint și de cupru germană și austriacă. Primele emisiuni sunt din anul 1271, fiind emise la Tyrol.

Zwanzinger (var. *sfaņț*, *sorocovăț*) – monedă austriacă de argint de 20 kreutzer.

Akçe (var. *aspru*) – monedă turcească de argint, primele piese au fost emise în anul 1327 de către Orhan Gazi (1326-1359), iar ultimul sultan emitent fiind Mahmud II (1808-1839).

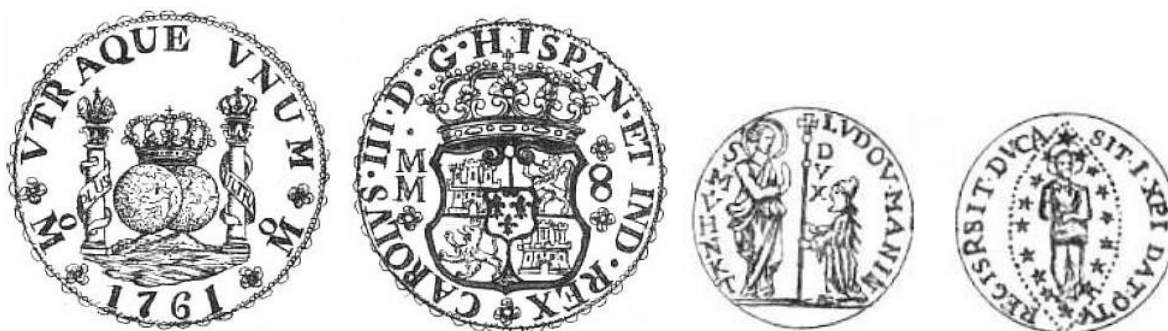
⁹ Moneda obține un succes enorm, astfel îi este atribuită și denumirea de: daalder/daler în Olanda, talar în Polonia, dahlar în Scandinavia, tallaro/tallero în Italia, talari în Etiopia, dollar în America etc.

¹⁰ Un rol aparte îl vor avea talerii levantini, aceștia fiind emiși în cantități mari după anul 1780 pentru a facilita schimburile comerciale dintre Europa și Orientul Apropiat și Mijlociu.

Para – a) monedă turcească de argint cu o valoare de 2 akçe. Principalele monede turcești de argint din circulație aveau următoarele valori în parale: **Beşlik** – 5 para; **onluk** – 10 para; $\frac{1}{2}$ **zolota** – 15 para; **yirmilik** (var. *irmilic*, *icosar*) – 20 para; **zolota** – 30 para; **guruş**¹¹ (var. *kuruş*, *piastru*, *leu-turcesc*) – 40 para; **altmışlık** – 60 para; **ikilik** – 80 para; **yüzlük** (var. *iuzluc*) – 100 para. b) Monedă divizionară egală cu a 40-a parte dintr-un leu de calcul.

Monede Sadagura – monede de bronz (unele probe și din argint) cu valoare nominală turcească și rusească: 1 para/3 denghi, 2 para/3 kopeiki, emise în perioada anilor 1771-1774.

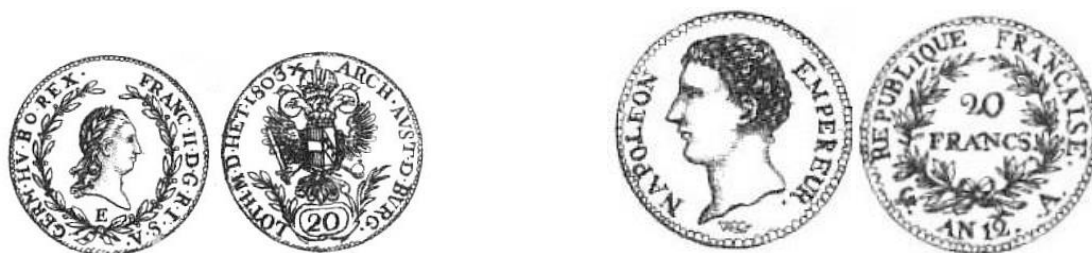
Principalele monede străine din secolul XVIII rămâneau a fi totuși monedele austriece, spaniole și olandeze, iar țechinul venețian (zecchino) era moneda de aur etalon cea mai sigură.

Piastru spaniol, 26, 981 gr [116, planșa XLI].

Zecchino, 3, 452 gr [116, planșa XV].

Numeroasele tipuri de monede vor fi prezente în circulație chiar și după 1859. În urma Unirii Principatelor sub Alexandru Ioan Cuza, problema monetară era una ce trebuia soluționată de rând cu toate celelalte. Într-un proiect din vara anului 1860 se prevedea baterea de piese de aur de 20 de români, de argint de $\frac{1}{2}$, 1, 2 și 5 români și de bronz de 1, 2, 5 și 10 centime. Aceste piese însă nu au fost puse în circulație, așa cum proiectul de reformă era imposibil de realizat, luând în considerare problemele financiare ale statului și faptul că Imperiul Otoman și Austria nu priveau cu ochi buni această reformă, atâta timp cât circulația monedelor proprii în acest spațiu le aducea destule venituri. Abia în timpul lui Carol I se vor bate primele monede naționale. Astfel, în anul 1860, în sursele scrise sunt menționate ca fiind încă prezente în circulație monede străine precum: piastru, liră, yirmilik, zwanzinger, rublă, ducat, napoléon etc. [202, p. 236].

Ducat austriac, 3, 452 gr [116, planșa VIII].

Napoléon francez, 6, 373 gr [116, planșa XII].

¹¹ Acestei monede europene îi vor da și numele de piastru, dar îi mai ziceau și leu turcesc, fiindcă era de mărimea talerilor-lei.

Circulația monetară era reprezentată de diverse monede, ca urmare a creșterii necesității de monede. Prezența unor anumite tipuri de monede se explică și prin vecinătatea cu unele state, astfel monedele turcești erau cele mai răspândite, însă „...și ceilalți vecini introduceau monedele fie pentru cumpărături, fie odată cu ocuparea vremelnică a unor teritorii. Polonezii- polturaci și șuștaci, rușii - ruble, copeici, carboave și pitaci, austriecii - taleri, coroane și creițari, iar galbenul și alte monede de aur din apus erau foarte căutate de populație.” [114, p. 45]. Principalele monede de aur erau ducatul și ughiul, iar toate monedele de aur puteau fi numite galbeni. În izvoarele din această perioadă era menționat faptul că toate monedele de aur străine aveau curs în Moldova, cele mai abundente fiind cele turcești, austriece și rusești [3, p. 270-324]. Pe parcursul întregii perioade domnitorii n-au avut dreptul să bată monedă proprie. Odată cu instaurarea regimului fanariot în anul 1711, politica monetară era sub controlul direct al Imperiului Otoman. În perioada anilor 1828-1848, Principatul este sub puterea Rusiei și deja aceasta decidea modalitatea de circulație monetară din Principat, situația dată continuând până la Unirea Principatelor din 1859. În toată perioada însă, indiferent de regimul instaurat, fie rusesc, fie austriac, fie turcesc, domnitorilor li se interzicea nu doar baterea monedei proprii, ci și fixarea cursului monedelor străine din circulație. Aceste cursuri ale monedelor erau aplicate doar după aprobarea Turciei și, respectiv, a Rusiei [63, p. 180]. În același timp, în aceste imperii se atestă multe lacune în sistemul și în circulația monetară. La începutul secolului al XVIII-lea se va încerca să se depășească criza din sistemul monetar rus și se va înfăptui reforma monetară a lui Petru I în anul 1704, care va persista în secolele XVIII-XIX. În conformitate cu această reformă, rubla obține statutul de monedă reală, egală cu 100 de copeici de cupru, iar moneda de aur va fi emisă după modelul ducăților de aur occidentali, fiind numită cervoneț (în același timp la Sankt-Petersburg s-a emis și monedă de aur, care reprezenta un fals după tipul ducatului olandez original- numit și pučkovyj, arapčik ori lobančik¹²). În Imperiul Rus, deși calculele principale se făceau în ruble, grivne și copeici, totuși se resimțeau dificultăți evidente în circulația monetară.

Rubla, 25, 494 gr. [116, planșa XXV].

¹² Pučkovyj - denumire ce provine de la mănunchiul de săgeți din mâna cavalerului; arapčik - denumire ce provine de la cavalerul asociat cu un arap; lobančik - denumire ce provine de la cavalerul tuns în frunte, asemeni recruților în Rusia [71, p. 276].

Rublele variau foarte mult în greutate și titlu, din cauza schimbărilor intervenite în sistemul monetar rus aproape la fiecare domnie.

Însă, ca urmare a unei politici externe foarte active, în visteria statului era un deficit monetar evident, iar pentru a ameliora situația creată, în anul 1768, s-a instituit Banca de Asignate și au început să se emită și ruble de hârtie în Rusia (ruble asignate). Un moment evident însă este că asigurații emiși în sumă considerabilă oricum pierd din valoarea lor inițială [197, p. 5-8]. Aceste ruble se depreciază și conduc la devalorizarea monedelor de aramă rusești, care vor valora mai puțin decât metalul din care erau bătute. Asignatul reprezenta banii metalici din circulație, dar avea și statutul de monedă independentă, iar această dualitate din sistemul monetar crea mari dificultăți economiei, dezorganiza circulația monetară și împiedica dezvoltarea relațiilor de credit [71, p. 303]. Ch. de Paule în notițele de călătorie făcute în primăvara anului 1784 în Rusia menționa faptul că după anul 1779 se atestă o stare proastă a finanțelor, rușii cheltuind mult pentru pregătirea războiului contra Porții, și că aproape nu existau bani în Rusia, iar în timpul lui Petru I și chiar a Elisabetei, valoarea monedei este modificată până la punctul în care o rublă, care valora cinci lire, acum nu valorează nici patru, iar așa cum numerarul era rar, împărăteasa plătește totul în „hârtie” [56, p. 95-96]. Pavel I a încercat să emită taleri și să scoată din circulație asignatele, însă nu a reușit, din cauza insuficienței de metal nobil. Abia în anul 1839 aceste asignate s-au scos din circulație. În același timp, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, pe lângă monedele naționale, în Rusia circulau încă multe alte monede străine, îndeosebi cele din Olanda, Suedia, Danemarca, Germania, Franța, Belgia etc. Aceste piese însă nu aveau o valoare fixă în comerț, cursul lor varia în dependență de abundența sau de raritatea metalului [84, p. 193].

În Imperiul Otoman la fel era o situație complicată, așa cum încă din secolul al XV-lea în acest spațiu circula un număr mare de monede. În secolul al XVI-lea, Balcanii, împreună cu Anatolia centrală și de vest și împrejurimile lor, constituiau regiunea de bază a sistemului monetar otoman. Pentru tranzacții mari sultaninii erau folosiți împreună cu piesele de aur europene. Ducatul de aur venețian rămânea cea mai importantă monedă care circula în Balcani și în Anatolia, mai apoi s-au răspândit groșii de argint și talerul-leu [198, p. 89-90]. De-a lungul secolelor XVII și XVIII, veniturile reale în Imperiul Otoman au simțit un declin, deoarece nu erau condiții de creștere, declin amplificat de impactul mare al inflației [147, p.169]. Ca soluție la inflația monetară rezultată din fluxul argintului spaniol în Europa, în situația în care în Imperiul Otoman în sistemul economic virtual toate prețurile erau fixate, iar moneda oficială era akçe, otomanii au decis să reducă masa monetară din circulație și să devalorizeze argintul din akçe, dar rezultatul nu a fost cel scontat. Pe parcurs inflația a crescut, iar autoritățile au depreciat argintul din monedele lor, ceea ce a dus la o confuzie economică, fiindcă nominalul monedei nu

mai corespundea cu valoarea actuală a argintului, prețurile au crescut, speculațiile erau dese, contrafacerea, taxele - toate au crescut dramatic, iar taxele temporare au devenit permanente și anuale [147, p. 165]. Fiind sub regimul fanariot, era firesc ca moneda turcească să fie cea mai des întrebuințată, în special akçe (aspri), guruş (kuruş) și para, pe lângă alte monede turcești care, la fel, s-au răspândit și au circulat în spațiul românesc, precum: altın, findık (funduc, funduciu), mahmudiye (mahmudea), zer-i mahbub (zermacup), zolta, altmışlık, yüzlük (iuzluc), beşlik, ikilik (ichilic), onluk, rubya (rubia), yirmilik (irmilic, icosar), mangır etc. Pe tot parcursul secolelor XVII și XVIII, criza monetară în Imperiul Otoman se agravează, fapt care nu putea să nu se răsfrângă și asupra Principatului. Guvernul bate monede rele pe care populația trebuie să le accepte, iar străinii profită de această situație. Imperiul Otoman se transformă într-o zonă de trecere între circulația argintului și aurului spre Occident și Orient [145, 126-127].

În secolul al XVIII-lea, asprii au devenit cea mai mică unitate în sistemul monetar otoman, cu valoarea de 1/3 para, fiind utilizați ca monedă de calcul, odată cu invadarea pieței levantine de talerii din centrul și vestul Europei [96, p. 377]. Paralele vor deveni unul din cele mai importante nominaluri, fiind cu rol de monedă reală, dar și ca monedă de cont. Altmışlık-ul, emis prima dată în 1757-1758, va deveni cea mai valoroasă emisiune de argint otomană și va pătrunde în scurt timp și în Principatul Moldovei. Ulterior, yüzlük-ul, emis în timpul domniei lui Selim III (1789-1807), ca urmare a deprecierei treptate a celorlalte nominaluri mari de argint, devine către sfârșitul secolului al XVIII-lea, una din principalele monede din Principat, care va rămâne în circulație până la mijlocul secolului al XIX-lea.

Yüzlük (100 para), 31, 603 [85, planșa 3].

Însă, pe lângă monede bune, erau monede avariate și falsificate, fapt ce aducea multe prejudicii în rândul populației. Monedele erau falsificate mai ales de evrei și țigani, dar piaștrii turcești erau falsificați de înșiși turcii [114, p. 46-48]. Turcii cumpărau cu aceste monede în Principate monede străine de calitate, provocând astfel pierderi însemnate pentru populație. Coexistența monedelor de aur de rând cu cele de argint, a monedelor uzate de rând cu cele noi, a modelor slabe cu cele corecte, a monedelor corecte cu cele puternice a avut drept consecință dispariția monedelor bune, care au fost înlocuite cu monede slabe. Negocianții din toate centrele

colectează monede bune și, când constată că valoarea lor metalică depășește valoarea lor legală, ei preferă să le vândă ca metal: aur sau argint, ei vând la Constantinopol monede austriece, la Viena și Alba Iulia monede turcești, iar comerțul se întindea pe o zonă vastă de la Constantinopol la Viena și de la Serres la Iași [126, p. 393]. Neguțătorii din centrele mai dezvoltate creau caravane speciale de transport de monede, zarafii - de la mici negustori ce schimbau monede pe marginea drumului au ajuns și zarafii - mari neguțători de monede la nivel internațional. Afacerile cu monede erau încurajate atât de habsburgi, cât și de otomani, nu doar pentru că reprezentau un aflux de metal prețios, dar și din considerentul că schimbul de monede oferea posibilitatea de diminuare a greutateii lor și a titlului lor, a valorii reale în raport cu valoarea scrisă pe monedă, ceea ce constituia o sursă de câștig pentru statele respective [126, p. 394]. În același timp, zarafii se asociau cu argintarii pentru a falsifica monede și a le introduce în circuitul monetar. Acești falsificatori de bani erau numiți calpuzani [159, p. 247], iar falsificarea monedei era numită calpuzanlâc. În cazul reclamațiilor împotriva fărădelegilor zarafilor, deoarece acestea se petreceau sub protecția agenților turci, calpuzanii nu erau pedepsiți decât cu închisoarea.

O categorie aparte o formau monedele turcești bătute la Sankt Petersburg și introduse în anii 1808-1809 de către autoritățile militare rusești de ocupație. Această categorie de monede a fost o urmare a faptului că din Principatele Române și din teritoriile austriece erau scoase un număr mare de monede de argint rusești, probabil fiindcă aveau o valoare intrinsecă ridicată și din acest considerent monedele se transformau fie în alt tip de monedă, fie în obiecte de podoabă. Senatorul S. Kușnikov și general-feldmareșalul A. Prozorovski au propus ca pentru cheltuielile de război din Principatele Române să se bată în Rusia „lei” identici cu cei turcești, care să înlocuiască emisiunile rusești de argint pe piața locală, iar pentru a convinge autoritățile centrale de calitatea inferioară a emisiunilor otomane față de cele rusești, A. Prozorovski a trimis la Sankt Petersburg patru categorii de monede otomane: două exemplare de yüzlük, două de ikilik, un altmışlık și 4 exemplare de „lei” sau piaștri, adică de kuruş. A. Prozorovski a fost destul de convingător în fața autorităților centrale, iar la 27 iulie 1808 ministrul finanțelor F. Golubțov a primit ordin de a se emite lei sau piaștri de tipul celor turcești, în vederea opririi speculei cu moneda rusească de argint în Moldova și Valahia, fiind preconizată baterea a 300.000 de astfel de piese, utilizând în acest scop argint din rezervele Vistieriei de Stat [71, p. 285]. Aceste monede contrafăcute s-au dovedit a fi mai bune decât piesele turcești originale, ștanțele fiind mai clare și mai uniform gravate. Deși emisiunile respective au fost bine primite pe piață, A. Prozorovski îi recomandă lui F. Golubțov să schimbe calitatea și aspectul următoarelor tranșe de „lei de Sankt Petersburg”, fiindcă populația își dă seama imediat că monedele nu sunt turcești, acestea arătând și prea noi și strălucitoare. Drept urmare, la 20 ianuarie 1809, Golubțov

a cerut Departamentului Monetar permisiunea de a micșora titlul leului. Îmbolnăvirea și apoi moartea feldmareșalului Prozorovski la 9 august 1809 a oprit emiterea în continuare a „leilor de Sankt Petersburg”, dar nu a putut opri nemulțumirile comercianților și ale populației, care continuau să sufere din cauza monedelor aflate încă în circulație, în această perioadă fiind imitați kuruși de la Selim III din anii 7, 10 și 13 de domnie, precum kurușii din anul 1 de domnie a sultanului Mustafa IV [71, p. 287].

Un moment aparte a fost baterea de către străini a unor monede cu totul inedite și anume pentru Principatele Moldovei și Valahiei - monedele de tip Sadagura, cu valoare nominală turcească și în același timp și rusească. Această situație a fost determinată de războiul ruso-turc din anii 1768-1774, iar din anul 1774 aceste monede n-au mai circulat. Piotr Rumianțev, comandantul armatei ruse în Principatele Române, a inițiat emiterea unei asemenea monede, urmând a se folosi la baterea ei bronzul¹³ rezultat din topirea tunurilor capturate de la otomani, tunuri din Polonia (înregistrate drept tunuri otomane), precum și tunuri rusești stricate¹⁴ și a hotărât concesionarea dreptului de batere a monedelor unei persoane particulare, anume lui P. Gartenberg. Monetăria a devenit centrul unei localități din preajma Rogojnei, care începuse să fie numită Sadagura, după supranumele polonez al baronului Gartenberg. În luna august 1771 a sosit primul lot de metal - tunuri capturate de la otomani din cetatea Hotin, iar pe parcursul funcționării monetăriei au mai fost aduse tunuri și din alte cetăți cucerite (Brăila, Chilia, Tighina, Cetatea Albă), de la Iași, Focșani și București, dar și din Polonia și Rusia [71, p. 279]. Monetăria, proiectată a fi înființată la Iași, a fost mai apoi instituită la Sadagura (organizarea la Iași a monetăriei nu a fost potrivită, având în vedere situarea capitalei în apropierea teatrului de război, dar, în același timp, cam departe de Polonia, de unde Gartenberg urma să aducă utilaj și meșteri) [234, p. 243; 71, p. 279].

Monedă de tip Sadagura, probă din 1771 [127, p. 565].

¹³ Au fost emise și monede de tip Sadagura din argint, dar care nu au fost în circulație, acestea fiind probe sau modele [224, p. 84].

¹⁴ Din considerentul că au fost mai multe tipuri de tunuri, monedele Sadagura au diferite calități de metal.

În anul 1771 s-au emis în mare parte doar probe (5 kopeiki, 3 denghi, 1 para/3 denghi) și doar o cantitate mică de monede a fost destinată circulației (1 para/3 denghi), iar în perioada anilor 1771-1774 sau emis monedele de circulație (1 para/3 denghi și 2 para/3 kopeiki). Tuturor acestor probe le este specifică plasarea pe avers a acvilei bicefale ruse care purta pe piept sau la picioare (în cazul monedei de 5 kopeiki) stemele Țării Moldovei și Țării Românești, iar pe revers, cifrul Ecaterinei II, fiind selectat pentru baterea oficială și punerea în circulație a emisiunilor de o para/3 denghi [71, p. 281].

În cele din urmă, monedele care au fost în circulației aveau aversul reprezentat de: două scuturi, în scutul din stânga este plasat capul de bour al Moldovei, iar în dreapta acvila Țării Românești cu cruce în cioc și semilună conturnată, deasupra scuturilor fiind coroana imperială, în exergă 1771, iar semicircular legenda МОИ. МОЛД : И ВАЛАК. („moneda Moldovei și Valahiei”), câmpul monetar este mărginit de un cerc zimțat (pe emisiunile din anul următor legenda este: МОИ . МОЛД : И ВАЛОК.). Pe revers este figurat un pătrat cu laturile torsadate în interiorul căruia e indicată valoarea nominală (ПАРА / 3 / ДЕНГИ sau 2 / ПАРА / 3 / КОПѢКЪ) și se menține cercul zimțat, iar muchia este ornamentată cu un motiv vegetal.

Prin urmare, în perioada 1771-1774 au fost emise următoarele piese:

Anii	Monede care au fost în circulație	Monede care nu au fost în circulație
1771	1 para/3 denghi (AE)	5 kopeiki (AE) 3 denghi (AE) 1 para/3 denghi (AE)
1772	1 para/3 denghi (AE) 2 para/3 kopeiki (AE)	1 para/ 3 denghi (AR) 2 para/3 kopeiki (AR)
1773	2 para/3 kopeiki (AE)	1 para/3 denghi (AR) 1 para/ 3 denghi (AE) 2 para/3 kopeiki (AR)
1774	1 para/3 denghi (AE) 2 para/3 kopeiki (AE)	-

De atunci, toate tranzacțiile în principate se efectuau cu monede de Sadagura, iar emisiunile monetare din aur și argint erau retrase de pe piață prin intermediul diferitelor dări și impozite, dar încasarea acestora de către vistieria armatei ruse a fost strict interzisă de către comandamentul de ocupație. Aceste monede au fost în circulație în perioada 1772-1774, însă în momentul retragerii armatei ruse n-au fost preschimbate în monede curente. Acest lucru a cauzat pagube considerabile populației, nevoită în această perioadă să primească drept plată mari cantități de „bani de război” [170, p. 114-115].

Tratatul din 21 iulie 1774 de la Kuciuk-Kainargi a fost un document fatal în istoria otomanilor, deși dispozițiile lor teritoriale au fost limitate [221, p. 250]. În toamna anului 1774 trupele austriece aveau să ocupe Bucovina, respectiv circulația monedei austriece, care se răspândise deja pe acest teritoriu se va intensifica și mai mult. Monedele austriece din anul 1775

cunosc o răspândire și mai largă și o circulație foarte intensă, fiind prezente în circulație până la adoptarea legii monetare. Însă, în același timp, în circulație persistă și multe alte piese, așa cum reiese și dint-un calendar din anul 1847 pentru Bucovina, în care este indicat cursul monedelor de aur și argint care circula în „țările austriene” și, respectiv, cursul pe care îl au în Bucovina, precizându-se și faptul că în circulație se află și alte monede, iar acestea sunt doar piesele ce trebuie primite la visterie:

„Însemnare. A monedelor care în țările austriene după alor de osăbit preț în moneda convențională sunt legiuit primite.

<i>A . Monede de aur</i>			<i>B. Monede de argint</i>		
<i>F.</i>	<i>Cr.</i>		<i>F.</i>	<i>Cr.</i>	
<i>Carolindor</i>	8	52	<i>Fiorin de convenție</i>	1	-
<i>Dopia de Bologna</i>	6	28	<i>Rublă</i>	2	-
<i>De Genua</i>	29	55	<i>Ducat de argint-Niderlandia</i>	2	32
<i>De Milano</i>	7	28	<i>Rublă de Veneția</i>	2	33
<i>Parmazan</i>	8	12	<i>Franc (rublă franțeză)</i>	-	22
<i>Piemont</i>	10	44	<i>Rublă de Toscana</i>	2	6
<i>Rîmlenească</i>	6	28	<i>Rublă de kron (Kronthaler)</i>	2	12
<i>Ducați de Bavaria</i>	4	28	<i>„ de Bavaria</i>	2	12
<i>„ de Bologna</i>	4	24	<i>Fiorin Franțez</i>	1	8
<i>„ de Florența</i>	4	32	<i>Lira de Austria</i>	-	20
<i>„ de Olandia</i>	4	20	<i>„ de Milano</i>	-	17
<i>„ Împărătești</i>	4	30	<i>„ de Veneția</i>	-	11
<i>„ de Milano</i>	4	32	<i>Rublă de Ispania</i>	2	3
<i>„ de Rîmlenești</i>	4	24	<i>„ rusască (garbovă)</i>	1	32
<i>Luisdor dublicat</i>	14	24	<i>Scud de Bologna</i>	2	4
<i>Maximilian dor</i>	5	54	<i>„ de Ghenua</i>	2	31
<i>Suveren dor</i>	13	20	<i>„ de Modena</i>	2	7
<i>Patruzăci de Frăcani</i>	15	10	<i>„ Piemont</i>	2	40
<i>„ de Liaieri</i>	15	10	<i>„ Romănesc</i>	2	2

Alte monede, care nu se află aice însemnate, precum și cele bortite, șterse și fie oricum stricate nu se primesc la Vesteriele împărătești de bani, ci numai la diregătoriele de aur și de argint să primăsc în loc de marfă [103].”

Este un fapt evident că odată cu anexările teritoriale din 1775 și 1812 aveau să se producă schimbări majore și în circulația monetară în favoarea noilor puteri instaurate, a căror piese vor pătrunde în număr mai mare și vor reduce și cantitatea de piese turcești din circulație. În Basarabia, încercarea ca moneda rusească să câștige o pondere mai mare în circulație nu a fost așa de ușor de realizat, în comparație cu rolul important pe care deja îl avea moneda austriacă în circulația din Bucovina la momentul anexării acesteia. După anexarea Basarabiei s-a încercat să se stabilească un curs de schimb stabil, aceste schimbări evidente nu au fost până la adoptarea Regulamentului din 29 februarie 1828, când a fost lichidată autonomia limitată acordată provinciei, teritoriul fiind inclus în sistemul economic și politic al Imperiului Rus, iar moneda rusească fiind introdusă ca mijloc de circulație bănească în întreaga Basarabie (deși, conform surselor scrise și descoperirilor monetare din acest spațiu, numeroase monede străine au rămas în circulație până la 1859). Conform politicii financiare promovate de administrația rusă s-a încercat micșorarea cursului de schimb al monedelor, îndeosebi al celor turcești, austriece și olandeze în favoarea rublei rusești, dar și în asemenea circumstanțe autoritățile imperiale au fost nevoite să țină cont de particularitățile locale ale sistemului administrativ al regiunii, de specificul comerțului și de cel al circulației monetare moștenite de la Principatul Moldova, de interesele cercurilor comercial-industriale și ale populației, în mâinile cărora erau concentrate sume mari de bani [230, p. 151]. Procesul înlocuirii monedei turcești cu cea rusească este descris în mai multe dosare din fondurile ANRM, de exemplu, într-un dosar (23.09.1818-13.06.1819) este stipulată încheierea unui tratat pentru cursul monedei turcești de aur în provincie și interzicerea de a primi monede de aur în visterie, dar care nu se referă și la monedele de argint (beșlic) [16, p. 1]. Într-un alt dosar (03.03.1826-11.08.1826), de asemenea referitor la circulația monedei turcești, se menționa că în conformitate cu legea din 3 iulie, la 11.08.1826 poliția din Bălți raportează că circulația monedei turcești nu a fost întreruptă [20, p. 6]. În alt dosar (26.04.1827-24.12.1827) din următorul an, se anunță interzicerea circulației monedei turcești (para), începând cu luna ianuarie, în conformitate cu propunerea aprobată și adoptată la 24 mai 1827, fiindcă în fiecare zi se măresc greutatea pentru populație din cauza monedei turcești (para) și să se permită numai până la sfârșitul anului 1827, iar de la 1 ianuarie 1828, moneda aceasta mai mult să nu mai circule și nimănui să nu se permită a o schimba, nici a o cumpăra sau a o vinde [28, p. 15].

În alt dosar (29.01.1826-13.02.1828) este prezentată aceeași problemă privind circulația nepotrivită a paralelor turcești în rândul populației și se indică că taxele să nu mai fie în monedă turcească, ci rusească [15, p.21]. Ca argument pentru această măsură sunt invocate greutatea de întrebuințare a monedei turcești (para) de către populație, din cauza numărului de para false, mereu în creștere. Căutându-se mult timp soluții pentru a înlătura aceste inconveniențe și

minciuni, fără să sufere oamenii cinștiți, nu s-a găsit altă soluție decât să fie permisă circulația paralelor doar până la sfârșitul anului 1827, iar de pe data de 1 ianuarie 1828, această monedă mai mult să nu circule și nimănui să nu se permită să o schimbe, nici să o cumpere sau să o vândă [15, p. 27]. În dosarul (15.02.1828-20.02.1828) privind interzicerea circulației pe teritoriul Basarabiei a monedei mici turcești, la 15 februarie 1828, în conformitate cu ordinul din 30 ianuarie 1828, se înștiințează că la 30 decembrie 1827 printre alte decizii s-a hotărât: să fie înlocuite monedele străine cu rubla, să se lase numai acele monede care sunt permise de către Ministerul de Finanțe, precum moneda poloneză (zlot), ca având cel mai mare preț și moneda de aur turcească și să nu utilizeze locuitorii monedele străine, sprijinind moneda străină de bilon, iar ordinul să se răspândească în limba rusă și română în toată provincia [29, p. 1]. După cum se poate observa, în marea majoritate aceste dosare conțin ordine care urmează a fi aplicate cu scopul ca în circulație să fie inversate rolurile între moneda rusească și cea turcească, care avea întâietate și chiar interzicerea circulației anumitor tipuri de monede.

Privitor la monedele turcești, într-un dosar (05.05.1835-24.06.1835) este și un raport de descoperire în Trebujeni a unor monede de argint, prezentându-se copia ședinței din 8 mai, în conformitate cu care, pe data de 11 iunie 1835, Nicolai Cora a prezentat poliției două monede antice și câteva turcești: 2 altîni, 10 para, 10 aspri, stipulându-se că tezaurul (găsit în pământ ori în construcție - adică o comoară) aparține proprietarului pământului, după legea din 13 februarie a anului 1718, iar cele găsite trebuie să fie prezentate pentru viitoarele ordine ale cancelarii Basarabiei [14, p. 19, 22].

În alt dosar (07.04.1827-12.04.1827) descoperim că se revine iarăși la problema taxelor și e indicat precum că poliția din Basarabia a primit un ordin la 31 martie 1827, ca taxele să fie achitate nu cu monedă turcească, dar cu monedă de cupru rusească, iar moneda turcească să fie așa cum o merită valoarea sa [25, p. 1]. În dosarul (17.10.1827-24.12.1827), la fel cu referire la taxe, se face un anunț (în 1200 de exemplare în rusă și română), precum că, în conformitate cu ordinul din 24 februarie 1827, toți locuitorii Basarabiei sunt obligați ca taxele pentru visterie să le aducă după curs, considerându-se rubla de argint nu de trei ruble și 60 copeici, dar de 3 ruble și 70 de copeici asignați [30, p. 6]. Așa cum fiecare beșlic era 3 ruble și 70 de copeici în asignați se permitea locuitorilor pentru visterie să aducă beșlici turcești, bătuți anterior cu curs egal cu rublele rusești de argint, socotind fiecare beșlic cu 3,70 copeici [30, p. 16]. Și alte dosare reflectă situația monedei rusești, de exemplu, în dosarul (15.07.1819-16.02.1826) se analizează problema monedei de cupru de model nou în raport cu asignații, se indică o mare diferență în cursul monedei de cupru în raport cu cursul asignaților, o monedă de cupru în raport cu o rublă asignat fiind 84 de copeici, iar 100 de ruble asignați fiind 84 de ruble de cupru [17, p. 55].

Într-un dosar (04.06.1833-22.06.1833) privind circulara Ministerului de Afaceri interne

se anunță un ordin din 10 mai 1833 cu referire la monedele ce pot fi primite în visterie:

1) în afară de monede de argint (în conformitate cu legea din 11 decembrie 1830) să se primească și moneda de aur rusească;

2) rubla de argint cu valoare de 3 ruble și 70 de copeici în asigurați se va aprecia în următorii ani în baza cursului argintului;

3) monedele uzate de aur vor avea reguli aparte;

4) a se folosi monedele de aur pentru cheltuielile locale și de alt gen [13, p. 1-2].

În dosarul (28.09.1829-08.06.1830), privind circulația monedei de trei ruble de platină pe teritoriul Basarabiei, figurează ordinul în care este stipulat că această monedă trebuie să fie întrebuințată în conformitate cu valoarea sa în toate cazurile permise în care se primesc monede de aur și argint, iar pe data de 17 septembrie este raportul de primire a ordinului [31, p. 1, 3].

Ca urmare, nu doar circulația monetară, dar și sistemul financiar al Principatelor purta caracteristicile perioadei în care reglementările nu puteau fi de durată, nefiind sprijinite pe un sistem politic stabil [160, p. 156]. În prima jumătate a secolului al XIX-lea în Principat era încă haos în circulația monetară. Prin Regulamentul Organic (1831-1832) s-a luat decizia ca ducatul olandez de aur (galben) și zwanzinger-ul de argint (sfânt/sorocovăț, monedă de 20 de kreuzer/creițar) să fie instituite ca etaloane și să fie raportate la leul de calcul ce avea o valoare de 40 de parale [214, p. 193]. Ducatul devine etalon de aur, iar zwanzinger-ul devine etalon de argint. Ducatului îi era atribuită o valoare de 31 de lei și 20 de parale, iar zwanzinger-ul era evaluat la o valoare de 2 lei și 10 parale. Atât moneda olandeză, cât și cea austriacă erau înalt apreciate în Principat. Thibault Lefebvre menționa că monedele austriece sunt adevăratele monede întrebuințate pe teritoriul Principatelor și preciza că zwanzinger-ul era preferat altor monede, pentru că era mai puțin supus inflației schimbului. Moneda olandeză era și anterior răspândită în Principat, îndeosebi talerul olandez, care era preferat celorlalți taleri de alte proveniențe [63, p. 45-46]. Un factor în plus era și faptul că moneda olandeză avea deja o circulație foarte intensă în Imperiul Otoman, respectiv, în scurt timp a pătruns ușor și în Principatele Române. Ducatul olandez ocupa un loc important în circulația monetară din Principate. Acesta mai era numit și galben olandez, olandezul sau olan [244, p. 105, 123]. Galben era termenul atribuit mai multor monede de aur ce erau înalt apreciate, precum galbenul venețian, numit și venetic sau galbenul austriac, numit și împărătesc, galbenul turcesc etc. Rolul ducatului era resimțit chiar și după Unire, de exemplu, într-un raport cu referire la anumite cheltuieli efectuate de la 14 martie 1860 până la 23 ianuarie 1861, se indică o listă cu valori în

ducați, piaștri și para (582 de ducați, 34 de piaștri și 20 de para) [11, p. 52].

Kreuzer austriac, 6, 691 gr [116, p. XXVIII]. **Ducat olandez**, 3, 452 gr [116, p. X]

Înlocuirea sistemului monetar turc, care până în 1840 ținea economia română într-o continuă anemie și schimbul monedei turcești din circulație cu moneda austriacă și rusească în teritoriu facilitau modalitatea de plată, căci populația de la țară din Principate nu a cunoscut înainte de 1831 moneda ca o valoare de schimb, iar dacă o persoana era fericitul posesor al unei monede de argint rusești sau austriece, aceasta îi servea mai mult ca bijuterie [202, p. 236].

Regulamentul Organic nu a putut însă rezolva problema circulației monetare, astfel la 3 martie 1848 domnitorul Gheorghe Bibescu indica o lista de monede cursul cărora să se facă în dependență de prețul ducatului olandez, care să fie publicată în tot Principatul: „14 lei și 2 parale - icosarul vechi; 12 lei și 10 parale - icosarul nou; 10 lei și 20 de parale - rubla de argint; 8 lei și 8 parale - iuslucul; 5 lei și 30 de parale – rubiaua” [86, p. 113-115]. Gheorghe Bibescu a încercat să fixeze un curs unic pentru toate monedele din circulație, însă, ca urmare a evenimentelor revoluționare care au avut loc în luna mai a anului 1848, nu s-a putut duce ideea la capăt [114, p. 50]. În același timp, ideile respective nu conveneau nici negocianților, care preferau un curs flexibil al monedelor, favorabil speculațiilor. Mai apoi, Grigore Alexandru Ghica (1849-1853; 1854-1856) a avut intenția să emită monedă națională, dar această încercare nu a izbutit. Turcia, puterea suzerană, nu îngăduia exercitarea dreptului monetar [180, p. 2].

Monedele aveau curs diferit în comerț și la visterie, așa că se amintea și acest lucru, de exemplu: 1 piastru era 33,33 centime în cursul comerțului și 38 în cursul visteriei [10, p. 138] sau 120 de para echivalau cu 1 franc [10, p. 442, 444, 446, 448; 44, p. 120]. La visterie se indica că alte monede aveau următorul curs: carbova - 10 piaștri; colonatul spaniol - 14 piaștri; ducatul - 31 de piaștri (la începutul celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea un ducat era deja 37 de piaștri [11, p. 450; 8, p. 137].

Cursul de pe piață, cursul visteriei, existența unei monede de calcul fictive creau un tablou confuz și era necesar să se indice cursul în raport cu care se realizează anumite calcule, iar uneori și în raport cu cursul nou sau cu cel vechi. De exemplu, cursul monetar vechi și nou în anii '50 era următorul [10, p. 192; 44, p. 121]:

Monede	Cursul vechi	Cursul nou
Francul	3 piaștri	2,27 piaștri
Lira sterlina	75 piaștri	67,20 piaștri
Talerul curent	11,10 piaștri	10,5 piaștri
Florin al Austriei	7,20 piaștri	5,25 piaștri
Florin al Uniunii Rinului	7,20 piaștri	5,25 piaștri

În corespondența dintre Ministerul de Afaceri Externe din Franța și consulatele din Iași și Galați privitor la venituri și cheltuieli se utiliza în exprimarea valorilor atât piaștrii, cât și francii, uneori și ducății (Fig. 2.5.) [46 , p. 119-126]. De exemplu, într-o scrisoare din 30 noiembrie 1850, consulul Franței la Iași indica veniturile Moldovei în piaștri [10 , p. 131]:

<i>Ani</i>	<i>Piaștri</i>	<i>Ani</i>	<i>Piaștri</i>	<i>Ani</i>	<i>Piaștri</i>
1834	7,881,149	1839	8,904,582	1844	8,853,629
1835	9,369,621	1840	8,775,538	1845	8,982,492
1836	8,341,384	1841	8,983,057	1846	10,921,849
1837	8,468,996	1842	9,097,178	1847	11,427,781
1838	7,964,520	1843	8,863,901	1848	12,066,569

Când se indicau valorile importului și cele ale exportului sau prețurile anumitor articole de comerț, în rapoartele consulatelor, iarăși se utiliza ca unitate monetară atât francul, cât și piastrul. De exemplu: valoarea importului și exportului în Moldova pentru mărfuri în perioada 1832-1836 a fost [8, p. 141]:

<i>Anii</i>	<i>Import</i>		<i>Export</i>		<i>Anii</i>	<i>Import</i>		<i>Export</i>	
	<i>Piaștri</i>	<i>Para</i>	<i>Piaștri</i>	<i>Para</i>		<i>Piaștri</i>	<i>Para</i>	<i>Piaștri</i>	<i>Para</i>
1832	11,862,430	35	13,612,947	29	1835	13,271,497	22	11,812,518	25
1833	12,262,356	8	18,307,732	25	1836	16,571,403	3	11,650,322	17
1834	12,386,104	24	14,515,117	12					

La data de 24 octombrie a anului 1850 consulul Franței la Iași oferă un raport privind valorile exportului și importului țării [10, p. 112]:

<i>Anul</i>	<i>Import</i>	<i>Export</i>	<i>Anul</i>	<i>Import</i>	<i>Export</i>
	<i>(Franci)</i>	<i>(Franci)</i>		<i>(Franci)</i>	<i>(Franci)</i>
1840	5,007,350	12,611,175	1845	5,599,450	9,494,925
1841	4,102,850	4,725,900	1846	9,099,730	11,362,820
1842	4,229,775	6,708,825	1847	10,375,175	19,388,200
1843	4,686,350	5,632,875	1848	7,994,135	7,947,580
1844	5,590,450	7,597,125	1849	11,852,805	12,323,435

Valorile din portul Galați pentru anii 1851-1859 au fost [3, p. 271-280]:

<i>Anul</i>	<i>Import</i> <i>(Franci)</i>	<i>Export</i> <i>(Franci)</i>	<i>Anul</i>	<i>Import</i> <i>(Franci)</i>	<i>Export</i> <i>(Franci)</i>
1851	10999902	10843943	1856	28106000	20146000
1852	11049223	12231400	1857	28992000	14408000
1853	13936000	13552000	1858	24602000	8622000
1854	3036000	3107000	1859	22073000	15800000
1855	15622000	29359000			

Prețurile curente ale articolelor sunt prezentate atât în unități franceze (franci), precum și în unități turcești (piaștri). De exemplu, prețul produselor la Putna și Galați la 30 iunie a anului 1837 erau următoarele [8, p. 62], (Fig. 2.6.):

Cereale	Putna	Galați
Porumb (kila ¹⁵)	32 piaștri	45 piaștri
Grâu calitate I (kila)	70 piaștri	83 piaștri
Grâu calitate II (kila)	53-60 piaștri	68-73 piaștri

Prețul pentru cereale exportate prin Galați și Brăila era [9, p. 55]:

	Galați (franci)			Brăila (franci)		
	Grâu moale	Grâu dur	Porumb	Grâu	Porumb	Orz
1837	7,62	13,10	3,65	6,85	4,15	2,25
1838	8	8,25	3,70	7,85	3,50	2
1839	8,70	8,95	4	10,5	5,15	3,70
1840	9,30	9,65	7	11,85	6,50	4,35
1841	9,50	10,75	5,50	11,90	5,65	4,30

În buletinele cu prețul pâinii și cărnii de la Iași și Galați de la sfârșitul anului 1855 și începutul anului 1856 sunt indicate prețurile în unități străine pentru francezi, piaștri și para și în unități franceze. Consulatul Franței la Iași indica următoarele valori [10, p. 442, 444, 446, 448]:

¹⁵În Moldova ca măsuri de greutate erau: 1 kilă - 250 ocale [8, p. 137], 1 oca - 1, 27815 kilograme [10 p. 138], 1 oca - 1,28 kilograme [5 p. 414-418], 1 oca - 1, 29 kilograme [3, pag. 270 - 324]; iar ca măsură de capacitate era: 1 kilă - 380, 9520 litri [10, p. 138]; 1 kilă - 4 hectolitri [2, p. 190, 361]; 1 vedro - 12 litri [3, p. 270-324]; vedro - 15,2 litri [3, p. 248-249]; oca - 1, 583 litri [10, p. 138], 1 oca - 1,52 litri [3, p. 270-324].

	Unități străine (para)				Unități franceze (franci)			
	15.11.55	15.12.55	15.01.56	15.02.56	15.11.55	15.12.55	15.01.56	15.02.56
Pâine calitatea I	50	50	50	0,41	0,41	0,41	0,41	0,41
Pâine calitatea II	56	48	48	52	0,46	0,40	0,40	0,43
Pâine calitatea III	28	24	24	26	0,23	0,20	0,20	0,21 ½
Carne de vită	52	66	60	60	0,43	0,55	0,50	0,50

Consulatul Franței la Galați indica următoarele valori [2, p. 110, 126, 128, 133]:

	Unități străine (piaștri)				Unități franceze (franci)			
	15.11.55	15.01.56	15.02.56	13.03.56	15.11.55	15.01.56	15.02.56	13.03.56
Pâine calitatea I	4	4	4	4	0,82	0,82	0,82	0,82
Pâine calitatea II	2	1,24-40	2	1,24-40	0,41	0,33	0,41	0,33
Carne de vită	2,20-40	3	3	3	0,51	0,60	0,60	0,60
Carne de vițel	3	4	4	4	0,60	0,82	0,82	0,82
Carne de ovină	2	2,20-40	2,20	2,20	0,41	0,51	0,51	0,51

Tot în corespondența externă, într-o scrisoare se făceau anumite precizări cu privire la moneda națională și la noul sistemul monetar, despre care se indica că este un sistem monetar decimal, iar cinci grame de argint de tipul 835, formează unitatea monetară a Principatelor, căreia i s-a dat numele de leu, iar leul se divizează în 100 de centime sau bani, monedele fiind de aur (piese de 20 fr., 10 fr. și 5 fr.), de argint (2 fr., 1 fr. și ½ fr.) și de cupru (10, 5, 2, 1 centime sau bani). Totodată, se menționa că cursul legal și obligatoriu era asigurat, în plus, în Principate cu piesele franceze, belgiene, italiene, elvețiene și austriece de 40, 20, 10 și 5 franci, lira sterlină (25 de franci), lira otomană (22 de franci și 70 de cenți), polimperialul rusesc (20 de franci și 40 de centime), ducatul austro-ungar (11 franci și 75 de centime) care încă circulau [12, p. 118 - 120].

După cum s-a putut observa, pe parcursul întregii perioade, ca urmare a absenței unei monede naționale, s-a permis pătrunderea masivă a monedelor străine. Puterile străine instaurate au lăsat și ele o cantitate importantă de monede, iar ca acestea să fie înlăturate din circulație nu era așa de simplu. În același timp, devaluarea și fluctuația valorilor monetare, cauzate de speculațiile din perioada turcă, au contribuit în mare măsură la dezordinea din circulația monetară. Astfel, stocul de monede din circulație, înainte de legea monetară din anul 1867, nu putea răspunde necesităților unei economii în dezvoltare în Principatul Moldovei. Abia prin această lege s-a creat primul sistem monetar român, căci până atunci nu exista nici monedă

națională și nici sistem monetar național. Era foarte important să fie soluționată problema monetară, din considerentul că era absolut necesar să se obțină dreptul de batere a monedei proprii, care, implicit, influența esențial modernizarea domeniului economic. În concluzie, se poate afirma că în această perioadă finanțele și circulația monetară erau niște sectoare care aveau nevoie să fie adaptate corect, pentru a crea un cadru adecvat dezvoltării economice a Principatului.

2.3. Leul - monedă metalică și monedă de calcul

Din a doua jumătate a secolului al XVI-lea până în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, „leul” va fi întâlnit sub două forme: aproximativ timp de două secole în calitate de monedă metalică, caracterizată de trei aspecte generale atribuite unor monede - monedă ce a fost în circulație, a fost teaurizată și care reprezenta o modalitate de exprimare a unei valori, iar mai apoi, ceva mai mult de un secol, doar în calitate de monedă fictivă, ce servea la efectuarea calculelor, căreia îi era caracteristic doar al treilea aspect, adică un mijloc de exprimare a unei valori. În linii generale, aceste două faze ale leului se cuprind în intervalul de timp din anul 1575, când are loc emiterea leului, deci etapa de monedă metalică internațională, când este utilizată pe parcurs și ca monedă de calcul, până în anul 1867 când este creat propriul sistem monetar național, când leul începe a doua fază metalică a sa, dar deja în calitate de monedă națională. Talerul olandez, talerul leones, löwenthaler, leeuwendaalder, adică talerul-leu, numit pe scurt și leu, din considerentul că avea pe revers gravat un leu rampant, este o monedă de argint bătută de Țările de Jos, care deciseră în anul 1575 emiterea unei noi monede pe baza scuzilor. În Principate leul apare în ultimul sfert al secolului al XVI-lea.

Talerul-leu, leeuwendaalder, 27,648 gr. [127, p. 91].

În secolul al XVII-lea circulația monetară este dominată de monedele de argint, îndeosebi de taler, iar talerul-leu ocupa un rol de frunte - concurență îi făcea doar moneda de aur, reprezentată de ughi și ducați. În timp ce talerii aveau un rol important ca monede de argint,

celelalte monede de argint aveau un rol inferior.

În secolul al XVIII-lea talerul se bucura de aceeași situație. Zlotul, care în Moldova exercitase o influență considerabilă, nu făcea concurență leului. Talerul olandez era foarte răspândit și în Imperiul Otoman, fiind o anumită perioadă preferat tuturor celorlalți taleri de alte proveniențe [63, p. 45-46]. Talerii-lei reprezentau moneda cea mai utilizată în operațiile comerciale ale Constantinopolului din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea [231, p. 88-90]. În scurt timp se răspândește intens și în Principatele Române. Valorile talerului-leu în perioada cercetată au fost: 1711 - 140 de bani; 1716 - 125 de bani; 1732 - 132 de bani; 1740 - 120 de bani [63, p. 48].

Încă în secolul al XVIII-lea se distingea clar faptul că există monede care, grație gajului pe care îl oferă, pot să dețină nu doar o valoare metalică, ci pot servi și ca mijloc de calcul. Astfel, erau identificate două tipuri de monede: cea ideală și cea reală, ambele întrebuințate pentru a evalua lucrurile și pentru a le cumpăra [133, p. 69-70]. Orice monedă, când este estimată cu ceva, este considerată ca ideală. De regulă, această monedă ideală servește ca monedă de calcul, ceea ce înseamnă că datorită ei se evaluează lucrurile, iar moneda reală este acea bucată de metal care reprezintă echivalentul a ceea ce a fost oferit pentru a o deține. Talerul-leu, după ce a circulat doar în calitate de monedă metalică (monedă reală), a devenit mai apoi monedă de calcul (monedă ideală) datorită faptului că încă din secolul al XVII-lea în conștiința populației reprezenta un etalon. În cadrul relațiilor de schimb locale, în urma încetării emisiunilor de taleri-lei în Țările de Jos, a persistat leul în calitate de monedă ideală.

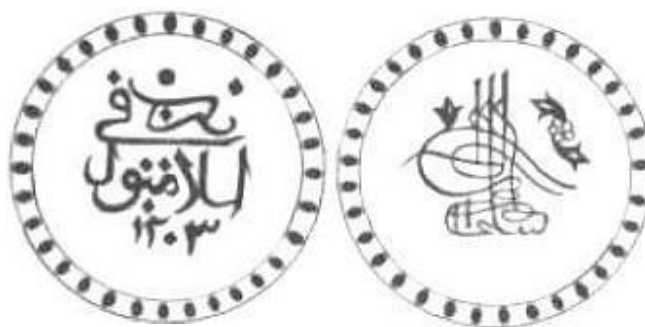
În prima jumătate a secolului al XVIII-lea am putea spune că are loc procesul de trecere de la moneda metalică la cea de calcul, ca spre jumătatea secolului al XVIII-lea să aibă loc trecerea definitivă la leul cu rol de monedă fictivă și să nu mai existe în circulație și în calitate de monedă reală. Deci, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, talerul-leu, în calitate de monedă metalică, își încetează circulația. Dispariția leului metalic în secolul al XVIII-lea este cauzată și de concurența altor monede, îndeosebi a piastrului turcesc, iar din 1751 începe să se emită talerul austriac al Mariei Theresia, care reprezenta adevărata concurență. „Leul metalic”, care a avut un rol decisiv și o circulație intensă în acest spațiu, va fi urmat de „leul de calcul”.

Această tranziție monetară poate fi atestată în sursele scrise din această perioadă și prin expresia de „lei bătuți”, răspândită îndeosebi în primele decenii ale secolului al XVIII-lea și chiar în anul următor, după încetarea emisiei de taleri olandezi, în anul 1713: „1714 - care parte de sat a cumpărat-o parintele meu ... pentru 400 de lei bătuți; 1714 - ...un loc de cas... drept doîdzăci de lei bătuți; 1724 - ... a socotit datoria drept 8 lei bătuți, fiind datorie veche... etc.” [57, p. 174-175; 59, p. 105; 139, p. 76-77]. Plasarea limitei de substituție a monedei reale cu cea fictivă în această perioadă este indicată și de faptul că talerul olandez nu mai este teaurizat,

nefiind atestat la moment pe teritoriul Principatului Moldovei, nici în tezaure, nici în descoperiri izolate. În sursele de arhivă de la începutul secolului al XIX-lea la fel se menționează absența din circulație a leului, cu referire la „leu - monedă metalică”. În unul din dosarele ANRM, din perioada 14.09.1813-15.07.1814, privind utilizarea în Basarabia a monedelor străine se indică că în Basarabia sunt de mult timp ducații de aur turcești, îndeosebi rubya, moneda de argint - beșlic, iuzlucul de argint, iar lei care au circulat înainte în număr destul de mare în Moldova, Valahia și Basarabia au dispărut cu totul, chiar și ducații olandezi nu au aceeași circulație, în același timp, monedele care au rămas în gubernie pe lângă noua monedă turcească s-au abătut de la curs [18, p. 12]. Însă este indicată prezența „leului- monedă de calcul”. De exemplu, într-un alt dosar din perioada 24.12.1824-28.01.1825, privind colectarea dărilor de la locuitorii Basarabiei se anunță că de acum înainte toate dările din Basarabia să fie în monede rusești, în locul monedelor turcești, socotind acele dări în asignați și evaluând 150 de lei drept 100 de ruble, dar nu după cursul cel mai dinainte, adică 140 de lei pentru 100 de ruble, iar de la locuitorii ce nu sunt căsătoriți din sate, care până acum plăteau câte jumătate de galben olandez, să se ia câte 5 ruble și 70 de copeici pe an [27, p. 4]. Așa cum din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea lipsea din circulație talerul leu, dar pentru a se estima anumite valori continua să se utilizeze termenul de „leu”, se produce situația în care o monedă, deși internațională, deține rolul de monedă oficială.

În același timp, în Principat pătrunde și ocupa un rol din ce în ce mai important piastrul turcesc. Regimul fanariot instaurat, penetrarea ușoară și intensă a monedei turcești, valoarea apropiată a piastrului de cea a leului a condus la confundarea leului de calcul cu piastrul. Paralel însă, în Imperiul Otoman se calcula, la fel, în două modalități, existând și aici o monedă fictivă. Dacă în cazul nostru era vorba de „leu”, atunci în Imperiul Otoman era vorba de „piastru”. Astfel, în Imperiul Otoman existau două tipuri de piaștri [85, p. 145-146]:

1. Piaștri reali (guruş), cu valoarea de 40 de para [173, p. 83].
2. Piaștri fictivi, cu valoarea de 100 de aspri.

Guruş (piastru de 40 para), 13, 117 [85, planșa 3].

Astfel, în calitate de monedă de curs este piastrul cu o valoare de 40 de para sau de 100 de aspri [228, p. 24]. În aceste circumstanțe, luând în considerație și multitudinea de monede din

circulație, este clar că se putea confunda sau atribui alte valori unei monede fictive. Atâta timp cât leul a fost în circulație în calitate de monedă metalică, el nu se confunda cu piastrul, acest lucru ia amploare începând cu secolul al XVIII-lea și este cauzat, îndeosebi, de către străini în situația în care trebuiau să traducă această monedă de calcul și îi făceau asocierea cu piastrul. Astfel, unui leu îi era atribuită valoarea de 40 de parale, ca și piastrului [173, p. 83]. Paralele devin treptat unele din cele mai importante nominaluri, atât ca monedă reală, cât și ca monedă de cont [96, p. 391]. Utilizarea termenului „leu” se observa în actele interne, pe când pentru străini, pentru unele și aceleași date se va da preferință termenilor cunoscuți și bine implementați, căci, deși leul era moneda de calcul, totuși continua să fie utilizat termenul „piastru” în exprimarea prețurilor, a veniturilor și a cheltuielilor. De exemplu, în unul dintre actele referitoare la impactul Regulamentului Organic până în anul 1838, Domnul Mihail Grigoriu Sturza ține să indice că comerțul a căpătat o extensiune remarcabilă și ca o dovadă a progresului este creșterea venitului vămii, care nu se ridicase în anul 1834 decât la 14 mii de *galbeni (ducați)*, iar acum e mai mult de dublu, chiar dacă drepturile de import și export au rămas neschimbate, iar în ceea ce privește bugetul, dacă inițial totalitatea veniturilor se ridica la 429 452 de *lei (piaștri)*, atunci la momentul actual aveau un total de 816 254 de *lei (piaștri)* [8, p. 260-268]. Acest act existând și în variantă originală, dar și tradus în limba franceză, ne oferă date interesante despre monedele din circulație: termenul de galbeni este înlocuit cu termenul ducăți, iar lei - cu piaștri. În bugetul stabilit pentru anul 1835 pentru Principatul Moldovei a fost indicată suma de 8 990 123 de piaștri și 203 para ca venit, iar cheltuielile erau de 8 205 406 de piaștri [7, p. 301-304]. În alt act din 26 februarie a anului 1842, Domnul Țării Moldovei iarăși prezintă câteva date referitoare la viața economică din Principat, menționând totalul veniturilor (1 166 197 de *lei/piaștri*) și al cheltuielilor (789 083 *lei/piaștri*) din anul curent, unde iarăși în documentul original este utilizat termenul de lei, iar în cel tradus e utilizat cel de piaștri, ceea ce indică faptul, că, cel puțin în relațiile externe, se utilizau termenii care puteau să fie percepuți corect de către străini [9, p. 122-129]. C.I. Condurache confirmă și el faptul că: „40 de parale formau un leu, care a devenit o monedă fictivă, pe care n-o vedea nimeni, numită „leu de parale”, iar din 16 septembrie 1836 leul a fost declarat unitate monetară de socoteală, fiindcă demult nu circulă ca monedă metalică, cu o valoare de 60 de parale. Paraua a ajuns să fie termenul generic al banului...” [114, p. 45]. Și, într-adevăr, în această perioadă talerul-leu nu se bătea de mai bine de un secol, respectiv, deja de un timp destul de îndelungat leul exista doar în calitate de monedă de calcul. Sunt însă unele date din corespondența externă care indică fie faptul că în Principate era utilizat nu doar leul fictiv, ci și piastrul fictiv, fie se crea iarăși situația în care leul de calcul era confundat cu piastrul. De exemplu, în corespondența comercială din Principate se indică faptul că moneda de calcul este piastrul de 40 de para și se menționează că această monedă este fictivă și nu există în

realitate în circulație, precizându-se în același timp că aproape toate monedele străine aveau curs în Principate, iar cursul monedelor variază des într-o manieră sensibilă. Cel mai probabil, iarăși este vorba de o confuzie, pentru a indica moneda de calcul s-a utilizat pur și simplu termenul de piaștru, căci acesta era deja recunoscut, răspândit și acceptat de populație, având aceeași valoare ca și leul de calcul. Ducatul însă era menționat ca monedă curentă și principală în care se fac toate calculele și că în comerțul de stat 1 ducat echivala cu 11 franci și 25 de cenți, sau 32 de piaștri, acesta fiind echivalat cu 32 de piaștri la bancheri, pe când în instituțiile publice, precum consulatul austriac nu era echivalat decât cu 31 și jumătate piaștri, cursul mediu al francului fiind în anul 1837 de 107 para pentru 1 franc, sau 2 piaștri și 27 de para. Moneda de bilon ce se utiliza era kreuzer-ul austriac, el constituind 3-4 para, iar monedele de aur și argint din circulație indicate erau:

Monede de aur		Monede de argint	
Liră sterlină	67 piaștri, 20 para	Yirmilik turcesc	12 piaștri, 10 para
Liră turcească	62 piaștri	Piesă de 5 franci	13 piaștri, 20 para
Polimperial (5 ruble)	55 piaștri	Rubla rusească	10 piaștri, 20 para
Piesă de 20 franci	54 piaștri	Zwanzinger austriac	2 piaștri, 10 para
Ducat austriac	32 piaștri	Taler prusac	10 piaștri, 10 para

Prin adoptarea leului de calcul prețurile erau exprimate mai departe în lei și parale de calcul, iar plata efectivă se făcea cu ajutorul unor anumite monede existente în circulația locală, dar de proveniență diversă, ca de exemplu, ducatul de aur olandez, unguresc, austriac sau monede de argint precum taler, kreuzer, rubla etc. [170, p. 113]. În dosarul din perioada 10.01.1828 - 07.05.1828, privind stabilirea unui curs monetar permanent în Basarabia se indică lista de monede rusești și străine atestate la 14 ianuarie 1828 [26, p. 9]. (Fig. 2.7.):

<i>Curs monetar: 14. 01. 1828</i>	<i>Copeici</i>	<i>Lei</i>
O rublă de argint: nouă	370	9. 1/4
veche	360	9
O rublă de argint din argint moale	400	10
Ducat: olandez	1120	28
austriac	1110	27. 3/4
Rubya: nouă	200	5
veche	195	4. 7/8
Taler: spaniol	480	12
austriac	470	11. 3/4
O mahmudea întreagă	1400	35
Jumătate de mahmudea moale	700	17. 1/2
Tare (<i>Mahmudea tare</i>)	600	15
Un leu turcesc	40	1
O rublă de cupru	100	2. 1/2

În alt dosar (05.01.1820-07.12.1820) se indică rapoartele poliției despre cursul existent al monedelor rusești și străine în Hotin și Chișinău:

Cursul monetar în orașul Hotin [19, p. 21, 45]:

<i>Cursul monetar în Hotin, 03.03/01.09.1820</i>	<i>Ducat</i>	<i>Argint</i>			<i>Lei</i>	<i>Parale</i>
		<i>Ruble</i>	<i>Copeici</i>	<i>Beșlici</i>		
100 ruble rusești asignați: ducați olandezi	9 / 9				2 / 1	20 / 10
ducați francezi	9 / 9				4	30
rusești de argint		26 / 27	30			
turcești de argint				27 / 27	2 / 1	
de cupru					137/136	20 / 10
Ducați olandezi, francezi: rusești de argint		2 / 3	85			
turcești de argint				3 / 3		
de cupru					15 / 15	
Ducați austrieci: rusești de argint		2 / 2	80 / 95			
turcești de argint				2	4 / 4	30 / 30
de cupru					14 / 1	30 / 30

Cursul monetar în orașul Chișinău [19, p. 61, 108]:

<i>Chișinău, 11.01.1820/02.10.1820</i>	<i>Lei și parale</i>	<i>Lei și parale</i>
100 Ruble asignați în argint turcesc	137, 8 - 138	134 - 134, 1
100 Ruble asignați în rubiele	137, 8 - 139	136 - 136, 2
100 Ruble asignați în cupru sau parale	139	136 - 136, 2
Ducat olandez	15, 5 - 6	15, 8 - 10
Ducat austriac	15	16, 6- 8
Ducat francez	14, 34	15
Beșlic	5, 8 1/2	5, 2
Rubia	2, 30	2, 30
Taler spaniol	6, 25	6, 30
Taler austriac	6, 18	6 , 20
Iuzluc	3, 25	3, 27

Menținerea cursului monetar nu doar în monedă rusească, chiar și în Basarabia, în calitatea sa de provincie anexată, dar și în monedă turcească, care într-un răstimp atât de scurt nu a putut fi scoasă din circulație, dar și în lei, în calitatea lor de monedă de calcul, confirmă încă odată diversitatea monetară din circulație și situația dificilă în care era pusă populația.

Pe parcurs, pentru a se face diferența dintre „leii” anteriori și acei „leii” care deja erau monedă națională, avea să se utilizeze expresia de „lei vechi” (în lucrarea lui Edgar Patin privitor la leul care a servit ca monedă de calcul se indica că acest „leu vechi” era împărțit în 40 de parale

sau 120 de aspri, iar sumele mari se calculau după pungi, o pungă conținând 500 de lei, iar în datele pentru prețul grâului și porumbului la Galați pe anii 1832-1854 prețurile sunt exprimate în „lei anciens” (lei vechi) [202, p. 374]. O sumă fixă de 36000 de pungi se numea haznă [223, p. 74]. La fel se menționează și pungile de aspri: 1 pungă - 500 de guruși, 1 guruș - 120 de aspri [192, p. 271]. Un fapt interesant este că, deși în perioada când leul era monedă fictivă, termenul „leu” nu era utilizat în corespondența externă. Într-o scrisoare din 25 iunie 1880 din Galați, făcându-se referință la anii anteriori (fiindcă la acel moment existau deja lei ca monedă națională) se indica suma afacerilor cu materie primă, iar pentru a se face probabil distincția dintre lei care circulau în 1880 și cei anteriori se utiliza termenul „lei vechi” [5, p. 414-418]:

1859- 334826 lei vechi= 83706 franci 50 cenți;

1861- 3685263 lei vechi= 921315 franci 75 cenți;

1862- 4285528 lei vechi= 1071382 franci;

1863- 11300178 lei vechi= 2825044 franci 50 cenți.

Toate aceste date confirmă faptul că în circulația monetară și în comerț până în anul 1867 erau și celelalte monede străine cu care se efectuau plăți, iar prețurile se calculau în „lei”, la fel și cursurile monetare, care erau prezentate nu doar în raport cu moneda austriacă, rusească sau turcească, dar și în lei.

Un alt aspect este că s-a ajuns la echivalarea foarte frecventă și cu o mare amploare a termenului de „leu” cu acela de „ban”. Acest lucru se datorează faptului că moneda respectivă a avut un rol important în circulație și, în comparație cu alte monede, ocupa un loc de frunte. Astfel, s-a ajuns la a se utiliza expresii în care termenilor ce determinau deja o moneda să li se atribuie și termenul de „leu”, cu sens de ban: „lei taleri”, „lei turcești”, „lei zloți”, „lei șalăi¹⁶”, „lei potronici”¹⁷, etc. [244, p. 133, 149]. Faptul că această situație se atestă des în sursele scrise și că se utilizează mai multe tipuri de nominaluri, ne permite să conchidem că leul avea un statut foarte clar definit, subînțelegând că a avea lei înseamna a avea bani.

În linii generale se poate afirma că „leul” în spațiul nostru a parcurs două etape - în calitate de monedă internațională sub formă de monedă metalică și mai apoi ca monedă de calcul (în perioada studiată în această lucrare), și, în cele din urmă, în calitate de monedă națională, iar pentru a se face distincția dintre „lei” se întrebuița sintagma „lei vechi”. Astfel, pot fi identificate două etape pe care le-a parcurs leul: de la sfârșitul secolului al XVI-lea până la adoptarea monedei proprii naționale din anul 1867 și din 1867 până în ziua de azi.

¹⁶ Șalău – termen românesc atribuit monedei de argint, billon sau bronz emisă în Polonia, Lituania etc.

¹⁷ Potronic – termen românesc atribuit în Moldova monedei poloneze de argint de 3 groși, emisă în secolul al XVII-lea (var. costandă (Țara Românească); dutcă (Transilvania); troiac).

2.4. Concluzii la capitolul II

Problema circulației monetare din Principatul Moldovei în perioada anilor 1711-1859 nu poate fi analizată integral, dacă nu sunt evidențiate principale evenimentele politice care au influențat circulația monetară. În această perioadă regimurile politice impuse de Imperiul Otoman, de Imperiul Rus și de Imperiul Habsburgic au influențat considerabil viața politică a Principatului. Principalele schimbări au fost determinate de urmările războaielor ruso-austro-turce din secolele XVIII-XIX (1710-1713, 1716-1718, 1716-1739, 1768-1774, 1787-1791, 1806-1812), în urma cărora Principatul Moldovei a avut de suferit multe pierderi materiale, precum și rupturi teritoriale (Bucovina, Basarabia). În urma acestor războaie își intensifica puterea Austria și Rusia în detrimentul Imperiului Otoman și cu multe pierderi din partea românilor, soarta cărora a fost decisă și lăsată la discreția a trei imperii: a Imperiului Otoman, a Imperiului Habsburgic/Austriac și a Imperiul Rus. În urma tuturor schimbărilor din viața politică, s-au produs schimbări și în circulația monetară, calea pentru accesul diverselor tipuri de monede fiind una facilă în lipsa unui sistem monetar național. Astfel, în secolul al XVIII-lea se cunoaște deja un număr mare de monede care circulau pe teritoriul Principatului, printre care: ducat, zlot, taler, piastru, rubla, altin, akçe, altmışlık, kreuzer, zwanzinger, ort, colonnato, scud, moneda de tip Sadagura etc., iar în secolul al XIX-lea numărul tipurilor de monede se mărește considerabil, printre acestea fiind: ducat, taler, findik, zecchino, napoléon, florin, kuruş, yirmilik, para, polimperial, rubla, kopeika etc. În același timp, negocianții din centrele mai dezvoltate creau caravane speciale pentru transport de monede, iar zarafii - de la mici negustori care schimbau monede pe marginea drumului au ajuns și zarafi - mari negocianți de monede la nivel internațional. Plus la aceasta, afacerile cu monede era încurajate atât de habsburgi, cât și de otomani, nu doar pentru că reprezentau un aflux de metal prețios, dar și din considerentul ca schimbul de monede oferea posibilitatea de diminuare a greutateii și a titlului lor, a valorii reale în raport cu valoarea nominală a monedei, ceea ce era o sursă de câștig pentru statele respective. O altă problemă era că zarafii se asociau cu argintarii pentru a falsifica monedele și a le introduce în circuitul monetar, iar escrocheriile acestor impostori, numiți calpuzani, amplificau și mai mult dezordinea existentă în circulația monetară. Această perioadă n-a fost lipsită de încercări de ameliorare a situației existente în circuitul monetar (de exemplu, când prin Regulamentul Organic (1831-1832) s-a luat decizia ca ducatul olandez de aur și zwanzinger-ul de argint să fie instituite ca etaloane și să fie raportate la leul de calcul sau când Gheorghe Bibescu a încercat să fixeze un curs unic pentru toate monedele din circulație), însă care nu s-au soldat cu succes, dat fiind faptul că problema era prea complexă și nu era sprijinită de niște proiecte viabile și de durată.

Ca urmare a impactului unor factori diverși și multipli, în Principatul Moldovei sunt identificate următoarele caracteristici esențiale ale circulației monetare: -

- Odată cu instaurarea regimului fanariot în anul 1711, politica monetară era sub controlul direct al Imperiului Otoman, iar ulterior realizarea circulației monetare se afla sub influența Imperiului Rus, această stare de lucruri continuând până la Unirea Principatelor din 1859;

- Pe parcursul întregii perioade (1711-1859) domnitorii n-au avut dreptul să bată monedă proprie. Domnitorilor li se interzicea nu doar baterea de monedă proprie, ci și fixarea cursului monedelor străine din circulație, iar aceste cursuri ale monedelor erau aplicate doar după aprobarea Turciei și, respectiv, a Rusiei;

- În circulația monetară era o mare diversitate de monede, ca urmare a creșterii cererii de monede;

- Monedele aveau curs diferit în comerț și la vistierie;

- Cursul de piață, cursul vistieriei, existența unei monede de calcul fictive – toate acestea creau un tablou confuz și necesitau specificarea în raport cu ce curs se realizează anumite calcule, iar uneori și în raport cu cursul nou sau cu cel vechi;

- Fiind sub regimul fanariot, era evident ca moneda turcească să fie cea mai des întrebuințată, în special akçe (aspri), kuruş (piastru) și para, pe lângă alte monede turcești care, la fel, s-au răspândit și au circulat în spațiul românesc, precum: altın, altmışlık, beşlik, fındık (funduc, funduciu), ikilik (ichilic), mahmudiye (mahmudea), mangır, onluk, rubya (rubia), zer-i mahbub (zermacup), zolta, yirmilik (irmilic, icosar), yüzlük (iuzluc) etc.;

- Monedele turcești erau cele mai răspândite, însă și ceilalți vecini introduceau monede fie pentru cumpărături, fie prin ocuparea vremelnică a unor părți teritoriale, de exemplu: polonezii - polturaci și şuștaci, rușii- ruble, copeici, carboave și pitaci, austriecii - taleri, coroane și creițari;

- Monedele de aur importante erau ducatul și ughiul, însă toate monedele de aur puteau fi numite galbeni. În izvoarele din această perioadă era menționat faptul că toate monedele de aur străine aveau curs în Principatul Moldovei, cele mai abundente fiind cele turcești, austriece și rusești;

- Un aspect aparte l-a constituit baterea de către străini a unor monede cu totul inedite - anume pentru Principatele Moldovei și Valahiei - monedele de tip Sadagura, cu valoare nominală turcească și, în același timp, și rusească. Această situație a fost o urmare a războiului ruso-turc din anii 1768-1774. Din anul 1774 acestea n-au mai circulat;

- Existența a două tipuri de monede: cea ideală și cea reală, ambele întrebuințate pentru a evalua mărfurile și pentru a le cumpăra. Astfel, „leul” se întâlnea sub doua forme: timp de aproximativ doua secole în calitate de monedă metalică. Talerul-leu după, ce a circulat doar în calitate de moneda metalică (monedă reală), a devenit mai apoi monedă de calcul (monedă ideală), datorită faptului că încă din secolul al XVII-lea în conștiința populației acesta reprezenta un etalon;

- Regimul fanariot instaurat, penetrarea ușoară și intensă a monedei turcești, valoarea apropiată a piastrului de cea a leului a condus la confundarea leului de calcul cu piastrul. Paralel, în Imperiul Otoman se calcula, la fel, în două modalități, existând și aici o monedă fictivă. Dacă în cazul nostru este vorba de „leu”, atunci în Imperiul Otoman este vorba de „piastru”. Astfel, în Imperiul Otoman existau două tipuri de piaștri: piaștri reali (guruș) și piaștri fictivi. Atâta timp cât leul a fost în circulație în calitate de monedă metalică, el nu se confunda cu piastrul. Acest lucru ia amploare începând cu secolul al XVIII-lea și este cauzat îndeosebi de către străini în situația în care trebuiau să traducă aceasta monedă de calcul și îi făceau asocierea cu piastrul. Astfel, unui leu îi era atribuită valoarea de 40 de parale, ca și piastrului. Paralele au devenit treptat unele din cele mai importante nominaluri, atât ca monedă reală, cât și ca monedă de cont;

- Un alt aspect îl constituie faptul că s-a ajuns la echivalarea foarte frecventă a termenului de „leu” cu acela de bani și monede, fiind întrebuițat sub mai multe forme care confirmă acest lucru: „lei taleri”, „lei turcești”, „lei șalâi ”, „lei potronici”, „lei zloți”, iar pentru a se face distincția dintre „lei”, se întrebuița sintagma „leu vechi”.

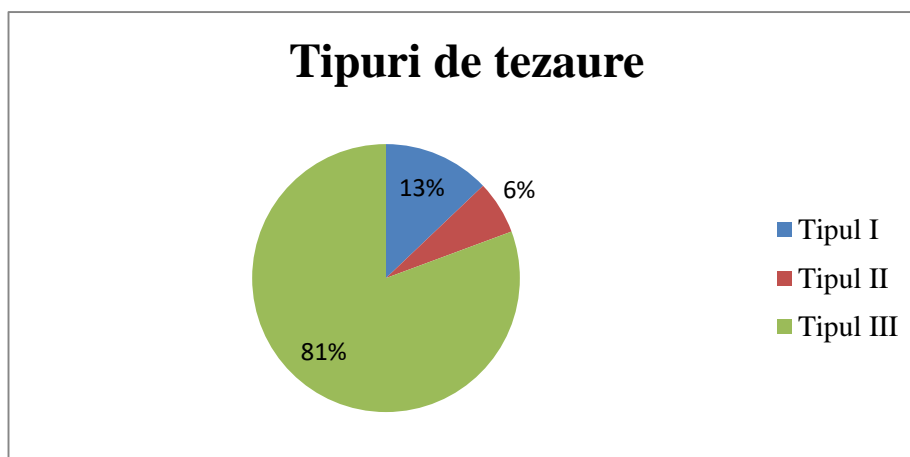
După cum s-a putut remarca în acest capitol, pe parcursul întregii perioade, ca urmare a absenței unei monede naționale, s-a permis pătrunderea masivă a monedelor străine. Puterile străine instaurate au lăsat și ele o cantitate importantă de monede, iar ca acestea să fie înlăturate din circulație nu era așa de simplu. În concluzie, se poate afirma că, în baza tuturor aspectelor cercetate, se remarcă întreaga complexitate și dificultate a cercetării circulației monetare din perioada 1711-1859, precum și însăși realizarea acesteia în spațiul cercetat. Drept urmare, nu doar circulația monetară, dar și sistemul financiar al Principatului Moldovei reflecta caracteristicile perioadei în care reglementările nu puteau fi de durată, nefiind sprijinite pe un sistem politic stabil. Astfel, stocul de monede din circulație, înainte de adoptarea legii monetare din anul 1867, nu putea satisface necesitățile unei economii în dezvoltare în Principatul Moldovei.

3. DESCOPERIRI DE MONEDE DIN ANII 1711-1859 PE TERITORIUL PRICINPATULUI MOLDOVEI

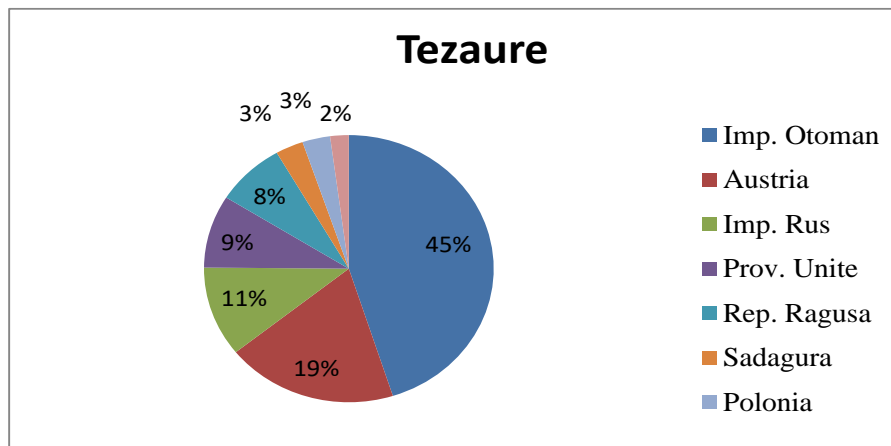
3.1. Descoperiri de tezaure

Tezaurele monetare sunt un ansamblu de monede îngropate/ascunse, al căror număr este foarte variabil, iar dacă doar două monede au fost ascunse împreună, acestea constituie deja un tezaur [122, p. 587]. Astfel, descoperirile monetare din această lucrare, ce conțin cel puțin două piese, dacă în sursele cercetate nu este stipulat că sunt descoperiri izolate, vor fi clasificate drept tezaure (Harta 3.1.). Tezaurele din această perioadă sunt de trei tipuri:

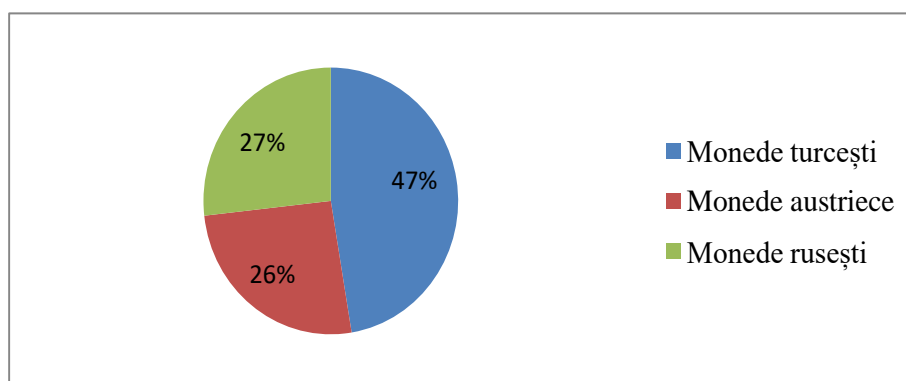
- I. Tezaure ale economiilor (aceste tezaure reprezintă economiile mai multor generații): 16 tezaure de acest tip - Bârlad, 1839; Bilhorod-Dnestrovskiy, 1913; Călărași; Călimănești, 1964; Cleja, 1969; Criuleni, 1960; Dihtineț; Galați, 1960; Jora de Mijloc, 1965; Pârjolteni, 1911; Reni, 1926; Ropcea, 1843; Spinoasa, 1924; Șirăuți, 1973; Turlachi, 1930; Vadurile, 1967. În lista acestora se află tezaurele cu cele mai multe piese pentru aceasta perioadă, precum și cele care conțin cele mai multe piese de aur: Galați - 273 AV; Bârlad - 394 AV+643 AR; Reni - 9 AV+94 AR; Pârjolteni - 7 AV+320 AR; Spinoasa - 1 AR+251 AE; Vadurile - 220 AR. Șirăuți - 8/12 AV+136 AR+15 AE; Bilhorod-Dnestrovskiy - 39 AV+82 AR etc.
- II. Tezaure rituale (ofrande, depozite funerare etc.): 7 tezaure de acest tip - Anenii Noi, 2008; Căpriană, 2001-2002 (2); Iași, 1923; Iași; Mănăstirea Dobrovăț, 1974; Suceava, 1902. Descoperiri de acest tip pentru această perioadă mai sunt atestate, dar sunt izolate (Căușeni, 2002, 2004; Vaslui, 1998-2003).
- III. Îngropările urgente (aceste tezaure reprezintă cel mai bine circulația din această perioadă, fiindcă exprimă persistența unei instabilități constante în circulația monetară). Aceasta este cea mai mare categorie, reprezentată de 99 tezaure de acest tip.

În total au fost identificate un număr de o sută douăzeci și trei de tezaure. Conform diagramei de mai jos se poate observa care este raportul dintre tipurile de monede principale ce constituie tezaurele monetare descoperite în această perioadă.

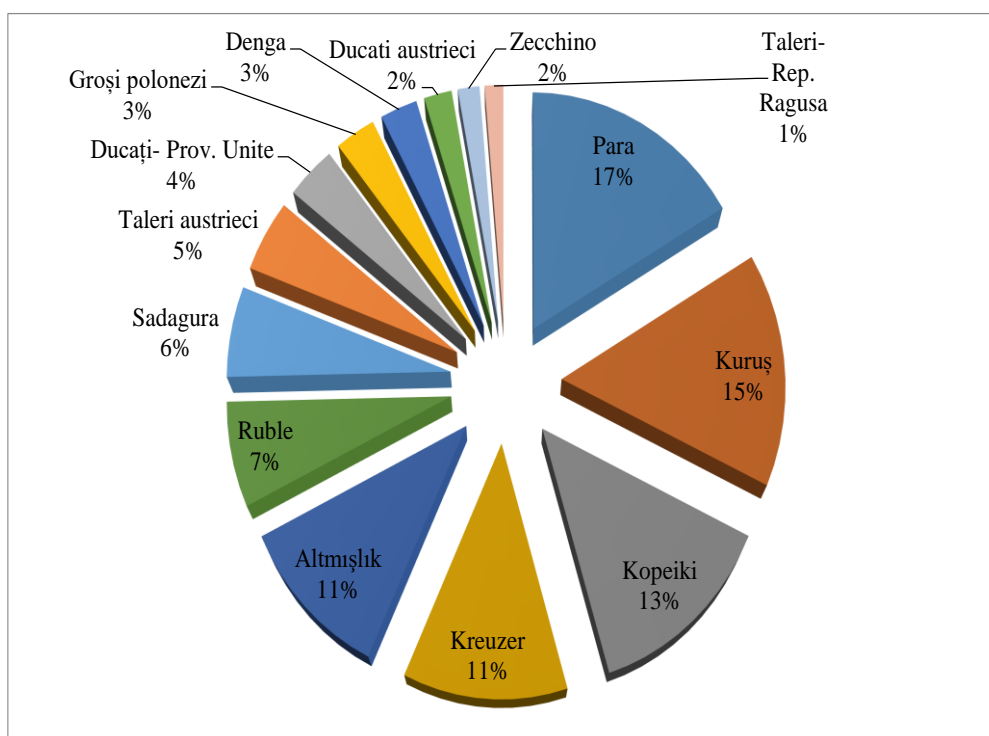
Principalele emisiuni atestate în cadrul tezaurelor și descoperirilor izolate sunt cele otomane, austriece și rusești, raportul dintre aceste emisiuni este indicat în diagrama de mai jos:

Intensificarea răspândirii emisiunilor otomane, rusești și austriece a fost determinată de relațiile economico-financiare stabilite după anexarea Bucovinei la Austria, a Basarabiei la Rusia, în urma războaielor ruso-austro-turce etc., cu impact evident în sfera economică și în schimbarea paradigmei circulației principalelor monede în Principatul Moldovei. În urma acestor războaie, Austria și Rusia în cele din urmă își sporesc puterea, în detrimentul Imperiului Otoman, și este sesizabilă nu atât răspândirea monedelor rusești și austriece, cât scăderea foarte evidentă a descoperirilor de monedă otomane. Din numărul descoperirilor de monede otomane, 97% sunt emisiuni din perioada 1711-1812 și doar 3% din perioada 1812-1859 (Harta 3.8., 3.9.). Această stare de lucruri este explicată prin faptul că, în conformitate cu politica financiară promovată de administrația rusă, s-au emis diverse ordine de interzicere a primirii în vistierie și a circulației monedei turcești. În cazul descoperirilor monedelor rusești nu se observă o mare diferență, deoarece, conform cifrelor obținute în baza descoperirilor cercetate - 59% din anul 1711 până în anul 1812 și 41% pentru perioada 1812-1859 - se poate observa că aceste monede au intrat pe

teritoriul Principatului pe scara destul de largă și până la anexarea Basarabiei (Harta 3.10., 3.11.). Cele mai multe descoperiri se atestă în spațiul dintre Prut și Nistru atât până la anul 1812, fiindcă Rusia și-a făcut simțită influența în Principat la începutul secolului al XVIII-lea, începând cu războiul ruso-turc din 1710-1713, precum și după 1812, observându-se că persistă și se intensifică răspândirea monedei rusești. După această dată cea mai evidentă schimbare este că spațiul de răspândire a monedelor este mai vast. Tabloul răspândirii monedelor rusești nu s-a schimbat însă atât de radical, comparativ cu atestarea într-un număr mult mai mic a emisiunilor turcești, deși în sursele scrise se menționează moneda turcească chiar și după Unirea Principatelor. În cazul descoperirilor de emisiuni austriece se atestă 39% de descoperiri din perioada 1711-1774 și o creștere esențială a emisiunilor din perioada 1774-1859 de 61% (Harta 3.12., 3.13.). Cele mai multe descoperiri sunt îndeosebi din regiunea Bucovinei, situație similară ca și în cazul monedelor de tip Sadagura (probabil din considerentul amplasării monetăriei în această regiune, ceea ce a și determinat răspândirea mai mare a acestora pe teritoriul dat) (Harta 3.7.). Monedele austriece, care se răspândiseră deja pe acest teritoriu pe scară largă și până la anexarea Bucovinei, cunosc o răspândire și mai largă pe întreg spațiul Principatului Moldovei și o circulație foarte intensă, fiind prezente în circulație până la adoptarea legii monetare din 1867.

În linii generale, cele mai frecvente emisiuni care se atestă în cadrul descoperirilor monetare, reprezentate atât de tezaure, cât și de descoperiri izolate, sunt: para, kuruş, kopeika, kreuzer, altmışlık, rubla, moneda de tip Sadagura, talerul austriac, urmate de ducații din Provinciile Unite, groșii polonezi, zecchino din Republica Veneția, talerii din Republica Ragusa etc., așa cum se poate remarca în diagrama de mai jos:

La etapa actuală de cercetare au fost atestate următoarele tezaure monetare:

1. Anenii Noi (raionul Anenii Noi, Republica Moldova), 1761/1762-1786/1787, 30 AR. În vara anului 1963, în timpul prelucrării pământului s-a găsit un tezaur de monede de argint, din care s-au păstrat 30 de exemplare. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 1 piesă, kuruş 1761/1762; Abdülhamid I (1774-1789) - 27 piese, altmışlık 1776/1777 (1), 1779/1780 (1), 1780/1781 (2), 1781/1782 (4), 1782/1783 (1), 1783/1784 (1), 1784/1785 (10), 1785/1786 (5), 1786/1787 (2). Republica Ragusa: 2 piese, tallero rettorale nuovo 1772 (1), 1776 (1) [248, p. 243; 235, p. 310; 43, p. 199]. Tezaurul se află în Muzeul Național de Istorie a Moldovei din Chișinău.
2. Anenii Noi (raionul Anenii Noi, Republica Moldova), 1766-1820, 2 AE. În anul 2008, Gheorghe Grădinaru a găsit două monede rusești, depuse în fundația construcției. Imperiul Rus: Ecaterina a II-a (1762-1796), 1 piesă de 5 kopeiki din 1766; Alexandru I (1801-1825), 1 piesă de 3 kopeiki din 1820 [74, p. 348].
3. Baineș (comuna Mușenița, județul Suceava, România), 1807-1812, 51 AE. În anul 1974 au fost descoperite 51 de monede: Imperiul Austriei: Francisc I (1804-1835), XV Kreuzer 1807 (5), XV Kreuzer 1812 (1), 3 Kreuzer 1812 (7), 30 Kreuzer 1807 (1). Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană: Francisc II (1792-1806): 3 Kreuzer 1800 (37). Tezaurul se află la Muzeul Bucovinei din Suceava [43, p. 211].
4. Basarabeasca (raionul Basarabeasca, Republica Moldova), 1695/1703-1717/1727, 6 AR+9?. În Basarabeasca sau în împrejurimi este atestat un tezaur constituit din 15 monede. Imperiul Otoman: Mustafa II (1695-1703), 6 piese, zolota. Hanatul Crimeii: Devlet II Giray (1709-1713), 2 piese, akçe; Kaplan (1713-1716), 1 piesă, akçe; Saadet III Giray (1717-1724), 6 piese, akçe [72, p. 355; 43, p. 183]. Tezaurul se află într-o colecție particulară.
5. Băținești (comuna Țifești, județul Vrancea, România), secolul XVIII, 18 AR. Imperiul Otoman: 18 piese, secolul al XVIII-lea [41, p. 41].
6. Bârlad (jud. Vaslui, România), secolul XVII-1821?, 394 AV + 643 AR. În anul 1839 când se săpa temelia unui perete la casa lui Ștefan Scânteie, în trei vase s-au găsite monede ce au fost ascunse în anul 1821 de către tatăl proprietarului. Acest tezaur a rămas la descoperitor. Imperiul Otoman: emitent neprecizat, 639 piese, ikilik (286), yüzlük (353). Imperiul Rus: emitent neprecizat, carboavă (4). Emitent neprecizat: „galbeni” [60, p. 142].
7. Bârlad (jud. Vaslui, România), sec. XVIII-XIX?, 30 AV+5 AR. Tezaur descoperit în anul 1883 în timpul curățării unei fântâni. Aceste monede au fost transmise bisericii Sf. Dumitru din Bârlad. Imperiul Otoman: Emitent neprecizat, 35 piese, dintre care - mahmudea 1816/1822 (2), polmahmudea (2), para (1), rubiye (26) [60, p. 142].

8. Bilhorod-Dnistrovskiy (Білгород-Дністровський/Cetatea Albă/Ackerman; r. Bilhorod-Dnistrovski, regiunea Odessa, Ucraina), 1630 - a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, 39 AV ?+82 AR ?. În aceasta regiune este descoperit un tezaur în 1913, constituit din 35 de monede de aur. Dintre acestea 23 au fost luate în Muzeul Ermitaj, iar restul sunt reîntoarse. În același dosar, acest tezaur este prezentat ca fiind descoperit în anul 1915. Aceste monede au fost găsite probabil într-un vas de lut, căci s-au găsit 3 cioburi dintr-un vas împreună cu ele. Unele dintre piese erau: Imperiul Otoman: 31 piese; Republica Veneția, Francesco Lauredano (1685-1762), 1 piesă, zecchino; Polonia, Sigismund al III-lea Vasa (1587-1632), 1 piesă din 1630; Köln, 1 piesă, ducat din 1727; Transilvania, 1 piesă, ducat din 1739. Dintre acestea, 23 de piese au ajuns în Muzeul Ermitaj, alte 12 piese au fost întoarse persoanelor care le-au găsit. Acestui tezaur însă îi mai sunt atribuite alte 86 de piese, 4 monede de aur și 82 de argint, însă nu se știe cu exactitate dacă fac parte din acest tezaur și dacă au fost găsite în același timp, cele mai târzii monede fiind din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Monede de aur: Olanda: 4 piese, ducat. Monede de argint: Republica Ragusa: 2 piese, taler; 4 taleri imperiali; Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 76 piese, altmışlık, kuruş, yirmilik [260, p. 206, 248; 235, p. 319-320].
9. Borisovca (raionul Borisovca, regiunea Belgorod, Ucraina), 1703/1730-1759/1760, 5 AR (cca.30). În anul 1970, în timpul lucrărilor de construcție s-a găsit un tezaur de circa 30 de monede turcești de argint, care au fost împărțite între muncitori. Dintre acestea s-au putut identifica 5 exemplare transmise muzeului din Bender. Imperiul Otoman: Ahmed III (1703-1730), 2 piese, onluk; Mustafa III (1757-1774), 3 piese, altmışlık. Tezaurul se află în Muzeul de Artă Bender [248, p. 232-233; 235, p. 304; 43, p. 186].
10. Boșoteni (comuna Berești-Tazlău, județul Bacău, România), 1736-1788, 295 AR. În timpul lucrărilor în grădină, în anul 2009 a fost descoperit un vas cu monede de argint. La începutul lunii iunie, descoperitorul tezaurului a adus la muzeu 293 de monede. În luna august 2009, muzeul a organizat săpături de evaluare a terenului pe locul descoperirii, unde s-au mai găsit 2 monede. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-177): 1 piesă, beşlik 1763/1764. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană: 273 de piese, gros (5), 10 kreuzer (20), 2 și 20 kreuzer (266), XV kreuzer (1), XVII kreuzer (2). Orașul imperial Frankfurt Am Main: 1 piesă, 20 kreuzer, 1765. Episcopatul de Bamberg: 3 piese, 20 kreuzer, 1764. Brandenburg-Bayreuth II: 6 piese, 20 kreuzer, 1760, 1762, 1763, 1765 (2); 10 kreuzer, 1766. Brandenburg-Ansbach II: 7 piese, 20 kreuzer, 1760, 1762, 1763 (4), 1764. Orașul imperial Nürnberg: 2 piese, 20 kreuzer, 1762. Arhiepiscopatul de Salzburg: 1 piesă, 20 kreuzer; 1744. Ducatul Bavaria: 7 piese, 20 kreuzer, 1764; 10 kreuzer 1767 (3), 1768, 1774, 1775. Austria: 264 de piese, gros, 1736, 1746; 10 kreuzer, 20 kreuzer, XV kreuzer, XVII kreuzer, 1675-1788. Silezia de Jos: 3

- piese, gros, 1705, 1707, 1712 [158, p. 104-118; 43, p. 200-202]. Tezaurul se află în Complexul Muzeal «Iulian Antonescu», Bacău.
11. Botoșani (județul Botoșani, România), 1730/1754-1768/1769, 20 AR. În anul 1963 a fost descoperit un tezaur de 20 de monede din argint. Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754), 3 piese, para; Mustafa III (1757-1774), 17 piese, para (9), akçe (8). Tezaurul se află în Muzeul Județean Botoșani. [101, p. 25]
 12. Brienne (raionul Bolgrad, regiunea Odessa, Ucraina), 1789/1790-1802/1803, 27 AR (din 95). În anul 1898 s-a găsit un tezaur din 95 de monede, dintre care la Comisia Arheologică au ajuns 27 de monede de argint. Imperiul Rus: Alexandru I (1801-1825), 3 piese, rublă din 1804, 1807, 1810. Imperiul Otoman: Selim III (1789-1807), 24 de piese, yüzlük 1789/1790 (1), 1790/1791 (2), 1791/1792 (3), 1792/1793 (1), 1793/1794 (4), 1794/1795 (2), 1795/1796 (1), 1796/1797 (2), 1797/1798 (2), 1798/1799 (1), 1799/1800 (2), 1801/1802 (2), 1802/1803 (1) [248, p. 255; 43, p.209-210].
 13. Burca (comuna Vidra, județul Vrancea, România), secolul XVIII, 72 ? . În anul 1971 a fost găsit un tezaur. Imperiul Otoman: 72 de piese din secolul al XVIII-lea [53, p. 347].
 14. Caracui (raionul Hâncești, Republica Moldova), 1730/1754-1768, 22/23 AR. Din anul 1910 datează tezaurul de monede de argint descoperit în timpul lucrărilor agricole din grădina de către locuitorul satului Caracui- Feodor I. Tătar. Monedele au următoarea caracteristică în arhivă: „22 de monede străine: dintre care 19 monede turcești de mărimi diferite, una poloneză și 2 saxone din 1765 și 1766”. În raportul Comisiei Imperiale Arheologice monedele sunt prezentate în următorul mod: „22 de monede - 19 turcești, 2 monede saxone: 1 taler din 1764 și ½ taler din 1766 și o monedă din Ragusa din anul 1768”. Respectivul locuitor avea să obțină dreptul de a le păstra, așa cum aceste monede „nu prezintau niciun interes numismatic” și i-au fost restituite (Fig. 3.8.). Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754), 1 piesă, onluk; Mustafa III (1757-1774), 18 piese, altmışlık 1758/59 (1), 1759/60 (1), 1763/64 (1), 1764/65 (2), 1765/66 (1), kuruş 1759/60 (1), 1764/65 (3), 1765/66 (5), onluk 1760/61 (1), 1764/65 (2). Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Saxonia: Frederic Augustus al III-lea (1763–1806): 2 piese, taler din 1764, halbtaler din 1765. Republica Ragusa: 1 piesă, tallero rettorale nuovo 1768 (1) [23, p. 160; 257, p. 213; 248, p. 239; 235, p. 307; 43, p. 191]. Tezaurul este dispersat (monedele au fost restituite).
 15. Călărași (raionul Călărași, Republica Moldova) 1766-1914, 22 AE. Pe teritoriul unei gospodării din oraș a fost descoperit un tezaur cu piese ce aparțin Provinciilor Unite, Imperiului Rus și Italiei, din secolele XVIII-XX. Provinciile Unite: Gueldre- 1 piesă din 1766. Imperiul Rus: Ecaterina II (1762-1796), 5 kopeiki 1776 (1); Alexandru I (1801-1825), kopeika 1818 (1), 1819 (1), 2 kopeiki 1811 (1); Nicolae I (1825-1855), kopeika 1855 (3), 2

- kopeiki 1836 (1), 5 kopeiki 1836 (1); Alexandru II (1855-1881), kopeika 1860 (1), 1864 (1), 5 kopeiki 1875 (1); Alexandru III (1881-1894), kopeika 1878 (1), 3 kopeiki 1878 (1), 5 kopeiki 1882 (1); Nicolae II (1894-1917), ½ kopeika 1914 (1); 2 kopeiki 1909 (1), 1910 (1), 3 kopeiki 1897 (1), 1901 (1). Regatul Italiei: Victor Emanuel (1861-1878), 1 piesă, 10 centime din 1862 [79, p. 365-366].
16. Călimănești (raionul Nisporeni, Republica Moldova), 1616-1767/1768, 57 AR (din câteva sute). În toamna anului 1964, în timpul lucrării pământului s-a găsit un tezaur într-un vas de lut, care conținea câteva sute de monede. Acest tezaur a fost împărțit între descoperitori. Peste doi ani, în aprilie 1966, în același loc la suprafața solului au fost descoperite câteva sute de monede, dintre care s-au identificat 57 de monede de argint. Polonia: Sigismund III (1587-1632), 4 piese, ort din 1616 (1) și din 1618 (3); Stanislav August (1764-1795), 2 piese, ort, din 1766. Deventer: 1 piesă, gulden din 1621 Imperiul Otoman: Mustafa II (1695-1703), 1 piesă, kuruş; Ahmed III (1703-1730), 15 piese, kuruş (3), zolta (1), yirmilik (11); Mahmud I (1730-1754), 9 piese, kuruş (6), yirmilik (3); Mustafa III (1757-1774), 25 de piese, kuruş (17), yirmilik (8), (A. Vîlcu clasifică în modul următor monedele din Imperiul Otoman: Ahmed II - 1 piesă, zolota; Mustafa II - 7 piese, zolota; Ahmed III - 16 piese, kuruş (4), zolota (11), yirmilik (1); Mahmud I - 6 piese, kuruş; Osman III- 1 piesă, kuruş; Mustafa III - 4 piese, altmışlık (2), kuruş (1), zolota (1)). Tezaurul se află în Muzeul Național de Istorie a Moldovei. [235, p. 307; 248, p. 237-238; 43, p. 190-191].
17. Căpriană (raionul Strășeni, Republica Moldova), 1730/1754 -1774/1789, 24 AR. În anii 2001-2002, la mănăstirea Căpriană, în complexele funerare ale bisericii Adormirii Maicii Domnului au fost găsite în urma cercetărilor arheologice monede din secolele XVI-XIX ale Imperiului Romano-German, ale Imperiului Otoman și ale Poloniei. În mormântul nr. 56, au fost descoperite 24 de monede. Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754), 8 piese, para; Osman III (1754-1757), 15 piese, para; Abdülhamid I (1774-1789) 1 piesă, para [72, p. 355; 43, p. 205]. Tezaurul se află în Muzeul Național de Istorie a Moldovei din Chișinău.
18. Căpriană (raionul Strășeni, Republica Moldova), 1703/1730-1789/1807?, 83 AR. În anii 2001-2002, în urma cercetărilor arheologice în complexele funerare ale bisericii Adormirii Maicii Domnului de la mănăstirea Căpriană, într-un mormânt aflat lângă contrafortul nr.1. au fost descoperite 83 de piese (82 turcești și 1 austriacă). Imperiul Otoman: Selim III (1789-1807), 18 piese, ikilik (2); Ahmed III (1703-1730), 5 piese, para; Mahmud I (1703-1754), 3 piese; Mustafa III (1757-1774), 9 piese; Abdülhamid I(1774-1789), 16 piese; emitent neprecizat, 25 de piese. Imperiul Austriei: 1 piesă, nedeterminată [72, p. 355; 43, p. 238].
19. Cernăuți (Cernăuți-Sadagora-3), (regiunea Cernăuți, Ucraina), 1772-1773, +3 AE. După informațiile oferite de S.V. Pivovarov, în anul 1963 a fost descoperit un tezaur de monede de

- cupru, din care unele piese au ajuns în fondul Muzeul Regional din Cernăuți. Imperiul Rus: Ecaterina II (1762-1796), 2 piese, pitac, 1772, 1773; Sadagura: 1 piesă, 2 para-3 kopeiki, 1773 [250, p. 132; 43, p. 194-195].
20. Cernăuți (regiunea Cernăuți, Ucraina), 1740/1780-1792/1835, ? AR. În timpul lucrărilor de reconstrucție de la sinagogă (actualmente cinematograful „Cernăuți”), în anul 1945, la o adâncime de 4 metri în fundament s-au găsit zeci de monede. Austria: Maria Teresa (1740-1780), Francisc I (1792-1835), ? taleri [250, p. 140-141].
21. Cișmeaua-Văruiță (raionul Bolgrad, regiunea Odessa, Ucraina), 1789/1790-1800/1801, 36 AR. În luna iulie a anului 1900, P. Bondarenco a găsit un tezaur de monede, dintre care 36 au fost trimise la Comisia Arheologică, care însă le-a returnat descoperitorului din lipsă de interes numismatic. Imperiul Otoman: Selim III (1789-1807), 36 de piese, yüzlük 1789/1790 (4), 1794/1795 (1), 1795/1796 (11), 1800/1801 (18), uzate (2) [235, p. 318; 248, p. 260-261; 43, p. 208]. Tezaurul este dispersat.
22. Chelmenți (raionul Chelmenți, Ucraina), 1730/1757-1741/1761, ? AR. În anul 1990 în timpul lucrărilor agricole s-a găsit un taler pe teritoriul raionului Chelmenți. Ragusa: 1 piesă, taler, 1757. Acest taler ar fost găsit în apropierea locului unde a fost descoperit un tezaur alcătuit din acest tip de taleri, precum și monede turcești- altmışlık, 1171. Un locuitor a mai găsit în această localitate un tezaur alcătuit din zeci de ruble rusești și turcești. Unele dintre acestea au fost - Imperiul Rus: Elisabeta Petrovna (1741-1761), 1 piesă, 50 kopeiki, 1754; Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754/8), 2 piese, altmışlık, 1171. Majoritatea monedelor au fost vândute colecționarilor [250, p. 125].
23. Chetrosu (raionul Drochia, Republica Moldova), 1757-1808/1839, 7 AV+5 AR. Conform raportului din 28 decembrie 1911¹⁸, de la țărani: Pavel Ivanovici Costa-Russu și Gheorghii Ivanovici Onufrii-Russu au fost preluate la data de 17 decembrie, 7 monede de aur și 5 monede de argint de „mărimi diferite” (Fig. 3.9.). Aceste monede au fost găsite în timpul prelucrării pământului lui Gheorghii Russu, dar n-au fost transmise Comisiei Arheologice, așa că ulterior aveau să se efectueze percheziții în locuințele descoperitorilor pentru a se confirma că n-au mai fost descoperite și alte piese. Din acest tezaur au fost restituite de către Comisia Arheologică 7 piese olandeze de aur (4 monede din 1757-1809), precum și 5 piese turcești de argint din timpul lui Mahmud al II-lea în 1912. Monede de aur - Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Iosif II (1780-1790), 1 piesă, ducat din 1786; Republica Provinciile Unite - Utrecht: 2 piese, ducat, din 1757 și 1789; Olanda: Louis Napoléon Bonaparte (1778-1846), 4 piese, ducat, din 1808 (1) și din 1809 (3). Monede de

¹⁸ Acest tezaur în raportul Comisiei Arheologice este consemnat că este descoperit în anul 1912.

- argint - Imperiul Otoman: Mahmud al II-lea (1808-1839), 5 piese, kuruş (2), para (2) [21, p. 141; 248, p. 256-257; 235, p. 321; 43, p. 215].
24. Chişinău (municipiul Chişinău, Republica Moldova), secolul al XVIII-lea, 6 AE. În luna februarie a anului 1910, Comisia Arheologică întoarce, din cauza lipsei interesului numismatic, şase monede găsite în Chişinău. Imperiul Rus: 6 piese de cupru, secolul al XVIII-lea [248, p. 240].
25. Chişinău (municipiul Chişinău, Republica Moldova), 1794/1795-1801/1802, 11 AR . În vara anului 1973 s-a găsit un tezaur de monede turceşti, din componenţa căruia s-au identificat 11 monede. Imperiul Otoman: Selim III (1789-1807), 11 piese, ikilik 1794/1795 (2), yüzlük 1796/1797 (5), 1801/1802 (4) [248, p. 257; 235, p. 318; 43, p. 208]. Tezaurul este dispersat.
26. Chişinău (municipiul Chişinău, Republica Moldova), 1791/1792-1803/1804, 9 AR. În luna octombrie a anului 1951, s-a găsit un tezaur din monede turceşti de argint, din care s-au identificat 9 exemplare. Imperiul Otoman: Selim III (1789-1807), 9 piese, kuruş 1801/1802 (3), 1803/1804 (3); altmışlık 1791/1792 (1), 1792/1793 (1), 1794/1795 (1) [248, p. 257; 43, p. 210]. Tezaurul este dispersat.
27. Ciadâr-Lunga (municipiul Ciadâr-Lunga, Republica Moldova), 1848/1916, 11 AV. Nu mai târziu de anul 1969, în timpul prelucrării pământului, s-a găsit un tezaur de monede de aur, care a fost împărţit între descoperitori. Din tezaur au fost identificate 11 monede. Austria: Franz Joseph I (1848-1916), 11 piese, ducat [248, p. 260].
28. Cimişlia (raionul Cimişlia, Republica Moldova), 1763/1768-1769, 2 AV+ 18 AR. În luna aprilie a anului 1960, P.N. Ivanov a găsit un vas cu monede de aur şi argint, numărul cărora nu se ştie. Din componenţa acestui tezaur au fost preluate 20 de exemplare - 2 piese de aur şi 18 piese de argint. Imperiul Otoman: Ahmed III(1703-1730), 2 piese, eşrefî; Mahmud I (1730-1754): 2 piese, beşlic; Mustafa III (1757-1774), 14 piese, onluk 1762/63 (1), 1764/65 (1), 1768/69 (1); kuruş 1758/59 (1), 1759/60 (1), 1764/65 (1), 1767/68 (1), 1768/69 (1); altmışlık 1763/64 (1), 1764/65 (3), 1765/66 (1), 1767/68 (1). Sfântul Imperiu Roman de Naţiune Germană - Austria: Iosif II (1765-1790), 1 piesă, 30 Kreuzer 1768. Republica Ragusa: 1 piesă, tallero rettorale nuovo din 1763 [248, p. 253; 43, p. 192]. Tezaurul se află în Muzeul Naţional de Istorie a Moldovei din Chişinău.
29. Cleja (comuna Cleja, judeţul Bacău, România), 1624/1657-1780/1781, 54 AR. În anul 1969, un grup de elevi a descoperit un tezaur de circa 120 de monede. O parte din monede au fost aduse la şcoala generală din Cleja şi predate prof. Natalia Iordăchescu, care a informat Muzeul de Istorie din Bacău. Din tezaur au fost recuperate 54 de monede. Imperiul Otoman: Süleyman II (1687-1691), 1 piesă, kuruş, Mustafa II (1695-1703), 7 piese, kuruş; Ahmed III (1703-1730), 25 de piese, kuruş (15), zolta (9), yirmilik (1); Mahmud I (1730-1754), 19

- piese, kuruş (18), yirmilik (1); Abdülhamid I (1774-1789), 1 piesă, onluk din 1780/1781. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană: Emden, 1 piesă, 28 Stüver 1624/1657. După Aurel Vilcu, piesele din timpul lui Süleyman II și Mustafa II sunt zolta [52, p. 101-106; 94, p. 603; 239, p. 138; 43, p. 196-197]. Tezaurul se află în Complexul Muzeal «Iulian Antonescu» din Bacău.
30. Copăcești (județul Vrancea, România), 1730/1754-1766/1767, 34 AR. În primăvara anului 1965, locuitorii Constantin Ifrim și Ion Mihnea au descoperit în vie, la câteva sute de metri de sat un tezaur monetar alcătuit din 34 de monede. Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754), 5 piese, kuruş; Mustafa III (1757-1774), 28 de piese altmışlık, 1758/59 (6), 1759/60 (11), 1760/61 (3), 1763/64 (1), 1764/65 (1), 1765/1766 (2), 1766/1767 (2), kuruş 1757/74 (1), 1761/1762 (1). Republica Ragusa: 1 piesă, tallero rettorale nuovo 1763 (1). [108, p. 349-362; 239, p. 137; 43, p. 189]. Tezaurul se află în Complexul Muzeal „Iulian Antonescu”.
31. Cotu (comuna Copălău, județul Botoșani, România), 1764-1818, 2 AE+3 AR. Depozit monetar găsit în anul 2005 la intrarea în fortificație. Imperiul Austriei, Regatul Ungariei: Francisc I (1792-1835), 3 piese, 1 kreuzer de cupru 1812 (1); 3er 1818 (1); 20 de krajcár 1818 (1). Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană, Arhiducatul de Austria pentru Regatul Boemiei: Maria Theresia (1743-1780), 1 piesă de argint, 10 kreuzer din 1764; Arhiducatul de Austria pentru Regatul Ungariei: Francisc I (1792-1835), 1 piesă de cupru, 3 kreuzer din 1800 (Fig. 3.18.). Tezaurul se afla în Muzeul Județean Botoșani. [43, p. 212; 101, p. 27; 111, p. 86].
32. Crihana Veche (raionul Cahul, Republica Moldova), 1759-1765, 5 AR. În toamna anului 1970 în timpul lucrărilor de câmp s-a găsit un tezaur de monede de argint, care însă a fost împărțit între locuitori. La muzeu au ajuns cinci exemplare. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Maria Theresia (1740-1780), 5 piese, 1759, 1762, 1765 (3) [247, p. 228; 248, p. 233]. Tezaurul se află în Muzeul Ținutului Cahul.
33. Crihana Veche (pe teritoriul fostei localități Vilcovo, care s-a unit în anul 1965 cu satul Crihana Veche; raionul Cahul, Republica Moldova), 1703/1730-1769/1770, 12 AR. În primăvara anului 1962, tractoristul O.P. Buzatu, în timpul prelucrării pământului, a strivit un vas de lut în care se găseau monede. O parte din monede s-au amestecat cu pământul, iar o parte s-au împărțit între locuitori. După patru ani, în luna martie a anului 1966, în timpul prelucrării aceluiași lot de pământ s-au găsit împrăștiate 12 monede de argint. Imperiul Otoman: Ahmed III - 1 piesă, zolota; Mustafa III - 2 piese, altmışlık. Austria: Maria Theresia - 5 piese, taler. Republica Ragusa: 4 piese, tallero rettorale nuovo, 1761 (1). 1762 (1), 1764 (1). Tezaurul se află în Muzeul Național de Istorie a Moldovei din Chișinău (Fig. 3.13.) [248, p. 250-251; 235, p. 306; 43, p. 188; 83, p. 128-129].

34. Crihana Veche (pe teritoriul fostei localități Vilcovo, care s-a unit în 1965 cu satul Crihana Veche; raionul Cahul, Republica Moldova), 1758/1759-1780/1781, 7 AR. În toamna anului 1963, în timpul străngerii roadei, s-a găsit un tezaur, din care s-a reușit să se preia de la locuitori șapte monede de argint. Imperiul Otoman: Mustafa III (1767-1774), 5 piese, yirmilik 1758/1759 (2), 1757/1758, kuruş (3); Abdülhamid I (1774-1789), 2 piese, kuruş 1776/1777 (1), altmışlık 1780/1781 (1) [235, p. 311; 248, p. 233; 43, p. 197].
35. Criuleni (raionul Criuleni, Republica Moldova), 1758/1759-1789, 11 AR. În luna septembrie a anului 1957 s-a găsit un tezaur de monede de argint. Din componența acestui tezaur s-au păstrat 11 exemplare. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 5 piese, yirmilik 1758/59 (2); kuruş 1757/58 (3). Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Maria Theresia (1740-1780) - 2 piese, taler 1764, halbtaler 1768; Iosif II (1780-1790) - 1 piesă, 20 kreuzer 1789. Republica Ragusa - 2 piese, tallero rettorale nuovo 1763 [248, p. 240-241; 43, p. 203]. Tezaurul este dispersat.
36. Criuleni (raionul Criuleni, Republica Moldova), 1612/1619-1703/1730, 9 AR+7 AE. În timpul lucrărilor agricole din anul 1960 a fost descoperit un tezaur alcătuit din 16 monede. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană (piese din secolul XVII). Imperiul Otoman: Mustafa II (1695-1703), 6 piese, 1619 (1), 1624/1637 (2), 1624/1657 (1), 1612/1619 (1), 1649/51 (1), 1612/19 (2), 1687 (1); Ahmed III (1703-1730) - 1 piesă. Toate monedele otomane erau falsuri după zolota. Tezaurul se află în Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău [100, p. 62; 235, p. 302; 43, p. 46; 97, p. 183-184].
37. Crivești (comuna Strunga, județul Iași, România), 1789-1803/1804, 45 AR. În anul 1965, în urma lucrărilor agricole, a fost descoperit un tezaur alcătuit din 45 de monede. Imperiul Otoman: Selim III (1789-1807), 45 de piese, yüzlük [226, p. 90; 235, p. 319; 43, p. 238].
38. Cuciurul Mic (raionul Zastavna, Ucraina), 1800, +1 AE. În anul 2004 s-a găsit un tezaur de monede de cupru austriece din secolul al XIX-lea, printre care un kreuzer. Austria: Francisc I (1792-1835), 1 piesă, kreuzer, 1800 [250, p. 138; 43, p. 207]. Tezaurul este dispersat.
39. Curtești (județul Botoșani, România), 1757/1774-1774/1789, 39 AR. În această localitate au fost descoperite 39 de monede de argint. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774) și Abdülhamid I (1774-1789), kuruși, altmışlık [43, p. 237].
40. Dereneu (r. Călărăși, Republica Moldova), 1827-1895, 7 AR. În anul 1958, în curtea lui Ion Pop, a fost descoperit un tezaur, care ulterior a fost donat muzeului. Imperiul Rus: Nikolai I (1825-1855), 4 piese, 5 kopeiki 1827 (1); rubla 1832 (1), 1833 (1), 1842 (1); Alexandru II (1856-1881), 2 piese, 25 kopeiki 1856 (1); rubla 1878 (1); Nikolai II (1894-1917), 1 piesă, 25 kopeiki 1895 (1). Tezaurul se află la Muzeul National de Etnografie și Istorie Naturala din Chișinău [99, p. 123-124; 97, p. 47].

41. Dihtineț (raionul Putila, Ucraina), 1682/1725-1762/1796, ?AV+AR+AE. La sfârșitul anilor '80 ai secolului al XIX-lea a fost găsit un tezaur ce conținea monede de aur, argint și cupru. Din componența acestui tezaur făceau parte ducați turcești, zloți polonezi, monede austriece de argint, monede rusești (Petru I (1682-1725), Ecaterina II (1762-1796)). Majoritatea monedelor a fost dispersată [250, p. 124; 261, p. 211].
42. Dobrovăț (comuna Dobrovăț, județul Iași, România), 1780/1781-1782/1783, 4 AR . Bogdan Jucan a găsit în vestul localității un depozit monetar. Imperiul Otoman: Abdülhamid I (1774-1789), 4 piese, kuruş 1780/81 (1); altmışlık 1780/81 (1), 1782/83 (1), 1783/84 (1) [191, p. 172; 43, p. 197-198]. Tezaurul se află în Muzeul de Istorie a Moldovei din Iași.
43. Drăgești (comuna Tătărești, județul Bacău, România), 1775-1800/1801, 126 AR. În anul 1971, în timpul lucrărilor agricole, a fost descoperit un tezaur de 126 de monede de argint. Imperiul Otoman: Abdülhamid I(1774-1789), ikilik 1788/1789 (1); altmışlık 1775/1776 (1), 1776/1777 (2), 1780/1781 (5), 1782/1783 (2), 1783/1784 (4), 1784/1785 (2), 1785/1786 (4), 1786/1787 (3), 1787/1788 (2); kuruş 1775 (1), 1776/1777 (1), 1778/1779 (2), 1784/1785 (1), 1785/1786 (1); Selim III (1789-1807), yüzlük 1789/1790 (7), 1790/1791 (23), 1791/1792 (12), 1792/1793 (11), 1793/1794 (7), 1794/1795 (3), 1795/1796 (1), 1796/1797 (3), 1799/1800 (1), 1800/1701 (1); ikilik 1789/1790 (8), 1790/1791 (6), 1791/1792 (5), 1792/1793 (2), 1793/1794 (1), 1794/1795 (1) [51, p. 181-188; 43, p.208]. Tezaurul se afla la Complexul Muzeal „Iulian Antonescu” din Bacău.
44. Dumbrăvița (raionul Sângerei, Republica Moldova), 1716/1730, 15 AR. În toamna anului 1970, în timpul lucrărilor agricole, în apropiere de drumul ce duce spre Coșcodeni, s-a găsit un tezaur din monede de argint. Acest tezaur a fost dispersat și, drept urmare, au fost identificate doar 15 exemplare. Imperiul Otoman: Ahmed III (1703-1730), 15 piese, kuruş (4), para (3), onluk (2), zolta (6) [235, p. 303; 247, p. 228; 248, p. 236; 43, p. 184]. Tezaurul se află în Muzeul Național de Istorie a Moldovei din Chișinău.
45. Durnești (comuna Ungureni, județul Botoșani, România), 1764-1827, ? AR. În anul 1922, săteanul N. P. Roman a găsit un ceaun mare cu monede de argint, cu o greutate totală de 8-10 kilograme. Săteanul a dus monedele arendașului moșiei - C. Boltescu, care a spus că o va duce regelui și îi va aduce o răsplată, însă odată plecat, nu s-a mai întors pe moșie, ci a plecat în străinătate. Monedele găsite erau în cea mai mare parte austriece. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Maria Theresia (1740-1780), piese de 20 Kreuzer din anii 1764, 1765, 1772; Francisc II (1795-1835), 20er 1827. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Francisc II (1792-1806), piese din perioada 1792-1806. Imperiul Rus: Alexandru I (1802-1825), piese din perioada 1803-1817, rublă [183, p. 44].

46. Edineț (raionul Edineț, Republica Moldova), 1703/1730-1768, 19/18 AR. În anul 1950 s-a găsit un tezaur, din care s-au păstrat 19 monede de argint. Imperiul Otoman: Ahmed III (1703-1730) - 3 piese, zolota; Mahmud I (1730-1754), 5 piese, kuruş; Mustafa III (1757-1774), 5 piese, yirmilik, 1763/64 (3), 1767/68 (2). Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Maria Theresia (1740-1780), 5 piese, taler 1757 (2), taler 1764 (2), halbtaler din 1768 (1) [248, p. 236-237; 43, p. 192]. Tezaurul este dispersat.
47. Edineț (raionul Edineț, Republica Moldova), 1730/1754-1796, 1 AV+2 AR (din câteva zeci). În anul 1961 s-a găsit într-un vas de lut câteva zeci de monede de aur și argint, dintre care s-au păstrat trei monede. Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754), 2 piese, kuruş. Imperiul Rus: Ecaterina II (1762-1796), 1 piesă, poluimperial (5 ruble) din 1796 [248, p. 237; 43, p. 207]. Tezaurul este dispersat.
48. Galați (județul Galați, România), 1734 - 1827, 273 AV. Acest tezaur monetar a fost descoperit la Galați în timpul dărâmării unui imobil vechi de pe str. Republicii. Tezaurul era constituit din monede de aur germane, austriece, olandeze, otomane, ungare și venețiene din secolul al XVIII-lea - începutul secolului al XIX-lea. Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754), 1 piesă, zer-i mahbub 1734; Mustafa III (1757-1774), 1 piesă, yarım zer-i mahbub 1763 (1); Abdülhamid I (1774-1789), 4 piese, çeyrek findık 1788 (1); yarım zer-i mahbub 1783 (1), 1784 (1); zer-i mahbub 1775 (1); Selim III (1789-1808), piese çeyrek findık 1805 (1), 1806 (2), f.a. (1); findık 1806 (1); yarım zer-i mahbub 1793 (1), 1797 (1), 1798 (1); zer-i mahbub 1794 (1), 1795 (1), 1796 (2), 1797 (1), 1799 (1), 1801 (1), 1805 (1), 1806; Mustafa IV (1807-1808), 7 piese, çeyrek findık 1808 (1); findık 1807 (3), 1808 (1); yarım zer-i mahbub 1807 (1); zer-i mahbub 1807 (1); Mahmud II (1808-1839), 12 piese, çeyrek findık 1808 (4), 1809 (5), 1810 (2), 1811 (5), 1812 (38), 1814 (3), 1815 (12), 1816 (16), 1817 (10), 1818 (15), 1819 (2), 1820 (3), 1821 (2), f.a. (6); istanbol 1808 (1); cedit rumie 1816 (1), 1823 (1); rumie 1816 (1). Imperiul Austriei: Francisc I (1806-1835), dukat 1808 (1), 1810 (2), 1811 (3), 1815 (5), 1819 (2), 1820 (1), 1821 (1), 1823 (2), 1824 (4), 1825 (2), 1826 (5), 1827 (4). Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană: Karl VI (1711-1740), 1 piesă, dukat 1734; Maria Theresia (1740-1780), 1 piesă, dukat 1780; Iosif II (1765-1790), 7 piese, 2 dukaten 1775 (1), dukat 1786 (1), 1787 (4), 1789 (1); Leopold II (1790-1792), 1 piesă, dukat 1792. Franz II (1792-1806), 1 piesă, dukat 1797; Deventer, Kampen & Zwolle - 1 piesă, dukaat 1801. Regatul Olandei: Ludovic Napoleon (1806-1810). Republica Veneția: Ludovic Manin (1789-1797) Primul Imperiu Francez - Regatul Olandei. Louis Bonaparte: dukaat 1807 (1), 1808 (2), 1809 (13), 1810 (5), 1814 (5). Imperiul Austriei: Francisc I (1792-1835), dukat 1808 (1), 1810 (2), 1811 (3), 1815 (5), 1825 (2), 1819 (2), 1820 (1), 1821 (1), 1823 (2), 1824 (4), 1826 (5), 1827 (4). Regatul Țărilor de Jos Unite: Wilhelm I de Luxemburg, piese,

- dukaat 1815 (2), 1817 (1), 1818 (2). Republica Batava: Utrecht - 13 piese, dukaat met de ridder 1800 (1), 1802 (3), 1803 (1), 1805 (6), 1806 (2); Olanda - 3 piese, dukaat met de ridder 1796 (1), 1800 (2). Republica Provinciile Unite: Utrecht - 1 piesă, dukaat met de ridder 1760 (1); Olanda - 9 piese, dukaat met de ridder 1768 (1), 1769 (1), 1776 (2), 1778 (1), 1782 (1), 1786 (1), 1788 (1), 1795 (1). Din anul 1960 tezaurul a fost în Cabinetul numismatic al Academiei Române, iar actualmente se află la Muzeul Național de Istorie a României [152, p. 334-356; 157, p. 185-197; 236, p. 419-421; 43, p. 213-215].
49. Gârbova (raionul Ocnița, Republica Moldova), 1750-1789, 25 AV+221 AR. În luna iunie a anului 1968 s-a găsit un tezaur mare de monede de aur și argint. Din componența acestuia au fost identificate 246 de monede: 25 de aur și 221 de argint. Monede de aur: Republica Provinciile Unite - Olanda: 17 piese, dukaat met de ridder 1750, 1753 (3), 1758, 1761, 1767, 1770 (4), 1771, 1772, 1776, 1781, 1782, 1788; Utrecht: 6 piese, dukaat met de ridder 1758, 1761, 1768, 1788 (2), 1789; Frisia de Vest: 1 piesă, dukaat met de ridder 1778; Imperiul Rusiei: lobanciki 1788 (1) (fals emis la monetaria din Sankt-Petersburg, ce reprezintă o imitație după ducat (Olanda)); Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Iosif II (1756-1790), 1 piesă, dukaten 1787 (Fig. 3.16.). Monede de argint: Imperiul Rusiei: Ecaterina II (1762-1796), 9 piese, rublă 1765 (1), 1766 (1), 1771 (1), 1773 (1), 1776 (1), 1782 (1), 1786 (1), 1787 (1), 1789 (1). Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), kuruş 1772/1773 (3), 1773/1774 (1); altmışlık 1759/1760 (1), 1763/1764 (2), 1764/1765 (8), 1765/1766 (2), 1767/1768 (1); Abdülhamid I (1774-1789), zolota 1776/1777 (1); kuruş 1789/1790 (22), 1790/1791 (20), 1791/1792 (7), 1792/1793 (3), 1793/1794 (3), 1794/1795 (2), 1795/1796 (1), 1796/1797 (12), 1797 (7), 1798/1799 (2), 1799/1800 (3), 1800/1801 (1); altmışlık 1789/1790 (26), 1791/1792 (9), 1792/1793 (2), 1793/1794 (2), 1794/1795 (2), 1796/1797 (12), 1797 (21), 1798/1799 (15), 1799/1800 (20), 1800/1801 (2), 1801/1802 (1). Republica Ragusa: 4 piese, tallero rettorale nuovo 1757 (1), 1758 (1), 1776 (2). Acest tezaur se află la Muzeul Național de Istorie a Moldovei din Chișinău [248, p. 235-236; 235, p. 315-316; 43, p. 203-204; 71, p. 276].
50. Giurgiulești (raionul Cahul, Republica Moldova), 1772-1773, 14+? AE. În luna mai a anului 1976 s-a găsit un tezaur de monede de bronz, din componența căruia s-au păstrat 14 exemplare. Moldova-Valahia (Sadagura): 14 piese, 2 para - 3 kopeiki, 1772 (11), 1773 (2) [248, p. 236; 43, p. 194]. Tezaurul a fost dispersat.
51. Grădești (c. Dealul Morii, j. Bacău, România), 1774/1789 – 1789/1807, 14 AR. În anul 1834, în timpul aratului, într-un vas a fost descoperit un tezaur, din care descoperitorul a păstrat două piese, iar două le-a dat visteriei. Imperiul Otoman: Abdülhamid I (1774-1789), 7 piese; Selim III (1789-1807), 4 piese. Imperiul Rus: Pavel I (1796-1801), 1 piesă, 1799 [60, p. 147].

52. Grozești (raionul Nisporeni, Republica Moldova), 1759-1801/1802, 41 AR. În luna august a anului 1973 s-a găsit un tezaur, care însă a fost împărțit între locuitori. În cele din urmă, au fost preluate 41 de monede de argint. Imperiul Otoman: Abdülhamid I (1774-1789): 6 piese, yirmilik 1774/1775 (1); kuruş 1774/1775 (1); altmışlık 1775 (4); Selim III (1789-1807)- 22 piese, yirmilik 1789/1790 (1); kuruş 1789/1790 (2); altmışlık 1789/1790 (2), 1790/1791 (3), 1791/1792 (3), 1792/1793 (4), 1793/1794 (3), 1794/1795 (1), 1796/1797 (1), 1797/1798 (1), 1800/1801 (2), 1801/1802 (1); Imperiul Rusiei: Pavel I (1796-1801), 1 piesă, rublă din 1799. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Maria Theresia (1740-1780), 7 piese, taler 1759, 1762, 1763, 1764, 1765, 1776, halbtaler din 1768; Iosif II (1780-1790), 3 piese, taler din 1767, halbtaler din 1768, 20 Kreuzer din 1788 [247, p. 229; 248, p. 255-256; 43, p. 209]. Tezaurul se află în Muzeul Național de Istorie a Moldovei din Chișinău
53. Hârlău (județul Iași, România), 1757-1774/1789, 1 AV+28 AR. În primăvara anului 1954, locuitorul Mihai Cașcaval a găsit un tezaur de monede. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 13 piese, yarım kuruş (7); kuruş (6); Abdülhamid I (1774-1789), yarım kuruş (8); kuruş (6). Rusia: Ecaterina II (1762-1796), 1 piesă, rublă, 1768. Republica Ragusa: 1 piesă, vizilin (sau 1 ½ ducat,) 1774. Toate monedele au rămas la descoperitor [151, p. 456-466].
54. Horești (raionul Ialoveni, Republica Moldova), 1703-1756, 7 AV+63 AR. În luna mai a anului 1968 s-a găsit un tezaur de monede de aur și argint, fiind identificate 70 de monede, 7 de aur și 63 de argint. Monede de aur: Imperiul Otoman: Ahmed III (1703-1730), 2 piese, altın; Mahmud I (1730-1754), 4 piese, altın. Republica Provinciile Unite - Frisia de Vest: 1 piesă, ducat din 1751. Monede de argint: Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754), 59 de piese, kuruş (57), yirmilik (2); Osman III (1754-1757), 3 piese, kuruş. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Maria Theresia (1740-1780), 1 piesă, taler din 1756. Cea mai timpurie monedă din tezaur este din anul 1703, iar cea mai târzie este din anul 1756 [248, p. 234; 43, p. 184-185]. Acest tezaur se află la Muzeul Național de Istorie a Moldovei.
55. Horodiște (raionul Rezina, Republica Moldova), 1728-1787, 3 AV+16 AR. În anul 1911, în satul Horodiște este atestat un tezaur de 19 monede de aur și argint din secolul al XVIII-lea. Acest tezaur a fost descoperit de către Gheorghii Malenkim și fiul său Manuil, în timp ce aceștia săpau în curtea lor o groapa pentru o pivniță (Fig. 3.10., Fig. 3.11.). Din cele 19 monede, au fost restituite descoperitorilor 2 monede de aur și 12 monede de argint, iar pentru ducatul olandez de aur (din 1777) și 4 monede de argint a primit o recompensă de 12 ruble de la Comisia Arheologică Imperială. Monede de aur: Republica Provinciile Unite - Utrecht: 2 piese, ducat de aur, 1787; Olanda: 1 piesă, ducat de aur, 1777. Monede de argint: Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 1 piesă, kuruş 1764/1765; Abdülhamid I (1774-1789), 12 piese, kuruş (1); altmışlık 1776/1777 (1), 1780/1781 (2), 1781/1782 (1), 1782/1783 (1),

- 1783/1784 (4), 1784/1785 (1), 1785/1786 (1). Imperiul Rus: Petru II (1727-1730), 1 piesă, rublă din 1728; Anna Ioannovna (1730-1740), 2 piese, rublă din 1733 și din 1740. Muzeul de Stat Ermitaj (5); dispersate (14) [21, p. 60; 258, p. 82, 101; 248, p. 234-235; 43, p. 199].
56. Iași (județul Iași, România), 1721-1772, 22 AV+ 1 AR. Tezaur descoperit la biserica Sfântul Sava în zidul unui contrafort. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria, Carol XVI (1711-1740) și Maria Theresia (1740-1780), 23 de piese. [38, p. 431].
57. Iași (județul Iași, România), 1730/1754-1767, 122 AR (peste 142 de piese). În anii 1962-1965, în apropierea Mănăstirilor Cetățuia și Hlineca a fost atestată o descoperire monetară. Dintre acestea, circa 20 de piese au fost oferite unor persoane apropiate familiei, printre care doi taleri. Austria: Maria Theresia (1740-1780), 2 piese, taler, 1765, 1766. În 2007, monedele rămase din tezaur, ascunse în subsolul locuinței din Iași a descoperitorului Vasile Lupașcu, au fost regăsite de fiul acestuia, Gabriel Lupașcu, în posesia căruia sunt în prezent. Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754), 2 piese, onluk; Osman III (1754-1757), 2 piese onluk; Mustafa III (1757-1774), 83 de piese, onluk 1758/59 (1); kuruş 1758/59 (1), 1759/60 (1), 1760/61 (7), 1761/62 (3), 1762/63 (2), 1764/65 (2); altmışlık 1758/59 (8), 1759/60 (7), 1760/61 (1), 1762/63 (6), 1763/64 (6), 1764/65 (4), 1765/66 (2), 1766/67 (6). Republica Ragusa: 26 de piese, tallero rettorale nuovo 1753 (1), 1755 (1), 1757 (2), 1758 (1), 1759 (1), 1760 (1), 1761 (3), 1762 (3), 1763 (2), 1764 (1), 1765 (6), 1766 (2), 1767 (1). Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Maria Theresia (1740-1780), 34 de piese, taler, 1759 (1), 1762 (1), 1764 (3), 1765 (24), 1766 (2), 1767 (2); Franz I (1745-1765), 1 piesă, taler din 1760 [179, p. 121-150; 43, p. 190]. Tezaurul se află într-o colecție particulară.
58. Iași (județul Iași, România), a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, ? AR. În urma cercetărilor necropolei de la biserica Sfântul Sava din Iași s-au descoperit niște monede - Imperiul Otoman: para, piese emise în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea [237, p. 203].
59. Iași (județul Iași, România), 1789-1839, 21 AV. În orașul Iași, în zidul unei case s-au găsit în anul 1923 mai multe monede moderne de aur, din care 21 de piese au fost înaintate Ministerului Cultelor. Olanda: 13 piese, ducat, 1789, 1805, 1814, 1818, 1828, 1830, 1831 și 1839. Austria: 9 piese, ducat din perioada 1811-1838. Toți erau foarte bine conservați [184, p. 17; 43, p. 239-240].
60. Ismail (raionul Ismail, regiunea Odessa, Ucraina), 1789/1807, 36 AR. În anul 1900, în ținutul Ismail au fost descoperite 36 de monede, dar aceste piese au fost restituite descoperitorului. Imperiul Otoman: Selim al III-lea (1789-1807), 36 de piese de argint [257, p. 140].
61. Jora de Mijloc (raionul Orhei, Republica Moldova), 1691/1695-1774/1789, 19 AR. În primăvara anului 1965 a fost găsit un tezaur de monede, din care s-au păstrat 19 exemplare. Imperiul Otoman: Ahmed II (1691-1695), 2 piese, zolota; Mustafa II (1695-1703), 2 piese,

- zolota; Ahmed III (1703-1730), 2 piese, kuruş; Mahmud I (1730-1754), 2 piese, kuruş; Mustafa III (1757-1774) - 3 piese, kuruş; Abdülhamid I(1774-1789), 8 piese, kuruş (7); Emitent neprecizat, 1 piesă [248, p. 250; 235, p. 316; 43, p. 205]. Tezaurul este dispersat.
62. Leuşenii Tăutului (raionul Sulița Nouă, Ucraina), 1730/1754-1773, 27 AR?. În anul 1845 a fost pus în vânzare un tezaur compus din 27 de monede turcești, care a fost găsit în timpul lucrărilor agricole în anul 1834. Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754), 3 piese, onluk?, 1754; Mustafa III (1757-1774), 13-15 piese de argint; 2 piese incerte. În total, nouă piese erau onluk, iar cele mai târzii piese fiind din anul 1773 [250, p. 123; 43, p. 237] .
63. Măcărești (raionul Ungheni, Republica Moldova), 1788/1789-1801/1802, 68 AR. În luna septembrie a anului 1955 s-a găsit un tezaur de monede de argint turcești. Din componența acestuia s-au recuperat 46 de piese. În anul 1956 în luna septembrie, Nudelman A. A. a efectuat cercetări la locul descoperirii, unde a mai descoperit 22 de monede. Imperiul Otoman: Abdülhamid I(1774-1789), 2 piese, ikilik 1788/1789 (2); Selim III (1789-1807), 66 de piese, ikilik 1789/1790 (5), 1790/1791 (5), 1791/1792 (6), 1792/1793 (6), 1793/1794 (4), 1794/1795 (1), 1795/1796 (1), 1796/1797 (1), 1797/1798 (1), 1799/1800 (2); yüzlük 1789/1790 (4), 1790/1791 (1), 1791/1792 (11), 1792/1793 (6), 1793/1794 (6), 1794/1795 (1), 1795/1796 (1), 1796/1797 (1), 1797/1798 (2), 1801/1802 (1). Tezaurul se află la Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău [248, p. 257-258; 99, p. 117-122; 235, p. 318-319; 43, p. 209].
64. Mănăstirea Cașin (județul Bacău, România), 1703/1730-1758/1759, 43 AR. În anul 1962, în timpul lucrărilor agricole, Nicolae N. Avădănei a descoperit un tezaur de monede. Tezaurul se află la Complexul Muzeal „Julian Antonescu” Bacău. Imperiul Otoman: Ahmed III (1703-1730), 5 piese, kuruş (4), yirmilik (1); Mahmud I (1730-1754), 35 de piese, kuruş (31), yirmilik (3), onluk (1); Osman III (1754-1757), 2 piese, onluk; Mustafa III (1757-1774), 1 piesă, yirmilik. [53, p. 343-348; 43, p. 185; 239, p. 303, toate cele 5 piese din timpul lui Ahmed III sunt identificate ca kuruş].
65. Mănăstirea Dobrovăț (comuna Dobrovăț, județul Iași, România), 1703/1730- 1757/1774, 9 AR. În anul 1974 s-au descoperit câteva monede, în urma cercetărilor arheologice a unor morminte, efectuate de Nicolae N. Pușcașu și Voica-Maria Pușcașu. Imperiul Otoman: Ahmed III (1703-1730), 2 piese, para; Mahmud I (1730-1754), 3 piese, para; Mustafa III (1757-1774), 2 piese, para 1758/59 (1), 1764/65 (1); Emisiuni nedeterminate: para (2). Tezaurul se află în Muzeul de Istorie a Moldovei din Iași[235, p. 310; 43, p. 187-188].
66. Mereni (raionul Anenii Noi, Republica Moldova), 1691/1695-1760/1761, 6 AV+95 AR. În 1913 țăranul A. S. Gherasim în timpul prelucrării pământului a găsit un tezaur de monede de argint și aur, dintre care Comisia Arheologică a primit 101 exemplare. Monede de aur:

- Imperiul Otoman: Ahmed III (1703-1730), 1 piesă, zer-i mahbub; Mahmud I (1730-1754), 1 piesă, zer-i mahbub; Imperiul Romano-german: Emden, 3 florini din secolul al XVII-lea.
- Monede de argint: Imperiul Otoman: Ahmed II (1691-1695), 1 piesă, kuruş; Mustafa II (1695-1703), 33 de piese, kuruş (14), yirmilik (19); Ahmed III (1703-1730), 42 de piese, zolta (14), yirmilik (27), onluk (1); Mahmud I (1730-1754), 12 piese, kuruşi (3), yirmilik (8), onluk (1); Osman III (1754-1757) - 1 piesă, onluk; Mustafa III (1757-1774), 5 piese, zolta (4), onluk (1). După Vîlcu: Mahmud II, 2 piese de aur zer-i mahbub, Ahmed II- 1 piesă zolota, Mustafa II- 14 piese de zolota și 19 piese de ½ zolota [235, p. 304; 248, p. 241; 43, p; 186]. Tezaurul este dispersat (monedele au fost restituite).
67. Mereni (raionul Anenii Noi, Republica Moldova), post 1717-1761/1762, 198 AR. Acest tezaur, de circa 200 de monede, a fost descoperit în luna iulie a anului 1975 de către Nicolai Ciolac. Din componența acestui tezaur au ajuns în colecția Muzeului de Arheologie 188 de monede. Imperiul Otoman: Ahmed III (1703-1730), 6 piese, kuruş; Mahmud I (1730-1754), 80 de piese, kuruş; Mustafa III (1757-1774), 100 de piese, altmışlık (63), kuruş (38). Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Maria Theresia (1740-1780), 1 piesă, taler din 1756. Ca făcând parte din tezaurul descoperit în anul 1975 în preajma localității menționate, alcătuit din 188 de monede, sunt comunicate alte 10 piese. Monedele care îl completează sunt - Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754), 3 piese, kuruş (deci, un total de 83 de piese); Mustafa III (1757-1774), 7 piese, kuruş (3) și altmışlık (4), deci, un total de 108 piese, kuruş (41), altmışlık (67). Monedele au fost transferate la Muzeul Național de Istorie al Moldovei din Chișinău [72, p. 356; 235, p. 305; 248, p. 242; 43, p. 187].
68. Miorcani (județul Botoșani, România), 1753-1771, 29 AV. În timpul lucrărilor agricole de primăvară din anul 1966, s-a găsit un tezaur de monede de aur. Țările de jos pentru Belgia: 29 de piese, 1753- 1, 1754- 1, 1756- 1, 1757- 2, 1760-3, 1762-1, 1764-1, 1766-1, 1767-1, 1768-4, 1769-2, 1770-4, 1771-8. Tezaurul se află la Muzeul Național de Istorie din București [132, p. 139-147; 43, p. 193-194].
69. Mitoc (raionul Orhei, Republica Moldova), 1757-1818, 15 AV+608 AR. În anul 1909 locuitorul acestui sat Feodor Sinelinicov a prezentat conducerii guberniale 623 de monede de argint din anii 1707-1818. Din toate aceste monede Comisia Arheologică a preluat pentru colecția Muzeului Ermitaj un ducat olandez, 4 monede de argint turcești și austriece. Pentru piesele preluate descoperitorul a primit o recompensă de 5,50 ruble și i-au fost restituite celelalte monede (Fig. 3.12.). Acest tezaur era însoțit în dosarele arhivei de următoarele caracteristici: „2 dintre aceste monede erau mari de argint, o monedă era de dimensiunea unei ruble, altă monedă era mai mare, 595 de monede turcești de argint sunt mai mici ca kopeika de 5”. Acestea sunt clasificate în felul următor: „O moneda de argint din timpul domniei

Ecaterinei II din 1765; 6 monede de argint austriece, 2 bătute în 1815, una în 1806, una în 1785, una în 1804 și una în 1818, pe fiecare figurând cifra 20; încă o moneda la fel, de argint, dar mai mica, din 1775, având cifra 10; 5 monede de aur, de mărimea unei copeici de 20, 4 din: 1757, 1770, 1758, 1777; 10 monede turcești de aur, de mărimea unei copeici de 5; 595 de monede turcești de argint, mai mici ca kopeika de 5.”. Nudelman indică că au fost găsite 15 monede de aur și 613 de argint. Monede de aur: Republica Provinciile Unite - Olanda: 2 piese, dukaat met de ridder 1757, 1770. Utrecht: 1 piesă, dukaat met de ridder 1758. Frisia de Vest: 1 piesă, dukaat met de ridder 1777. Imperiul Otoman: Selim III (1789-1807), $\frac{1}{4}$ țechin; Mahmud II (1801-1839), 8 piese, $\frac{1}{4}$ țechini (7), 1 țechin (1). Monede de argint: Imperiul Otoman: Mustafa IV (1808), 1 piesă, kuruş; Mahmud II (1808-1839), 604 piese, kuruş (1), altmışlık (1), yüzlük (1), 2 akçe (2), akçe și para neprecizate (599). Imperiul Rus: Ecaterina II (1762-1796), 1 piesă din 1765. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Maria Theresia (1740-1780), 1 piesă de 10 kreuzer din 1775; Iosif II (1780-1790) 1 piesă de 20 kreuzer din 1785. Imperiul Austriei: Francisc I (1792-1835), 5 piese, 20 kreuzer din 1804 (1), 20 kreuzer din 1806 (1), 20 kreuzer din 1815 (2), 20 kreuzer din 1818 (1) [23, p. 58-60, 72; 248, p. 258-259; 43, p. 239]. În colecția Muzeului de Stat Ermitaj sunt cinci piese.

70. Nerușai (raionul Tatarbunar, regiunea Odessa, Ucraina), 1752-1772, 25? AR+AE. În luna iulie a anului 1898, Zinoviea Oleinic a găsit un tezaur, din componența căruia s-au identificat 21 de monede de argint și cupru. Dintre aceste monede: 17 sunt monede turcești de argint din secolul al XVIII-lea, 3 de $\frac{1}{2}$ ducat din Republica Ragusa și o monedă de argint din timpul Ecaterinei a II-a. Dintre acestea, 2 monede de argint au ajuns la Muzeul de Stat Ermitaj din Sankt-Petersburg, iar celelalte au fost duse la Muzeul din Odessa. Nudelman precizează că la Comisia Arheologică au ajuns 25 de exemplare. Imperiul Otoman: Osman III (1754-1757), 1 piesă, onluk; Mustafa III (1757-1774), 17 piese, kuruş (2), altmışlık (15). Ragusa: 3 piese, tallero rettorale vecchio 1752, 1757, 1762. Moldova-Valahia (Sadagura), 1 piesă, 1 para - 3 denghi din 1772. Cea mai timpurie monedă este din anul 1752, iar cea mai târzie este din anul 1772 [252, p. 176; 248, p. 243; 43, p. 94].

71. Orbenii de Jos (comuna Orbeni, județul Bacău, România), 1773-1774, 5 AE. În anul 1871 s-au găsit 50 de monede. Prefectura județului Putna decide ca cinci din acele monede să se păstreze la Muzeul Național din București. Monede de tip Sadagura: 5 piese, din 1773-1774 [225, p. 156].

72. Pârjolteni (raionul Călărași, Republica Moldova), 1588 - 1704/1730, 7 AV+320 AR. În anul 1911, copiii țăranului Constantin Gheorghevici Beșelea, Maria și Vera din satul Pârjolteni, în urma prelucrării pământului din grădina țăranului Ivan Ivanovici Filippov au descoperit 327 de monede. Trei monede de aur și 19 monede de argint au fost luate în Muzeul de Stat

Ermitaj din Sankt-Petersburg, pentru care va primi o remunerare de 30/33 de ruble, iar restul îi vor fi reîntoarse. Tezaurul a fost trimis către Comisia Imperială de Arheologică, însă, conform unei informații din 23 februarie 1912, 28 de monede s-au pierdut în timp. În momentul când s-au reîntors, s-au menționat următoarele date privind componența monedelor rămase în tezaur: „4 monede mici de aur, 110 monede de argint de mărimea unei ruble, 12 monede de argint de mărimea a 50 copeici și 151 de monede de argint de mărimea a 15 copeici, cu un total de 277 de piese”. Imperiul Otoman: Mustafa II (1695-1703), 61 de piese, yarım zolota (11), zolota (49), altın (1); Ahmed III (1703-1730), 27 de piese, zolota (25), altın (2). Regatul Poloniei: Zygmunt III Waza (1587-1632), 153 de piese, ort (2)- 1623, 1624; póltoraki (151)- 1616/1627. Regatul Spaniei: Felipe IV (1621-1665), 1 piesă, bourgondische rijksdaalder, 1633. Regatul Suediei: Karl XI (1660-1697), 1 piesă, skilling 1684. Republica Provinciile Unite: Olanda, 2 piese, leeuwendaalder 1663 (1), 166.. (1); Utrecht, 2 piese, leeuwendaalder 1639 (1); dukaat 1704 (1). Republica Veneția: Marcantonio Giustinian (1619-1688), 1 piesă, zecchino 1684/88 (1); Francesco Morosini, (1688-1694), 1 piesă, zecchino 1688/94 (1). Sfântul Imperiu Romano German: Deventer, 2 piese, florijn van 28 stuivers 15. (1), 1618 (1); Emden, 32 de piese, 28 Stüver 1624/1657 (32); Kampen, 6 piese, daalder; Oldenburg-Jever, 31 de piese, 28 Stüver 1640-1649/1651; Zwolle, 6 piese, halve daalder 1652 (1), florijn - 4, 1588 (1), 1619 (1); dukaat 1637 (1) [21, p. 106 (30 ruble), 132 (33 ruble); 113, p. 239; 235, p. 301-302; 249, p. 50; 258, p. 101].

73. Peresecina (raionul Orhei, Republica Moldova), 1723-1768/1769, 50 AV+265 AR. În vara anului 1955 Pavel Nepot a găsit întâmplător un tezaur din monede de aur și argint, din componența căruia au fost identificate 315 de monede. Monede de aur - Republica Provinciile Unite - Utrecht: 7 piese, ducat, 1709, 1743, 1752, 1753, 1761 (3); Geldern: 2 piese, ducat, 1740, 1746; Frisia de Vest: 7 piese, ducat, 1749, 1750, 1752 (2), 1753, 1760, 1761. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană: Carol VI (1685-1740), 1 piesă, ducat din 1740. Austria: Maria Theresia (1740-1780), 1 piesă, ducat din 1762. Republica Veneția: Giovanni II Cornaro (1709–1722), 2 piese, țechin; Pietro Grimani (1741-1752), 2 piese, țechin. Imperiul Otoman: Ahmed III (1703-1730), 21 de piese, yarım zer-i Istanbul (5), yarım zer-i mahbub (1), zer-i Istanbul (8), tek eşrefi (1), eşrefi (5), cedit zincili (1); Mahmud I (1730-1754), 5 piese, tek altın cedit Istanbul (1), yarım altın cedit Istanbul (1), zer-i mahbub (3); Mustafa III (1757-1774), 2 piese, yarım findık 1758/1759 (1), tek zer-i mahbub (1). Monede de argint - Imperiul Rusiei: Petru I (1682-1725), 3 piese, rublă, 1723; Petru II (1727-1730), 3 piese, rublă, 1727, 1728, 1729; Anna Ioannovna (1730-1740), 1 piesă, rublă din 1734. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Maria Theresia (1740-1780), 14 piese, taler, 1759, 1760, 1761, 1762, 1765 (7), 1767 (3); Iosif II (1780-1790), 59 de piese,

- taler, 1748, 1751, 1753, 1754, 1755, 1756 (2), 1757 (3), 1758, 1759 (2), 1760 (3), 1761 (5), 1762 (4), 1763 (6), 1764 (3), 1765 (10), 1766 (12), 1767 (3). Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 185 de piese, altmışlık 1758/59 (15), 1759/60 (17), 1760/61 (3), 1762/63 (9), 1763/64 (9), 1764/65 (24), 1765/66 (33), 1766/67 (49), 1767/68 (11), 1768/69 (1). Tezaurul se află în Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală (Fig. 3.17.) [235, p. 308; 248, p. 245; 43, p. 193; 83, p. 120, 123-124].
74. Petrești (raionul Ungheni, Republica Moldova), 1788/1789, 3 AR. În toamna anului 1972 s-a găsit un tezaur nu prea mare de monede de argint turcești, din componența căruia s-au păstrat 3 exemplare. Imperiul Otoman: Abdülhamid I (1774-1789), 3 piese, ikilik 1788/89 [235, p. 314; 248, p. 246; 43, p. 203]. Tezaurul este dispersat.
75. Petrușeni (raionul Râșcani, Republica Moldova), 1757/1774, 7 AR. În primăvara anului 1968 a fost găsit un tezaur de monede de argint, din componența căruia s-au identificat 7 exemplare. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 7 piese, kuruş. Tezaurul de află la Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală [248, p. 246; 43, p. 185-186].
76. Rarancea/Redcăuți (raionul Noua Suliță, Ucraina), mijlocul secolului al XIX-lea, 1854, 20 ?. În sat, în anul 1990 s-a găsit un tezaur de ruble, compus din 20 de exemplare. Imperiul Rus: 20 piese, dintre care o rubla, 1854 [250, p. 139-140] .
77. Ratuș (raionul Criuleni, Republica Moldova), 1801-1848, 35 AR (din 36). În anul 2007, în gospodăria familiei Meriacre din localitate, a fost descoperit un tezaur de 36 de monede, din care descoperitorii au păstrat o piesă de 3 kopeiki. Imperiul Rus: piese de 1 kopeica, 2 kopeiki și 3 kopeiki, 1801-1848. Tezaurul se afla în Muzeul Național de Istorie a Moldovei din Chișinău [73, p. 358, 43, p. 240].
78. Rediu (comuna Bâra, județul Neamț, România), 1730/1754-1787/1788, 153 AR. În anul 1999 s-au descoperit în două vase un tezaur monetar, din componența căruia s-au păstrat 153 de monede. Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754), kuruş (1). Mustafa III (1757-1774), zolta 1773/1774 (1); kuruş 1758/1759 (2), 1759/1760 (1), 1760/1761 (5), 1766/1767 (1), 1771/1772 (12), 1770/1771 (1), 1772/1773 (10) 1773/1774 (18); altmışlık 1758/1759 (1), 1762/1763? (1), 1763/1764 (1), 1766/1767 (3), 1767/1768 (1), 1781/1782 (1); Abdülhamid I (1774-1789), yarım zolta 1778/1779 (1); kuruş 1774/1775 (8), 1775 (13), 1775/1776 (6), 1776/1777 (2), 1778/1779 (2), 1780/1781 (1), 1781/1782 (2), 1783/1784 (1), 1785/1786 (1); altmışlık 1775/1776 (1), 1776/1777 (2), 1777/1778 (3), 1778/1779 (2), 1779/1780 (2), 1780/1781 (7), 1781/1782 (1), 1782/1783 (1), 1783/1784 (5), 1784/1785 (4), 1785/1786 (2), 1786/1787 (3), 1787/1788 (3). Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană: Austria - Francisc I (1745-1765), taler 1760, 1761, 1763, 10 Eine Feine Marck 1764; Maria Theresia (1740-1780), taler, 1760 (1), 1763 (1), 1765 (6), 1767 (3). Republica Ragusa: grossetti 1700?

- (1), tallero rettorale nuovo 1756 (1), 1768 (1), 1772 (1), 1773 (1). Tezaurul se află la Muzeul de Istorie din Piatra Neamț [178, p. 407-418; 43, p. 200].
79. Reni (raionul Reni, regiunea Odessa, Ucraina), 1828-1853, 800 AV. În anul 1901, în orașul Reni este atestat un tezaur de monede. Imperiul Rus: 800 de piese, poluimperiali de aur, 1828-1853. Monedele sunt găsite în grădina locuitorului Botezatu, dar nu au fost prezentate Comisiei Arheologice. Țăranul, I. Grigoruță, care a găsit acest tezaur pe pământul lui Botezatu a fost dat în judecată de către acesta ca să-i dea 4500 de ruble [248, p. 259 (descoperit în anul 1900); 255, p. 162].
80. Reni (raionul Reni, regiunea Odessa, Ucraina), 1683-1785, 9 AV+94 AR. În anul 1926 s-a găsit un tezaur de monede de aur și argint, care însă a fost împărțit între descoperitori. S-au putut recupera 9 monede de aur și 94 de monede de argint, care, în cele din urmă, au ajuns la Muzeul Național de antichități din București. Monede de aur: Imperiul Otoman: Ahmed III (1703-1730), 5 piese, altın; Mahmud I (1730-1754), 2 piese, altın; Mustafa III (1757-1774), 2 piese, altın. Monede de argint: Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 16 piese, 1758, 1764; Abdülhamid I (1774-1789), 74 de piese, 1774 (7), 1775 (3), 1776 (6), 1777 (2), 1778, 1780, 1781 (12), 1782 (9), 1783 (17), 1784 (11), 1785 (5). Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană: 1 piesă, 1683. Republica Ragusa: 1 piesă, 1777. A. Vîlcu clasifică în modul următor monedele de aur: Ahmed III, 5 piese, zer-i Istanbul (1), misir cedit zincirli (3), misir eserfi (1); Mahmud I, 2 piese, zer-i mahbub (2); Mustafa III, 2 piese, zer-i mahbub (1), ½ findik (1) și menționează 92 de monede de argint: Mustafa III, 13 piese, altmışlık (3), kuruş (10); Abdülhamid I, 71 de piese, kuruş (36), altmışlık (35); imitații după Imperiul Otoman: Mustafa III, 5 piese, altmışlık (3), kuruş (2); Abdülhamid I, 2 piese, altmışlık (1), kuruş (1); Republica Ragusa: 1 piesă, taler din 1777 (nu se indică monede care să aparțină Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană) [248, p. 247-248; 235, p. 312].
81. Românești (comuna Românești, județul Botoșani, România), 1810/1811-1813/1814, 3 AR. În anul 1972 a fost găsit tezaur de peste 20 de monede de argint. În Muzeul Județean Botoșani se păstrează trei piese. Imperiul Otoman: Mahmud II (1808-1839), 2 piese, para 1810/1811 (1), 1813/14 (1); emisiune nedeterminată: 1 piesă de argint [101, p. 26; 43, p. 212].
82. Ropcea (raionul Storjineț, Ucraina). 1587/1632-1697/1718, 23AR+4AE. În anul 1843, doi locuitori ai satului au găsit un tezaur constituit din 27 de monede (olandeze, poloneze etc.) și 4 bijuterii ce datează din secolele XVI-XVIII. Dintre aceste 24 de monede erau de argint și 4 de cupru și doar o piesă ar putea aparține secolului al XVIII-lea. Suedia: Karl XII (1697-1718) - 1 piesă [250, p. 127-128; 261, p. 211].
83. Sadagura (regiunea Cernăuți, raionul Sadagura, Ucraina), 1772-1773, +3AE. În anul 1963, în circumstanțe necunoscute a fost descoperit un tezaur din monede de cupru. Dintre aceste

- monede, trei piese au ajuns în fondurile Muzeului Regional din Cernăuți. Imperiul Rus: Ecaterina II (1762-1796), 2 piese, 5 kopeiki din anii 1772 și 1773. Sadagura: 1 piesă, 2 para-3 kopeiki, 1773 [261, p. 211].
84. Satu-Nou (orașul Panciu, județul Vrancea, România), 1773-1788, 1 AR+3 AE. Descoperire făcută în anul 1981. Din componența tezaurului patru piese au ajuns în posesia Complexului muzeal Vrancea. Sadagura: 3 piese, 2 para - 3 kopeiki, 1773. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană: Austria - Iosif II (1764-1790), 1 piesă de argint, 1788 [200, p. 51-59].
85. Sărata (raionul Sărata, regiunea Odessa, Ucraina), 1810/1811-1817/1818, 41 AR. În anul 1899 este descoperit un tezaur de monede de către I. Țimler. Din componența acestui tezaur 6 exemplare au ajuns la Muzeul de Stat Ermitaj din Sankt-Petresburg, 34 de exemplare sunt preluate de către Societatea de Istorie și Preistorie din Odessa, iar o piesă este reînțoarsă. Imperiul Otoman: Mahmud al II-lea (1808-1839), 41 de piese de argint, 1810/1811 (5), 1811/1812 (4), 1812/1813 (8), 1813/1814 (5), 1814/1815 (7), 1815/1816 (3), 1816/1817 (7), 1817/1818 (2) [248, p. 259; 253, p. 153; 43, p. 212-213].
86. Săveni (județul Botoșani, România), 1757/1774-1786/1787, 103 AR. În această localitate sunt atestate 103 piese de argint, ce sunt păstrate în Muzeul Național de Istorie a României din București. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 13 piese, altmışlık (8), zolta (1), kuruş (4); Abdülhamid I (1774-1789): 90 de piese, kuruş (14), altmışlık (76) [235, p. 313].
87. Sinești (raionul Ungheni, Republica Moldova), 1762-1776/1777, 4 AV+82 AR. Țăranul G.I. Vîrlan, în anul 1913, în timpul lucrării pământului a găsit un tezaur de monede. Acest tezaur a fost parțial împărțit între locuitori. Poliția a reușit să găsească 86 de monede. Dintre aceste monede, 5 taleri și 16 monede turcești au fost luate la Muzeul Ermitaj, iar restul au fost restituite. Din totalul monedelor, 4 monede erau olandeze, 4 erau austriece, 2 taleri erau din Republica Ragusa și 76 de monede turcești de argint din timpul lui Mustafa III și Abdülhamid I. După A. Nudelman: Monede de aur: Republica Provinciile Unite: Olanda - 2 piese, dukaat met de ridder 1762, 1763. Utrecht, 2 piese, dukaat met de ridder, 1769. Monede de argint: Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Maria Theresia (1740-1780), 7 piese, taler, 1765 (2), 1766 (2), 1768 (3). Republica Ragusa: 2 piese, tallero rettorale nuovo 1766, 1772. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 47 de piese, altmışlık (27); kuruş (10); yirmilik (10); Abdülhamid I (1774-1789), 26 de piese, altmışlık (4), kuruş (16), yirmilik (6) [235, p. 311; 248, p. 248-249; 260, p. 248; 98, p. 182-190; 43, p. 195].
88. Siret (județul Suceava, România), 1780-1913, 88 AR. În anul 1964, cu ocazia demolării unui imobil s-a descoperit un tezaur monetar. Imperiul Austriei: Franz Joseph I. von Habsburg-Lohringen, gulden de argint 1858 (6), 1859 (2), 1864 (1). Imperiul Austro-Ungar: Franz Joseph I. von Habsburg-Lohringen, gulden de argint 1868 (1), 1871 (1), 1873 (1), 1877 (3),

- 1879 (10), 1880 (3), 1881 (1), 1882 (2), 1883 (4), 1885 (1), 1886 (5), 1887 (2), 1888 (1), 1890 (2), 1892 (1); 2 kronen 1912 (16), 1913 (4); 5 kronen 1900 (7), 1909 (4); 5 kronen Jubiläumprägungen 1908 (1); 2 corona 1912 (1), 1913 (1); 5 corona 1900 (4), 1907 (1). Imperiul Rusiei: Nicolai II (1894-1917), 50 copeici 1912 (1); rubla 1896 (1), 1898 (1), 1899 (1). Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Maria Theresia (1740-1780), taler 1780 [132, p. 139-147; 250, p. 190].
89. Soloneț (raionul Soroca, Republica Moldova), 1747, 1 AE (din 5). O locuitoarea din Soloneț, săpând în grădină, a găsit 5 monede rusești de diferite dimensiuni. Ulterior, doamna a adus la muzeu pentru determinare 1 piesă. Imperiul Rus: 1 piesă de cupru, denar, 1747 [78, p. 400].
90. Somușca (comuna Cleja, județul Bacău, România), 1764-1846/1847, 56 AR. În anul 1980, cu ocazia săpării unei gropi, s-a găsit un vas cu 108 monede de argint. Monedele au fost împărțite între lucrători și vasul distrus. În urma cercetărilor au fost recuperate 56 de monede. Imperiul Austriei, Arhiducatul de Austria pentru Austria de Jos: Franz I (1806-1835), 8 piese, 1809, 1817, 1818, 1818, 1826, 1830, 1831, 1833; Regatul Ungariei: Ferenc Habsburg-Lotaringiai (1792-1835), 3 piese, 1813, 1821, 1823; Ferdinand Habsburg-Lotringiai (1835-1848), 2 piese, 1839, 1844; Statele Coroanei Boemiei pentru Regatul Boemiei: Franz I (1792-1835), 1 piesă din 1830; Marele Principat al Transilvaniei: Franz I (1806-1835), 13 piese, 1821, 1822, 1823, 1824, 1824, 1825, 1826, 1826, 1827, 1828, 1829, 1834, 1835; Ferdinand I (1835-1848), 3 piese 1840, 1842, 1842, 1843, 1844. Imperiul Otoman: Selim III (1789-1807), 2 piese, yüzlük, 1792/1793 și 1797; Abdülmecid I (1839-1861), 4 piese yirmi kuruş, 1844, 1845/1846, 1846/1857, 1846/1847. Imperiul Rusiei: Nikolai I Pavlovici (1825-1855), 1 piesă, rublă din 1832. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană, Orașul imperial Nürnberg: Sub Franz I. Stephen von Lothringen (1745-1765), 1 piesă de 20 kreuzer din 1764; Ducatul de Bavaria: Maximilian III Josef (1745-1777), 1 piesă, 20 kreuzer din 1764; Arhiducatul de Austria pentru Austria de Jos: Maria Theresia (1740-1780), 4 piese, 1764, 1765, 1767, 1776; Franz I. Stephen von Lothringen (1745-1765), 1 piesă, 20 kreuzer din 1765; Franz II (1792-1806), 2 piese, 1804, 1806; Arhiducatul de Austria: Maria Theresia: Joseph II (coregent 1765-1780), 1 piesă din 1778; Arhiducatul de Austria: Maria Theresia: Joseph II (coregent 1765-1780), 1 piesă din 1776; Arhiducatul de Austria pentru Regatul Ungariei: Maria Theresia II. Josef II (coregent 1765-1780), 1 piesă, 20 kreuzer din 1780; Josef Habsburg-Lotaringiai (1780-1790), 1 piesă din 1785; Ferenc Habsburg-Lotaringiai (1792-1835), 2 piese, 20 kreuzer, 1804; Arhiducatul de Austria pentru Marele Principat al Transilvaniei: Maria Theresia: Joseph II (coregent 1765-1780), 1 piesă din 1769. Regatul Spaniei, Vicereatul Peru: Carlos IV Borbonicas (1788-1808), 1 piesă, 8 reales 1791 (Fig.

- 3.19.). Tezaurul se află în Complexul Muzeal „Iulian Antonescu” din Bacău [101, p. 28-30; 98, p. 182-190; 43, p. 215-216].
91. Soveja (județul Vrancea, Romania), 1774/1789, cca. 60 AR. În Această localitate a fost descoperit un tezaur de circa 60 de monede, din componența căruia au fost recuperate 2 monede. Imperiul Otoman: Abdülhamid I (1774-1789), 2 piese, kuruş [235, p. 316].
92. Spinoasa (comuna Erbiceni, județul Iași, România), 1601-1774, 1 AR+251 AE. În anul 1924 s-a găsit în această localitate un tezaur monetar. Polonia: Sigismund III Vasa (1587-1632), 1 piesă, 3 groși de argint, 1601. Sadagura: 245 de piese de bronz de 2 para-3 kopeiki și 6 piese de o para-3 denghi, din anii 1771-1774. Tezaurul se păstrează în colecția Muzeului de antichități din Iași [151, p. 465].
93. Străoane (județul Vrancea, România), 1794/1795, 1 AR (din cca. 40 AR). În această localitate a fost descoperit un tezaur, ce ar fi fost alcătuit din aproximativ de 40 de piese. Muzeul din localitate păstra în anul 1980 doar o singură piesă. Imperiul Otoman: Selim al III-lea (1789-1807), 1 piesă, altmışlık din 1794/1795 [200, p. 51-59; 43, p. 206-207].
94. Suceava (județul Suceava, România), 1790-1848?, 70 AV. În anul 1902 a fost descoperit în fundamentul unei case din Suceava un tezaur de monede de aur, constituit din 70 de piese. În prezentarea tezaurului era indicat că din componența tezaurului făceau parte: câțiva ducați belgieni, care inițial au fost identificați ca „ducați olandezi”, câțiva ducați ungurești cu imaginea Fecioarei Maria (ducați „împărătești” sau „imperiali”), iar celelalte erau monede austriece bătute până în anul 1848. Regatul Unit al Țărilor de Jos: ducați, 1819; Ungaria: ducați, 1790; Austria: ducați, 1848?. [250, p. 190].
95. Suseni (comuna Băcani, județul Vaslui, România), 1757/1774-1787/1788, 7 AR. La Institutul de Arheologie Vasile Pârvan din București se păstrează un tezaur din 7 piese de argint atestat în această localitate. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 2 piese, altmışlık (1), kuruş (1); Abdülhamid I (1774-1789), 5 piese, altmışlık (3), kuruş (2) [235, p. 314].
96. Șercani¹⁹ (raionul Orhei, Republica Moldova), 1719-1788, 21 AV+14 AR. În anul 1913 este descoperit în satul Șercani un tezaur constituit din 35 de monede de aur și argint din secolul al XVIII- lea (Fig. 3.13.). Pe data de 25 octombrie sunt reîntoarse 14 monede rusești de argint și 21 de monede de aur din secolul la XVIII-lea lui A. Nestorov Donțov din lipsa de interes numismatic (Fig. 3.14.). Monede de aur: Republica Provinciile Unite - Olanda: 14 piese, dukaat met de ridder, 1750 (2), 1752, 1753, 1757, 1761, 1769, 1770, 1771, 1772, 1776, 1777, 1781, 1783; Utrecht: 3 piese, dukaat met de ridder 1768, 1786, 1788; Geldern: 1 piesă,

¹⁹A. Nudelman a admis o eroare cu privire la acest tezaur, fiindcă îl localizează în satul Șolcani (raionul Soroca). În dosarele din arhivă este indicat satul „Șorcani”, respectiv acesta poate fi doar satul Șercani, dar nu satul Șolcani. În același timp, Zamfir Arbore indică în „Dicționarul geografic al Basarabiei” satul „Șarcani” și precizează că la momentul respectiv acesta este ortografiat ca „Șercani”.

- dukaat met de ridder 1762; Zeeland: 1 piesă, dukaat met de ridder 1762. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Maria Theresia (1740-1780), 1 piesă, ducat din 1742. Ungaria: Iosif II (1780-1790), kettös arany 1784. Monede de argint - Imperiul Rus: Petru I (1682-1725), 2 piese, rublă, 1719, 1720; Petru II (1727-1730), 1 piesă, rublă din 1728; Anna Ioannovna (1730-1740), 5 piese, rublă, 1732, 1733, 1736, 1737, 1740; Elisabeta Petrovna (1744-1761), 6 piese, rublă, 1746, 1747, 1750, 1751, 1752 (2) [22, p. 231; 248, p. 254; 260, p. 205; 43, p. 202]. Tezaurul este dispersat.
97. Șerpeni (raionul Anenii Noi, Republica Moldova), 1730/1754-1767/1768, 17 AR. În primăvara anului 1970 s-a găsit un tezaur de câteva zeci de monede turcești de argint. Din componența acestui tezaur s-au păstrat 17 exemplare. Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754), 12 piese, kuruş (9), yirmilik (3); Mustafa III (1757-1774), 5 piese, kuruş 1763/64 (3), altmışlık 1767/68 (2) [235, p. 305; 247, p. 228; 248, p. 253; 43, p. 191]. Tezaurul se află într-o colecție particulară.
98. Șirăuți (raionul Hotin, Ucraina), 1666-1771, 8/12AV+136AR+15AE. Pe teritoriul satului, în anul 1973 a fost descoperit un tezaur compus din monede din secolul al XVIII-lea. După informațiile oferite de S.V. Pivovarov, acest tezaur conținea: 8 monede de aur (Ogwi menționează ca, după spusele martorilor, erau nu mai puțin de 12 monede de aur - 7 olandeze, 3 ducați ungurești, 2 ducați turcești), 136 de monede de argint și 15 monede de cupru. În anul 1974 la Muzeul Regional din Cernăuți, au fost aduse spre identificare 148 de piese. Republica Ragusa: 7 tallero rettorale nuovo 1755, 1760, 1761, 1762 (2), 1763, 1766. Imperiul Otoman: Ahmad III (1703-1730), 16 piese, akçe (1), 1115 (1); para 1115 (11); para, 1?15 (2); Mahmud I (1730-1754), 33 de piese, para, 1143 (17); para 1143 (1); onluk 1134 (1); kuruş 1134 (14); Mustafa III (1757-1774), 36 de piese, para 1171 (10); para, 117? (6); onluk, 1171 (2); piastru, 1171 (9); 2 zolota 1171 (9); Abdul-Hamid (1774-1789), 1 piesă, para 1187 ?(1); monede turcești neidentificate, 41 de piese, para 1703-1730. Polonia: Ioan Cazimir (1649-1668), 5 solizi de cupru, din 1666 (2); 3 groși de cupru; August III (1733-1763), 3 szeląg de cupru, 1753, 1754, 1755; 3 grosz, 1734, 1754, 1755. Monede de aur - Olanda: ducat, 1771, Geldern; Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană: Ungaria - Maria Theresia (1740-1780), 1 piesă, aranyforint 1755 [261, p. 212; 43, p. 205-206].
99. Șofrâncani (raionul Edineț, Republica Moldova), 1758/1759-1789, 3 AV+13 AR (peste 100 AR și AV). În primăvara anului 1966 s-a găsit un tezaur care s-a împărțit între locuitori, acesta fiind alcătuit din câteva sute de monede. Câțiva ani mai târziu s-au putut identifica 11 monede din acest tezaur. Republica Provinciile Unite - Utrecht: 1 piesă, dukaat met de ridder 1761; Geldern: 1 piesă, dukaat met de ridder 1762; Olanda: 1 piesă, dukaat met de ridder 1783. Imperiul Rus: Ecaterina II (1762-1796), 2 piese, rublă, 1787, 1789. Republica Ragusa:

- tallero rettorale nuovo 1762 (1). Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Maria Theresia (1740-1780), 2 piese, taler, 1762, 1776. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 4 piese, altmışlık 1758/1759 (1), 1759/1760 (1), 1765/1766 (2), kuruşi 1760/61 (1), 1763/64 (1), 1765/66 (2) [248, p. 254; 97, p. 48; 43, p. 204-205]. Acest tezaur se află la Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău.
100. Ștefănești (județul Botoșani, România), secolul al XVIII-lea -1808 , 100 AR (din 300). Tezaur descoperit în anul 1958 în curtea unui localnic, ce conținea 300 de piese din secolele XVIII-XIX emise de Imperiul Otoman, din care au fost recuperate 100 de piese de argint în anul 1966, iar celelalte au fost împărțite între descoperitori. Imperiul Otoman: Mustafa III, 1 piesa, zer-i mahbub; Abdulhamid I, 15 piese, rubea; Selim III, 81 de piese, techin (1), ½ zer-i mahbub (1), rubea (79); Mustafa IV, 3 piese, rubea (1), findik (2). Tezaurul se găsește la Muzeul Național de Istorie din București [132, p. 139-140; 43, p. 238-239].
101. Tarasova (raionul Rezina, Republica Moldova), 1730/1754, 18 AR. În împrejurări necunoscute, în zona localității Tarasova a fost descoperit un tezaur de monede turcești. Imperiul Otoman: Mustafa II (1695-1703), 5 piese, 30 para (zolota); Ahmed III (1703-1730), 8 piese, 30 para (5), 40 para (3); Mahmud I (1730-1754), 5 piese, 30 para [209, p. 48-49; 43, p. 184]. Acest tezaur se află într-o colecție particulară.
102. Tătăraști (la momentul descoperirii satul se numea « Corni », comuna Tătăraști, județul Bacău, România), secolele XVIII-XIX, 1 AV+106 AR. În apropierea unei bisericiuțe de lemn au fost găsite întâmplător patru monede „...scrise cu slove latinești”, iar mai apoi, după cercetări, s-au mai găsit „încă 102 bucăți mici, ca paralele de argint, și un ban turcesc numit stambol. Imperiul Otoman: 102 piese de argint și 1 piesă de aur; Emitent neprecizat: 4 piese de argint. Tezaurul este dispersat [61, p. 255].
103. Tigheci (raionul Leova, Republica Moldova), 1794/1795-1810/1811, 14 AR. În primăvara anului 1966 s-au găsit circa 30 de monede de argint, dintre ele au fost identificate 14 exemplare. Imperiul Otoman: Selim III (1789-1807), 12 piese, kuruş 1794/1795 (1), 1795/1796 (2), 1798/1799 (3), 1799/1800 (3), 1801/1802 (3); Mahmud II (1808-1839), 2 piese, altmışlık 1810/1811 [235, p. 321; 248, p. 259-260; 43, p. 210-211]. Tezaurul se află în Muzeul Național de Istorie a Moldovei din Chișinău.
104. Turlachi (raionul Belgrad, regiunea Odessa, Ucraina), 1619/1630-1715/1717, 35 AR. În primăvara anului 1930, A. Danilenco a găsit un vas de lut cu circa 72 de monede. Poliția din Akkerman a luat de la descoperitor 35 de monede care au ajuns în Muzeul de Antichități din București. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană: Austria - Matias I (1612-1619), 1 piesă; Ferdinand II (1619-1637), 1 piesă; Ferdinand III (1625-1657), 6 piese. Imperiul Otoman: Süleyman II (1687-1691), 1 piesă, zolota; Mustafa III (1757-1774), 17 piese, zolota

- (16), ½ zolota (1); Ahmed III (1703-1730), 9 piese, zolota. Se păstrează în colecțiile Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” din București [235, p. 301-302; 248, p. 252].
105. Turlachi (raionul Belgrad, regiunea Odessa, Ucraina), secolele XVII-XVIII, 10?. În anul 1900, în satul Turlachi, este atestat un tezaur de monede de argint din secolele XVII-XVIII, numărul exact al monedelor nefiind cunoscut, în raportul Comisiei Arheologice menționându-se că sunt aproape 10 și că sunt monede din sud-estul Europei, turcești și rusești. Imperiul Rus, Imperiul Otoman: 10 ? piese. Din aceste monede 7 sunt reîntoarse celui ce le-a găsit, iar restul sunt date Comisiei [254, p. 140].
106. Tuzla (raionul Tatarbuniar, regiunea Odessa, Ucraina), 1757/1758-1767, 19 AR. În anul 1910, locuitorului din orașul Tuzla Constantin N. Lupalenco îi sunt reîntoarse de către Comisia Arheologică 19 monede de argint pe care le-a descoperit, așa cum nu prezintă interes numismatic (Fig. 3.15.). Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), kuruş 1759/1760-1761/1762, 1763/1764, 1764/65 (10); altmışlık 1765/66 - 1768/1769 (1). Republica Ragusa: tallero rettorale nuovo 1762 (1), 1767 (1) [23, p. 131; 235, p. 306].
107. Țepu de Sus (comuna Țepu, județul Galați, România), 1760/1761-1780, 116 AR. Tezaur descoperit în anul 1965 de către Nistor Ghițilina, constituit din 116 monede. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), kuruş 1768/69 (1), 1769/70 (1), 1770/71 (1), 1772/73 (2), 1773/74 (3); altmışlık 1760/61 (1), 1764/65 (2), 1765/66 (2), 1766/67 (2), 1767/68 (6), 1768/69 (1); Abdülhamid I (1774-1789), zolota 1774/75 (1); kuruş 1774/75 (12), 1775 (8), 1776/77 (4), 1777/78 (4), 1780/81 (4); altmışlık 1775/76 (27), 1776/77 (8), 1777/78 (5), 1778/79 (1), 1779/80 (3), 1780/81 (9). Imperiul Rusiei: Elisabeta (1741-1762), Ecaterina II (1762-1796), rublă 1764 (1), 1766 (1), 1768 (1), 1770 (3), 1773 (1) [149, p. 64-69; 43, p. 197]. Tezaurul se află în Muzeul de Istorie „Teodor Cincu” din Tecuci.
108. Țepu (județul Galați, România), 1756-1784/1785, 127 AR. Tezaur descoperit în anii 1964-1965, acesta fiind constituit din 127 de monede. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), otuzluk 1771/1772 (1), 1772/1773 (1), 1773/1774 (2); kuruş 1759/1760 (1), 1760/1761 (1), 1767/1768 (2), 1773/1774 (4); altmışlık 1757/1758 (1), 1758/1759 (2), 1759/1760 (3), 1762/1763 (1), 1763/1764 (3), 1764/1765 (4), 1766/1767 (11), 1767/1768 (11), 1768/1769); Abdülhamid I (1774-1789), zolota 1774/1775 (2), 1779/1780 (1), 1780/1781 (1); kuruş 1774/1775 (13), 1775 (6), 1775/1776 (1), 1776/1777 (1), 1777/1778 (2), 1778/1779 (2), 1779/1780 (1), 1780/1781 (4), 1781/1782 (3); altmışlık 1775/1776 (1) 1777/1778 (1), 1779/1780 (1), 1781/1782 (1), 1784/1785 (2), 1785/1786 (1). Imperiul Rus: Elisabeta (1741-1762), 25 kopeiki 1756 (1); Ecaterina II (1762-1796), 10 kopeiki 1788 (1); 20 kopeiki 1765 (1), 1767 (1), 1769 (1), 1770 (3), 1771 (2), 1776 (1); 25 kopeiki 1765 (1),

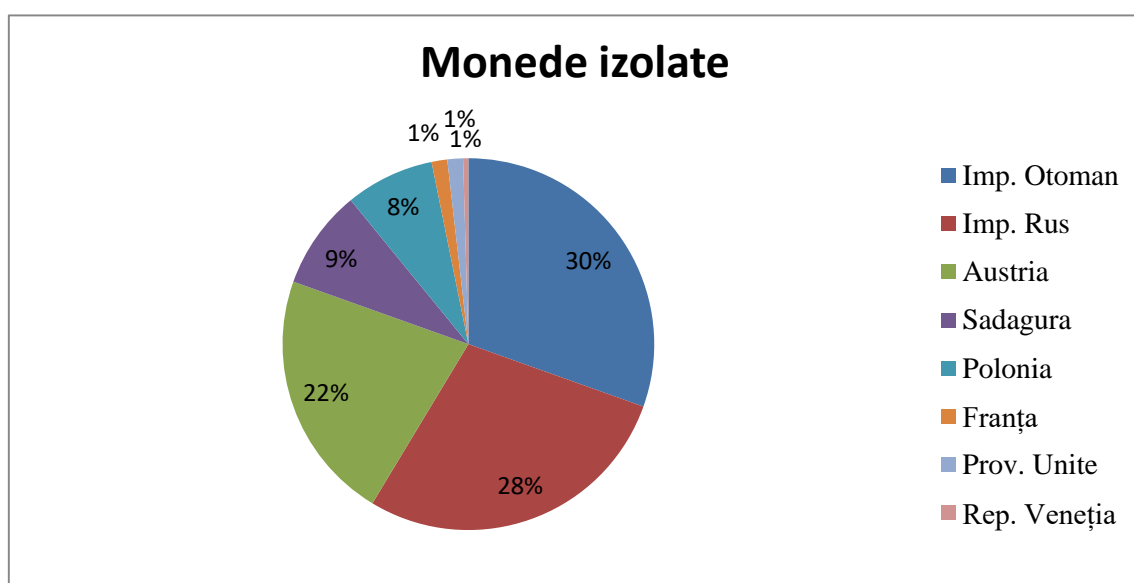
- 1767 (1), 1768 (3), 1769 (2); rubla 1763 (3), 1764 (1), 1765 (1), 1769 (1), 1772 (1), 1782 (1) [149, p. 62-63; 43, p. 198]. Tezaurul se află în Muzeul de Istorie „Teodor Cincu” din Tecuci.
109. Țifești (comuna Țifești, județul Vrancea, România), 1790-1791, 59 AR. Înainte de anul 1968? sunt achiziționate de la cetățeanul Costică Repezean din localitate 59 de monede. Imperiul Otoman: altmışlık, kuruş, çifte-zolta. Ragusa: 40 grossetti. 1790/1791. Tezaurul se afla în Muzeul de Istorie și Etnografie Focșani [inedit, inf. V. Butnariu].
110. Țigănești (comuna Munteni, județul Galați, România), 1738-1770, 54 AV. În anul 1967 Muzeul de Istorie Galați a achiziționat un tezaur compus din 54 de monede de aur. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: 1 piesă, ducat din 1750. Republica Provinciile Unite: 53 de piese din perioada 1738 și 1770 [176, p. 199-204; 43, p. 195].
111. Țigănești (comuna Munteni, județul Galați, România), 1738-1775, 58 AV+34 AR. În această localitate au fost descoperite 60 de monede de aur și 100 de monede de argint din secolul al XVIII-lea. Din totalul acestora au fost recuperate doar o parte. Republica Provinciile Unite - Olanda: 42 de piese, dukaat met de ridder, 1738 (1), 1750 (1), 1753 (2), 1755 (1), 1757 (2), 1758 (3), 1760 (1), 1761 (5), 1762 (1), 1763 (1), 1764 (1), 1765 (1), 1768 (3), 1769 (5), 1770 (10), 1771 (4); Utrecht: 13 piese, dukaat met de ridder, 1758 (2), 1759 (2), 1760 (2), 1762 (1), 1768 (1), 1769 (3), 1770 (2); Frisia de Vest: 1 piesă, dukaat met de ridder, 1738. Ragusa: 34 de piese, tallero rettorale nuovo, 1753 (3), 1754 (1), 1755 (1), 1756 (1), 1757 (2), 1760 (1), 1762 (3), 1763 (2), 1764 (1), 1765 (3), 1766 (2), 1767 (2), 1768 (1), 1769 (1), 1771 (2), 1772 (2), 1773 (1), 1774 (1), 1775 (1), uzate (3). Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Maria Theresia (1740-1780), 1 piesă, dukat, 1759. Cea mai timpurie piesă este din anul 1738, iar cea mai târzie din anul 1775. Aceste monede se află la Muzeul de Istorie „Paul Păltânea”, Galați (monedele de aur) și la Muzeul Mixt Tecuci (monedele de argint) [148, p. 127-161; 176, p. 290].
112. Umbrărești (județul Galați, România), 1762/1763-1782/1783, 47 AR (din 49). Tezaur descoperit înainte de anul 1920, de către Ion V. Dănilă, în curtea locuinței sale. Au fost recuperate 49 de monede, dintre care s-au păstrat 47. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), otuzluk 1762/1762 (1), kuruş 1762/1763 (2), 1765 (1), 1768/1769 (1), 1769/1770 (1), 1770/1771 (3), 1771/1772 (2), 1772/1773 (4), altmışlık 1767/1768; Abdülhamid I (1774-1789), otuzluk 1775/1776 (1), kuruş 1774/1775 (6), 1775 (5), 1775/1776 (1), 1779/1780 (2), 1780/1781 (1), 1782/1783 (1), 1783/1784 (1), altmışlık 1775/1776 (1), 1776/1777 (2), 1779/1780 (2), 1780/1781 (5), 1781/1782 (1), 1782/1783 (1) [95, p. 535-540; 235, p. 313; 43, p. 198]. Tezaurul se află într-o colecție particulară.
113. Ungheni (raionul Ungheni, Republica Moldova), 1795/1796, 9 AR. În toamna anului 1967 s-a găsit un tezaur de câteva zeci de monede, din componența căruia s-au păstrat 9

- exemplare. Imperiul Otoman: Selim III (1789-1807), 9 piese, altmışlık 1795/1796 [235, p. 317; 248, p. 252; 43, p. 207]. Tezaurul se află în Muzeul de Istorie Naturală din Ungheni.
114. Ungheni (raionul Ungheni, Republica Moldova), 1788/1789, ? AR. În cartierul Berești (localitate ce a intrat din 1973 în componența orașului Ungheni) a fost descoperit un tezaur de monede de argint. Imperiul Otoman: Abdülhamid I (1774-1789): (?) piese, ikilik 1788/1789 [247, p. 228; 43, p. 203]. Tezaurul este dispersat.
115. Ungureni (județul Botoșani, România), 1730/1754-1761/1762, 5 AR. Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754), 3 piese, yirmilik; Mustafa III (1757-1774), 2 piese, onluk, 1758/1759, yirmilik, 1761/1762. Tezaurul se află la Muzeul Județean Botoșani [101, p. 24].
116. Ursoaia (raionul Căușeni, Republica Moldova), 1791/1792, 2 AR (din ?; tezaur). În această localitate a fost descoperit un tezaur, fiind identificate două piese. Imperiul Otoman: Selim III (1789-1807), 2 piese, kuruş de argint din 1791/1792 [246, p. 226; 43, p. 187; 43, p. 206]. Tezaurul este dispersat.
117. Ursoaia (raionul Căușeni, Republica Moldova), 1789/1807, 1 AV+6 AR. În primăvara anului 1970 s-a găsit un tezaur de monede turcești de aur și argint, din care s-au identificat 7 exemplare. Imperiul Otoman: Selim III (1789-1807), 7 piese. Monede de aur - sultanin (1). Monede de argint - kuruş 1792/1793 (2), 1795/1796 (4) [235, p. 317; 248, p. 253].
118. Ursoaia (raionul Căușeni, Republica Moldova), 1795/1796-1807/1808, 11 AR. În luna aprilie a anului 1970 s-a găsit un tezaur de monede de argint, din care s-au identificat 11 monede. Imperiul Otoman: Selim III (1789-1807), 7 piese, kuruş 1795/1796 (2), 1798/1799 (3), 1801/1802 (2); Mustafa IV (1807-1808), 4 piese, kuruş 1807/1808 (4) [248, p. 260; 43, p. 210]. Monedele sunt în Muzeul școlii din localitate și într-o colecție particulară (Bender).
119. Vadurile (comuna Iana, județul Vaslui, România), 1719-1819, 220 AR. Tezaur monetar de 220 de monede din secolele XVIII-XIX, descoperit în grădina lui Hrițcu D. Ion în primăvara anului 1967. Imperiul Austriei: Francisc I (1792-1835), 2 piese, taler 1810 (1), 1819 (1). Imperiul Otoman: Abdülhamid I (1774-1789), altmışlık 1781/82 (1), 1782/83 (1); Selim III (1789-1807), ikilik 1789 (1), 1790/1791 (2), 1793/1794 (1), 1797 (1), 1797/1798 (1), 1801/1802 (1), 1802/1803 (1); yüzlük 1789/1790 (7), 1790/1791 (4), 1791/1792 (8), 1792/1793 (2), 1793/1794 (4), 1794/1795 (1), 1795/1796 (4), 1796/1797 (3), 1797 (2), 1797/1798 (1), 1798/1799 (3), 1799-1800 (3), 1800/1801 (3), 1801/1802 (1), 1804/1806 (1). Regatul Neapolului: Ferdinand IV de Bourbon, 120 Grana 1798 (1). Regatul Spaniei: Mexico. Joseph I Bonaparte: 8 reales 1809 (2). Republica Ragusa: tallero rettorale nuovo 1763 (1). Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană: Austria - Maria Theresia (1740-1780), taler 1780 (22); Saxonia - Friedrich August III, X Eine Feine Mark 1768 (1), 1800 (1). Rusia: Petru I (1682-1725), rubla 1719 (1). Imperiul Rus: Anna Ivanovna Romanov: rubla

- 1732 (1); Elisabeta Petrovna (1741-1761), rubla 1744 (1), 1754 (1); Ecaterina II (1762-1796), rubla 1762 (2), 1762/96 (1), 1763 (4), 1764 (6), 1765 (7), 1766 (6), 1767 (3), 1768 (5), 1769 (6), 1770 (1), 1772 (3), 1773 (2), 1774 (4), 1775 (3), 1776 (2), 1777 (6), 1778 (1), 1779 (3), 1780 (11), 1782 (3), 1783 (2), 1786 (3), 1787 (2), 1789 (1), 1790 (1), 1792 (1), 1793 (4), 1794 (2), 1795 (3), 1796 (2); Pavel I (1796-1801), rubla 1798 (1), 1799 (1), 1801 (1); Alexandru I (1802-1825), rubla 1802 (7), 1803 (2), 1804 (6), 1805 (1), 1807 (2), 1808 (1), 1809 (4), 1810 (2), 1811 (1), 1812 (2), 1813 (2), 1814 (1) [233, p. 331-342; 43, p. 213]. Tezaurul se află în Muzeul «Vasile Pârvan» din Bârlad.
120. Valea Mare (raionul Ungheni, Republica Moldova), sec. XVIII, 96 AR+3 AV. În anul 1913, în satul Valea Mare sunt descoperite 99 de monede de aur și argint din secolul al XVIII-lea. Aceste monede au fost găsite de către țăranul Alexandru Gherasim, dar au fost reîntoarse. Imperiul Otoman: 96 piese de argint. Emitent neprecizat: 3 piese, florin de aur [22, p. 300-310; 260, p. 249; 235, p. 320 (cei 3 florini sunt menționați ca fiind de argint)].
121. Vancicăuți (raionul Noua Suliță, Ucraina), 1757?-1774?, +3AR. În anul 1958 în timpul lucrărilor agricole a fost găsit un tezaur, din componența căruia spre identificare au ajuns la Muzeul Regional din Cernăuți 3 monede turcești. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 3 piese, 1756-1766, kuruş (1), zolota (2) [250, p. 211; 261, p. 122; 43, p. 189].
122. Văleni (comuna Străoane, județul Vrancea, România), 1772-1788, 38 AR. Tezaur constituit din 38 de piese, ce a fost adus spre determinare în anul 1979. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Maria Theresia (1740-1780), 1 piesă, 20 Krajcár, 1779. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 8 piese, kuruş 1772 (2), 1773 (3), zolta 1773 (1), 1774 (1), altimişlik 1765 (1); Abdülhamid I (1774-1789), 29 de piese, zolta 1776 (1), kuruş 1774, 1775, 1776, 1777, 1781, 1784, 1785, 1786 (2), 1787 (2), altmişlik 1777 (2), 1778, 1779, 1781 (5), 1782 (2), 1783 (3), 1784, 1786 (1), 1788(1) [200, p. 51-59; 43, p. 202-203]. Tezaurul se află în Muzeul Vrancei din Focșani.
123. Voloșcani (comuna Vidra, județul Vrancea, România), secolul XVIII, 1772, 1 AR+2 ?. Dacia - 1 piesă de argint, sec. II d. Hr.; Imperiul Otoman: 6 piese de argint, sec. X-XI; Emitent neprecizat: 2 piese, 1772 din secolul al XVIII-lea; Emitent neprecizat: 1 piesă de argint din secolul al XVIII-lea [41, p. 39].

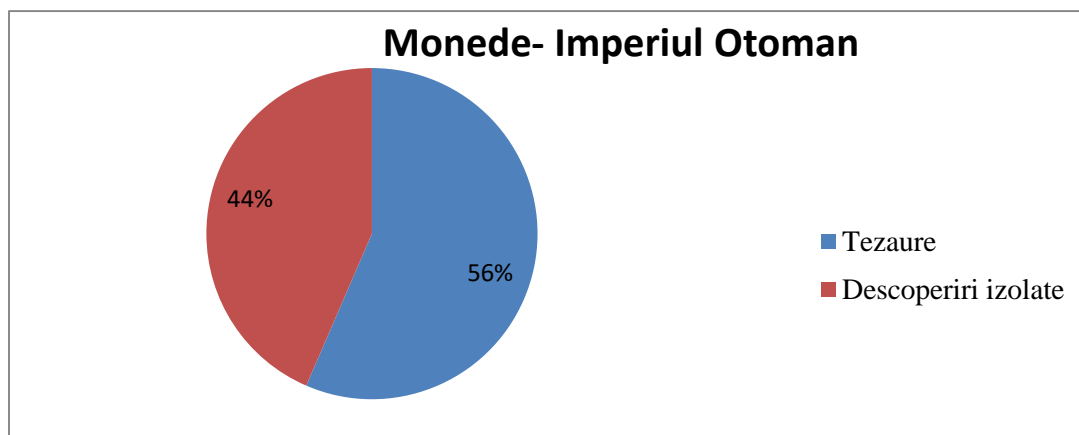
3.2. Descoperiri monetare izolate

Pentru a avea o imagine corectă a circulației monetare au fost analizate și descoperiri izolate. În total au fost identificate un număr de o sută șaptezeci și patru de descoperiri izolate. În conformitate cu diagrama de mai jos se poate observa care este raportul dintre descoperirile izolate cele mai des întâlnite în această perioadă, în baza analizei descoperirilor menționate din lucrarea respectivă.

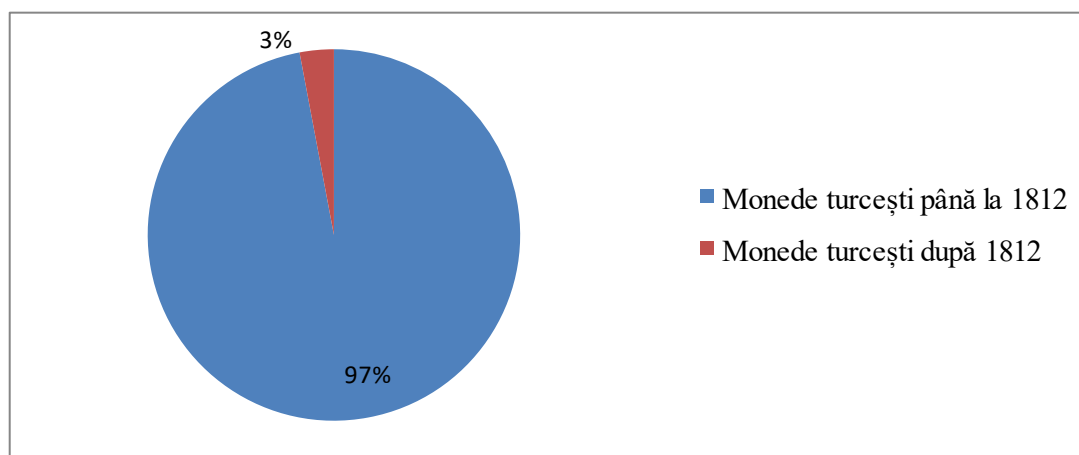

După cum putem observa în diagrama dată, monedele cel mai des atestate sunt cele turcești, acestea sunt reprezentate de o sută cincizeci și patru de descoperiri din următoarele localități: Adam, Adășeni, Alcedar, Anenii Noi, Arionești, Balamutca, Basarabeasca, Bătinești (2), Bilhorod-Dnistrovskiy, Bernove, Beșalma, Bogzești, Borisovca, Boșoteni, Botoșani (2), Briceni/Edineț, Breazu, Brienne, Burca, Caracui, Călimănești, Căpriană, Căușeni (4), Cernăuți, Cișmeaua-Văruița, Chelmenți, Chetrosu, Chișinău (4), Cimișlia, Cișmichioi, Ciutești, Cleja, Concești, Copăcești, Crihana Veche (2), Cristești, Criuleni (2), Crivești, Curtești, Dihtineț, Dobrovăț, Drăgești, Dumbrăvița, Edineț (2), Fârlădeni, Galați, Gârbova, Ghireni, Grozești (2), Hârlău, Horești, Horodiște, Hotin (5), Iași (3), Ismail, Ivancea, Jora de Mijloc, Lăpușna, Lencăuți, Leușeni Tăutului, Liești, Măcărești, Mănăstirea Cașin, Mănăstirea Dobrovăț, Mereni (2), Mitoc, Nedăbăuți, Napolăcăuți (2), Nerușai, Nicorești, Novodnistrovsk, Ostrița, Peresecina, Petrești (2), Petriceni, Petrușeni, Priozerne, Reditu, Reni, Românești, Sărata, Săveni, Seliște, Sinești, Somușca, Soroca (2), Soveja, Străoane, Suceava (4), Suseni, Șcheia, Șerpeni, Șirăuți, Șofrâncani, Ștefănești (2), Tarasova, Tătăraști, Tărășăuți, Tigheci, Turlachi (2), Tuzara, Tuzla, Țăpova (2), Țepu de Sus, Țepu, Țifești, Umbrărești, Ungheni (2), Ungureni, Ursoaia (3), Vadurile, Valea Mare, Vancicăuți, Vaslui, Văleni, Vitreanca, Zaim (Harta 3.4.).

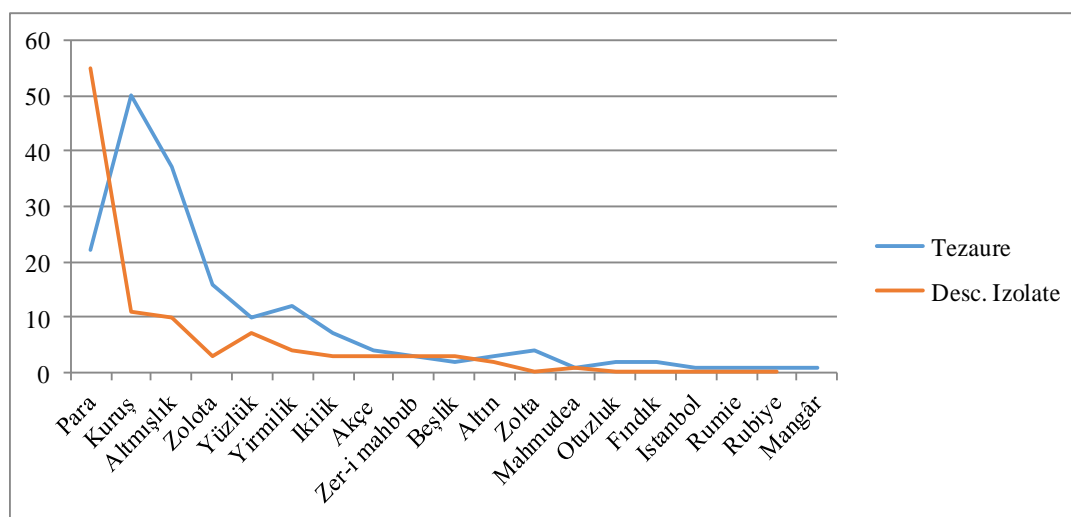
Aceste monede sunt în marea majoritate atestate în cadrul tezaurelor, așa cum se poate observa și din diagrama de mai jos.

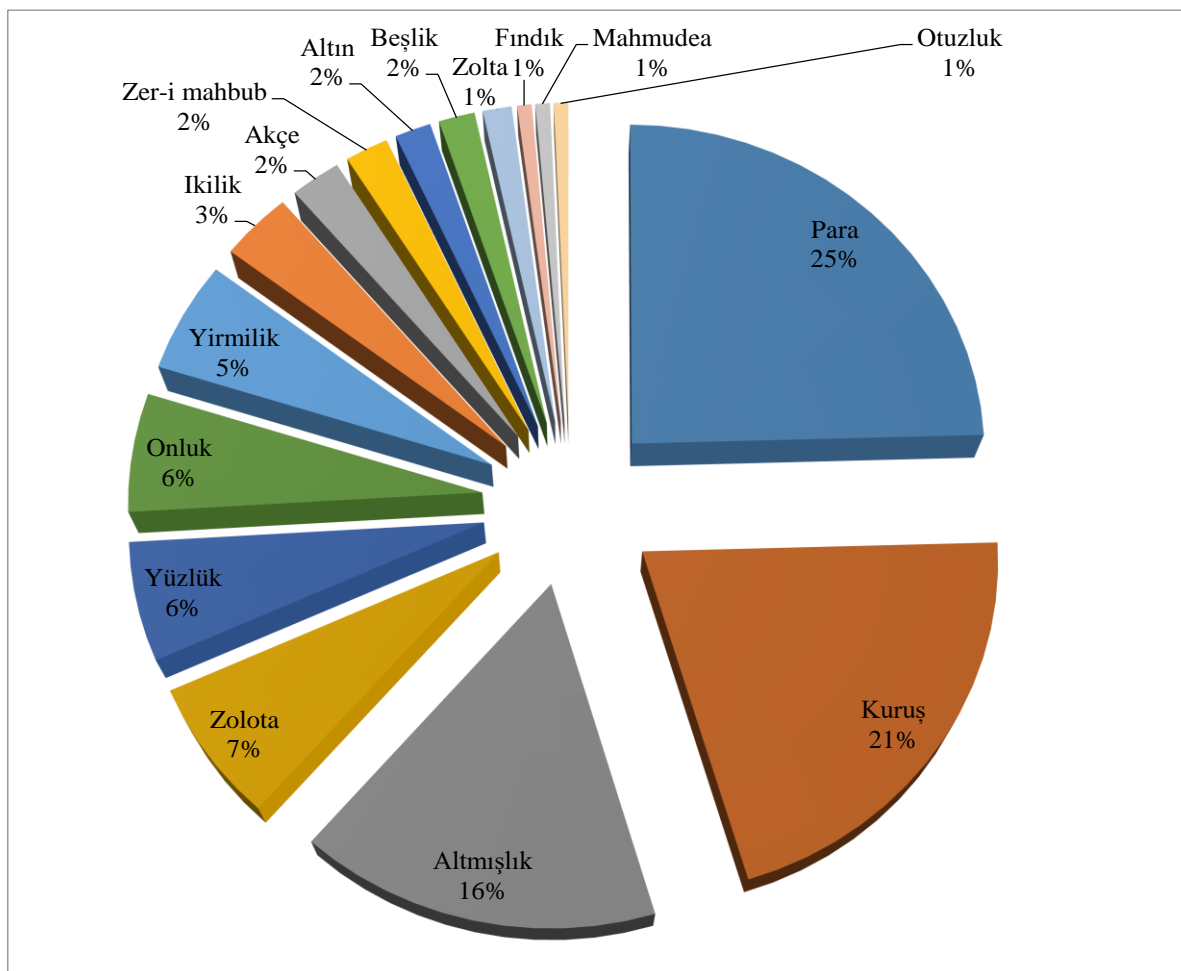
În conformitate cu diagrama de mai jos se poate observa care este raportul general al descoperirilor de monede turcești ce au pătruns până la 1812 și după acest an.

În diagrama de mai jos este prezentat raportul descoperirilor de monedă otomană din tezaure și decoperiri izolate.

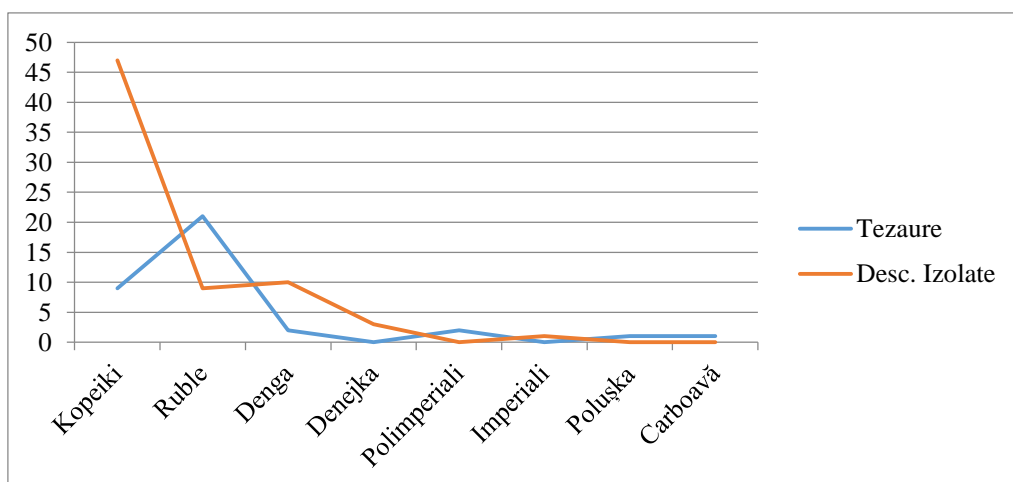
Iar în următoarea diagramă sunt prezentate principalele tipuri de monede otomane din descoperirile monetare, reprezentate atât de tezaure, precum și de descoperiri izolate, din care deducem că monedele principale din circulație erau cele de argint (para; kuruş (40 de para); altmışlık (60 para); zolota (30 para); yüzlük (100 para); onluk (10 para); yirmilik (20 para) etc.):

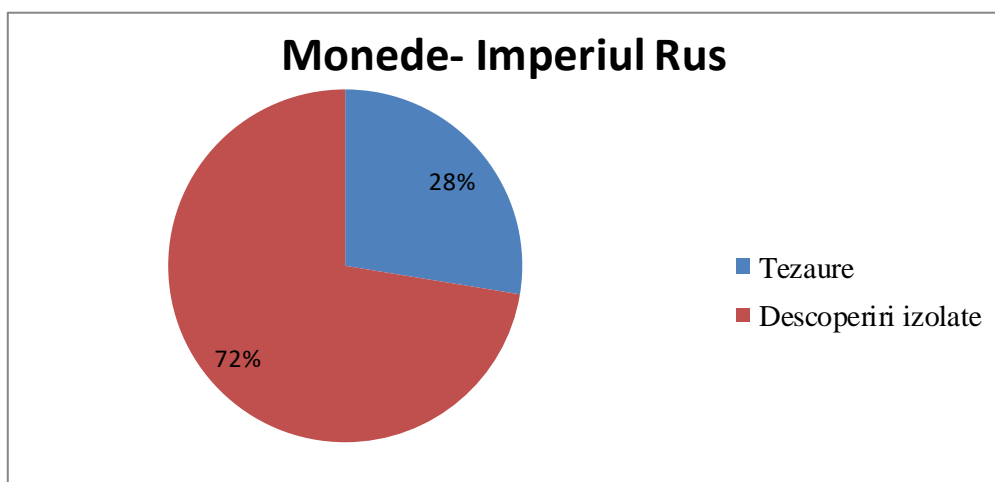
Numărul de descoperiri de monede rusești este de optzeci și șapte, atestate în următoarele localități: Adâncata, Anenii Noi, Balamutca, Bălți, Boșcana (2), Botoșani, Breanova, Brienne, Budești, Cahul (2), Căușeni, Cernăuți (4), Chelmenți, Chișinău (4), Chițcani, Ciutești, Comrat, Cuciurul Mare, Darabani, Dihtineț, Dubăsari, Durnești, Ecaterinovca, Fântâna Albă, Flămânzi, Florești, Edineț, Gârbova, Geamăna, Grozești, Hădărăuți, Hâncești, Hârtopul Mare, Hârtopul Mic, Hârlău, Horodiște, Hotin (5), Leova, Lopățica, Mitoc, Orhei, Persecina, Rarancea (2), Ratuș, Reni, Resteu-Atachi, Sadaclia, Sadagura, Sadâc, Sângerei, Sărățeni, Siret, Soloneț, Somușca, Soroca (3), Speia (2), Stolniceni, Suceava, Șercani, Șireț, Șofrâncani, Tăuteni, Tigheci, Trușeni, Turlachi, Țepu, Vadurile, Vaslui, Zastavna, Zubrești (Harta 3.5.).

În cadrul descoperirilor de monede rusești sunt atestate diverse tipuri de nominaluri, precum imperiali, polimperiali, ruble, kopeiki, carbove, denga, denejka, polușka etc. (Fig. 3.20.).

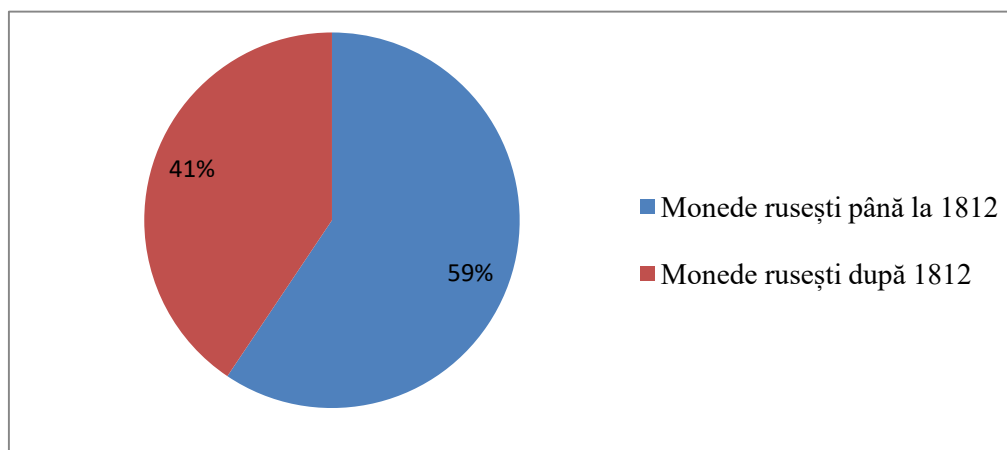
În diagrama de mai jos este prezentat raportul descoperirilor de monedă rusească din tezaure și decoperiri izolate.

Indicii din diagrama de mai jos indică prevalarea numărului de descoperiri izolate față de cel al descoperirilor de tezaure.

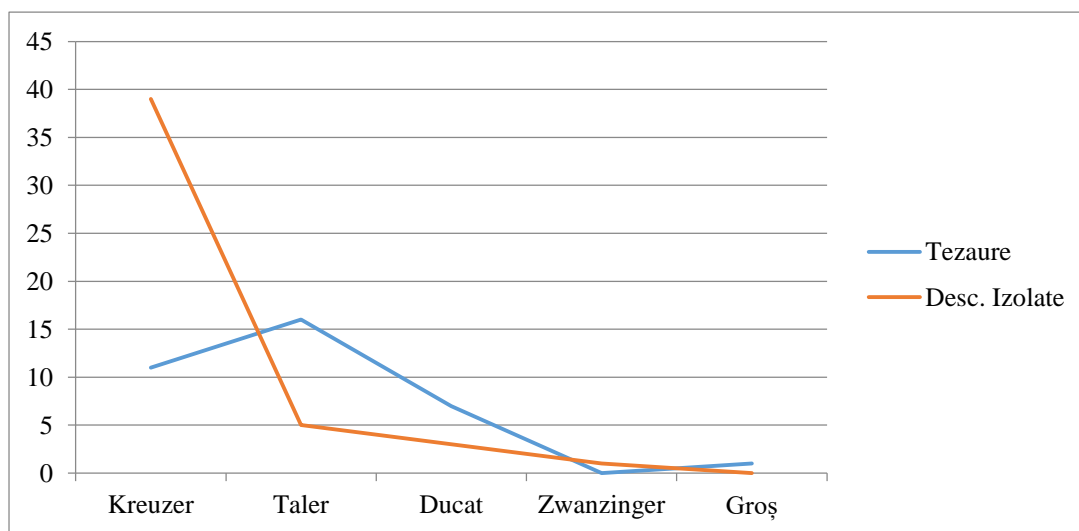

Din următoarea diagrama se poate vedea care este raportul dintre monedele rusești care au penetrat în spațiul cercetat până în anul 1812 și după acest an.

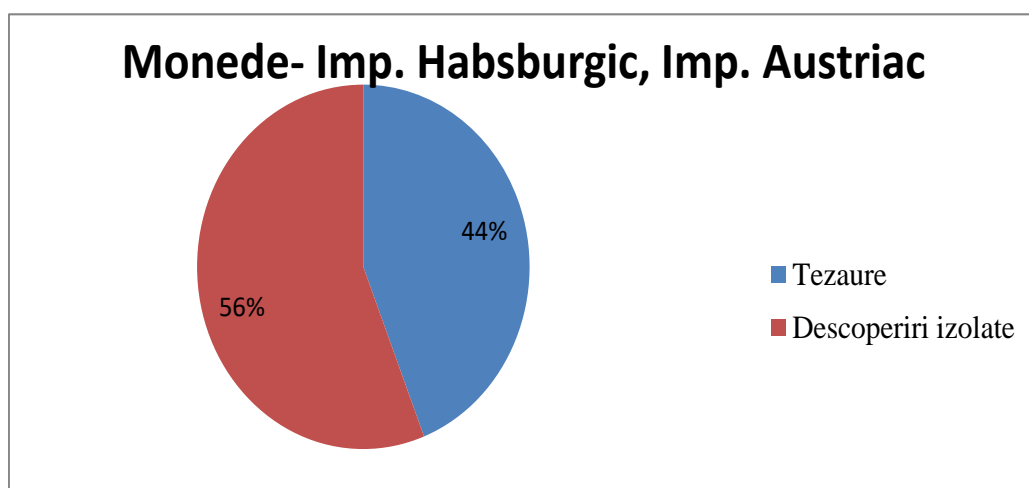
Un număr de optzeci și patru de descoperiri de monede austriece au fost atestate în următoarele localități: Adam, Adășeni, Bacău, Baineț, Boșoteni, Botoșani, Briceni/Edineț, Broscăuții Noi, Căpriană, Ceahor, Cerchejeni, Cernăuți (4), Chetrosu, Ciadâr-Lunga, Cimișlia, Cordăreni, Coșula, Corcești (2), Cotu, Crihana Veche (2), Criuleni, Cuciurul Mare, Cuciurul Mic, Doljești, Durnești, Edineț, Galați, Gârbova, Grozești, Hlibacioc, Horești, Iași (2), Ivancea, Hotin, Lașchiuca, Liești, Mereni, Mihova, Mitoc, Nepolăcăuți, Nicorești, Novodnistrovsk, Orășeni, Peresecina, Pleșești, Reditu, Ripiceni, Satu-Nou, Sinești, Singureni, Siret (2), Sneci (2), Somușca, Storojineț (3), Stroești, Suceava (2), Șercani, Șofrâncani, Tigheci, Toporăuți, Turlachi, Țigănești, Ungureni, Vadurile, Vaslui, Văleni, Vijnicioara, Volcineț (2), Vorniceni (Harta 3.6.).

Aceste descoperiri sunt reprezentate în marea lor majoritate de nominaluri precum ducați, taleri și kreuzeri, precum se poate observa și în următoarea diagramă:

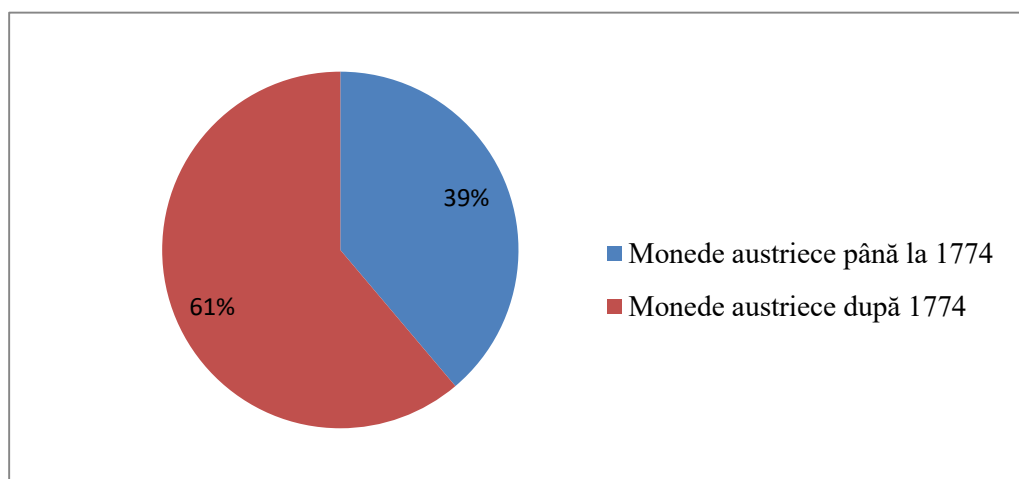

În urma analizei acestei diagrame deducem ușor un aspect comun, care este caracteristic și descoperirilor de monede otomane și rusești. Remarcăm că atât în cazul descoperirilor de monedă austriacă, precum și în cazul descoperirilor de monedă otomană sau rusească, nominalurile cu o valoare mai ridicată prevalează în tezaure, iar cele cu o valoare mai mică în cadrul descoperirilor izolate. Astfel, în cazul monedelor rusești se atestă cu preponderență în cadrul tezaurelor – ruble, iar în descoperirile izolate – copeici, în cazul celor turcești se atestă mai frecvent în cadrul tezaurelor – kuruși, iar în descoperirile izolate – parale și deja din examinarea valorilor diagramei de mai sus, constatăm că monedele austriece care se atestă cu precădere în cadrul tezaurelor sunt – taleri, iar în descoperirile izolate – kreuzeri. În consecință, putem conchide că în circulație totuși erau mai des întrebuințate piesele cu o valoare nominală mai mică.

Din următoarea diagramă se observă că numărul descoperirilor izolate îl depășește pe cel al tezaurelor ce au în componență monedă austriacă, ca și în cazul descoperirilor rusești.

Raportul general dintre monedele ce ar fi pătruns până în anul 1774 și după acest an este indicat în diagrama de mai jos:

Descoperiri de monede de tip Sadagura sunt atestate în următoarele localități: Botoșani, Cahul, Cernăuți (2), Corcești, Chișinău, Giurgiulești, Hădărăuți, Hotin (2), Movila Măgurii, Nerușai, Orășeni, Orbenii de Jos, Orhei, Probotești, Sadagura, Satu-Nou, Siret, Speia, Spinoasa, Stolniceni, Șipiniți, Tărăsăuți, Toporăuți (Harta 3.7.). Cele mai frecvente emisiuni de tip Sadagura atestate în descoperiri monetare fiind cele din anii 1772 și 1773, fiind rare cazurile de descoperiri de piese emise în anul 1774, atât în componența tezaurelor (Orbenii de Jos, Spinoasa), cât și ca descoperiri izolate (Cahul, Șipiniți) (Fig. 3.21.; Fig. 3.22.).

Astfel, la etapa actuală sunt cercetate următoarele descoperiri izolate:

1. Adam (comuna Drăgușeni, județul Galați, România), 1730/1754-1759/1760, 2 AR. În cadrul cercetărilor arheologice de la mănăstirea Adam din anii 2007, 2008 și 2009 s-au descoperit mai multe monede din secolele XVI-XVIII emise în Ungaria, Riga, Polonia, Austria și Imperiul Otoman. Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754), 1 piesă de argint, para; Mustafa III (1757-1774), 1 piesă de argint, para, 1759/1760. Monedele sunt în colecția Muzeului de Istorie din Galați [237, p. 199-209].
2. Adam (comuna Drăgușeni, județul Galați, România), 1851, 2 AE. La mănăstirea Adam sunt atestate două descoperiri izolate. Austria: Francis Iosif (1848-1916), 2 piese de cupru, kreuzer, 1851. Monedele sunt în colecția Muzeului de Istorie din Galați [237, p. 199-209].
3. Adășeni (comuna Avrămeni, județul Botoșani, România), 1791/1792-1816, 1 AR+1 AE. Descoperiri izolate. Imperiul Otoman: Selim III (1789-1807), 1 piesă, onluk din 1791/1792. Imperiul Austriei: Ferenc Habsburg-Lataringiai (1792-1835), 1 piesă, kreuzer, 1816 [111, p. 89; 97, p. 89].
4. Adâncata (raionul Adâncata, Ucraina), 1764, 1 AE. În anul 1971 a fost găsită o monedă rusească. Imperiul Rus: Ecaterina II (1762-1796), 1 piesă, 2 kopeiki, 1764 [250, p. 123].
5. Adjudu-Vechi (județul Vrancea, România), 1766, 1 AE. În urma cercetărilor arheologice din perioada 1974-1979 din vatra veche a orașului Adjud s-a descoperit o monedă. Emitent neprecizat: 1 piesă de bronz din 1766 [39, p. 11-13].
6. Alcedar (raionul Șoldănești, Republica Moldova), secolul XVIII, 3 AR. În anul 2015 au fost găsite monede otomane în împrejurimile localității. Imperiul Otoman: Abdülhamid I (1774-1789), 3 piese, para [79, p. 371].
7. Arionești (raionul Dondușeni, Republica Moldova), 1757, 1 AR. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 1 piesă, para de argint din 1757 [246, p. 226].
8. Bacău (?) (județul Bacău, România), 1800, 1 AE. Monedă donată în anul 1992 Institutului de Arheologie Iași. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Franz II (1792-1805), 1 piesă, kreuzer din 1800 [177, p.229].
9. Balamutca (raionul Zastavna, Ucraina), 1815, 1 AE. L. Droni a găsit pe terenul său o monedă în anul 1999, în timpul lucrărilor agricole. Imperiul Rus: Alexandru I (1802-1825), 1 piesă, 2 kopeiki din 1815 [250, p. 137].
10. Balamutca (raionul Zastavna, Ucraina), 1839/1861, 1 AR. În anul 2000, studenții i-au adus lui S.V. Pivovarov o monedă găsită în timpul lucrărilor agricole din anul 1999. Imperiul Otoman: Abdülmecid I (1839-1861), 1 piesă de billon, 10 para, 1255 [250, p. 137].

11. Bardar (raionul Ialoveni, Republica Moldova), 1830/1833, 1 AR. Monedă găsită de către Gheorghe Pisica în grădină. Polonia: 1 piesă, 5 groși din 1830-1833 [76, p. 327].
12. Bălți (municipiul Bălți, Republica Moldova), 1731, 1 AE. În anul 2012, în apropiere de orașul Bălți a fost găsită o monedă. Rusia: 1 piesă, dena de cupru, 1731 [78, p. 401].
13. Bătinești (comuna Țifești, județul Vrancea, România), secolele XVII-XVIII, 14 AR+14 AE. În urma cercetărilor arheologice din anii 1982-1988, efectuate prin săpături organizate în mai multe puncte și coordonate științific de prof. Anton Paragină, s-au găsit mai multe monede. Emitent neprecizat: 14 piese de bronz, secolele XVII-XVIII. Emitent neprecizat: 7 piese de argint, secolul al XVIII-lea. Imperiul Otoman: 7 piese, para, secolul al XVIII-lea [39, p. 13-15].
14. Bernove (raionul Chelmeniți, Ucraina), 1753-1790, 7AR+1AE. În anul 1998 au fost găsite în câmp câteva monede. Imperiul Otoman: Selim III (1789-1807), 1 piesă, altmışlık, 1203. Polonia: August III (1733-1763), 6 piese, gros, 1753 (5), 1755 (1); Stanislav August (1764-1795), o piesă de cupru, 10 groși, 1790 [250, p. 122].
15. Bernove (raionul Chelmeniți, Ucraina), 1737-1767, + 1AR+1AE. În anul 2005 s-au găsit câteva monede din secolele XVI-XVIII. Imperiul Rus: Anna Ioanovna (1730-1740), 1 piesă, dena, 1737. Polonia: Stanislav August (1764-1795), 1 piesă, gros, 1767 [250, p. 122].
16. Beșalma (UTAG, Republica Moldova), post 1759, 3 AR. În anul 1959 s-au descoperit circa 20 de monede turcești de argint, din care s-au păstrat doar 3 monede. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 3 piese de argint, kuruş (2), yirmilik (1) [235, p. 304; 248, p. 232; 43, p. 186]. Tezaurul se află în Muzeul Național de Istorie și Etnografie «D. Kara-Ciobanu».
17. Boșcana (raionul Criuleni, Republica Moldova), 1746, 1 AE. În timpul curățirii unei fântâni a fost găsită o monedă. Imperiul Rus: Elisabeta I (1741-1762), 1 piesă, dena, 1746 [73, p. 357].
18. Boșcana (raionul Criuleni, Republica Moldova), 1844, 1 AE (din 3). Constantin Platonov în timpul lucrării în grădină a găsit trei monede. Imperiul Rus: Nicolai I (1825-1855), 1 piesă, copeică, 1844 [76, p. 327].
19. Bogzești (raionul Călărași, Republica Moldova), 1774/1789?, 2 AR. În apropierea localității au fost găsite două monede. Imperiul Otoman: Abdülhamid I(1774-1789), 1 piesă, para; emitent neprecizat, 1 piesă, para [74, p. 348].
20. Botoșani (județul Botoșani, România), 1730/1754-1768/1769, 20 AR. În anul 1963 a fost descoperit un tezaur constituit din 20 de monede din argint. Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754), 3 piese, para; Mustafa III (1757-1774), 17 piese, para 1760/61 (1), 1762/63 (1), 1763/64 (1), 1764/65 (1), 1767/68 (1), 1768/69 (2), akçe 1763/64 (1), 1765/66 (2), 1766/67

- (2), 1767/68 (2), 1768/69 (1), uzate (2). Tezaurul se află la Muzeul Județean Botoșani [101, p. 25].
21. Briceni (raionul Briceni, Republica Moldova), Edineț (raionul Edineț, Republica Moldova), 1765-1789/1807, 17 AR. În primii ani de după Cel de-al Doilea Război Mondial până în anul 1950, pe teritoriul fostelor raioane Briceni, Edineț, Brătușeni²⁰ și Lipcani²¹ s-au găsit 17 monede de argint. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Maria Theresia (1740-1790), 8 piese, taler din 1765; Iosif II (1780-1790), 4 piese, zwanziger, 1788. Imperiul Otoman: Abdülhamid I(1774-1789), 2 piese, altmışlik; Selim III (1789-1807), 3 piese, yüzlük [248, p. 248].
 22. Breanova (comuna Morozeni, raionul Orhei, Republica Moldova), 1832, 1895, 2 ?. Un locuitor lucrând în grădină a descoperit două monede. Imperiul Rus: Nicolai I (1825-1855), 2 piese, 2 kopeiki, 1832; Nicolai II (1894-1917), 1 piesă, 3 kopeiki, 1895 [76, p. 327].
 23. Breazu (comuna Reditu, județul Iași, România), 1730-1754, 2 AR. În anul 2012 au fost descoperite cinci monede de argint de către Bogdan Jucan, trei dintre care aparțin secolelor XVI-XVII, din Polonia și Suedia, iar două monede aparțin secolului al XVIII-lea. Imperiul Otoman: Mahmud I, Kostantiniye, (1730–1754), 2 piese, para [191, p. 171-172].
 24. Broscăuții Noi (raionul Sorojineț, Ucraina), 1812, 1 AE. În timpul lucrărilor agricole din anii 1972-1973, un elev de clasa a 9-a, S. Ilika a găsit 2 monede. Imperiul Austriei: Francisc I (1792-1835), 1 piesă, kreuzer, 1812. Imperiul Otoman: Murad V (1876), 1 piesă, 10 para de cupru, 1293 [250, p. 137].
 25. Budești (municipiul Chișinău, Republica Moldova), 1796/1801, 1 AE. În anul 2009, Luca Ion în timpul lucrărilor în grădina bunicului a găsit o monedă. Imperiul Rus: Pavel I (1796-1801), 1 piesă, 5 kopeiki [75, p. 274-275].
 26. Cahul (raionul Cahul, Republica Moldova), 1817, 1 AR. Descoperire izolată donată Muzeului Ținutului Cahul în anul 2005. Imperiul Rus: Alexandru I (1802-1825), 1 piesă, 1 rublă de argint din anul 1817²² [47, p. 31-33].
 27. Cahul (raionul Cahul, Republica Moldova), 1772-1852, 5 AR+8 AE. De pe teritoriul raionului Cahul provin mai multe monede rusești și de tip Sadagura ce se afla în colecția Muzeului Ținutului Cahul. Sadagura: 2 piese de bronz, 2 para - 3 kopeiki din 1772, 2 para - 3 kopeiki 1774. Imperiul Rus: Ecaterina II (1762-1796), 2 piese de cupru, 5 kopeiki din 1776,

²⁰ Raionul Brătușeni a existat în perioada 1940-1959, în anul 1959 cea mai mare parte a teritoriului a trecut în raionul Edineț, iar o parte în raionul Râșcani.

²¹ Raionul Lipcani a existat în perioada 1940-1964, în anul 1964 teritoriul acestuia s-a unit cu cel al raionului Briceni, raionul obținând denumirea de Briceni.

²² Sincere mulțumiri Directorului interimar al Muzeului Ținutului Cahul, Istomina Lidia, pentru receptivitate și posibilitatea obținerii acestor date referitor la materialul numismatic din colecția muzeului.

- 5 kopeiki din 1777; Alexandru I (1802-1825), 2 piese de cupru, 2 kopeiki din 1819, 2 kopeiki din 1816; Nicolae I (1826-1855), 7 piese, 2 kopeiki de argint din 1840, 3 kopeiki de argint din 1843, 3 kopeiki de argint din 1844, 2 kopeiki de argint din 1844, 10 kopeiki de cupru din 1837, 1 copeică de cupru din 1852²³ [47, p. 31-33]. (Fig. 3.22.).
28. Căușeni (raionul Căușeni, Republica Moldova), 1757, 1 AR. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 1 piesă, para de argint din anul 1757 [246, p. 226].
29. Ceahor (raionul Adâncata, Ucraina), 1708, 1717, 1774, 3AR. P.M.Golovatiuk a prezentat niște monede dintr-o salba veche găsită pe teritoriul satului în anul 1975. Austria: Iosif I (1705-1711), 1 piesă, taler, 1708; Carl VI (1711-1740), 1 piesă, taler, 1717; Maria Theresia (1740-1780), 1 piesă, 1774 [250, p. 133].
30. Căușeni (raionul Căușeni, Republica Moldova), 1520-1815, 18 (15 AR+3 AE). În anii 2002 și 2004 în cadrul sondajelor arheologice de la Biserica Adormirea Maicii Domnului au fost găsite 18 monede în 14 morminte, cea mai timpurie fiind din anul 1520, iar cea mai târzie este din anul 1815. În anul 2002 - Imperiul Romano-German: Ungaria- Emitent neprecizat - 2 piese de argint, dinar, secolul al XVI-lea; Emitent neprecizat - 2 piese de argint, secolul al XVII-lea (tataresti?). Leopold I (1657-1735), 1 piesă, dinar din 1678. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 1 piesă, para. În anul 2004 - Imperiul Romano-German: Ungaria-Ludwig II (1516-1526), 1 piesă de argint, dinar, 1520; Ferdinand I (1526-1564) - 2 piese de argint, dinar, 1530 (1); Rudolf II (1576-1608), 1 piesă de argint, dinar din 1597; Leopold I (1657-1735), 2 piese de argint, dinar din 1687, duarius. Emitent neprecizat: monedă de argint, posibil, secolul al XVIII-lea; Emitent neprecizat - 2 piese de bronz. Imperiul Rus: Alexandru I (1777-1825), 1 piesă, 2 kopeiki de cupru din 1815; Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 1 piesă, para de argint; Imperiul Otoman: Ahmed III (1703-1730), 1 piesă, aspru de argint. Emitent neprecizat - 1 piesă de bronz [93, p. 323-330].
31. Căușeni (raionul Căușeni, Republica Moldova), 1757/1774-1774/1789, 4 AR. În cadrul cercetărilor arheologice de la biserica Adormirii Maicii Domnului din anul 2016, efectuate sub coordonarea Dr. Ion Tentiuc, au fost atestate 6 piese din secolele XVII-XVIII, emise de Imperiul Otoman, Hanatul Crimeii și Moldova. Imperiul Otoman, Mustafa III (1757-1774), 2 piese de argint, para; Abdülhamid I (1774-1789), 1 piesă de argint, para (Fig. 3.17.). Hanatul Crimeii, Selim Ghiray I (1671-1678/1684-1691), 1 piesă de argint, beșlik; Selim Ghiray III (1764-1768), 1 piesă, beșlik. Moldova, 1 piesă, ce reprezintă o imitație, Dabija Vodă (1661-1665) [82, p. 296; 83, p. 130].

²³ Sincere mulțumiri Directorului interimar al Muzeului Ținutului Cahul- Istomina Lidia pentru obținerea acestor date referitor la materialul numismatic din colecția muzeului.

32. Căușeni (raionul Căușeni, Republica Moldova), 1808, 1 AR. Imperiul Otoman: Mahmud II (1808-1839), 1 piesă, piastru de argint din anul 1808 [246, p. 226].
33. Cerchejeni (comuna Blândești, județul Botoșani, România), 1807, 1 AE. Imperiul Austriei: Franz I (1806-1835), 1 piesă, 15 kreuzer din 1807 [111, p. 93].
34. Cernăuți (Cernăuți-Centru), (regiunea Cernăuți, Ucraina), 1755, 1 AV. În anul 1999 pe strada Volgogradskii din Cernăuți s-a găsit o monedă. Olanda: 1 piesă, ducat, 1755 [250, p. 132].
35. Cernăuți (Cernăuți-Roșă-1), regiunea Cernăuți, Ucraina), 1782, 1800, 2 AR. În anul 1982, în două locuri diferite, în timpul unor lucrări au fost găsite două monede. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Iosif II (1780-1790), 1 piesă, kreuzer, 1782; Imperiul Austriei: Francisc I (1792-1835), 3 kreuzer, 1800 [250, p. 132].
36. Cernăuți (Cernăuți-Roșă-1), (regiunea Cernăuți, Ucraina), 1730/1754, 1 AR. În timpul unor lucrări din anul 2002 s-a găsit o monedă. Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754), 1 piesă, altmışlık [250, p. 132].
37. Cernăuți (Cernăuți-Sadagura-2), (regiunea Cernăuți, Ucraina), 1772-1773, 11 AE. În anul 1957, familia numismatului Ilie Țabrea i-a prezentat lui E. Bec câteva monede găsite în perioada 1940-1957 în apropierea Cernăuțului. Sadagura: 11 piese, 2 para-3 kopeiki, 1772 (4); 2 para-3 kopeiki, 1773 (3); 1 para - 3 denghi, 1772 (4) [250, p. 132].
38. Cernăuți (Cernăuți-Sadagura-4), (regiunea Cernăuți, Ucraina), 1769, 1 AE. În baza informației oferite de V.S. Guleaev, în anul 1981, pe teritoriul unității militare din Sadagura, soldații care săpau o tranșee au găsit 3-4 monede de 5 kopeiki din timpul Ecaterinei II, dar s-a păstrat doar o monedă. Imperiul Rus: Ecaterina II (1762-1796), 1 piesă, 5 kopeiki, 1769 [250, p. 132-133].
39. Cernăuți (regiunea Cernăuți, Ucraina), 1724-1793, 4 AR+1 AE+ 1?. Din colecția lui I.N. Snigur, care a putut fi cercetată în anul 1989, făceau parte monede din salbe diferite, descoperite în regiunea Cernăuți. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Saxonia: Frederic Augustus al III-lea (1763–1806), 2 piese, 2/3 taler, 178?; 1 taler 1782; Austria: Carol VI (1685-1740), 1 piesă, taler, 1740; Spania: Carol IV (1788-1808), 1 piesă, taler spaniol, 1793; Rusia: Petru I (1682-1725), 1 piesă, rubla, 1724. În colecție mai era și o monedă. Imperiul Rus: Anna Ioannovna (1730-1740), 1 piesă de cupru, poluska, 1737 [250, p. 134].
40. Cernăuți (regiunea Cernăuți, Ucraina), 1738, 1?. După informațiile oferite de R. Ungureanu, unui colecționar i s-a adus în anul 2007 o monedă descoperită în regiunea Cernăuți. Imperiul Rus: Anna Ioanovna (1730-1740), 1 piesă, rublă falsă, 1738 [250, p. 134].
41. Cernăuți (raionul Cernăuți, Ucraina), 1853-1889, 3 AV+1 ?. Din anul 2001 este o informație cu privire la o moștenire a unei familii din Cernăuți, o parte din care erau monede. Austria:

- Joseph (1848-1916), 1 piesă, ducat, 1889. Franța: Napoleon III (1852-1870), 2 piese, 5 napoleoni de aur, din 1858-1864; 50 de franci falși din 1853 [250, p. 141].
42. Cernăuți (regiunea Cernăuți, Ucraina), 1824-1895, 7?. Din colecția lui I.N. Snigur, prezentată în anul 1989, făceau parte mai multe monede rusești care au fost descoperite în regiunea Cernăuți. Imperiul Rus: rublă, 1824, 1859, 1877, 1893, 1895, 1898; 20 kopeiki, 1860 [250, p. 141].
43. Cernăuți (regiunea Cernăuți, Ucraina), 1854, 1 AV. În anul 2004 s-a adus la expertiză o monedă descoperită în regiunea Cernăuți. Emitent neprecizat: 1 piesă, ducat perforat, 1854 [250, p.141].
44. Chelmenți (raionul Chelmeniți, Ucraina), 1789, 1 AV. În anul 1980, în timpul lucrărilor de pământ de pe teritoriul raionului Chelmeniți s-a găsit o monedă. Olanda: 1 piesă, ducat, 1789 [250, p. 125].
45. Chișinău (municipiul Chișinău, Republica Moldova), 1771, 1 AE. În anul 1909 un locuitor a găsit o monedă foarte bine păstrată. Rusia: 1 piesă, rublă de cupru din 1771 [248, p. 240].
46. Chișinău (municipiul Chișinău, Republica Moldova), 1726-1779, 5/9AE. În anul 1908 sunt descoperite 5 monede de cupru pe moșia Costiujenilor. Acestea sunt monede rusești găsite întâmplător în aceasta regiune. Imperiul Rus: Ecaterina I (1725-1727) - 1 piesă, 5 kopeiki din 1726; Ecaterina II (1729-1796), 3 piese, 5 kopeiki din anii 1776, 1778, 1779. Moldova - Valahia (Sadagura): 5 piese de bronz, 2 para - 3 kopeiki, 1772 [248, p. 239-240, 9 monede; 256, p. 202]. Tezaurul este dispersat.
47. Chișinău (municipiul Chișinău, Republica Moldova), 1789/1807, ? AR. Imperiul Otoman: Selim III (1789-1807),(? piese) ikilik, yüzlük [247, p. 229].
48. Chișinău (municipiul Chișinău, Republica Moldova), 1537-1789/1807, 29 (28 AR+1 AE). În anul 2010 în urma cercetărilor arheologice din cimitirul adiacent Bisericii Măzărache din Chișinău s-au descoperit 29 de monede. Imperiul Romano-German: Ungaria: Ferdinand I (1526-1564), 8 piese de argint, denar, 1537, 1546, 1547, 1552 (2), 1556 (2), 1558; Maximilian (1564-1576), 1 piesă de argint, denar, 1569; Rudolf II (1576-1608), 2 piese de argint, denar, 1600 (1); Emitent neprecizat (Matiash II (1608-1619), 1 piesă, denar. Emitent neprecizat: 1 piesă de argint, denar. Polonia: Sigismund III (1586-1632), 1 piesă, poltorac din 1624. Suedia: Carol X Gustav (1654-1660), 1 piesă de cupru, shiling. Emitent neprecizat - 1 piesă de argint. Imperiul Otoman: Emitent neprecizat - 1 piesă, akçe, secolul al XVI-lea; Emitent neprecizat: 1 piesă, para, secolul al XVII-lea; Ahmed III (1703-1730), 1 piesă de argint, para, 1703 (?); Mustafa III (1757-1774), 2 piese de argint, para; Abdülhamid I(1774-1789), 4 piese de argint, para, 1774 (1); Selim III (1789-1807), 2 piese de argint, para, 1789 (1); 2 piese de argint, para (1) din secolul al XVIII-lea [227, p. 301-309].

49. Chișinău (municipiul Chișinău, Republica Moldova), 1844, 1 AE. Un locuitor din Chișinău a descoperit în grădină o monedă. Imperiul Rus: Nicolai I (1825-1855), 1 piesă de cupru, 3 kopeiki, 1844 [76, p. 328].
50. Chițcani (raionul Telenești, Republica Moldova), 1816, 1 AE. Un locuitor a găsit în grădină o monedă. Imperiul Rus: 1 piesă, 2 kopeiki din 1816 [78, p. 401].
51. Cișmichioi (UTAG, Republica Moldova), 1808/1839, 1 AV. În anul 2002 un locuitor a găsit o monedă. Imperiul Otoman: Mahmud II (1808/1839), 1 piesă de aur. Tezaurul se află Muzeul Național de Istorie a Moldovei din Chișinău [79, p. 366].
52. Ciutești (raionul Nisporeni, Republica Moldova), 1786, 1 AE. Spiridon Povestca, localnic al acestui sat, în anul 2000 a găsit o monedă rusească. Imperiul Rus, Ecaterina II (1762-1796), 1 piesă, 5 kopeiki, 1786 [82, p. 297].
53. Ciutești (raionul Nisporeni, Republica Moldova), 1757/1774-1807/1808, 6 AR. Pe teritoriul satului au fost descoperite mai multe monede din secolele XV-XIX, dintre care 20 sunt la Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău. Mustafa IV (1807-1808), 1 piesă, aspru; Abdülhamid I (1774-1789), 2 piese, aspri; Mahmud I (1730-1754), 1 piesă, aspru; Osman III (1754-1767), 1 piesă, aspru; Mustafa III (1757-1774), 1 piesă, aspru [80, p. 318-319].
54. Comrat (UTAG, Republica Moldova), 1763/1796-1859, AR+AE. În expoziția Muzeului Regional de Istorie și Studiere a Ținutului U.T.A.Gagauzia din Comrat se află 51 de piese ce aparțin Imperiului Rusiei din secolele XVIII, XIX și XX. Acestea sunt reprezentate de 11 piese de argint și 40 de piese de cupru. Pentru perioada cercetată sunt piese din timpul Ecaterinei II, Pavel I (1797-1801), Alexandru I, Nicolae I și Alexandru II. Unele dintre aceste piese sunt: argint - Alexandru I (1802-1825), 1 rublă din 1810; cupru- Ecaterina II (1762-1796), 5 kopeiki 1763/1796; Pavel I (1797-1801), 2 kopeiki 1801; Nicolae I (1826-1855), 1 kopeika serebrom 1841; 3 kopeiki serebrom 1843, 2 kopeiki 1850; Alexandru II (1855-1881), 3 kopeiki 1858, 1 kopeika 1859 [inedit, inf. Arcuș-Jantovan]. (Fig. 3.23.).
55. Concești (județul Botoșani, România), 1730/1754, 1 AR. Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754), 1 piesă, para [75, p. 93].
56. Corcești (raionul Adâncata, Ucraina), 1760-1800, 8AR+1AE. În anul 1979 a fost găsită o monedă. Austria: Iosif II (1780-1790), 1 piesă, taler, 1780. În acest sat au mai fost găsite piese - Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Maria Theresia (1740-1780), 5 piese, taler, 1780 (2); kreuzer, 1760 (2); poltura, 1763; Iosif II (1765-1790), 2 piese, kreuzer, 1776; kreuzer, 1800. Profesorul de istorie din sat a mai arătat și o piesă găsită în sat. Sadagura: 1 piesă, 2 para - 3 kopeiki, 1773 [250, p. 125].

57. Corcești (raionul Adâncata, Ucraina), 1800-1858, +4 AR. În sat în anul 1979 s-au găsit niște monede. Austria: Francisc I (1792-1835), kreuzeri din 1800, 1812; Franz Joseph (1848-1916), kreuzeri din 1851, 1858 [250, p. 138] .
58. Cordăreni (județul Botoșani, România), 1826, 1?. Imperiul Austriei: Franz I (1806-1835), 1 piesă, 1826 [111, p. 93].
59. Coșula (comuna Copălău, județul Botoșani, România), 1800, 1 AE. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană: Franz II (1792-1835), 1 piesă, kreuzer din 1800 [111, p. 94].
60. Cristești (județul Botoșani, România), 1782/1783, 1 AR. Imperiul Otoman: Abdülhamid I(1774-1789), 1 piesă, altmışlık, 1782/1783 [111, p. 95].
61. Cuciurul Mare-Sneci (raionul Storojineț, Ucraina), 1800, 1812, 1818, 2AE+1AR?. În anul 1973, niște copii au găsit trei monede. Austria: Francisc I (1792-1835), 1 piesă, kreuzer, 1800. Imperiul Rus: Alexandru I (1802-1825), 2 piese, 1 kopeika; 2 kopeiki, 1812, 1818 [250, p. 138] .
62. Darabani (raionul Hotin, Ucraina), 1767, 1787, 2 AR. În anul 2006 au fost atestate câteva monede din secole XVI-XIX, printre care două monede de argint. Imperiul Rus: Ecaterina II (1762-1796), o piesă, 15 kopeiki, 1787. Polonia: Stanislav August (1764-1795), 1 piesă, 2 groși, 1767 [250, p. 124] .
63. Darabani (raionul Hotin, Ucraina), 182?, 1 AR. În anul 2000 s-au găsit câteva monede din secolele XVI-XIX. Polonia: 1 piesă, 5 groși, 182 ? [250, p. 138].
64. Dăncăuți (raionul Hotin, Ucraina), 1749, 1 AR. În anul 2006 a fost găsit un fragment dintr-o monedă. Wurttemberg: Karl Eugen (1737-1793), 1 piesă, 6 kreuzer, 1749 [250, p. 123-124].
65. Doljești (județul Neamț, România), 1820, 1 AR. Monedă descoperită în anul 2011. Austria: Franz II (1792-1835), 1 piesă de argint, 5 kreuzer din 1820 [190, p. 194].
66. Dubăsari (raionul Dubăsari, Republica Moldova), 1731, 1 AE. În vara anului 2011, în timpul lucrărilor agricole a fost găsită o monedă de cupru. Imperiul Rus: 1 piesă, dena, 1731 [75, p. 401].
67. Ecaterinovca (raionul Cimișlia, Republica Moldova), 1812, 1 AE. În apropiere de așezarea Ecaterinovca-Valea Jeparului în anul 2016 a fost atestată o monedă rusească. Imperiul Rus, Alexandru I (1802-1825), 1 piesă, 2 kopeiki, 1812 [82, p. 297].
68. Fântâna Albă (raionul Adâncata, Ucraina) - Pătrăuții de Sus (raionul Storojineț, Ucraina), 1727, 1768, 2?. În anul 1980 au fost găsite două monede. Imperiul Rus: Petru II (1725-1727), 1 piesă, rubla, 1727; Ecaterina II (1762-1796), 1 piesă, rubla, 1768 [250, p. 122].
69. Fârlădeni (raionul Hâncești, Republica Moldova), 1703/1730, 1 AR. Un locuitor a găsit în grădina sa o monedă. Imperiul Otoman, Ahmed III (1703-1730), 1 piesă de argint, yarim zolota [74, p. 349].

70. Flămânzi (județul Botoșani, România), 1779, 1782, 2 AE. Imperiul Rus: Ecaterina II (1762-1796), 2 piese, 5 kopeek 1779, 1782 [111, p. 96].
71. Florești (raionul Florești, Republica Moldova), 1755-1855, 7 AE. În colecția Muzeului de Istorie și Etnografie din Florești sunt șapte descoperiri izolate, atestate pe teritoriul raionului Florești, acestea reprezentând monede de cupru rusești. Imperiul Rus: Elisabeta I (1741-1762), 1 piesă, 5 kopeiki din 1755; Ecaterina II (1762-1796), 1 piesă, 5 kopeiki din 1771; Alexandru I (1802-1825), 2 piese din 1812, 2 kopeiki și 5 kopeiki; Nicolae I (1826-1855), 2 piese, 5 kopeiki din 1835, 1 kopeika serebrom din 1841; Alexandru I (1802-1825), 1 piesă, 1 kopeika din 1855²⁴ [47, p. 31-33].
72. Geamăna (raionul Anenii Noi, Republica Moldova), 1818, 1834 2 AE. În anul 2015 au fost descoperite două monede. Imperiul Rus: 2 piese, 1 kopeika din 1818 și 5 kopeiki din 1834 [80, p. 319].
73. Ghireni (comuna Coțușca, județul Botoșani, România), 1789/1790, 1 Ar. Imperiul Otoman: Selim III (1789-1808), 1 piesă, fals după un yüzlük, 1789/1790 [238, p. 97].
74. Grozești (raionul Nisporeni, Republica Moldova), 1730, 1 AR. Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754), 1 piesă, kuruş de argint, 1730 [246, p. 226].
75. Hădărăuți (raionul Ocnița, Republica Moldova) 1773, 1812, 2 AE. Piese deținute de profesorul de istorie din localitate - Mariana Țopa. Sadagura, 1 piesă, 2 para-3 kopeiki, 1773. Imperiul Rus, Alexandru I (1802-1825), 1 piesă, 2 kopeiki, 1812 [82, p. 297].
76. Hâncești (raionul Hâncești, Republica Moldova), 1763-1858, 12 AE. În expoziția Muzeului de Istorie și Etnografie din Hâncești sunt 28 de monede rusești din secole XVIII, XIX și XX, dintre care 4 piese de argint și 24 de piese de cupru. Aceste piese sunt toate donații și provin de pe teritoriul raionului Hâncești. Imperiul Rusiei: Ecaterina II (1762-1796), 1 piesă, 2 kopeiki din 1763; Alexandru I (1802-1825), 1 piesă, 1 kopeika din 1819; Nicolae I (1826-1855), 7 piese, 1 kopeika din 1837, 1 kopeika serebrom din 1842, 2 kopeiki serebrom din 1842, 2 kopeiki serebrom, 3 kopeiki serebrom din 1844, 1 kopeika din 1852, 1 kopeika; Alexandru II (1855-1881), 2 piese, 5 kopeiki din 1858, 3 kopeiki din 1858. În cazul unei piese emitentul este neprecizat: Alexandru I ?/Nicolae I ?, 1 piesă de 2 kopeiki. Celelalte piese sunt din timpul lui Alexandru II și Nicolai II²⁵ [47, p. 31-33]. (Fig. 3.24.; piesele sunt lipite fie pe avers, fie pe revers și n-a fost posibilă prezentarea aversului și reversului uneia și aceleași monede).

²⁴ Se aduc mulțumiri Directorului acestui muzeu- Doamna Elidia Murafa și Domnului Timofei Murafa pentru receptivitatea și amabilitatea de a pune la dispoziție materialul numismatic.

²⁵ Se aduc mulțumiri D-lui Tudor Plăcintă și D-nei Vera Screaghin de la Muzeul de Istorie și Etnografie din Hâncești pentru receptivitatea și amabilitatea de a pune la dispoziție și posibilitatea analizei acestui material numismatic.

77. Hârtopul Mare (raionul Criuleni, Republica Moldova), 1734-1762/1796, 2 AE. În anul 2011, un locuitor a găsit 2 monede în grădina sa. Imperiul Rus: Ecaterina II (1762-1796), 2 piese, 5 kopeiki de cupru, 1774. Anna Ioannovna (1730-1740), 1 piesă, denar, 1734 [77, p. 349].
78. Hârtopul Mic (raionul Criuleni, Republica Moldova), 1767, 1 AE. Andrei Mălai a găsit în podul casei o monedă. Imperiul Rus: 1 piesă, 5 copeici de cupru, 1767 [78, p. 401].
79. Hlibacioc (raionul Storojineț, Ucraina). 1859, 1 AR?. În anii 1970-1973, doi elevi din clasa a 5-a și respectiv a 7-a au găsit când săpau câteva monede de cupru, majoritatea fiind de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Austria: 1 piesă, kreuzer, 1859 [250, p. 138].
80. Hotin (raionul Hotin, Ucraina), 1703/1730-1780, 1AV+7AR+2 AE. În perioada anilor 2002-2004, în timpul unor lucrări de construcție s-au găsit două monede de cupru. Sadagura: 1 piesă, 1 para-3 denghi, 1772. Imperiul Otoman: Selim III (1789-1808), 1 piesă, yüzlük fals de cupru, 1203. În aceasta regiune s-au mai găsit și alte monede. Prusia: 1 piesă, gros, 1780. Imperiul Otoman: Ahmad III (1703-1730), două piese, akçe 1115; Mahmud I (1730-1754), 4 piese, para, 1143; Mahmud I (1730-1754), 1 piesă, altın [250, p. 129].
81. Hotin (raionul Hotin, Ucraina), 1703/1730 - secolul XIX, +15 AR+AE. În perioada anilor 2002-2006 s-au găsit câteva monede. În anul 2002 în timpul expediției arheologice de sub conducerea lui C.V. Pivovarov s-a găsit o serie de monede din secolele XV-XIX. Sadagura: 1 piesă, 1 para-3 denghi din 1772. Anglia: 1 piesă, penny, secolul XVIII. În anul 2004 s-a găsit o serie de monede din secolul al XVIII-lea. Imperiul Otoman: 4 piese, para (3) și un fragment de onluk. Imperiul Rus: piese din secolul al XIX-lea. În timpul acestor cercetări s-au mai găsit câteva monede. Imperiul Otoman: Ahmed III (1703-1730), 1 piesă, un zolota fals de cupru, 1115. În timpul cercetării unui mormânt s-au găsit câteva monede. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774) o piesă, para, 1171; Abdul-Hamid I (1774-1789), 1 piesă, para perforată, 1187. În afară de acestea, s-a mai adus la expertiză o piesă. Imperiul Otoman: Ahmad III (1703-1730), 1 piesă, kuruş de cupru fals, 1115. În anul 2005 în timpul săpăturilor s-au mai găsit câteva monede. Imperiul Rus: Elisabeta I (1741-1762), o piesă, denar, 1755. Imperiul Otoman: Mustafa III (1730-1757), o piesă de aur, 1750; 3 piese de argint, irmilik, onluk, para. În timpul săpăturilor s-au mai găsit câteva monede. Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754), o piesă, para de argint, 1143; Mustafa III (1757-1774), o piesă, para, 1171. Polonia: 1 piesă, solid. În anii 2006/2007 s-a mai găsit o serie de monede, majoritatea perforate, emise de Imperiul Otoman (para), Imperiul Rus, Austria (kreuzer din timpul Mariei Theresia) [250, p. 129-130].
82. Hotin (raionul Hotin, Ucraina), 1745-1800, 4 AR+5 AE. În împrejurimile Hotinului, în perioada 2000-2002, locuitorii au găsit mai multe monede din secole XVII-XIX. Polonia: August III (1733-1763), o piesă, solid, 1753; Stanislav August (1764-1795), o piesă, gros,

1767. Imperiul Rus: Elisabeta (1741-1762), 2 piese, denar, 1745, 1757; Pavel I (1796-1801), 2 piese, kopeika, 1798, 1800; Ecaterina II (1762-1796), 1 piesă, 2 kopeiki 1774; 5 denghi din perioada 1730-1746. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 2 piese, para, 1134; beşlik, 1134 [250, p. 130-131] .
83. Hotin (raionul Hotin, Ucraina), 1703/1730-1789/1808, 2 AV+6 AR. Pe parcursul perioadei 1980-2005 au fost descoperite câteva monede. În anul 1980 a fost găsită o monedă prezentată unor colecționari. Olanda - 1 piesă, un ducat, 1757. Au mai fost găsite în răstimp diverse monede care au ajuns în colecții diferite. Utrecht: 1 piesă, ducat, 1760. Imperiul Otoman: Mustafa III (1730-1757), 1 piesă, zer-i mahbub de aur din 1134; Ahmed III (1703-1730), 1 piesă, para, 1115; Mahmud I (1730-1754), 1 piesă, para, 1134; Mustafa III (1757-1774), 1 piesă, para 1171; Selim III (1789-1808), 2 piese, yüzlük?, 1203; kuruş, 1203. În anul 2005, un colecționar a prezentat la Kiev o monedă găsită la Hotin. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 1 piesă, yirmilik, 1171 [250, p. 131].
84. Hotin (raionul Hotin, Ucraina), 1730/1754-1789/1808, 2 AE. În perioada anilor 1998-2000, niște locuitori din raionul Hotin au găsit câteva monede în apropiere de cinematograful „Cernăuți”. Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754), 1 piesă, o zolota falsa de cupru; Selim III (1789-1808), 1 piesă, un fals altmışlık de cupru [250, p. 131].
85. Hotin (raionul Hotin, Ucraina), 1733, 1 ?. În anul 2005 câțiva locuitori au adus la expertiză o monedă, găsită, probabil, în timpul lucrărilor de câmp pe teritoriul raionului Hotin. Imperiul Rus: Anna Ioanovna (1730-1740), 1 piesă, rubla, 1733 [250, p. 131].
86. Hotin (raionul Hotin, Ucraina), 1812-1853, 1 AR+9 AE. După spusele locuitorilor, nu departe de Hotin, s-au găsit monede din secolele XVI-XIX, iar în anii 2000-2002 se cunoaște că s-au găsit, de asemenea, câteva monede. Polonia: 1 piesă, 5 groși, 1829. Imperiul Rus: 9 piese, denejka, 1853 (3 exemplare); 1 kopeika, 1812, 1817, 1828, 1819, 1855; 3 kopeiki serebrom, 1843 [250, p. 140] .
87. Hotin (raionul Hotin, Ucraina), 1811, 1814, 1855, 2 AE+1 AR ?. În anul 2002, în timpul expediției arheologice sub conducerea lui Pivovarov S.V. s-a găsit o serie de monede din secolele XV-XIX. Imperiul Rus: Alexandru I (1802-1825), 2 piese, 2 kopeiki, 1811; 2 kopeiki, 1814. Austria: Joseph (1848-1916), 1 piesă, 3 kreuzer, 1851 [250, p. 140] .
88. Iași (jud. Iași, România), 1800/1801, 1 AR. În anul 2011, în timpul lucrărilor arheologice de la biserica „Sfântul Sava” a fost găsită o monedă de către dr. Adriana Miron. Imperiul Otoman: Selim III (1789-1807), Islâmbol, 1 piesă de argint, ikilik, 1800-1801 [191, p. 172].
89. Ivancea (raionul Orhei, Republica Moldova), 1762, 1 AR. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Maria Theresia (1740-1780), 1 piesă, taler de argint, 1762 [246, p. 227].

90. Ivancea (raionul Orhei, Republica Moldova) 1757/1773-1774-1789, 2 AR. În împrejurimile satului Ivancea au fost descoperite câteva monede. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 1 piesă, aspru; Abdülhamid I (1774-1789), 1 piesă, para [73, p. 358].
91. Izvoare (raionul Florești, Republica Moldova), 1848/1916, 1 AR. În anul 1995 în pârăiașul care curge prin localitate un locuitor a găsit o monedă. Ungaria: Franz Joseph (1848-1916), 1 piesă de argint [74, p. 350].
92. Lașchiuca (raionul Cozmeni, Ucraina), 1750, 1AV+1AR. În anul 1990 în sat s-au găsit câteva monede. Austria: kreuzeri, din secole XVIII-XIX; Polonia: August III (1733-1763), groși, 1750. A mai fost găsită și o monedă poloneză de aur [250, p. 125-126].
93. Lăpușna (raionul Hâncești, Republica Moldova), 1789/1807, 1 AR. În anul 2012 în localitate a fost descoperită o monedă. Imperiul Otoman, Selim III (1789-1807), 1 piesă, yüzlük [78, p. 399].
94. Lencăuți (raionul Chelmeniți, Ucraina), 1757, +1 AR. În anii '80 s-au găsit în câmp câteva monede. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), altmışlık, 1757 [250, p. 126].
95. Leova (raionul Leova, Republica Moldova), 1763-1855, 9 AE. De pe teritoriul raionului Leova sunt mai multe descoperiri izolate, care reprezintă niște donații ce se află în colecția Muzeului de Istorie și Etnografie din orașul Leova. Aceste piese reprezintă: o moneda turcească și câteva monede rusești de cupru. Imperiul Otoman: Selim III (1789-1807), 1 piesă, fals după kuruş, 1789. Imperiul Rus: Ecaterina II (1762-1796), 1 piesă, 5 kopeiki, 1763; Alexandru I (1802-1825), 2 piese, 2 kopeiki, 1816; 1 kopeika, 1818; Nicolae I (1826-1855), 4 piese, 1 kopeika, 1832, 2 kopeiki, 1838, 1 kopeika, 1853, 1 kopeika, 1855; Alexandru I/Nicolae I, o piesă de 2 kopeiki, 1810/1830²⁶ [47, p. 31-33]. (Fig. 3.25.).
96. Leușenii Tăutului (raionul Sulița Nouă, Ucraina), 1730/1754-1774/1789, 3 AR. Pe parcursul anilor 2000-2006 s-au găsit câteva monede, una dintre ele a fost descoperită în fundamentul unei case. Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754), 1 piesă, yirmilik, 1143. În același raion s-a mai găsit o monedă. Imperiul Otoman: Abdul-Hamid (1774-1789), 1 piesă, zolota. În anul 2006, în timpul lucrărilor în câmp a fost găsit încă o monedă. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 1 piesă, altmışlık, 1171 [250, p. 125].
97. Liești (județul Galați, România), 1757/1774-1867, 5 AR+ 4 AE. În urma cercetărilor arheologice de la situl Biserica Veche s-au descoperit nouă monede recuperate din zidurile de fundație și din morminte. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 1 piesă, para; Abdülhamid I (1774-1789), 1 piesă, fals după para, emise la Constantinopol; Mahmud II

²⁶ Se aduc sincere mulțumiri Directorului Muzeului de Istorie și Etnografie din orașul Leova - Fiodorova Valentina pentru receptivitate și amabilitatea de a pune la dispoziție materialul numismatic și posibilitatea analizei acestuia.

- (1808-1839), 2 piese, para, 1819/1820, 1835/1836; Abdülmecid I (1839-1861), 3 piese, para, 1849/1850 (argint), 1854/1855 (cupru), 1857/1861 (cupru argintat). Austria: 1 piesă de cupru, 3 kreuzer din anul 1800. România: 1 piesă de cupru, 1 ban, 1867 [237, p. 199-209].
98. Lopățica (raionul Cahul, Republica Moldova), 1761, 1840, 1 AR+1 AE. Două descoperiri izolate, donate muzeului în anii 1972 și 1961. Imperiul Rus- Ecaterina II (1762-1796), 1 piesă, 5 kopeiki de cupru din 1761; Nicolae I (1826-1855), 1 piesă, 3 kopeiki de argint din 1840²⁷ [inedit, inf. Arcuș-Jantovan].
99. Nicorești (județul Galați, România) 1501/1506-1809/1839, 9 AR+2 AE. Cercetările arheologice din zona bisericii Nașterea Maicii Domnului au condus la descoperirea a 11 monede din argint și metal comun, emise în Polonia: Alexandru (1501-1506), 1 piesă de argint, ½ gros. Lituania: Sigismund III (1587-1632), 1 piesă de argint, solidus, 1614. Riga: Christina (1632-1654), 1 piesă de cupru argintat, solidus, 1640. Rusia: 1 piesă de argint, kopeika din prima jumătate a secolului al XVII-lea. Ungaria: 1 piesă de argint, denar din secolele XVI-XVII. Austria și Imperiul Otoman. Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754), 1 piesă, para; Osman III (1754-1757), 1 piesă, para; Selim III (1789-1807), 1 piesă, para; Mahmud II (1808-1839), 1 piesă, para; Emitent neprecizat, 1 piesă, para. Austria: 1 piesă de cupru, kreuzer, 1816 [237, p. 199-209].
100. Mihova (raionul Vijineț, Ucraina), 1800, 1812, 1860, 3 AR. Elevul Berckenko G. B., în timpul lucrărilor de pământ din anul 1987, a găsit câteva monede austriece din secolul al XIX-lea. Austria: Francisc I (1792-1835), 2 piese, kreuzer, 1800; kreuzer, 1812; Franz Joseph (1848-1916), 1 piesă, kreuzer, 1860 [250, p. 139].
101. Movila Măgurii (raionul Ungheni, Republica Moldova), 1772, 1 AE. În anul 2009 a fost descoperită o monedă de tip Sadagura. Moldova-Valahia (Sadagura), 1 piesă de bronz, para - 3 denghi, 1772 [75, p. 277].
102. Nedăbăuți (raionul Hotin, Ucraina), 1757, 1 AE. În timpul cercetărilor arheologice dirijate de S.V. Pivovarov, din anul 2002, au fost descoperite două monede, una din ele fiind un groș din anul 1522, iar alta o monedă turcească. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 1 piesă, 1757 [250, p. 126] .
103. Nepolcăuți (raionul Cozmeni, Ucraina), 1757-1789/1807, +3 AR. În timpul lucrărilor de câmp din anii 1980-1990, s-au găsit monede turcești din secolul al XVIII-lea. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), câteva piese, para de argint, 1757. În sat s-au mai găsit și alte monede turcești. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 2 piese, 20 para, piastru; Selim III (1789-1807), 1 piesă, yüzlük [250, p. 126].

²⁷ Sincere mulțumiri Directorului interimar al Muzeului Ținutului Cahul- Istomina Lidia pentru obținerea acestor date referitor la materialul numismatic din colecția muzeului.

104. Nepolocăuți (raionul Cozmeni, Ucraina), 1800-1858/1891, 1 AV+13 AR+3 AE. În perioada anilor 1980-1990, niște săteni au găsit câteva monede austriece, în timpul lucrărilor agricole din grădinile lor. Austria: Francisc I (1792-1835), 1 piesă, 3 kreuzer, 1800; Franz Joseph (1848-1916), 2 piese, 5/10 kreuzer, 1 kreuzer, din 1858-1891. O altă parte o constituie monedele turcești din secolul al XIX-lea. Imperiul Otoman: Selim III (1789-1806), 2 piese, mahmudea, 1808; kuruş, 1223; Abdülmecid I (1839-1861), 11 piese, 6 kuruşi, 1255; 20 de para de argint; 10, 20 și 40 de para de cupru, 1255; 5 kuruşi de billon, 1255 [250, p. 139].
105. Novodnistrovsk (regiunea Cernăuți, Ucraina), 1730/1754-1770, 3 AV. În anul 2004 au fost aduse la expertiză două monede de aur perforate. Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754), 1 piesă, zer-i mahbub, 1143; Austria: Maria Theresa (1740-1780), 1 piesă, ducat, 1764. Ulterior a mai fost prezentată încă o monedă. Utrecht: 1 piesă, ducat, 1770 [250, p. 126].
106. Novodnistrovsk (regiunea Cernăuți, Ucraina), 1809, 1 AV. În anul 2004 s-a găsit o monedă. Olanda: 1 piesă, ducat, 1809 [250, p. 139].
107. Orășeni (raionul Cozmeni, Ucraina), 1773-1797, 2 AE+ 1 ?. În anul 1998, în sol, s-a găsit o monedă. Anglia: George II (1760-1820), 1 piesă, 1797. În centrul satului, în timpul lucrărilor pământului, s-a găsit o piesă. Sadagura: 1 piesă, 1 para/3 denghi, 1773. În altă lună s-a mai găsit o moneda. Sadagura: 1 piesă, 2 kopieki-3 para, 177? [250, p. 126].
108. Orășeni (raionul Cozmeni, Ucraina), 1800-1858/1859, +10?. În decurs de 20 de ani (1980-2000), în timpul lucrărilor de câmp s-au găsit câteva zeci de monede austriece. Austria: ½, 1, 3 kreuzer, din 1800, 1812, 1816, 1851, 1858-1891 [250, p. 139].
109. Orhei (raionul Orhei, Republica Moldova), 1772-1841, 1 AE+ 1?. Un locuitor din raionul Orhei a găsit două monede în gospodăria sa. Sadagura: 1 piesă, para -3 denghi, 1772. Imperiul Rus: Nicolai I (1825-1855), 1 piesă, kopeika, 1841 [77, p. 350].
110. Ostrița (raionul Herța, Ucraina), 1730/1757-1789/1807, 4 AR. Pe teritoriul satului, în anul 1970 s-au găsit din întâmplare câteva monede. Imperiul Otoman: Mustafa III (1730-1757), 2 piese, onluk și altmışlık; Selim III (1789-1807), 2 piese, altmışlık [250, p. 126].
111. Petrești (raionul Ungheni, Republica Moldova), 1714, 1 AR. Imperiul Otoman: Ahmed III (1703-1730), 1 piesă, kuruş de argint din 1714 [246, p. 226].
112. Petriceni (raionul Adâncata, Ucraina), 1750, 1 AR. După informația oferită de profesorul de geografie, în sat au fost găsite două monede. Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1753), 1 piesă, altmışlık din secolul XVIII (1750). Austria: 1 piesă, kreuzer, 1692 [250, p. 125].
113. Pleșești (comuna Vulturești, județul Suceava, România), 1800, 1807, 1828, 2 BILL+1 AE. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană: Austria - Francisc II (1792-1806), 1 piesă de cupru, 1800. Imperiul Austriei: Francisc I (1792-1835), 2 piese de bilon, 3 kreuzeri din 1828, 15 kreuzeri din 1807 [208, p. 161-167].

114. Priozernoie (raionul Chilia, Ucraina), 1730/1754, 1 AV. În anii 1992-1993 un localnic, săpând în grădină, a găsit o monedă de aur. Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754) , 1 piesă, zer-i mahbub [72, p. 356].
115. Proboțești (raionul Herța, regiunea Cernăuți, Ucraina), 1773, 1 AE. În anul 1975, în timpul lucrărilor pământului a fost găsită o monedă. Sadagura: 1 piesă, 3 denghi-1 para, 1773 [250, p. 124].
116. Puhăceni (raionul Anenii Noi, Republica Moldova), 1800, 1 AR. În anul 2009, în pădure a fost găsită o monedă. Piemont. Republica Subalpină, Torino, 1 piesă de argint, 5 franci, 1800 [75, p. 277-279].
117. Rarancea/Redcăuți (raionul Noua Suliță, Ucraina), 1727, 1 AE. În anul 2000, în timpul lucrărilor de câmp, V.I. Presicar a găsit în fundamentul casei o monedă. Imperiul Rus: Petru II (1727-1730), 1 piesă, 5 kopeiki, 1727 [250, p. 126-127].
118. Resteu-Atachi (raionul Chelmeniți, Ucraina), 1730, 1 AE. Pe teritoriul satului, în anul 1966 a fost găsită o monedă. Imperiul Rus: 1 piesă, denga, 1730 [240, p. 124; 261, p. 212].
119. Ripiceni (județul Botoșani, România), 1806/1835-1838, 1 AR+1 AE. Din această localitate sunt două descoperiri izolate. Imperiul Austriei: Ferdinand (1835-1848), 1 piesă, 1838; Franz I (1806-1835), 1 piesă de cupru, kreuzer [97, p. 100].
120. Sadaclia (raionul Basarabeasca, Republica Moldova), 1840-1854, 4 AE. În colecția Muzeul de Istorie și Etnografie se află 4 piese ce constituie donații. Piesele au fost descoperite pe teritoriul acestui sat. Imperiul Rus: Nicolae I (1826-1855), 4 piese de cupru, $\frac{1}{4}$ kopeiki serebrom din 1840, $\frac{1}{2}$ kopeiki serebrom din 1840, 3 kopeiki serebrom din 1841, 1 kopeika din 1854²⁸ [inedit, inf. Arcuș-Jantovan]. (Fig. 3.26.).
121. Sadâc (raionul Cantemir, Republica Moldova), 1840, 1 AR. O descoperire izolată din anul 1959. Imperiul Rus: Nicolae I (1826-1855), 1 piesă, 1 kopeika de argint, 1840²⁹ [inedit, inf. Arcuș-Jantovan].
122. Sadoveni (comuna Manoleasa, județul Botoșani, România), 1754, 1 AE. Polonia: August III (1733-1763), 1 piesă de cupru, gros, 1754 [111, p. 100].
123. Sângerei (raionul Sângerei, Republica Moldova), 1743-1855, 2 AR+5 AE. În expoziția Muzeului Etnografic din orașul Sângerei se află șapte piese ce aparțin perioadei cercetate. Aceste piese provin de pe teritoriul raionului Sângerei, toate fiind descoperiri izolate. Imperiul Rus: Elisabeta I (1741-1762), 1 piesă, denga din 1743; Alexandru I (1802-1825), 1 piesă, 2 kopeiki din 1816; Nicolae I (1826-1855), 4 piese, 1 kopeika din 1828, 1 rubla de

²⁸ Se aduc sincere mulțumiri Directorului Muzeului- Nina Suman pentru receptivitate și posibilitatea analizei materialului numismatic.

²⁹ Sincere mulțumiri Directorului interimar al Muzeului Ținutului Cahul- Istomina Lidiapentru obținerea acestor date referitor la materialul numismatic din colecția muzeului.

- argint din 1829, 3 kopeiki serebrom din 1844, 20 kopeiki de argint din 1855; Alexandru II (1855-1881), 1 piesă, denejka din 1855³⁰ [47, p. 31-33]. (Fig. 3.27.).
124. Sărățeni (orașul Murgeni, județul Vaslui, România), 1796, 1 AR. Această piesă este o descoperire întâmplătoare din anul 2003. Imperiul Rus: Ecaterina II (1762-1796), 1 piesă de argint, grivennik, 1796 [189, p. 185].
125. Seliște (raionul Orhei, Republica Moldova), 1757, 1 AE. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 1 piesă, mangîr de cupru din 1757 [246, p. 226].
126. Singureni (raionul Râșcani, Republica Moldova), 1848, 1 AV. În anul 2007, pe un drum de țară, după ploaie s-a găsit o monedă de aur. Austria: Ferdinand I (1835-1848), 1 piesă, ducat, 1848 [73, p. 359].
127. Siret (județul Suceava, România), 1765-1823, 3 AR+3AE+3?. Potrivit unor informații din anul 1884, în gimnaziul din această localitate erau unele monede din secolele XVIII-XIX gasite în localitatea Siret. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Maria Theresia (1740-1780), 1 piesă, zwanzinger de argint, 1765; 1 piesă, kreuzer de argint, 1802. Polonia: August III (1733-1763), 3 piese, solid, 1775; 1 piesă, 10 groși, 1823. Prusia: 1 piesă, zwanzinger de argint, 1767. Sadagura: 3 piese, 2 para - 3 kopieki. [250, p. 187, 190].
128. Sneci (raionul Storojineț, Ucraina), 1763, 1765, 1780, 2 AR+1 AE. În timpul săpăturilor din anii 1970/1980 a fost găsită o monedă. Austria: Mariei Theresia (1740-1780), 1 piesă, 20 kreuzer, 1765. În aceasta perioadă a mai fost găsită o monedă. Austria: Maria Theresia (1740-1780), 1 piesă de cupru, kreuzer, 1763. Doi locuitori au mai prezentat și un taler perforat. Austria: Maria Theresia (1740-1780), 1 piesă, taler, 1780 [250, p. 158].
129. Sneci (raionul Storojineț, Ucraina), 1800-1858/1891, +7 AR?+AE?. În perioada anilor 1970-1973 s-au găsit câteva monede. V.D. Susinschi și soția, săpând, au găsit câteva monede din secolul al XIX-lea, un inel și două cruci. Austria: Franz Joseph (1848-1916), 2 piese, 1 kreuzer, 1858; 6 kreuzer, 1849. Un alt locuitor colecționar deținea câteva monede austriece. Austria: Francisc I (1792-1835), 15 și 30 kreuzer din 1807; 1, 3, 6 kreuzer din 1800; Franz Joseph (1848-1916), kreuzeri din 1858-1891 [250, p. 140].
130. Soroca (raionul Soroca, Republica Moldova), secolul XVIII, 1703/1730, 2 AR. Din apropierea satului Balinți provin mai multe descoperiri de monede, printre care și din secolul al XVIII-lea. Imperiul Otoman: emitent neprecizat, 1 piesă, para, secolul al XVIII-lea; Ahmed III (1703-1730), 1 piesă, para [78, p. 400].

³⁰ Se aduc sincere mulțumiri Directorului Muzeului Etnografic din orașul Sângerei - Radu Marandiu pentru receptivitate și amabilitatea de a pune la dispoziție materialul numismatic și posibilitatea analizei acestuia.

131. Soroca (raionul Soroca, Republica Moldova), 1757-1786, 1 AV+2 AR+3 AE. În timpul cercetărilor de la cetatea Sorocii din anul 1969 au fost găsite mai multe monede din secolele XVI-XVIII. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 1 piesă de argint din anul 1757; Abdülhamid I (1774-1789), 2 piese, 1 monedă de aur din anul 1786 și o 1 monedă de cupru din anul 1774; emitent neprecizat, 1 piesă de argint, din secolul al XVIII-lea; emitent neprecizat, 1 piesă de cupru, din secolul al XVIII-lea (?). Imperiul Rusiei: Elisabeta Petrovna (1741-1762), 1 piesă, 2 kopeiki de cupru din 1758. [262, p. 240-243].
132. Soroca (raionul Soroca, Republica Moldova), 1819, 1?. În timpul săpăturilor arheologice din anii 2012-2013, pe teritoriul cetății Soroca au fost identificate monede emise în Imperiul Otoman, Polonia, Suedia, Moldova, Imperiului Romano-German (Ungaria) și Rusia din secolele XV-XVII și XIX. Rusia: 1 piesă, kopeika din 1819 [79, p. 367-368].
133. Soroca (raionul Soroca, Republica Moldova), 1828, 1 AE. În anul 2016, în timpul cercetărilor arheologice din zona cetății Soroca au fost descoperite câteva monede. Imperiul Rus, Nicolae I (1826-1855), 1 piesă, 1 kopeika, 1828 [82, p. 298-299].
134. Speia (raionul Anenii Noi, Republica Moldova), 1772, 1820, 2 AE. Piese deținute de directorul muzeului din sat - Dumitru Valentin. Sadagura, 1 piesă, para-3 denghi, 1772. Imperiul Rus, 1 piesă, Alexandru I (1802-1825), 2 kopeiki, 1820 [82, p. 299].
135. Speia (raionul Anenii Noi, Republica Moldova), 1758-1854, 7 AE. Pe teritoriul localității au fost descoperite 18 monede rusești din perioada 1758-1977, iar din totalul acestora 7 piese aparțin perioadei studiate. Imperiul Rus: Elisabeta (1741-1762), 1 piesă de cupru, 5 kopeiki din 1758; Alexandru I (1801-1825), 2 piese de cupru, 2 kopeiki din 1813 (2); Nicolai I (1825-1855), 4 piese de cupru, 1 kopeikă din 1849 (2); 2 kopeiki din 1841 (1), denejka din 1854 (1). Imperiul Rusiei: 8 piese 1860, 1871, 1879, 1873 (3), 1911, 1916. URSS: 1 piesă, 1924. Japonia: 1 piesă din 1977; România: 1 piesă, 1941. Piese se păstrează la muzeul local [78, p. 401-402].
136. Stolniceni (raionul Hâncești, Republica Moldova), 1773-1818, 2 AE. Sadagura: 1 piesă de bronz, 2 para - 3 kopieki din 1773. Imperiul Rus: Alexandru I, (1801-1825), 1 piesă de cupru, 2 kopeiki din 1818 [78, p. 402].
137. Storojineț (raionul Storojineț, Ucraina), 1760/1780-secolul XIX, ? AR. În anul 1970 s-au găsit câteva monede care au ajuns în colecții personale. Austria: kreuzeri, din secole XVIII-XIX. Polonia: Stanislav August (1760-1780), groși [250, p. 128].
138. Storojineț (raionul Storojineț, Ucraina), 1851, 1858, 3 AR. În timpul lucrărilor de câmp din anii 1971-1972, elevii claselor a 9-a și a 10-a au găsit trei monede austrice. I. Mandrik a găsit două monede la data de 31.06.1971. Austria: Franz Joseph (1848-1916), 2 piese,

- kreuzer, 1851; 5/10 kreuzer, 1858. M. Gavriluik a găsit o monedă. Austria: Franz Joseph (1848-1916), 1 piesă, ½ kreuzer, 1851 [250, p. 138].
139. Storojineț (raionul Storojineț, Ucraina), 1800, 1816, 1823, 1 AV+3 AR. În timpul lucrării pământului din anul 1970, elevii claselor 5-7 au găsit câteva monede. Austria: Francisc I (1792-1835), 3 piese, 3, 1 și ½ kreuzer, din 1800 și 1816. Polonia: 1 piesă perforată, 2 zloți, 1823 [250, p. 140].
140. Stroești (raionul Noua Suliță, Ucraina), 1760, 1762, 2 AR. În timpul lucrărilor din anul 2005 s-au găsit două monede. Austria: Francisc I (1745-1765), 1 piesă, kreuzer, 1762. Ungaria: Maria Theresa (1740-1780), 1 piesă, poltura, 1760 [250, p. 128].
141. Suceava (județul Suceava, România), 1703/1730, 1723, 2 AR. În urma cercetărilor periodice din Suceava, efectuate în perioada 1900-1996, s-au descoperit diverse monede. Imperiul Otoman: Ahmad III (1703-1730), 1 piesă, para; Austria: Carl VI (1711-1740), 1 piesă, kreuzer, 1723. [250, p. 188].
142. Suceava (județul Suceava, România), 1730/1754-1783, 9AR+1AE+1AE. În timpul săpăturilor arheologice de lângă biserica Sf. Dumitru, efectuate în perioada 1967-1969, s-au descoperit 77 de morminte din secolele XV-XVIII. În perioada cercetărilor au fost atestate 11 monede din secolul al XVIII-lea. Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754), 2 piese, para; Mustafa III (1757-1774), 7 piese, para. Imperiul Rus: Anna Ioanovna (1730-1740), 1 piesă, dena, 1732. Prusia: Frederic II (1740-1786), 1 piesă, solid?, 1783 [250, p. 187-188].
143. Suceava (județul Suceava, România), 1730/1754-1757/1754, 13 AR. În perioada anilor 1893-1980, conform informațiilor oferite de către G. Foit, pe teritoriul Sucevei și în împrejurimi s-au găsit monede turcești - akçe și para. Imperiul Otoman: Mahmud I (1730-1754), 3 piese; Mustafa III (1757-1774), 10 piese [250, p. 188].
144. Suceava (județul Suceava, România), 1745/1765-1775, 2 AR+1?. În anul 1898, în timpul lucrărilor de la Biserica Sf. Mirăuți s-au descoperit monede din secolul al XVII-lea și diverse obiecte, dar și o monedă din secolul al XVIII-lea. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Franz I (1745-1765), 1 piesă [250, p. 187]. Ulterior, în perioada cercetărilor arheologice din anii 1961-1962 și 1976 au mai fost descoperite pe teritoriul Bisericii Sf. Gheorghe-Mirăuți 39 de monede din secolele XIV-XVIII, doar 2 piese aparținând perioadei studiate. Moldova: 6 piese de argint (4) și cupru (2), groși din secolele XIV-XVI. Ungaria: 5 piese de argint, dinari din secole XV-XVI. Imperiul Romano-German: Ungaria - 13 piese de argint (11) și cupru (2), dinari din secolele XVI-XVII. Principatul de Branderburg: 1 piesă de cupru, shiling din secolul al XVII-lea. Polonia: 2 piese, ½ gros de argint, shiling de cupru argintat din secolele XV-XVI. Lituania: 2 piese de argint, ½ gros, shiling din secolele XVI-XVII. Suedia: 1 piesă de cupru, shiling din secolul XVII. Riga: 3

- piese de cupru, shiling din secolul XVII. Imperiul Otoman: Selim I (1512-1520), 2 piese de argint, aspru; Abdülhamid I (1774-1789), 2 piese de argint, para, beşlik de 5 para din anul 1775. Nedeterminate: 2 piese de argint și de cupru [118, p. 189-197].
145. Șcheia (județul Iași, România), 1808, 1 AR. În anul 1986 au fost donate 3 monede Institutului de Arheologie Iași. Polonia: Sigismund III Vasa (1587-1632), 1 piesă de argint, 1623 (?). Imperiul Otoman: Mahmud II (1808-1839), 1 piesă de argint, para, 1808. Republica Venetia: 1 piesă de cupru, fals din secolul al XIX-lea al unui zecchino [177, p. 230-231].
146. Șipiniți (raionul Cozmeni, Ucraina), 1772-1774, 8 AE. În anul 1866, maiorul austriac Diordii (Gheorghii) de Costin a găsit întâmplător 22 monede din secolele XV-XVIII. Alexandru cel Bun (1400-1432), 6 piese; Ștefan cel Mare (1457-1504), 1 piesă, gros. Sadagura: 8 piese, 1 piesă, 2 para-3 kopieki (?); 1 para-3 denghi, 1771; 6 piese din anii 1772, 1773, 1774 [250, p. 137].
147. Șireț (raionul Strășeni, Republica Moldova), 1852, 1 ?. În anul 2009 a fost descoperită o monedă. Imperiul Rus: Nicolai I (1825-1855), 1 piesă, copeică din 1852 [75, p. 279].
148. Ștefan Vodă (raionul Ștefan Vodă, Republica Moldova), 1784, 3 AV. Aproximativ în anul 2000 au fost găsite 3 monede. Olanda: 1 piesă, ducat din 1784. Republica Venetia: 2 piese, țechin [772, p. 357].
149. Ștefănești (județul Botoșani, România), 1774/1789, 1 AR. În urma cercetărilor arheologice de la Biserica Sfânta Cuvioasa Paraschiva, din anul 1992 s-au descoperit mai multe monede din secolele XVI-XVII-XVIII. Ungaria: 7 piese de argint, denar, 1563 (1), 1570 (1), 1584? (1), 1591 (1), 1600 (1). Imperiul Otoman: Abdülhamid I (1774-1789), 1 piesă de argint, para [177, p. 230].
150. Tărăsăuți (raionul Noua Suliță, Ucraina), 1772, 1789/1790, 1 AR+1 AE. În anul 1998 au fost atestate 2 monede. Au fost aduse la expertiză de un student de la Facultatea de Istorie - Anton Moisei. Sadagura: 1 piesă, 2 para - 3 kopieki, 1772. Imperiul Otoman: Selim III (1789-1808), 1 piesă de billon, ikilik, 1789/1790 [250, p. 128; 261, p. 212-213].
151. Tăuteni (raionul Zastavna, Ucraina), 1730, 1 AE. Pe teritoriul satului a fost găsită o monedă de cupru. Imperiul Rus: 1 piesă, denga, 1730. Se află în fondul Muzeului Regional din Cernăuți [250, p. 128; 261, p. 213].
152. Tăvădărești (comuna Dealul Morii, județul Bacău, România), 1767, 1 AR. În locul numit „Dealul Morii” a fost descoperită o monedă. Republica Ragusa: 1 piesă, taler din 1767 [98, p. 198].
153. Toporăuți (raionul Noua Suliță, Ucraina), 1773, 1776, 2 AE. În timpul lucrărilor de câmp din anul 1976, s-au găsit două monede de cupru. Sadagura: 1 piesă, 2 para - 3 kopieki, 1773. Austria: 1 piesă, 30 kreuzeri, 1776? [250, p. 128-129].

154. Tigheci (raionul Leova, Republica Moldova), 1800-1854, 3 AE. În anul 2014 au fost găsite 3 piese. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: 1 piesă, 3 kreuzer din 1800. Imperiul Rus: 2 piese, 1 kopeika din 1854 și 2 kopeiki din 1810 [79, p. 368].
155. Trușeni (municipiul Chișinău, Republica Moldova), 1840, 1 AE. Imperiul Rus: Nicolae I (1825-1855), 1 piesă, 2 kopeiki de cupru, 1840 [78, p. 402].
156. Tuzara (raionul Călărași, Republica Moldova), 1757/1774, 1 AR. În 1897, în satul Tuzara este descoperită o monedă, care este însă reînțoarsă descoperitorului. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 1 piesă de argint [251, p. 166-167].
157. Țâpova (raionul Rezina, Republica Moldova), 1757/1774, 1 AR. În anul 2008, a fost adusă pentru determinare la muzeu o monedă găsită pe teritoriul mănăstirii Țâpova. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 1 piesă, para [74, p. 351].
158. Țâpova (raionul Rezina, Republica Moldova), 1703/1735, 1 AR. În anul 2005, un locuitor a găsit o monedă. Imperiul Otoman: Ahmed III (1703-1735), 1 piesă, para [72, p. 357].
159. Ungureni (județul Botoșani, România), 1751, 1 AR. Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Ferenc Stephan von Lothringen (1731-1765), 1 piesă de argint, kreuzer, 1751 [111, p. 103].
160. Vasilău (raionul Zastavna, Ucraina), 1763, 1 AE. În anul 1996 a fost găsită o monedă de cupru. Ungaria, Maria Theresia (1740-1780), 1 piesă, ½ kreuzer, 1763 [250, p. 122; 261, p. 212].
161. Vaslui (județul Vaslui, România), 1730/1754-1818, 12 AR+12 AE. În urma cercetărilor arheologice din anii 1998-2003 au fost descoperite obiecte ce aparțin secolelor XVI-XX, printre care și monede. Aceste piese provenind aproape în exclusivitate din cimitirul bisericii „Sf. Ioan Botezătorul”. Dintr-un total de 100 de monede de argint și cupru de la Traianus (98-117) la Carol I (1866-1914), doar 24 de piese aparțin perioadei cercetate. Imperiul Austriei: Franz I (1804-1835), 1 piesă de cupru, 15 kreuzer, 1807; Ferdinand I (1835-1848), 1 piesă de cupru, gros, 1838. Transilvania: Franz I (1804-1835), 1 piesă de cupru, 1829. Ungaria: Franz I (1804-1835), 2 piese de cupru, 1 kreuzer 1812, gros 1818. Incertă: Franz I (1804-1835), 1 piesă de cupru, 3 kreuzer. Imperiul Otoman: Murad III (1574-1595), 1 piesă de argint; Ahmed III (1703-1730), 1 piesă de argint, para; Mahmud I (1730-1754), 1 piesă de argint, para; Mustafa III (1757-1774), 2 piese de argint, para; Selim III (1789-1807), 2 piese de argint, para; Abdülhamid I (1774-1789), 1 piesă de argint, para; emisiune nedeterminată: 3 piese de argint, para din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea; 1 fals de argint după o para a lui Mahmud II (1808-1839). Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană - Austria: Iosif II (1765-1790), 1 piesă de argint, 10 kreuzer, 1774; Franz II (1792-1806), 6 piese de

- cupru, 7 kreuzer 1800 (1), 3 kreuzer 1800 (4), 1 kreuzer 1800 (1). Imperiul Rus: Elisabeta Petrovna (1741-1761), 1 piesă de cupru, denar 1749 [36, p. 99-107].
162. Vijnicioara (raionul Vijnița, Ucraina), 1765, 1 AR. În primăvara anului 2000 a fost găsită o monedă în fundamentul casei. Austria: Maria Theresia (1743-1780), 1 piesă, taler, 1765 [250, p. 122-123].
163. Vijnița (raionul Vijnița Ucraina), 1838, 1 AR. În anul 2000 s-a adus la expertiză o monedă găsită pe teritoriul raionului Vijnița. Polonia: 1 piesă, gros, 1838 [250, p. 138].
164. Vitreanca (raionul Secureni, Ucraina), 1789/1807, 1 AR. În anul 1998 a fost găsită o monedă turcească. Imperiul Otoman: Selim III (1789-1807), 1 piesă, kuruş, 1203 [250, p. 123].
165. Volcineț (raionul Adâncata, Ucraina), 1800, 1859, 2 AR. În timpul lucrărilor de câmp din perioada 1970-1980, I. Guțuleac a găsit trei monede din secolul al XIX-lea - doi kreuzeri (1800, 1859) și 5 centimes (1890). Austria: Francisc I (1792-1835), 1 piesă, kreuzer, 1800; Franz Joseph (1848-1916), 1 piesă, kreuzer, 1859 [250, p. 137].
166. Volcineț (raionul Adâncata, Ucraina), 1800-1858, +16 AR?. Profesorul de istorie I.K. Topalo a găsit în grădină mai multe monede, în perioada anilor 1970-1990. Austria: Francisc I (1792-1835), 4 piese, 1 kreuzer (1), 1800; 3 kreuzer (2) 1800, 1812; Franz Joseph (1848-1916), 7 piese, 1 kreuzer, 1858; 6 kreuzer, 1848-1849. În același sat locuitorii au mai găsit câteva monede. Austria: Francisc I (1792-1835), 1, 3, 6, kreuzer, 1800; 15, 30 kreuzer, 1807; câțiva din perioada 1858-1891 [250, p. 137].
167. Vorniceni (județul Botoșani, România), 1807, 1816 2 AE. Pe teritoriul localității au fost atestate două descoperiri izolate. Imperiul Austriei: Ferenc (1806-1835), 1 piesă, kreuzer de cupru, 1816; Franz I (1806-1835), 1 piesă, 30 kreuzer de cupru 1807 [111, p. 103].
168. Zaim (raionul Căușeni, Republica Moldova), 1774, 1 AR. Imperiul Otoman: Abdülhamid I(1774-1789), 1 piesă, kuruş de argint din anul 1774 [246, p. 226].
169. Zastavna (raionul Zastavna, Ucraina), 1762, 1 AV. În mâinile colecționarilor au ajuns monede rusești și germane din secole XVIII-XIX găsite în anii 1970-1980 în această localitate, dintre care se cunoaște un exemplar. Imperiul Rus: Ecaterina II (1762-1796), 1 piesă de aur, imperial, 1762 [250, p. 124].
170. Zastavna (raionul Zastavna, Ucraina), 1757, 1 AV. Pe teritoriul raionului Zastavna, în anul 1980 a fost găsită o monedă. Olanda: 1 piesă, ducat, 1757 [250, p. 124].
171. Zastavna (raionul Zastavna, Ucraina), 1857, 1 AV. În colecțiile personale au ajuns mai multe monede din secolul al XX-lea și din secolul al XIX-lea, găsite în perioada anilor 1970-1980, printre care: ducat austriac (1881 (1), 1915 (4)); 10 crown (1897, 1908); sovereign

- (1897, 1912); 20 de marci (1877, 1888); 20 de franci (1857). Doar o piesă aparține perioadei cercetate. Franța: 1 piesă, 20 de franci, 1857 [250, p. 138].
172. Zgurița (raionul Ocnița, Republica Moldova), 1773-1774/1789, 1 AR+1 AE. Pe teritoriul și în preajma localității au fost descoperite câteva monede otomane și Sadagura. Imperiul Otoman: Abdülhamid I (1774-1789), 1 piesă, kuruş. Moldova-Valahia (Sadagura): 1 piesă de bronz, 2 para - 3 kopieki, 1773 [78, p. 401].
173. Zgurița (raionul Ocnița, Republica Moldova), 1753-1774/1789, 2 AR+1 ?. În anul 2014 pe teritoriul localității au fost descoperite monede din secolele XV, XVI și XVIII ce aparțin Hanatului Crimeii, Moldovei, Imperiului Otoman, Ungariei și Poloniei. Imperiul Otoman: Mustafa III (1757-1774), 1 piesă, para; Abdulahamid I (1774-1789), 1 piesă, para. Polonia: August III (1733-1763), 1 piesă, groş din 1753 [79, p. 368].
174. Zubrești (raionul Strășeni, Republica Moldova), 1852, 1 AE. În anul 2009 s-a descoperit o monedă. Imperiul Rus: Nicolai I (1825-1855), 1 piesă, kopeika din anul 1852 [74, p. 351].

3.3. Concluzii la capitolul III

În concluzie la acest capitol se poate constata că, în urma cercetării a o sută douăzeci și trei de tezaure monetare și a o sută șaptezeci și patru de descoperiri monetare izolate, cel mai frecvent atestate atât în tezaure, cât și în descoperiri izolate sunt monedele otomane, austriece și cele rusești, urmate de monedele poloneze, din Provinciile Unite, din Republica Ragusa, Sadagura etc.

Aceste descoperiri, ce ating cifra de aproape trei sute, reprezentate de tezaure monetare, dar și de descoperirile monetare izolate din această perioadă, constituie materialul numismatic care a putut fi cercetat la etapa actuală (Harta 3.2.). Descoperirile respective reprezintă o imagine relativ corectă a circulației monetare, care poate fi corelată cu sursele scrise și vin să confirme și să completeze informațiile din diferitele surse narative și documentare referitoare la monedele aflate în circulație. În total au fost analizate în această lucrare două sute nouăzeci și șapte de atestări de descoperiri monetare (Harta 3.3.). În urma analizei acestor descoperiri s-a remarcat faptul că anumite tipuri de monede s-au răspândit într-un ritm sporit ca urmare a schimbărilor de ordin politic. De exemplu, numărul de piese al monedelor otomane, emise până la începutul secolului al XIX-lea, este foarte mare, iar odată cu anexarea Basarabiei și extinderea influenței Imperiul Rus în Principat numărul monedelor otomane se reduce considerabil, în comparație cu piesele rusești, care se răspândesc pe un spațiu mult mai vast. Aceeași situație este caracteristică și în cazul monedelor austriece, care spre sfârșitul secolului al XVIII-lea se răspândesc pe un spațiu mai larg și într-un număr mai mare, îndeosebi în nordul Principatului Moldovei. Situația care se conturează în urma analizei acestor descoperiri confirmă cele relatate în sursele scrise, iar

când confruntăm datele oferite atât de sursele scrise, cât și de materialul numismatic, distingem principalele trăsături ale circulației monetare precum: prezența unui număr foarte mare și variat de monede, răspândirea largă a anumitor tipuri de monede (otomane, austriece, rusești, poloneze etc.), atestarea monedelor falsificate și de o calitate rea, intensificarea circulației monetare a anumitor tipuri de monede, în funcție de schimbările de ordin politic etc.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

1. Pentru elucidarea problemei studiate, s-a impus examinarea și studierea datelor din arhivele naționale și internaționale, a surselor narative și documentare din biblioteci, precum și a diverselor descoperiri monetare. Izvoarele scrise (documente de arhivă, colecții de documente, cronici, surse narative etc.) au o importanță deosebită în abordarea problemei studiate, acestea oferind probe exacte, pe care s-a edificat o bază argumentativă concretă pentru starea de lucruri din circulația monetară în perioada respectivă. Astfel, în cronici (Letopisețul Țării Moldovei, Cronica paralelă a Țării Românești și a Moldovei, Cronicul etc.) se atestă date importante referitoare la perioada studiată - aici sunt prezentate monedele cel mai des utilizate în rândul populației, precum: ughii, galbenii, florinii, talerii, lei, banii, asprii, paralele, rublele etc.

2. În colecțiile de diverse documente – în actele de vânzare, de cumpărare, de împrumut, de moștenire etc. – sunt indicate mai multe tipuri de monede, precum: lei (lei nemțești, lei turcești, lei bani împărățești, lei taleri, pol lei etc.), galbeni (galbeni strălucitori, galbeni olandezi, galbeni ungurești, galbeni nemțești, galbeni aur etc.), bani (bani noi, bani vechi, bani de argint etc.), ughi, zloți, ducați, guruși, piaștri, para, potronici, taleri, ruble, creițari, ort, sfanț, sorocovăț, lețcaie etc. În aceste contexte termenul de „bani” va fi utilizat pentru a exprima un anumit tip de monedă (submultiplu al leului, sau bani cu sens de aspri/guruși), dar și cu sens de nume generic pentru monedă. O situație similară este și în cazul „leului”, care, circulând inițial în calitate de monedă metalică, reprezentată de talerul-leu olandez (leeuwenndaalder), își dobândește mai apoi calitatea de monedă de calcul, ca, în cele din urmă, să exprime noțiunea de bani.

3. În documentele din arhivele naționale, cât și în cele internaționale, de asemenea, sunt menționate mai multe tipuri de monede: ducați (ducați turcești, ducați olandezi, ducați francezi, ducați austrieci etc.), taleri (spaniol, austriac), zlot, rubya, beșlik, yüzlük, piaștri, para, lei, ruble, copeici, carboava etc. În multe acte deseori erau incluse precizări referitoare la monedă, așa cum nu exista o monedă națională, dar exista o monedă fictivă de calcul, iar monedele aflate în circulație în acea perioadă aveau curs diferit în comerț și în visterie etc. Actele care reprezintă diverse ordine referitoare la monede ne-au ajutat în mod deosebit la clarificarea și la estimarea volumului masei monetare, precum și la specificarea rolului atribuit unui sau altui tip de monede. Din actele de vânzare și de cumpărare se poate deduce ușor care monede erau preferate în rândul populației simple. În acest context, putem afirma cu certitudine că documentele, în care sunt stipulate mai multe tipuri de monede, reprezintă dovezi incontestabile că în țară erau mai multe monede în circulație care au persistat pe parcursul întregii perioade cercetate.

4. În sursele narrative, reprezentate de jurnalele de călătorie, memorii, notițe etc. au fost atestate mențiuni generale despre monedă, în special referitoare la variația valorilor în dependență de cursul negoțului, la faptul că majoritatea monedelor care circulau în Valahia se întâlneau și în Moldova și că monedele principale și cele mai numeroase erau monedele turcești, îndeosebi piaștrii și paralele, deși mai erau prezente și multe alte monede, precum ducați (olandezi, austrieci etc.), țechini venețieni, zwanzinger, ruble, franci etc.

5. În această perioadă regimurile politice impuse de Imperiul Otoman, de Imperiul Rus și de Imperiul Habsburgic/Imperiul Austriac vor influența considerabil viața politică a Principatului. În urma tuturor schimbărilor din viața politică s-au produs modificări și în circulația monetară, în lipsa unui sistem monetar național. În toată perioada însă, indiferent de regimul instaurat, fie rusec, fie austriac, fie turcesc, domnitorilor li se interzicea nu doar baterea de monedă proprie, ci și fixarea cursului de monede străine. Regimul de dominație și războaiele ruso-austro-turce au determinat apariția (monedele de tip Sadagura) și intensitatea circulației anumitor tipuri de monede, îndeosebi în perioada anexării Bucovinei (1775) și Basarabiei (1812), sau a Regulamentului Organic (1831-1832). Sistemul financiar al Principatului îmbrățișa caracteristicile perioadei în care reglementările nu puteau fi de durată, nefiind sprijinite pe un sistem politic stabil.

6. Prin delimitarea factorilor principali care au avut o influență decisivă asupra circulației monetare din Principatul Moldovei, traversând istoria monetară și istoria economică/ politică regională, precum și prin studierea descoperirilor monetare, a fost posibilă stabilirea aspectelor principale ale circulației monetare din Principatul Moldovei în perioada anilor 1711-1859 și ale integrării coerente în sistemul monetar internațional european din această perioadă.

7. Prin analiza descoperirilor monetare s-au putut identifica atât tezaure, constituite în temei din piese emise de Imperiul Otoman (cel mai mare număr), Imperiul Habsburgic/Austriac, Imperiul Rus, urmate de emisiuni din Provinciile Unite, Republica Ragusa, Sadagura, Polonia, Republica Veneția, cât și descoperiri izolate, reprezentate de o mare varietate de emisiuni, dar îndeosebi de emisiuni ale Imperiului Otoman, Imperiului Rus, Imperiului Habsburgic/Austriac, Sadagura, Polonia, Provinciile Unite, Republica Veneția, Franța etc. Din totalul descoperitor de tezaure, 81% sunt constituite de tezaure ce reprezintă circulația monetară din perioada în care au fost îngropate, fiind niște îngropări urgente, 6% sunt tezaure cu tentă de ritual și 13% sunt tezaure ale economiilor mai multor generații.

8. Cele mai frecvente tipuri de monede, atestate în cadrul descoperirilor monetare, sunt paralele (17%), kurușii (15%), kopicile (13%), kreuzerii (11%), altmişlicii (11%), rublele (7%),

monedele de tip Sadagura (6%), talerii austriece (5%), urmași de ducății din Principalele Unite (4%), groșii polonezi (3%) etc.

9. Se poate constata cu ușurință că s-au identificat trei tipuri principale de emisiuni în ambele tipuri de descoperiri: ale Imperiului Otoman, Imperiului Rus, Imperiului Habsburgic/Austriei, cu un procent mai mare de descoperiri, în cazul tezaurelor, cât și în cazul descoperirilor izolate a emisiunilor din Imperiul Otoman. Din numărul descoperirilor de monede otomane 97% sunt emisiuni din perioada 1711-1812 și doar 3% sunt din perioada 1812-1859. În cazul descoperirilor monedelor rusești nu se observă o mare diferență, deoarece, conform cifrelor obținute în baza descoperirilor cercetate, 59% se atribuie perioadei cuprinse între anii 1711 și 1812 și 41% perioadei 1812-1859. Se poate observa că aceste monede au intrat pe teritoriul Principatului pe scara destul de largă și până la anexarea Basarabiei. În cazul descoperirilor de emisiuni austriece se atestă 39% de descoperiri din perioada 1711-1774 și o creștere esențială a emisiunilor în perioada 1774-1859 de 61%. Aceste rapoarte sunt determinate, în temei, de relațiile economico-financiare stabilite după anexarea Bucovinei la Austria, a Basarabiei la Imperiul Rus, în urma războaielor ruso-austro-turce etc., cu impact evident în sfera economică și în schimbarea paradigmei circulației principalelor monede în Principatul Moldovei.

Rezultatele științifice care contribuie la soluționarea problemei abordate în teza dată sunt fundamentate pe sintetizarea unei game largi de izvoare și pe interpretarea consistentă a acestora (Capitolul I - Istoriografie și izvoare). În același timp, acest studiu și-a adus contribuția la identificarea trăsăturilor distinctive ale problemei monetare din Principatul Moldovei, și respectiv, la determinarea unor aspecte specifice din istoria economică a Principatului Moldovei (Capitolul II - Aspecte privind moneda și circulația monetară din perioada 1711-1859). Elucidarea particularităților fundamentale ale procesului circulației monetare în Principatul Moldovei a fost realizată prin introducerea în circuitul științific a unor noi descoperiri monetare, prin identificarea principalelor trăsături ale circulației monetare, prin corelarea surselor scrise cu cele numismatice, prin realizarea unui repertoriu al descoperirilor monetare, precum și prin evaluarea detaliilor relevante referitoare la răspândirea anumitor tipuri de monede în urma realizării cartografiei (Capitolul III - Descoperiri de monede din anii 1711-1859 pe teritoriul Principatului Moldovei, Anexe - Repertoriul descoperirilor de monede (1711-1859), Harti).

Astfel, putem afirma cu siguranță că transpunerea acestor date și rezultatele obținute în urma cercetării sunt relevante pentru conturarea unui tablou complet al peisajului monetar din Principatul Moldovei în perioada 1711-1859.

Pentru cercetările ulterioare recomandăm următoarele:

1. Continuarea cercetărilor cu privire la moneda și circulația monetară din Principatul Moldovei în perioada 1711-1859, prin prisma schimbărilor ce au avut loc odată cu instaurarea regimurilor străine de dominație și, îndeosebi, odată cu anexările teritoriale (Basarabia – 1812; Bucovina – 1775).

2. Abordarea problemei monedei și circulației monetare din perioada studiată în cadrul conferințelor, simpozioanelor, colocviilor etc., cu scopul de a atrage atenția asupra importanței acestui aspect în definitivarea și înțelegerea corectă a vieții economice din Principatul Moldovei. Prezența sau absența anumitor emisiuni, a tezaurilor înseși, sau a mențiunilor scrise despre procesul monetar din Principat suplimentează interpretarea problemelor ce țin de decăderea sau de înflorirea economiei, de perturbarea sau de extinderea comerțului, de eșecul sau de succesul anumitor reglementări etc.

3. Acordarea unei atenții sporite în procesul cercetării tuturor tipurilor de surse, nu doar a materialului numismatic, pentru descrierea sistemică și corectă a circulației monetare în spațiul cercetat. Interpretarea acestei probleme prin corelarea surselor scrise cu cele numismatice este indispensabilă, așa cum din cercetările date se poate observa că anumite emisiuni nu sunt stipulate în izvoarele scrise, iar anumite tipuri de monede nu sunt atestate în cadrul descoperirilor monetare și doar prin sintetizarea informațiilor din ambele tipuri de izvoare se poate proiecta întregul tablou monetar din această perioadă.

4. Cercetarea mai aprofundată nu doar a descoperirilor monetare ce constituie tezaurile, dar și a descoperirilor izolate, care conferă un suport esențial în analiza și interpretarea fenomenului circulației monetare. Frecvent, în cadrul tezaurilor, cele mai multe emisiuni sunt cele cu valoare ridicată, iar emisiunile cu o valoare nominală mai scăzută aveau rol nesemnificativ, astfel se atestă cu preponderență sub formă de descoperiri izolate (de exemplu, în cazul emisiunilor otomane, kuruş-ul, altmışlık-ul și yüzlük-ul sunt foarte des atestate, iar emisiunile cu o valoare nominală scăzută, precum beşlik-ul sau ½ zolota sunt extrem de rare).

5. Extinderea nivelului de cercetare prin analiza comparativă a surselor naționale și a celor internaționale cu privire la subiectul tratat și diseminarea rezultatelor cercetărilor referitoare la monedă și la circulația monetară ca parte integrantă a istoriei politicii monetare din întreg spațiul european.

BIBLIOGRAFIE

Surse de arhivă:

1. ADMAE, Correspondance Commerciale. Galatz. 1806-1814, vol. 1.
2. ADMAE, Correspondance commerciale. Galatz. 1837-1863, vol. 2.
3. ADMAE, Correspondance commerciale. Galatz. 1864-1870, vol. 3.
4. ADMAE, Correspondance commerciale. Galatz. 1871-1877, vol. 4.
5. ADMAE, Correspondance commerciale. Galatz. 1878-1882, vol. 5.
6. ADMAE, Correspondance Commerciale. Jassy. 1803-1812, vol. 1.
7. ADMAE, Correspondance Commerciale. Jassy. 1813-1836, vol. 2.
8. ADMAE, Correspondance Commerciale. Jassy. 1837-1841, vol. 3.
9. ADMAE, Correspondance Commerciale. Jassy. 1842-1848, vol. 4.
10. ADMAE, Correspondance Commerciale. Jassy. 1849-1857, vol. 5.
11. ADMAE, Correspondance Commerciale. Jassy. 1858-1871, vol. 6.
12. ADMAE, Correspondance Commerciale. Jassy. 1872-1877, vol. 7.
13. ANRM, fond 2, inventar 1, dosar 1945.
14. ANRM, fond 2, inventar 1, dosar 2276.
15. ANRM, fond 3, inventar 1, dosar 923.
16. ANRM, fond 3, inventar 4, dosar 33.
17. ANRM, fond 3, inventar 4, dosar 93.
18. ANRM, fond 5, inventar 2, dosar 51.
19. ANRM, fond 5, inventar 2, dosar 515.
20. ANRM, fond 5, inventar 4, dosar, 754.
21. ANRM, fond 6, inventar 1, dosar 1158, partea I-a.
22. ANRM, fond 6, inventar 1, dosar 1158, partea a II-a.
23. ANRM, fond 6, inventar 7, dosar 14.
24. ANRM, fond 37, inventar 2, dosar 354.
25. ANRM, fond 75, inventar 1, dosar 379.
26. ANRM, fond 75, inventar 1, dosar 389.
27. ANRM, fond 205, inventar 1, dosar 4414.
28. ANRM, fond 205, inventar 1, dosar 5292.
29. ANRM, fond 205, inventar 1, dosar 5807.
30. ANRM, fond 205, inventar 1, dosar 5325.
31. ANRM, fond 205, inventar 1, dosar 6197.

32. CAEF, Circulation monetaire dans le monde 1818-1820, k/1/2a. Valeur des monnaies français par rapport aux monnaies des autres puissances.
33. CAEF, Circulation monetaire k/1. Monnaie de compte circulante dans le monde (1806).
34. CAEF, Systeme Monetaire, 1848-1850-1868, k1/5.
35. CAEF, Question monetaire, 1908-1911.

Monografii, studii, articole:

36. ALAIBA, R., ASĂVOAIE, C., CHIRIAC L. În: Corpus Nummorum Moldaviae - III.1, Monnaies et parures du musée départemental „Ștefan cel Mare” de Vaslui. Iași: Editura Panfilius, 2007. 154 p. ISBN 978-973-7876-55-3.
37. ANAGNOSTI, M. La Valachie et la Moldavie. Paris: Impr. de H. Fournier et Comp., 1837. 48 p.
38. ANDRONIC, Al., NEAMȚU, E. Cercetări arheologice pe teritoriul orașului Iași în anii 1956-1960. În: Arheologia Moldovei, II-III. Iași: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1964. 409-428 p.
39. APOSTU, A.-E. Inventarul arheologic al localităților județului Vrancea I. În: Cronica Vrancei, IV. Focșani: Prest Grup International, 2003. 9-20 p.
40. APOSTU, A.-E. Inventarul arheologic al localităților județului Vrancea II. În: Cronica Vrancei, V. Focșani: Editura Pallas, 2006. 9-33 p.
41. APOSTU, A.-E. Inventarul arheologic al localităților județului Vrancea III. În: Cronica Vrancei, VI. Focșani: Editura Pallas, 2006. 9-44 p.
42. ARBORE, Z. Dicționarul geografic al Basarabiei. București: Socec, 1904. 237 p.
43. ARCUȘ-JANTOVAN, E., Butnariu V. M., Tabuica R., Tătaru C. Moneta Terrae Moldaviae II. Iași: Editura Stef, 2019, 356 p. ISBN 978-606-028-259-4.
44. ARCUȘ-JANTOVAN, E. Aspecte din istoria circulației monetare în Galați în secolul al XIX-lea. Materiale din Arhivele Ministerului de Externe ale Franței. În: Studia Universitatis Moldaviae, nr. 4(84). Chișinău, 2015. 102-104 p. ISSN 1811-2668.
45. ARCUȘ-JANTOVAN, E. Călători francezi despre comerț, mărfuri și prețuri în Principatul Moldovei (a doua jumătate a secolului al XVIII-lea - prima jumătate a secolului al XIX-lea). În: Conspecte Numismatice V. Chișinău, 2015. 30-34 p. ISBN 978-9975-71-722-9.
46. ARCUȘ-JANTOVAN, E. Circulația monetară în secolul al XIX-lea în Principatul Moldovei: corespondența comercială a Consulatelor franceze din Iași și Galați (1803-1866). În: Tyragetia, s.n., vol. XI [XXVI], nr. 2, 2017. 119-126 p. ISSN 1857-0240.

47. **ARCUȘ-JANTOVAN, E.** Monede din colecțiile muzeelor raionale din Cahul, Florești, Hâncești, Leova și Sângerei. În: Simpozionul XVII de Numismatică. Chișinău, 5-6 octombrie 2017. 31-33 p. ISBN 978-9975-87-302-4.
48. **ARCUȘ-JANTOVAN, E.** Mențiuni privind moneda în Principatul Moldovei (1711-1859) în izvoarele scrise: cronică și colecții de documente. În: *Conspecte Numismatice VII*. Chișinău, 2017. 29-36 p. ISBN 978-9975-3180-5-0.
49. **ARCUȘ-JANTOVAN, E.** Valoarea nominală și intrinsecă a monedelor în secolele XVIII-XIX. În: *Conspecte Numismatice VI*. Chișinău, 2016. 39-42 p. ISBN 978-9975-71-851-6.
50. ARNAUNÉ, A. *La monnaie le credit et le change*. Paris: Felix Alcan, 1926. XIV-313 p.
51. ARTIMON, Al. Câteva considerații asupra tezaurului monetar din secolul al XVIII-lea descoperit la Drăgești-Tătărești (Județul Bacău). În: *Carpica V*, Bacău: Întreprinderea poligrafică Bacău, 1972. 181-188 p.
52. ARTIMON, Al. Un tezaur monetar din secolele XVII-XVIII descoperit la Cleja (Jud. Bacău). În : *Carpica, VI*, Bacău: Întreprinderea poligrafică Bacău, 1973-1974. 101-106 p.
53. ARTIMON, Al., EMINOVICI, C. Tezaurul monetar din secolul al XVIII-lea descoperit la Mănăstirea Cașin (Jud. Bacău). În : *Carpica, IV*. Bacău: Întreprinderea poligrafică Bacău, 1971. 343-348 p.
54. AHMED, V. E. *Mehasin-ül-âsâr ve hakayik-ül-ahbar*. În: *Cronici turcești privind Țările Române*. Vol. III, întocmit de Mehmet Mustafa A. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1980. 445 p.
55. AHMED, A. E. *Tarih*. În: *Cronici turcești privind Țările Române*. Vol. III, întocmit de Mehmet Mustafa A. București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1980, 445 p.
56. BAERT-DUHOLANT, Ch-Al-B-F. DE PAULE (Bon de). *Mémoires historiques et géographiques sur les pays situés entre la Mer Noire et la Mer Caspienne*. Paris: H. J. Jansen Imprimeur-Libraire, 1797. 96 p.
57. BĂLAN, T. *Documente bucovinene*, vol. III, 1573-1720. Cernăuți: Editura consiliului eparhial al Mitropoliei Bucovinei, 1937. 257 p.
58. BĂLAN, T. *Documente bucovinene*, vol. IV, 1720-1745. Cernăuți: Editura Mitropoliei Bucovinei, 1938. 299 p.
59. BĂLAN, T. *Documente bucovinene*, vol. V, 1745-1760. Cernăuți: Editura Mitropoliei Bucovinei, 1939. 264 p.
60. BALICA, Gh. *Informații arheologice în materiale documentare din Arhivele Statului de la Iași*. În : *Revista Arhivelor*, VI, nr. 2. București, 1963.

61. BALICA, Gh. Informații arheologice în materiale documentare din Arhivele Statului de la Iași. II. În : Revista Arhivelor, VIII, nr. 1. București, 1965.
62. BATAILLARD, P. La Moldo-Valachie dans la manifestation de ses efforts de ses vœux. În : Revue de Paris, 1 iunie, 1856, vol. XXXII. Paris: Aux bureaux de la Revue de Paris. 416-456 p.
63. BĂICOIANU, C. I. Istoria politicii noastre monetare și a Băncii Naționale. Vol. I, partea 1. București - Cartea Românească, 1932. 378 p.
64. BELLANGER, S. Voyages. Les Principautés danubiennes (3e article). În : Revue du XIXe siècle, vol. 1[-2] aprilie [-decembrie] 1854 [și februarie 1855]. Paris: Bureaux de la Revue du XIXe siècle, 1854. 159- 169 p.
65. BELLANGER, S. Voyages. Les Principautés danubiennes (5e article). În: Revue du XIXe siècle, vol. 1[-2] aprilie [-decembrie] 1854 [- februarie 1855]. Paris: Bureaux de la Revue du XIXe siècle, 1854. 320-345 p.
66. BELLANGER, S. Voyages. Les Principautés Danubiennes. Bucharest a vol d'oiseau. În: Revue du XIXe siècle, vol. 1 [-2]. Paris: Bureaux de la Revue du XIXe siècle, 1854. 46-58 p.
67. BERZA, M. Haraciul Moldovei și Țării Românești în sec. XV-XIX. În: Studii și materiale de istorie medie, red. responsabil: Barbu T. Câmpina, vol. II. București: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1957. 540 p.
68. BEZVICONI, Gh. G. Călători ruși în Moldova și Muntenia. București: Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, 1947. 477 p.
69. BIBESCO, G. Roumanie 1843-1859. Règne de Bibesco. Lois et Décrets, 1843-1848, Insurrection de 1848, Histoire et Légende, vol. 2. Paris: Librairie Plon, 1894. 687 p.
70. BOILAY, F. Chronique de la Quinzaine: 14 février 1859. În: Revue européenne. Lettres, sciences, arts, voyages, politique, vol. 1. Paris: Typographie Panckoucke, 1859. 458-464 p.
71. BOLDUREANU, A., DERGACIOVA L., NICOLAE, E. et al. Moneda în Republica Moldova. Chișinău, Biblioteca Științifică Centrală "Andrei Lupan", 2015, 505 p. ISBN 978-9975-3089-0-8.
72. BOLDUREANU, A. Cronica descoperirilor numismatice (I). În: Tyragetia (Arheologie, Istorie Antică), s.n., vol. I [XVI] nr.1. Chișinău, 2007. 351-360 p. ISSN 1857-0240.
73. BOLDUREANU, A. Cronica descoperirilor numismatice (II). În: Tyragetia (Arheologie, Istorie Antică), s.n., vol. II [XVII] nr.1. Chișinău, 2008. 353-360 p. ISSN 1857-0240.
74. BOLDUREANU, A. Cronica descoperirilor numismatice (III). În: Tyragetia (Arheologie, Istorie Antică), s.n., vol. III [XVIII] nr.1. Chișinău, 2009. 345-352 p. ISSN 1857-0240.

75. BOLDUREANU, A. Cronica descoperirilor numismatice (IV). În: *Tyragetia (Arheologie, Istorie Antică)*, s.n., vol. IV [XIX] nr.1. Chișinău, 2010. 273-281 p. ISSN 1857-0240.
76. BOLDUREANU, A. Cronica descoperirilor numismatice (V). În: *Tyragetia (Arheologie, Istorie Antică)*, s.n., vol. V [XX] nr.1. Chișinău, 2011. 325-331 p. ISSN 1857-0240.
77. BOLDUREANU, A. Cronica descoperirilor numismatice (VI). În: *Tyragetia (Arheologie, Istorie Antică)*, s.n., vol. VI [XXI] nr.1. Chișinău, 2012. 347-352 p. ISSN 1857-0240.
78. BOLDUREANU, A. Cronica descoperirilor monetare (VII). În: *Tyragetia (Arheologie, Istorie Antică)*, s.n., vol. VII [XXII] nr.1. Chișinău, 2013. 397-403 p. ISSN 1857-0240.
79. BOLDUREANU, A. Cronica descoperirilor monetare (VIII). În: *Tyragetia (Arheologie, Istorie Antică)*, s.n., vol. VIII [XXIII] nr.1. Chișinău, 2014. 363-370 p. ISSN 1857-0240.
80. BOLDUREANU, A. Cronica descoperirilor monetare (IX). În: *Tyragetia (Arheologie, Istorie Antică)*, s.n., vol. IX [XXIV] nr.1. Chișinău, 2015. 315-322 p. ISSN 1857-0240.
81. BOLDUREANU, A. Cronica descoperirilor monetare (X). În: *Tyragetia (Arheologie, Istorie Antică)*, s.n., vol. X [XXV] nr.1. Chișinău, 2016. 369-375 p. ISSN 1857-0240.
82. BOLDUREANU, A. Cronica descoperirilor monetare (XI). În: *Tyragetia (Arheologie, Istorie Antică)*, s.n., vol. XI [XXVI], nr. 1. Chișinău, 2017. 293-300 p. ISSN 1857-0240.
83. BOLDUREANU, A., MATVEEV, S. Patrimoniul numismatic al Republicii Moldova: *Imagine și Legendă*. Chișinău: Lexon Prim, 2018. 180 p. ISBN 978-9975-139-53-3.
84. BONNET, A. Manuel monétaire et d'orfèvrerie ou Nouveau Traité des monnaies et des calculs relatifs aux différentes valeurs des espèces, vaisselles et matières d'or et d'argent de France et étrangères, selon l'ancien et le nouveau système. Paris, Bailleul- imprimeur-libraire, 1810. 501 p.
85. BONNEVILLE, A. Encyclopédie monétaire, ou Nouveau traité des monnaies d'or et d'argent en circulation chez divers peuples du monde. Paris: Imprimerie de J-B. Gros, 1849. 220 p.
86. BULAT, T. G. O încercare de stabilizare a monedei în 1848. În: *BSNR*, anul XVIII, nr.48. București: Tipografia Curții Regale, 1924. 113-114 p.
87. Buletinul Comisiei istorice a României. Vol. 2. București: Atelierile grafice Socec & Co., Societate anonimă, 1916. 272 p.
88. Buletinul Comisiei istorice a României. București, Tiparul așezământului tipografic „Datina Românească”, Vălenii-de-Munte, 1925. 225 p.
89. Buletinul Societății Numismatice Române. Anul I, no.1. București: Imprimeria Statului, 1904, Februarie, 1-4 p.
90. BOUÉ, A. La Turquie d'Europe. Vol. I, Paris: A. Bertrand, 1840. XVII-526 p.
91. BOUÉ, A. La Turquie d'Europe. Vol. III, Paris: A. Bertrand, 1840. 590 p.

92. BOUÉ, A. La Turquie d'Europe. Vol. IV, Paris: A. Bertrand, 1840. 592 p.
93. BUBULICI, V., TENTIUC, I. Unele descoperiri monetare din cimitirul bisericii Adormirea Maicii Domnului de la Căușeni. În: Tyrageția, vol III [XVIII], nr.1. Chișinău, 2009. 323-330 p. ISSN 1857-0240.
94. BUCUR, M. Descoperirile monetare în România (1974-1976) (XVIII-XX). În: Buletinul Societății Numismatice Române, anii LXX-LXXIV, nr. 124-128. București: Tiparul Întreprinderii Poligrafice „Crișana”, 1976-1980. 559-608 p.
95. BUTNARIU, V. M., SION I. O veche descoperire din sudul Moldovei: tezaurul de la Umbrărești (secolul XVIII). În: AIIX, XXXII, 1995. 535-540 p. ISSN 1221-3705.
96. BUTNARIU, V. M. Cu privire la problema editării unui „Lexicon numismatic pentru Moldova (1359-1859)” (IV). În: Anuarul Institutului de istorie „A. D. XENOPOL”, L. București: Editura Academiei Române, 2013. 492 p. ISSN 1221-3705.
97. BUTNARIU, V. M., **ARCUȘ-JANTOVAN, E.**, TABUICA, R. Din patrimoniul Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală. Colecția numismatică. În: Buletin Științific. Revistă de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie, fascicula Etnografie și Muzeologie. Chișinău, 2014. 40-52 p. ISSN 1857-0054.
98. BUTNARIU, V. M. Corpus Nummorum Moldaviae - VI.1, Découvertes monétaires du Complexe Muséal „Iulian Antonescu” Bacău. Onești: Magic Print, 2016. 228 p. ISBN 978-606-622-219-8.
99. BUTNARIU, V. M. Corpus Nummorum Moldaviae - V.2, Monnaies et parures du Musée National d'Etnographie et d'histoire naturelle de Chișinău. Chișinău: Bons Offices, 2018. 156 p. ISBN 978-9975-139-63-2.
100. BUTNARIU, V. M. Tezaure din muzeele orașului Chișinău, secolele XVI-XVIII. Chișinău: Universitas, 1994. 130 p. ISBN 5-362-01115-4.
101. BUTNARIU, V. M., VÎLCU, A. Tezaure din Moldova: secolele XIV-XIX, I. Iași: Editura Stef, 2013. 39-XXVIII p. ISBN 978-606-575-346-4.
102. CAILLOT, J-M. Voyage médical dans les provinces danubiennes. Paris: Typographie Félix Malteste et Cie, 1854. 112 p.
103. Calendar pentru Bucovina pe anul 1847. Cernăuți, 1847. 40 p.
104. CANTEMIR, D. Descrierea Moldovei. Chișinău: Litera, 1998. 250 p.
105. CARLOZITZ, A. Voyage dans les principautés danubiennes et aux embouchures du Danube. În: Revue de Paris, vol. XXXIV. Paris: Aux bureaux de la Revue de Paris, 1856. 559-635 p.

106. Călători străini despre Țările Române în secolul al XIX-lea, serie nouă, vol. II (1822-1830), coordonatori: Cernovodeanu P., Bușă D. București: Editura Academiei Române, 2005. 618 p. ISBN 973-27-1129-9.
107. Călători străini despre Țările Române în secolul al XIX-lea, serie nouă, vol. VI (1852-1856), coordonator: Bușă Daniela. București: Editura Academiei Române, 2010. 814 p. ISBN 973-27-1129-9.
108. CĂPITANU, V., BUZDUGAN, C. Un tezaur de monede turcești descoperit la Copăcești (Jud. Vrancea). În: Carpica, II. Bacău: Întreprinderea poligrafică Bacău, 1969. 349-362 p.
109. CHEVALIER, A. Les Principautés Danubiennes. Le clergé. În: Revue européenne. Lettres, sciences, arts, voyages, politique, tome VIII. Paris: Bureaux de la Revue Européenne, 1860. 370-384 p.
110. CHIPARISSA, N. Cronicul. În: Cronicarii greci cari au scris despre români în epoca fanariotă, de Erbiceanu Constantin. București: Tipografia Cărților Bisericești, 1888. 361 p.
111. CHIROȘCA, A., BOLDUREANU, A., BUTNARIU, V. M. În: Corpus Nummorum Moldaviae- IV.1, Monnaies et parures du musée départemental de Botoșani. Gura Humorului: Terra Design, 2010. 170 p. ISBN 978-973-8914-37-7.
112. CHOPIN, M., UBICINI, A. L'Univers, Provinces danubiennes et roumaines. Paris: Typographie de Firmin Didot Frères, Fils et Cie, 1856. 810 p.
113. COLȚESCU, T. L'importance économique du Danube. Paris: Librairie generale de droit et de jurisprudence R. Pichon et R. Duranz-Auzias, 1942. 205 p.
114. CONDURACHE, C.I. Istoricul sistemelor monetare până la 1867. În: Buletinul Societății Numismatice Române, anii XXVII-XXVIII, nr. 81-82. București: Tipografia Curții Regale, 1933-1934. 27-59 p.
115. CORIVAN, N., GRĂMADĂ, I. Despre gospodăria feudală din Moldova în prima jumătate a secolului al XVIII-lea. În: Studii și materiale de istorie medie. Red. resp.: Oțetea A., vol. V. București: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1962. 639 p.
116. DARIER, H. Tableau du titre, poids et valeur des différentes monnaies d'or et d'argent qui circulent dans le commerce avec empreintes. Genève: Hachette Livre, 1807. 129 p.
117. DAY, J. Études d'histoire monétaire XII-XIXe siècles. Lille: Presses universitaires de Lille, 1984. 447 p. ISBN 2-85939-236-X.

118. DEJAN, M. Monede descoperite la Biserica Sf. Gheorghe-Mirăuți din Suceava. În: Studii și cercetări de numismatică, nr. 1, (XIII). București, 2010. 189-197 p. ISSN 0081-8887.
119. DEL HELL, X. H. Voyage en Turquie et en Perse. Paris: P. Bertrand, libraire-éditeur, 1854. [321]-373 p.
120. DEL MARE, Al. Les systemes monetaires, histoire monetaire des principaux Etats du monde anciens et modernes. Paris, 1899.
121. DEPEYROT, G. La « grande » circulation monétaire, un thème de recherche. În: Histoire & Mesure, XVII - 3/4, 2002. 3-6 p. ISBN 2-222-96730-9.
122. Dictionnaire de numismatique. Coord.: Amandry Michel. Paris: Larousse, 2001. 628 p. ISBN 2 03 505076 6.
123. Documente privitoare la istoria Țării Moldovei în secolul al VIII-lea (1751-1774) /Cărți domnești și zapise/ Colecția Moldova în epoca feudalismului. Volumul IX. Coordonator: Demir Dragnev. Chișinău: Civitas, 2004. ISBN 9975-912-34-6.
124. Documente privitoare la istoria Țării Moldovei în secolul al VIII-lea (1775-1786) /Cărți domnești și zapise/ Colecția Moldova în epoca feudalismului. Volumul X. Coordonator: Demir Dragnev. Chișinău: Civitas, 2005. ISBN 9975-9649-3-1.
125. Documente privitoare la istoria Țării Moldovei în secolul al VIII-lea (1787-1800) /Cărți domnești și zapise/ Colecția Moldova în epoca feudalismului. Volumul XI. Coordonator: Demir Dragnev, Valentin Constantinov. Chișinău, 2008. ISBN 978-9975-70-749-7.
126. DUMITRU, L. Les relations commerciales du sud-est de l'Europe a la fin du XVIIIe siècle reflétées dans les documents arhivistiques de Bucarest, Sibiu, Brasov. În: Symposium l'Epoque Phanariote, 21-25 octobre 1970. Thessaloniki: Institute for Balkan studies, 1974. 385-399 p.
127. ENGEL, A, SERRURE, R. Traité de numismatique moderne et contemporaine, partea I. Paris: Ernest Lebroux, 28 rue Bonaparte, 1897. 595 p.
128. ENTON, W. Tableau historique, politique et moderne de l'empire ottoman, vol. I. Paris: Chez Tavernier, 1798. 352+ [320] p.
129. FICAUELMONT, L-Ch-G. La politique de la Russie et les Principautés Danubiennes. Paris: Librairie d'Amyot, 1854. 154 p.
130. FISCHER, E. Beitrag zur Münzkunde des Fürstenthumes Moldau. În: Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museums, 9. Czernowitz: Buchdruckerei 5 Czopp, 1901. 3-53 p.

131. FLYNN, D., GIRALDEZ, A., VON GLAGHN, R. Global Connections and monetary history, 1470-1800. Burlington: Ashgate, 2003. XIII-209 p. ISBN 978-0754632139.
132. FOIT, G. Tezaure monetare răzlețe (inedite). În: Suceava, VII, 1979-1980. 130-148 p.
133. FORBES, N. et al. The Balkans, a history of Bulgaria-Serbia-Greece-Rumania-Turkey. Oxford: Clarendon press, 1915. 407 p.
134. GALIANI, F. De la Monnaie, 1751. Coord.: G.H. Bousquet, J.Crisafulli, Paris: M. Rivière, 1955. 147 p.
135. GHIBĂNESCU, Gh. Surete și izvoade. Vol. VI. Iași: Tipografia „Dacia” Iliescu, 1909. 291 p.
136. GHIBĂNESCU, Gh. Surete și izvoade. Vol. VII. Iași: Tipografia „Dacia” P.&D. Iliescu, 1912. 342 p.
137. GHIBĂNESCU, Gh. Surete și izvoade. Vol. VIII. Iași: Tipografia „Dacia” P.&D. Iliescu, 1913. 416 p.
138. GHIBĂNESCU, Gh. Surete și izvoade. Vol. XI. Iași: Tipografia „Lumina Moldovei” 1922. 170 p.
139. GHIBĂNESCU, Gh. Surete și izvoade. Vol. XXII. Iași: Viața Românească S. A., 1929. 214 p.
140. GHIBĂNESCU, Gh. Surete și izvoade. Vol. XXIV. Iași: Viața Românească S. A., 1930. 238 p.
141. GHIBĂNESCU, Gh. Surete și izvoade. Vol. XXV. Iași: Ins. de Arte Grafice „Presa Bună”, 1933. 320 p.
142. HAGEMEISTER, J. de. Mémoire sur le commerce des ports de la Nouvelle-Russie, de la Moldavie et de la Valachie. Simphéropol, Odessa: Imprimerie de la ville d’Odessa, 1835. 199-VI p.
143. HALLUNGA, Al. L’evolution et le revision recente du tarif douanier en Roumanie. Paris, 1926.
144. HAMMER-PURGSTALL, J. de. Histoire de l’empire Ottoman. Tome 16 (1757-1774). Paris: Bellizard, 1839. 507 p.
145. HITZEL, F. L’ Empire Ottoman XVe-XVIIIe siècles. Paris: Les Belles Lettres, 2001. 319 p. ISBN 2-251-41016-3.
146. HOMMAIRE DE HELL, X. Voyage en Turquie et en Perse. Paris: P. Bertrand, 1854. 240 p.

147. HUPCHICK, D. P. Balkans: From Constantinople to Communism. New York: Palgrave, 2001. 468 p. ISBN 978-0-312-29913-2.
148. ILIE, C., NICU, M. Tezaurul monetar de la Țigănești, comuna Munteni, județul Galați. În: Danubius, XXIII, 2005. 127-162 p. ISBN 973-8409-53-5.
149. ILIE, C., NICU, M. Tezaurul monetar medieval descoperit la Țepu, județul Galați. În: Danubius, XXV, 2007. 45-72 p.
150. ILIESCU, O. Cercetări de numismatică românească în ultimii 25 de ani. În: Buletinul Societății Numismatice Române, anii XLII-LXVI, nr. 96-120. București, 1948-1972. 29-33 p.
151. ILIESCU, O. Însemnări privitoare la descoperiri monetare. În: Studii și cercetări de numismatică, 1, 1957. 461-466 p.
152. ILIESCU, O., ISĂCESCU E., GRAMATAPOL M., POPESCU C. Cabinetul numismatic. Achiziții din anii 1959-1960. În: Caiet selectiv de informare asupra creșterii colecțiilor Bibliotecii Academiei Republicii Populare Române, 6 octombrie-decembrie, 1962. 334-356 p.
153. ILIESCU, O. Problema realizării unui repertoriu al descoperirilor monetare din România. În: Buletinul Societății Numismatice Române, anii XLII-LXVI, nr. 96-120. București, 1948-1972. 63-69 p.
154. IORGA, N. Istoria românilor prin călători. București: Editura Eminescu, 1981, 700 p.
155. IORGA, N. Istoria românilor prin călători, ediția II-a, vol. II. București: Editura Casei Școalelor, 1928. 288 p.
156. IORGA, N. Istoria românilor prin călători, ediția II-a, vol. III. București: Editura Casei Școalelor, 1929. 355 p.
157. ISĂCESCU, E. Contribuții la studiul circulației monetare în orașul Galați în secolul al XVIII-lea și la începutul secolului al XIX-lea (Tezaurul din Str. Republicii). În: Danubius IV, 1970. 185-196 p.
158. ISTINA, L-E., BUTNARIU V. M., ISTINA M-Al. Tezaurul de la Boșoteni (secolul XVII-XVIII). Note preliminare, în Carpica, XXXVIII. Onești: Editura Magic Print, 2009, 104-118 p. ISSN 1013-4182.
159. Istoria Romanilor. Românii între Europa clasică și Europa luminilor (1711-1821). Vol. VI. București: Editura enciclopedică, 2002. 1073 p. ISBN 973-45-0428-2.
160. Istoria Romanilor. Constituirea României Moderne (1821-1878). Vol. VII. I, tom I. București: Editura enciclopedică, 2003. 975 p. ISBN 973-45-0429-0.

161. ISTRATI, N. Despre chestia dzilei în Moldova. Iași: Tipografia Institutului Albinei, 1856. 35 p.
162. JEVONS, St. La monnaie et le mécanisme de l'échange. Paris: Félix Alcan, 1885. 288+[32] p.
163. L'Angleterre, La France, La Russie et la Turquie. Paris: Librairie Truchy, 1835. 144 p.
164. LAVALLÉE, T. Histoire de la Turquie. Vol II. Paris: Hachette, 1859. 387 p.
165. Le Danube et les intérêts économiques de l'Europe. Paris: impr. Dubois et Bauer, 1919. 76 p.
166. Le Danube, la mer Noire, et la mer Baltique, la Turquie ancienne et moderne. Paris: H. Lebrun, 1854.
167. LEBBÉ, P. La vivante Roumanie. Paris, 1913. VIII-207 p.
168. LEBEL, G. La France et les Principautés Danubiennes (du XVIe siècle à la chute de Napoléon I). Paris: Presses universitaires de France, 1955. 464 p.
169. Letopisețul Tarii Moldovei (1709-1711). În: Nicolae Costin. Scrieri. Volumul I. Chișinău: Hyperion, 1990. 480 p. ISBN 5-368-00796-5.
170. KIRIȚESCU, C. C. Sistemul bănesc al leului și precursorii lui. Vol. I. București: Editura Enciclopedică, 1997. 406+20 p. ISBN 9734501976.
171. KOGĂLNICEANU, M. Cronicele României sau letopisețele Moldaviei și Valahiei. A doua edițiune, tom II. București: Imprimeria Națională, 1872. 425 p.
172. KOGĂLNICEANU, E. Letopisețul Țerei Moldovei. București: Editura Librăriei Socecu & Comp., 1895. 128 p.
173. Manuel des monnaies d'or et d'argent, indiquant les effigies, le poids, le titre et la valeur des monnaies d'or et d'argent de tous les pays. Paris: Librairie Théodore Lefèvre, 1882. 139 p.
174. MATVEEV, S., **ARCUȘ, E.** Legislația patrimoniului în Imperiul Rusiei în secolul al XIX-lea și impactul asupra guberniei Basarabia. În: Atelierul Istoricului: surse, metode, interpretări, Cluj-Napoca, 2012. 141-148 p. ISBN 978-973-7784-84-1.
175. MATVEEV S., **ARCUȘ E.** Monede antice și medievale descoperite pe teritoriul guberniei Basarabia. Probleme de tipologie și cronologie. În: Simpozionul XIII de Numismatică. Chișinău, 6-7 septembrie 2012. 29-30 p. ISSN 978-9975-9840-2-7.
176. MIHĂILESCU-BÎRLIBA V., BUTNARIU V. M. Descoperiri monetare, II. În: Arheologia Moldovei, XVI. București: Editura Academiei Române, 1993. 289-294 p.

177. MIHĂILESCU-BÎRLIBA, V., NICOLAE E., ASĂVOAIE C. Descoperiri monetare din Moldova, III. În: *Arheologia Moldovei*, XXII. București: Editura Academiei Române, 1999. 219-232 p.
178. MIHĂILESCU D. Un tezaur de monede medievale târzii de la Reditu, com. Bâra, jud. Neamț. În: *Memoria Antiquitas*, XXIII. Piatra-Neamț: Editura „Constantin Matasă”, 2004. 407-418 p. ISSN 1222 - 7528.
179. MOGLAN, A., VĂLEANU M-C., BUTNARIU V. M. Un nou tezaur monetar din secolul al XVIII-lea descoperit în Iași. În: *Studii și cercetări de numismatică*, nr. 1, (XIII). București, 2010. 121-150 p.
180. MOISIL, C. Ion C. Brătianu și moneda națională. În: *Cronica numismatică și arheologică*, anul II, no. 1-2-3. București: Tipografia Curții Regale, mai-iulie 1921. 2-5 p.
181. MOISIL, C. Monede și tezaure monetare găsite în România și în Ținuturile românești învecinate (Vechiul teritoriu geto-dac). În: *Buletinul Societății Numismatice Române*. Anul X. No.19. București: Tipografia Curții Regale, Ian.-Iunie 1913. 19-22 p.
182. MOISIL, C. Monede și tezaure monetare găsite în România și în Ținuturile românești învecinate (Vechiul teritoriu geto-dac) În: *Buletinul Societății Numismatice Române*, anul XI, no. 21. București: Tipografia Curții Regale, 1914.55-57 p.
183. MOISIL, C. Monede și tezaure monetare găsite în România și în Ținuturile românești învecinate (Vechiul teritoriu geto-dac). În: *Buletinul Societății Numismatice Române*, anul XII, no. 23. București: Tipografia Curții Regale, 1915. 41-44 p.
184. MOISIL, C. Noi descoperiri monetare în România. În: *Buletinul Societății Numismatice Române*, anul XXI, nr. 57-58. București: Tipografia Curții Regale, 1926. 17-18 p.
185. Moldavie. Recueil d'articles publiés à différentes occasions dans les journaux français et allemands, en 1843, vol. I. Paris: Imprimerie de Schneider, 1844. 32 p.
186. Moldavie. Recueil d'articles publiés à différentes occasions dans les journaux français et allemands, en 1843, vol. II. Paris: Imprimerie de Schneider, 1844. 32 p.
187. Moldova în epoca feudalismului. Volumul VIII. Documente moldovenești din secolul al XVIII-lea (1711-1750). Coordonator: Demir Dragnev. Chișinău, 1998. 320 p. ISBN 9975-936-24-5.
188. MURPHY, I. L. The Danube: a river basin in transition. Dordrecht, Boston, London: Kluwer Academic Publishers, 1997. XIII-272 p. ISBN 0-7923-4558-4.
189. MUNTEANU, L., ONEL, C. Descoperiri monetare din Moldova. IV. În: *Arheologia Moldovei*, XXXV. București: Editura Academiei Române, 2012. 169-179 p. ISSN 0066-7358.

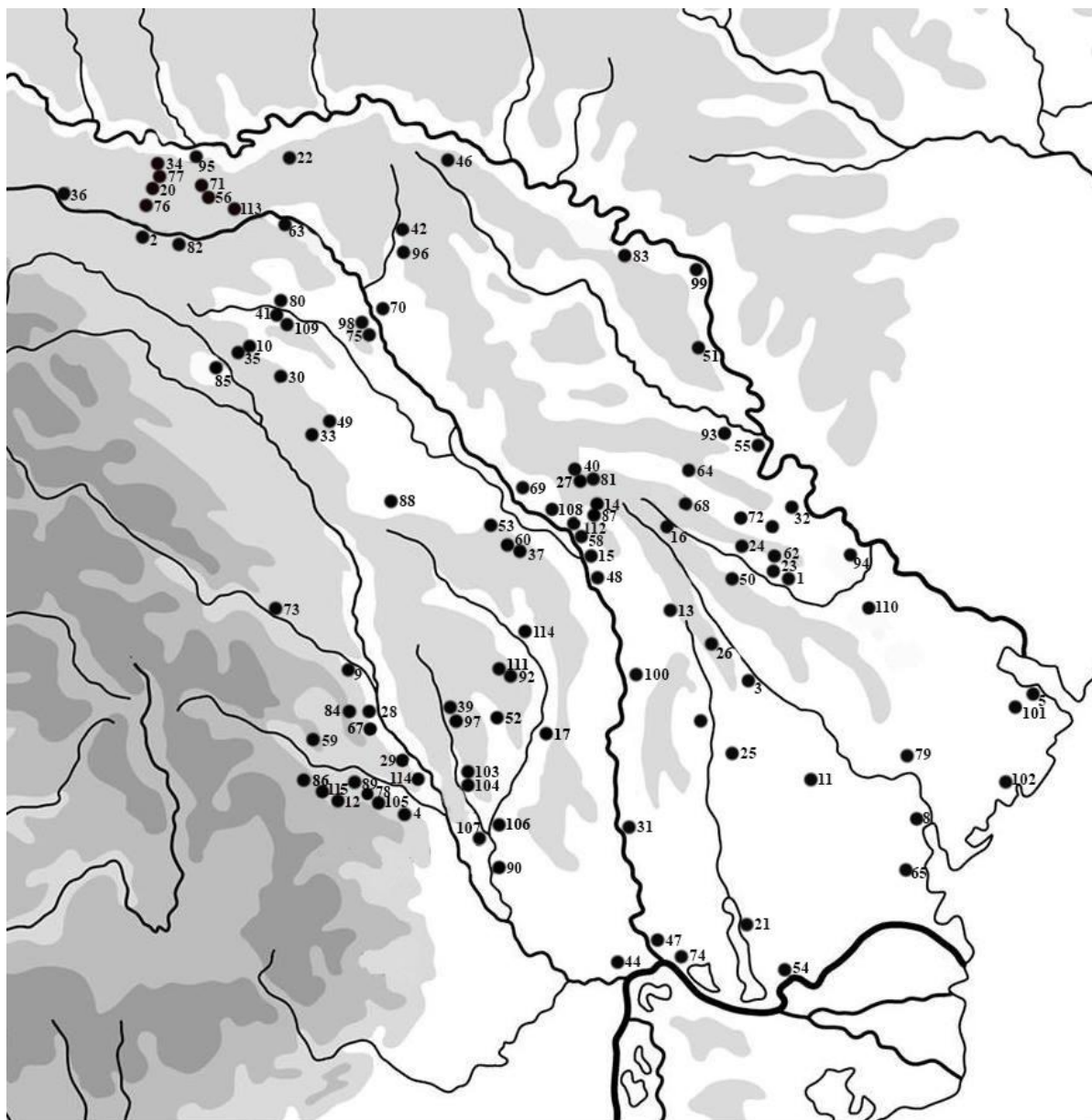
190. MUNTEANU, L. Descoperiri monetare din Moldova. V. În: *Arheologia Moldovei*, XXXVI. București: Editura Academiei Române, 2013. 191-198 p. ISSN 0066-7358.
191. MUNTEANU, L., IAȚCU, I. Descoperiri monetare din Moldova. VI. În: *Arheologia Moldovei*, XXXVIII. București: Editura Academiei Române/Suceava: Editura „Karl A. Romstorfer”, 2014. 169-179 p. ISSN 0066-7358.
192. MUSTAFA, A. M. Documente turcești privind istoria României, vol. I, 1455-1774. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1976. 412 p.
193. MUSTAFA, A. M. Documente turcești privind istoria României, vol. II, 1774-1791. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1983. 349 p.
194. MUSTAFA, A. M. Documente turcești privind istoria României, vol. III, 1791-1812. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1986. 396 p.
195. NECULCE, I. *Letopisețul Țării Moldovei*. București-Chișinău: Litera Internațional, 2001. 410 p. ISBN 973-8358-33-7.
196. *Observations sur le commerce de la Mer Noire, et des pays qui la bordent; auxquelles on a joint deux mémoires sur le commerce de Smyrne et de l'isle de Candie*. Amsterdam, Leide, Rotterdam et Utrecht: Chez les libraires associés, 1787. 425 p.
197. *Opinion de M. Decrétot sur la proposition de faire deux Millions d'Assignats forces*. Paris: De l'Imprimerie Nationale, 1790. 11 p.
198. PAMUK, S. *A monetary history of the Ottoman Empire*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. XVI-276 pag. ISBN 0-511-00850-3.
199. PANAITESCU, P.P. *Călători poloni în Țările Române*. București: Cultura Națională, 1930. 273 p.
200. PARAGINĂ, A. Descoperiri monetare din secolul al XVIII-lea efectuate pe calea Șușiței. În: *Vrancea - studii și comunicări*, V-VII. Focșani: Întreprinderea Poligrafică Bacău, 1987. 51-59 p.
201. PARAGINĂ, A., Constantinescu Gh. Câteva descoperiri arheologice și monetare efectuate în sudul județului Vrancea. În: *Vrancea - studii și comunicări*, VIII-X. Bacău: Imprimeria „Bacovia”, 1991. 163-174 p.
202. PATIN, E. *Le commerce des céréales dans le bassin du Bas-Danube*. Paris: Libr. du Recueil Sirey, 1933. II-422 p.
203. PEYSSONNEL, Ch. de. *Traite sur le commerce de la mer Noire*. Vol. 1, Paris: Cuchet, 1787. IV-340 p.
204. PEYSSONNEL, Ch. de. *Traite sur le commerce de la mer Noire*. Vol. 2, Paris: Cuchet, 1787. 377 p.

205. PERTUSIER, Ch. La Valachie, la Moldavie et de l'influence politique des Grecs du Fanal. Paris: Painparré, 1822. 104 p.
206. PIGEOR, F. Les Pèlerins d'Orient. Lettres artistiques et historiques sur un voyage dans les Provinces danubiennes, la Turquie, la Syrie et la Palestine. Paris: E. Dentu, libraire-éditeur, 1854. 554 p.
207. PITTARD, E. La Roumanie. Paris: Bossard, 1917. 327 p.
208. PÎRVAN, K. Monede medievale și moderne descoperite în localitatea Pleșești, județul Suceava. În: Cercetări numismatice, VII. București: Tipografia „Tipored”, 1996. 161-168 p.
209. PÎRVULESCU, D. Un tezaur de monede otomane descoperit la Tarasova, raionul Rezina. În: Al XIV-lea Simpozion de numismatică. Chișinău, program și rezumate, 25-29 septembrie 2013. 48-49 p. ISBN 978-9975-9818-6-6.
210. POSE, A. La monnaie et ses institutions histoire. Tome I. Paris: Presses universitaires de France, 1942. XVIII-946 p.
211. Proceedings of the statistical society of London, vol. I, 1834-1835. no. 2. Londra: W. Clowes and sons, 1839. 353-VIII p.
212. QUARERT, D. The Ottoman Empire (1700-1922). Cambridge: Cambridge University Press, 2000. 234 p. ISBN 0-521-63328-1.
213. RAYMOND, E. Esquisses Moldo-Valahe. În: Revue de Paris, vol. XX. Paris: Aux bureaux de la Revue de Paris, 1 ianuarie 1854. 229-245 p.
214. Regulamentele Organice ale Valahiei și Moldovei. Vol. I. București: Întreprinderile Eminescu S. A., 1944. 368 p.
215. REULLY, J. Voyage en Crimée et sur les bords de la Mer Noire pendant l'année 1803. Paris: Chez Bossange, Masson et Besson, 1806. 303 pag.
216. RUSSO, D. Cronica Ghiculeștilor. Un nou letopiseț al Moldovei (1695-1754). București: Atelierele grafice Socec & Co., 1915. 85 p.
217. SAINT-JOSEPH, A-I. A. de. Essai Historique sur le commerce et la navigation de la Mer-Noire. Paris: H. Agasse, 1805. XVI-300 p.
218. SAVA, A. Documente putnene. Vol. I. Focșani: Cartea Putnei, 1929. 223 p.
219. SAVA, A. Documente putnene. Vol. II. Focșani: Tipografia Băncii Centrale Cooperative, 1931. 256 p.
220. SCHERER, H. Histoire du commerce de toutes les nations, depuis les temps anciens jusqu'à nos jours. Vol. II, temps modernes, Paris, Capelle, Libraire-Editeur, 1857. 680 p.

221. SHAW, S. History of the Ottoman Empire and modern Turkey. Vol. I, Cambridge: Cambridge University press, 1976. XVI-351 p. ISBN 978-0521291637.
222. SHAW, S. History of the Ottoman Empire and modern Turkey. Vol. II, Cambridge: Cambridge University press, 1977. XXVI-518 p. ISBN 978-0521291668.
223. SIRUNI, H. Dj. Domnii români la poarta otomană. București, 1941. 124+21 p.
224. STURDZA, D. A. Uebersicht der Münzen und Medaillen des Fürstentums Rumänien. Wien, 1874. 86+VI p.
225. ȘTIRBU, C. Documente inedite din secolul al XIX-lea privind unele descoperiri monetare. În: Cercetări Numismatice, III. București: Atelierul de reprografie al Muzeului de Istorie al R.S.R., 1980. 149-172 p.
226. ȘTIRBU, C. Noi tezaure monetare intrate în patrimoniul muzeului de istorie al R.S.România. În: Cercetări numismatice, I. București: Atelierul de reprografie al Muzeului de Istorie al R.S.R., 1978. 89-92 p.
227. TENTIUC, I., BUBULICI V. Descoperiri monetare în cimitirul medieval al bisericii Măzărache din Chișinău (săpăturile din anul 2010). În: Tyragetia, vol. V [XX], nr.1. Chișinău, 2011. 301-309 p. ISSN 1857-0240.
228. THIONVILLE, G. de. Nouveau traité des monnaies et des poids et mesures des principaux pays et des principales villes du globe. Paris: chez l'auteur, rue Louis-le-Grand N°23, 1832. 67 p.
229. TIBAL, A. Les communications dans l'Europe Danubienne. Paris: Publications de la Conciliation internationale, 1933. VII-229 p.
230. TOMULEȚ, V. Circulația monetară în Basarabia în primele decenii după anexarea ei la Imperiul Rus. În: Studia Universitatis Moldaviae, nr. 10(50). Chișinău, 2011. 142-153 p. ISSN 1811-2668.
231. ȚABREA, I. Descoperirea și păstrarea tezaurelor arheologice în România. În: Cronica numismatică și arheologică, anul XIV, nr. 115-116. București: Tipografia Curții Regale, iulie-decembrie 1939. 161-192 p.
232. URICARIUL, A. Cronica paralelă a Țării Românești și a Moldovei, II. București: Editura Minerva, 1994. 371 p. ISBN 973-21-0374-4.
233. URSU, F. Un tezaur monetar din secolele XVIII-XIX descoperit la Vadurile (jud. Vaslui). În: Cercetări Istorice, 11. 1980.
234. VIANU, Al. Considerații asupra caracterului activității administrației ruse în Țările Române (1769-1774). În: Studii și materiale de istorie medie. Vol.I. București: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1956. 370 p.

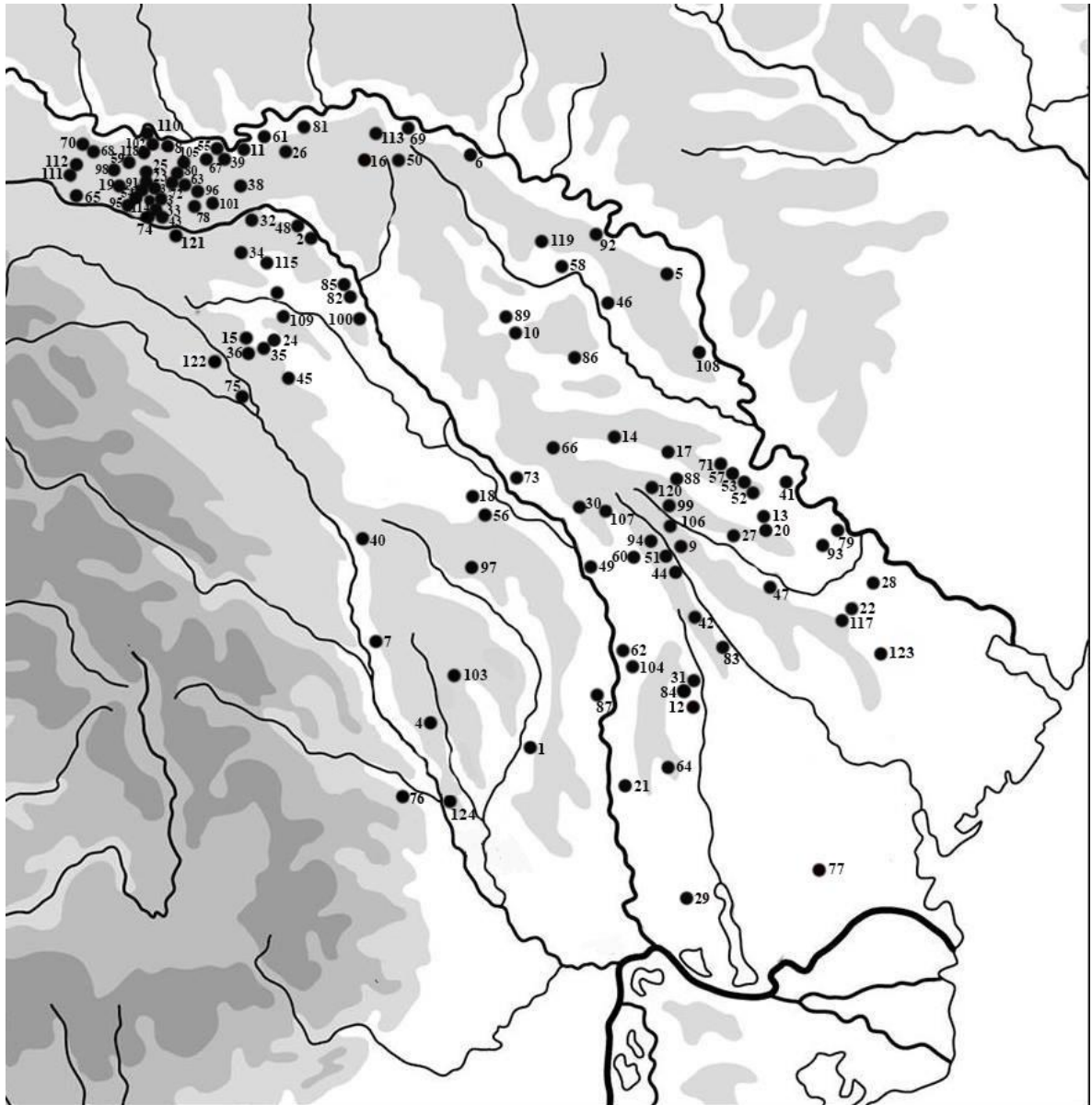
235. VÎLCU, A. Moneda otomană în Țările Române în perioada 1687-1807. Brăila: Editura Istros, 2009. 381+XI p. ISBN 978-973-1871-54-7.
236. VÎLCU, A., DICU, A. Monede de aur otomane din colecția muzeului județean Buzău. În: Buletinul Societății Numismatice Române, anii XCII-XCVII, nr. 146-151. București, 1998-2003. 419-422 p.
237. VÎLCU, A., ILIE, C. Monede medievale și moderne descoperite în județul Galați. În: Studii și cercetări de numismatică, nr. 1, (XIII). București, 2010. 199-209 p.
238. VÎLCU, A. Corpus Nummorum Moldaviae - IV.1, Monnaies et parures du musée départemental de Botoșani. Gura Humorului: Editura Terra Design, 2010. 170 p. ISBN 978-973-8914-37-7.
239. VÎLCU, A. Corpus Nummorum Moldaviae- VI.1, Découvertes monétaires du Complexe Muséal „Iulian Antonescu”. Bacău, Onești: Magic Print, 2016. 228 p. ISBN 978-606-622-219-8.
240. Voyage dans la Moldavie, la Valachie et a Constantinople. Paris: Masson, 1828.
241. WILKINSON, W. Tableau historique, géographique et politique de la Moldavie et de la Valachie. Paris: A. Boucher, 1824. XXII-414 p.
242. ZALENSKI, E. Les Courants Commerciaux de l'Europe Danubienne au cours de la premiere moitié du XXe siecle. Paris: Librairie générale de droit et de jurisprudence, 1952. 72 p.
243. ZALLONNY, M-P. Essai sur les Fanariotes: où l'on voit les causes primitives de leur élévation aux hospodariats de la Valachie et de la Moldavie, leur mode d'administration, et les causes principales de leur chute: suivi de quelques réflexions sur l'état actuel de la Grèce. Marseille: A. Ricard, 1824. 351 p.
244. ZANE, G. Economia de schimb în principatele române. București: Editura Casei Școalelor, 1930. 460 p.
245. Археологические памятники северо-западного Причерноморья, Киев, 1982.
246. НУДЕЛЬМАН, А. А. Монеты из раскопок и сборов 1971-1972. В: Археологические исследования в Молдавии в (1972 г.). Кишинев, 1974. 204-228 с.
247. НУДЕЛЬМАН, А. А. Монеты из раскопок и сборов 1972-1973. В: Археологические исследования в Молдавии в (1973 г.), Кишинев, 1974. 188-229 с.
248. НУДЕЛЬМАН, А. А., Монетные клады XVIII начала XIX в. в днестровско-прутском регионе. В: Нумизматические исследования по истории юго-восточной Европы, Кишинев:Издательство «Штиинца», 1990. 227-263 с.

249. НУДЕЛЬМАН, А. А., Топография кладов и находок единичных монет. В сб.: Археологическая Карта Молдавской ССР, 8. Кишинев:Издательство «Штиинца», 1976. 196 с.
250. ОГУЙ, О. Монетні знахідки на Буковині, Чернівці: Рута, 2008, 256 с. ISBN 978-966-423-018-3.
251. Отчетъ Императорской Археологической Коммисіи за 1897 годъ. Санктпетербургъ, 1900. 191 с.
252. Отчетъ Императорской Археологической Коммисіи за 1898 годъ. Санктпетербургъ, 1901. 190 с.
253. Отчетъ Императорской Археологической Коммисіи за 1899 годъ. Санктпетербургъ, 1902. 183 с.
254. Отчетъ Императорской Археологической Коммисіи за 1900 годъ. Санктпетербургъ, 1902. 173 с.
255. Отчетъ Императорской Археологической Коммисіи за 1901 годъ. Санктпетербургъ, 1903. 198 с.
256. Отчетъ Императорской Археологической Коммисіи за 1908 годъ. Санктпетербургъ, 1912. 226 с.
257. Отчетъ Императорской Археологической Коммисіи за 1909 и 1910 годы. Санктпетербургъ, 1913. 289 с.
258. Отчетъ Императорской Археологической Коммисіи за 1911 годъ. Петроградъ, 1914. 123 с.
259. Отчетъ Императорской Археологической Коммисіи за 1912 годъ. Петроградъ, 1916. 130 с.
260. Отчетъ Императорской Археологической Коммисіи за 1913–1915 годы. Петроградъ, 1918. 295 с.
261. ПИВОВАРОВ, С. Нумизматичні пам'ятки Буковини. Чернівці: Зелена Буковина, 2002, 248 с. ISBN 966-7123-61-8.
262. ПОЛЕВОЙ, Л. Л. К топографии кладов и находок монет, обращавшихся на территории Молдавии в конце XIII-XV вв. В: Известия Молдавского филиала Академии наук СССР, № 4 (31). 1956 г. 91-103 с.
263. ПОЛЕВОЙ, Л. Л. Монеты из раскопок 1968-1969. В: Археологические исследования в Молдавии в (1968-1969 гг.). Кишинев, 1972. 238-257 с.

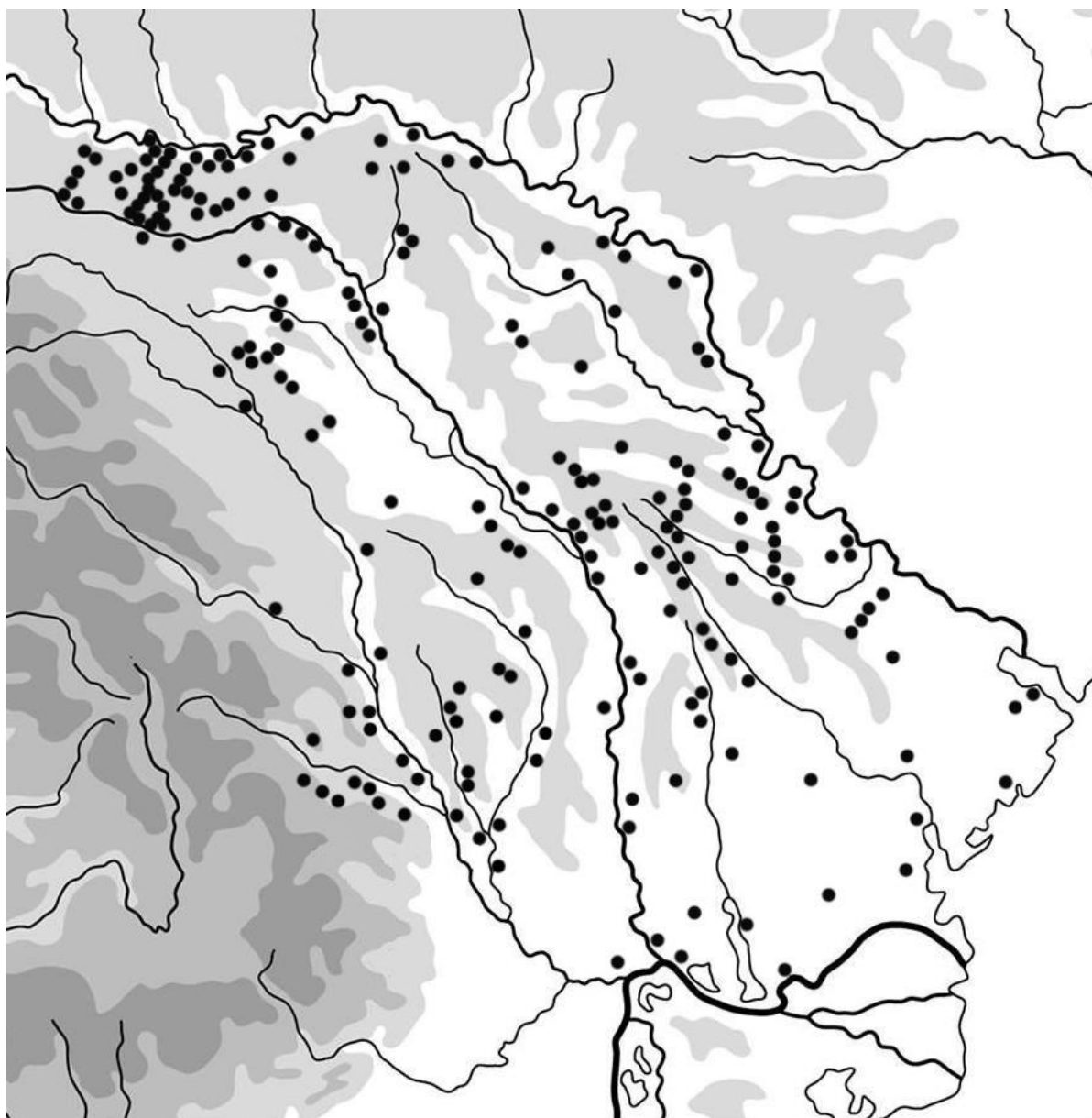
Harta 3.1. Descoperiri de tezaure monetare

1-Anenii Noi (2), 2-Baineș, 3-Basarabeasca, 4-Bătinești (1), 5-Bilhorod-Dnestrovskiy, 8-Borisovca, 9-Boșoteni, 10-Botoșani, 11-Brienne, 12-Burca, 13-Caracui, 14-Călărași, 15-Călimănești, 16-Căpriana, 17-Bârlad, 20-Cernăuți (2), 21-Cișmeaua-Văruita, 22-Chelmenți, 23-Chetrosu, 24-Chișinău (3), 25-Ciadîr-Lunga, 26-Cimișlia, 27-Dereneu, 28-Cleja, 29-Copăcești, 30-Cotu, 31-Crihana Veche (3), 32-Criuleni (2), 33-Crivești, 34-Cuciurul Mic, 35-Curtești, 36-Dihtineș, 37-Dobrovăț, 39-Drăgești, 40-Dumbrăvița, 41-Durnești, 42-Edineț (2), 44-Galați, 46-Gârbova, 47-Giurgiulești, 48-Grozești, 49-Hârlău, 50-Horești, 51-Horodiște, 52-Grădești, 53-Iași (4), 54-Ismail, 55-Jora de Mijloc, 56-Leușenii Tăutului, 58-Măcărești, 59-Mănăstirea Cașin, 60-Mănăstirea Dobrovăț, 62-Mereni (2), 63-Miorcani, 64-Mitoc, 65-Nerușai, 67-Orbenii de Jos, 68-Peresecina, 69-Petrești, 70-Petrușeni, 71-Rarancea, 72-Ratuș, 73-Rediu, 74-Reni (2), 75-Românești, 76-Ropcea, 77-Sadagura, 78-Satu-Nou, 79-Sărata, 80-Săveni, 81-Sinești, 82-Siret, 83-Soloneș, 84-Somușca, 85-Suceava, 86-Soveja, 87-Pârjolteni, 88-Spinoasa, 89-Străoane, 92-Susani-Băcani, 93-Șercani, 94-Șerpeni, 95-Șirăuți, 96-Șofrâncani, 97-Tătărăști, 98-Ștefănești, 99-Tarasova, 100-Tigheci, 101-Turlachi (2), 102-Tuzla, 103-Țepu de Sus, 104-Țepu, 105-Țifești, 106-Țigănești (2), 107-Umbrărești, 108-Ungheni (2), 109-Ungureni, 110-Ursoaia (3), 111-Vadurile, 112-Valea Mare, 113-Vancicăuți, 114-Văleni, 115-Voloșcani.

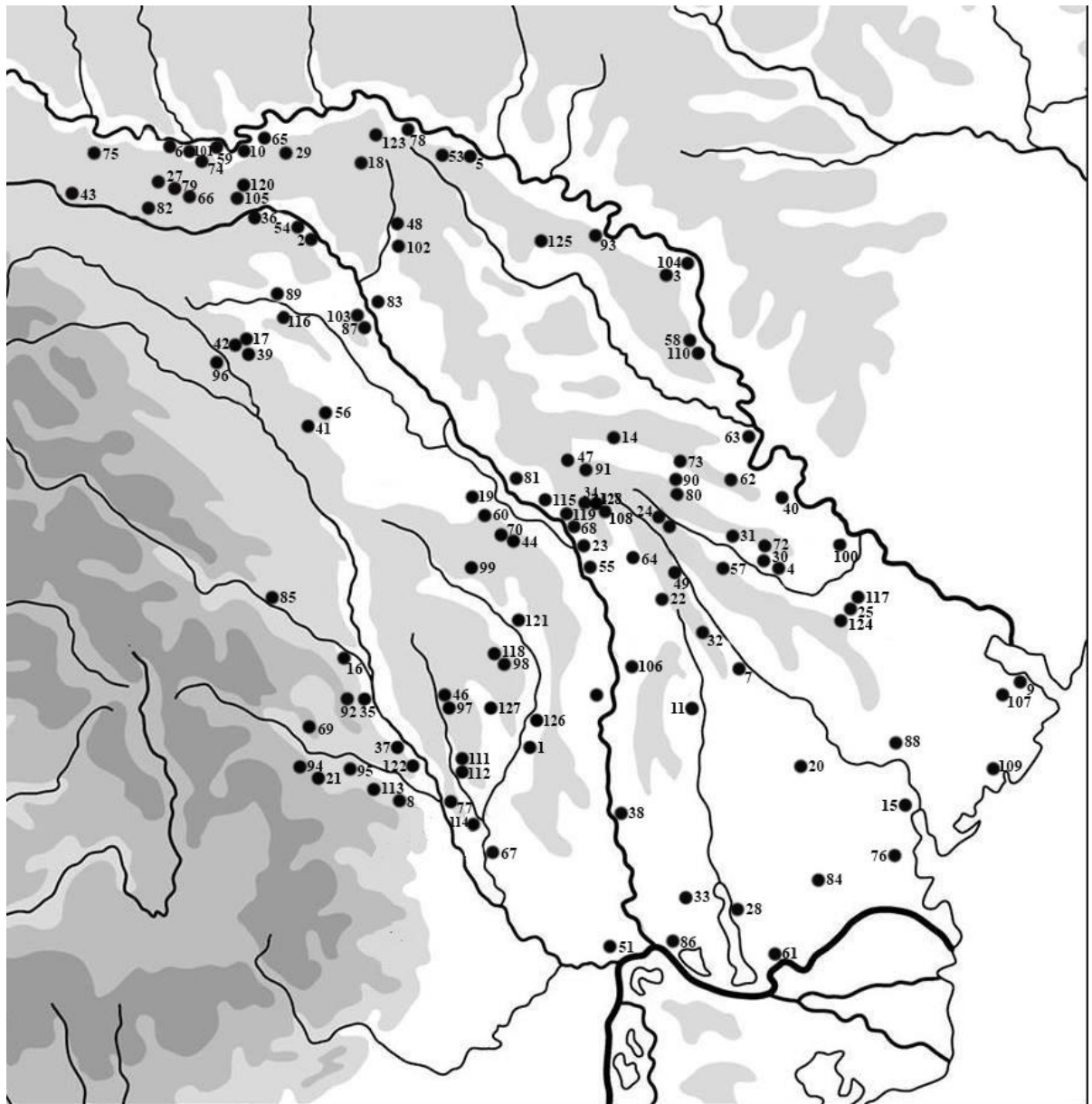

Harta 3.2. Descoperiri monetare izolate

1-Adam (2), 2-Adășeni, 3-Adâncata, 4-Adjudu-Vechi, 5-Alcedar, 6-Arionești, 7-Bacău, 8-Balamutca (2), 9-Bardar, 10-Bălți, 11-Bernove(2), 12-Beșalma, 13-Boșcana(2), 14-Bogzești, 15-Botoșani, 16-Briceni/Edineț, 17-Breanova, 18-Breazu,19- Broscăuții Noi, 20-Budești, 21-Cahul(2), 22-Căușeni(4), 23-Ceahor, 24-Cerchejeni, 25-Cernăuți (10), 26-Chelmenți, 27-Chișinău(5), 28-Chițcani, 29-Cișmichioi, 30-Ciutești (2), 31-Comrat, 32-Concești, 33-Corcești(2), 34-Cordăreni, 35-Coșula, 36-Cristești, 37-Cucurul Mare, 38-Darabani (2), 39-Dăncăuți, 40-Doljești, 41-Dubăsari, 42-Ecaterinovca, 43-Fântâna Albă, 44-Fărlădeni, 45-Flămânzi, 46-Florești, 47-Geamăna, 48-Ghireni, 49-Grozești, 50-Hădărăuți, 51-Hâncești, 52-Hârtopul Mare, 53-Hârtopul Mic, 54-Hlibacioc, 55-Hotin (8), 56-Iași, 57-Ivancea (2), 58-Izvoare, 59-Lașchiuca, 60-Lăpușna, 61-Lencăuți, 62-Leova, 63-Leușenii Tăutului, 64-Lopățica, 65-Mihova, 66-Movila Măgurii, 67-Nedăbăuți, 68-Nepolăcăuți (2), 69-Novodnistrovsk (2), 70-Orășeni (2), 71-Orhei, 72-Ostrița, 73-Petrești, 74-Petriceni, 75-Pleşești, 76- Bătinești, 77-Prizernoe, 78-Probotești, 79-Puhăceni, 80-Rarancea, 81-Resteu-Atachi, 82-Ripiceni, 83-Sadaclia, 84-Sadâc, 85-Sadoveni, 86-Sângerei, 87-Sărățeni, 88-Seliște, 89-Singureni, 90-Liești, 91-Sneci (2), 92-Soroca (4), 93-Speia (2), 94-Stolniceni, 95-Storoinet (3), 96-Stroești, 121- Siret, 122-Suceva, 97-Șcheia, 98-Șipiniți, 99-Șireț, 123-Ștefan Vodă, 100-Ștefănești, 101-Tărăsăuți, 102-Tăuteni, 103-Tăvădărești, 104-Tigheci, 105-Toporăuți, 106-Trușeni, 107-Tuzara, 108-Țâpova (2), 109-Ungureni, 110-Vasilău, 124-Vaslui, 111-Vijnicioara, 112-Vijnîța, 113-Vitreanca, 114-Volcineț(2), 115-Vorniceni, 116-Nicoarești, 117-Zaim, 118-Zastavna(3), 119-Zgurița(2), 120-Zubrești.

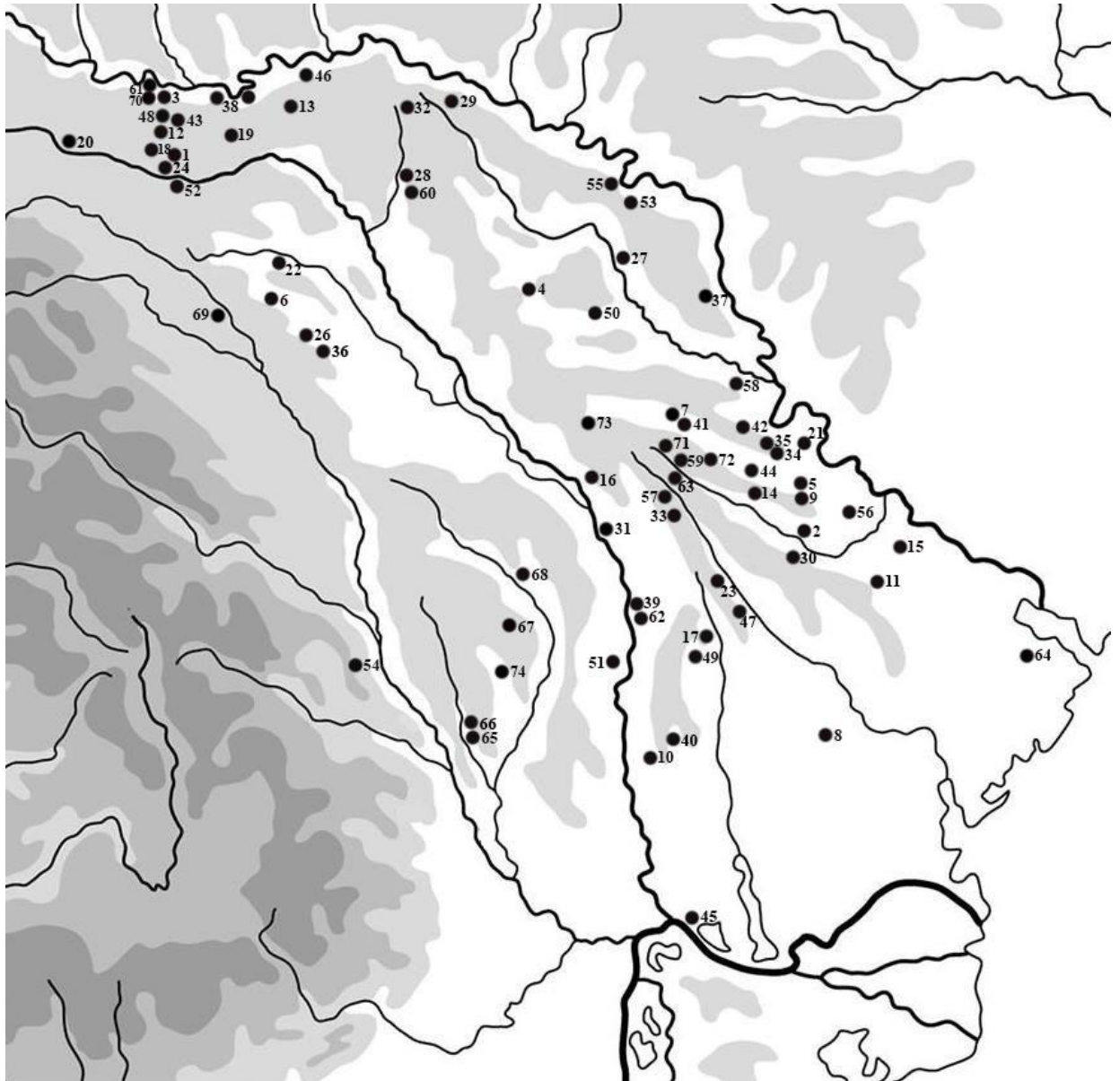

Harta 3.3. Descoperirile monetare în ansamblu

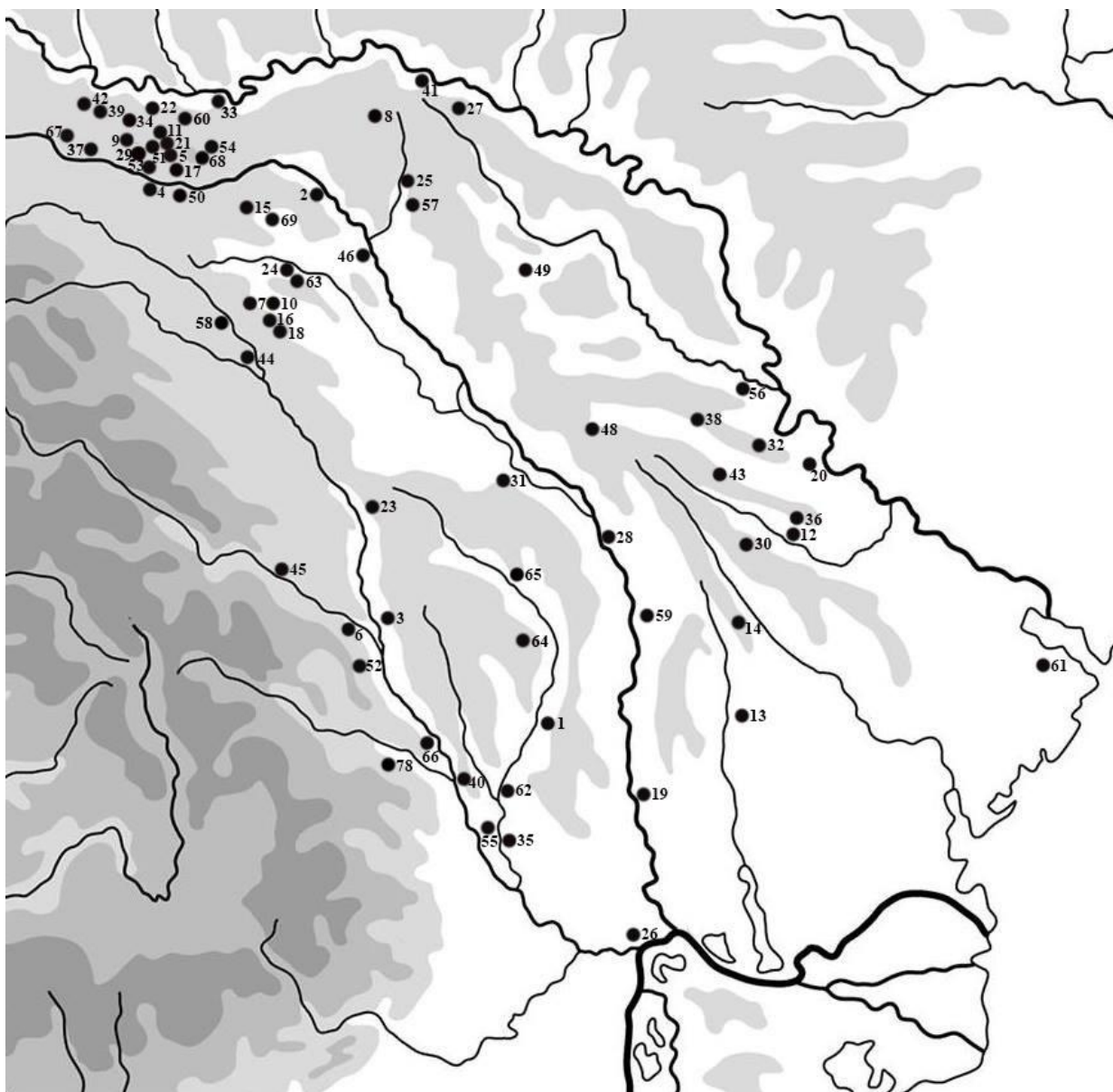
Harta 3.4. Descoperiri de monede turcești

1-Adam, 2-Adășeni, 3-Alcedar, 4-Anenii Noi, 5-Arionești, 6-Balamutca, 7-Basarabeasca, 8-Bătinești (2), 9-Bilhorod-Dnestrovskiy, 10-Bernove, 11-Beșalma, 13-Bogzești, 15-Borisovca, 16-Boșoteni, 17-Botoșani (2), 18-Briceni/Edineț, 19-Breazu, 20-Brienne, 21-Burca, 22-Caracui, 23-Călimănești, 24-Căpriană, 25-Căușeni (4), 27-Cernăuți, 28-Cișmeaua-Văruița, 29-Chelmenți, 30-Chetrosu, 31-Chișinău (4), 32-Cimișlia, 33-Cișmichioi, 34-Ciutești, 35-Cleja, 36-Concești, 37-Copăcești, 38-Crihana Veche (2), 39-Cristești, 40-Criuleni (2), 41-Crivești, 42-Curtești, 43-Dihtineț, 44-Dobrovăț, 46-Drăgești, 47-Dumbrăvița, 48-Edineț (2), 49-Fârlădeni, 51-Galați (2), 53-Gârbova, 54-Ghireni, 55-Grozești (2), 56-Hârlău, 57-Horești, 58-Horodiște, 59-Hotin (5), 60-Iași (3), 61-Ismail, 62-Ivancea, 63-Jora de Mijloc, 64-Lăpușna, 65-Lencăuți, 66-Leușenii Tăutului, 67-Liești, 68-Măcărești, 69-Mănăstirea Cașin, 70-Mănăstirea Dobrovăț, 72-Mereni (2), 73-Mitoc, 74-Nedăbăuți, 75-Nepolăcăuți (2), 76-Nerușai, 77-Nicorești, 78-Novodnistrovsk, 79-Ostrița, 80-Peresecina, 81-Petrești (2), 82-Petriceni, 83-Petrușeni, 84-Priozerno, 85-Rediu, 86-Reni, 87-Românești, 88-Sărata, 89-Săveni, 90-Seliște, 91-Sinești, 92-Somușca, 93-Soroca (2), 94-Soveja, 95-Străoane, 96-Suceava (4), 97-Tătărași, 98-Suseni, 99-Șcheia, 100-Șerpeni, 101-Șirăuți, 102-Șofrâncani, 103-Ștefănești (2), 104-Tarasova, 105-Tărășăuți, 106-Tigheci, 107-Turlachi (2), 108-Tuzara, 109-Tuzla, 110-Țăpova (2), 111-Țepu de Sus, 112-Țepu, 113-Țifești, 114-Umbreărești, 115-Ungheni (2), 116-Ungureni, 117-Ursoaia (3), 118-Vadurile, 119-Valea Mare, 120-Vancicăuți, 121-Vaslui, 122-Văleni, 123-Vitreanca, 124-Zaim, 126-Bârlad, 127-Gradesti, 128-Pirjoleteni.

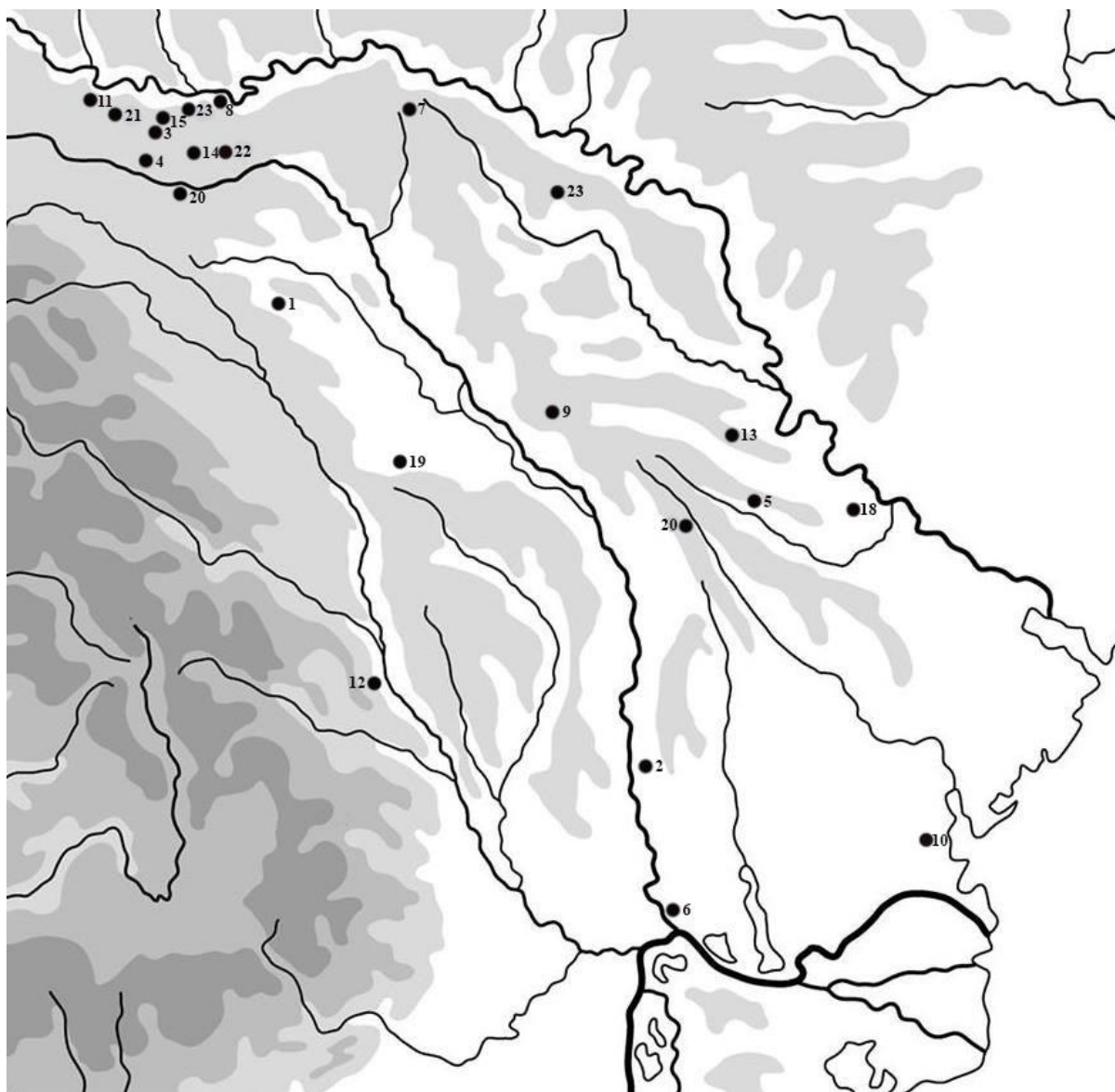
Harta 3.5. Descoperiri de monede rusești

1-Adâncata, 2-Anenii Noi, 3-Balamutca, 4-Bălți, 5-Boșcana (2), 6-Botoșani, 7-Breanova, 8-Brienne, 9-Budești, 10-Cahul (2), 11-Căușeni, 12-Cernăuți (4), 13-Chelmenți, 14-Chișinău (4), 15-Chițcani, 16-Ciutești, 17-Comrat, 18-Cuciurul Mare, 19-Darabani, 20-Dihtineț, 21-Dubăsari, 22-Durnești, 23-Ecaterinovca, 24-Fântâna Albă, 26-Flămânzi, 27-Florești, 28-Edineț, 29-Gârbova, 30-Geamăna, 31-Grozești, 32-Hădărăuți, 33-Hâncești, 34-Hârtopul Mare, 35-Hârtopul Mic, 36-Hârlău, 37-Horodiște, 38-Hotin (5), 39-Leova, 40-Lopățica, 41-Mitoc, 42-Orhei, 43-Rarancea (2), 44-Ratuș, 45-Reni, 46-Resteu-Atachi, 47-Sadaclia, 48-Sadagura, 49-Sadâc, 50-Sângerei, 51-Sărățeni, 52-Siret, 53-Soloneț, 54-Somușca, 55-Soroca (3), 56-Speia (2), 57-Stolniceni, 58-Șercani, 59-Șireț, 60-Șofrâncani, 61-Tăuteni, 62-Tigheci, 63-Trușeni, 64-Turlachi, 65-Țepu, 66-Țepu de Sus, 67-Vadurile, 68-Vaslui, 69- Suceava, 70-Zastavna, 71-Zubrești, 72-Peresecina, 73-Dereneu, 74- Gradesti.

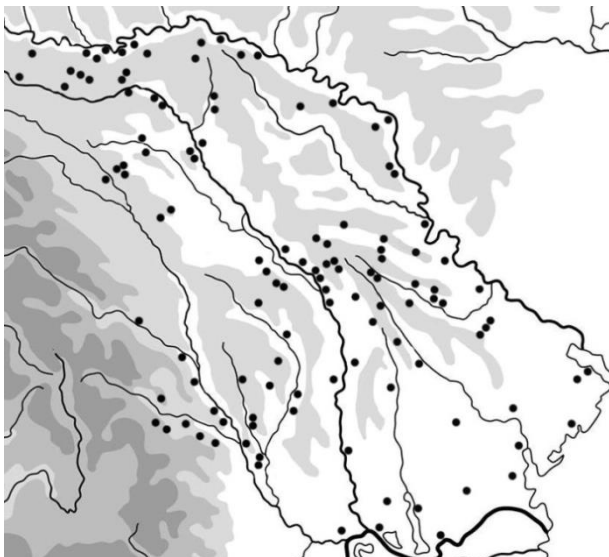
Harta 3.6. Descoperiri de monede austriece

1-Adam, 2-Adășeni, 3-Bacău, 4-Baineț, 5- Ceahor, 6-Boșoteni, 7- Botoșani, 8-Briceni/Edineț, 9-Broscăuții Noi, 10-Cerchejeni, 11-Cernăuți (4), 12-Chetrosu, 13-Ciadfir-Lunga, 14-Cimilșlia, 15-Cordăreni, 16-Coșula, 17-Corcești (2), 18-Cotu, 19-Crihana Veche (2), 20-Criuleni, 21-Cuciuorul Mare, 22-Cuciuorul Mic, 23-Doljești, 24-Durnești, 25-Edineț, 26-Galați, 27-Gârbova, 28-Grozești, 29-Hlibacioc, 30-Horești, 31-Iași (3), 32-Ivanca, 33-Hotin, 34-Lașchiuca, 35-Liești, 36-Mereni, 37-Mihova, 38-Mitoc, 39-Nepolcăuți, 40-Nicorești, 41-Novodnistrovsk, 42-Orășeni, 43-Peresecina, 44-Pleșești, 45-Rediu, 46-Ripiceni, 47-Satu-Nou, 48-Sinești, 49-Singureni, 50-Siret (2), 51-Sneci (2), 52-Somușca, 53-Storojineț (3), 54-Stroești, 55-Suraia, 56-Șercani, 57-Șofrâncani, 58-Suceava, 59-Tigheci, 60-Toporăuți, 61-Turlachi, 62-Țigănești, 63-Ungureni, 64-Vadurile, 65-Vaslui, 66-Văleni, 67-Vijnicioara, 68-Volcineț (2), 69-Vorniceni.

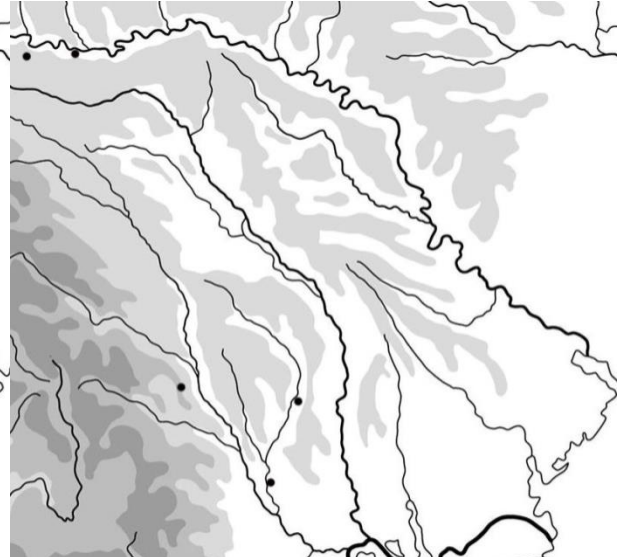

Harta 3.7. Descoperiri de monede de tip Sadagura

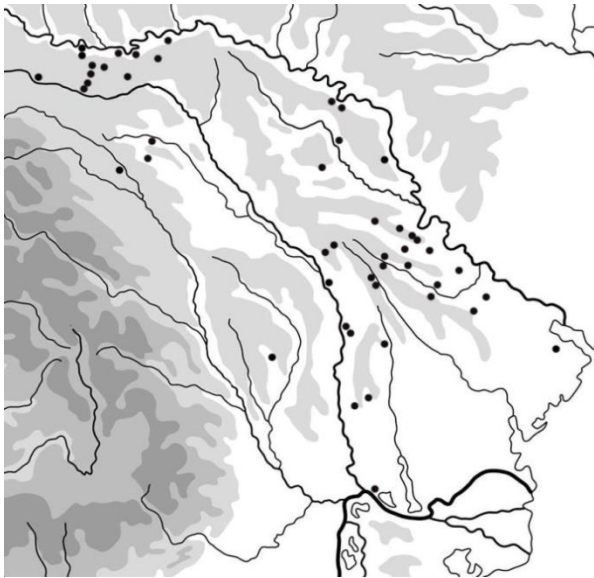
1- Botoșani, 2- Cahul, 3- Cernăuți (2), 4- Corcești, 5- Chișinău, 6- Giurgiulești, 7- Hădărăuți, 8- Hotin (2), 9- Movila Măgurii, 10- Nerușai, 11- Orășeni, 12- Orbenii de Jos, 13- Orhei, 14- Proboțești, 15- Sadagura, 16- Satu-Nou, 17- Siret, 18- Speia, 19- Spinoasa, 20- Stolniceni, 21- Șipiniți, 22- Tărășăuți, 23- Toporăuți.

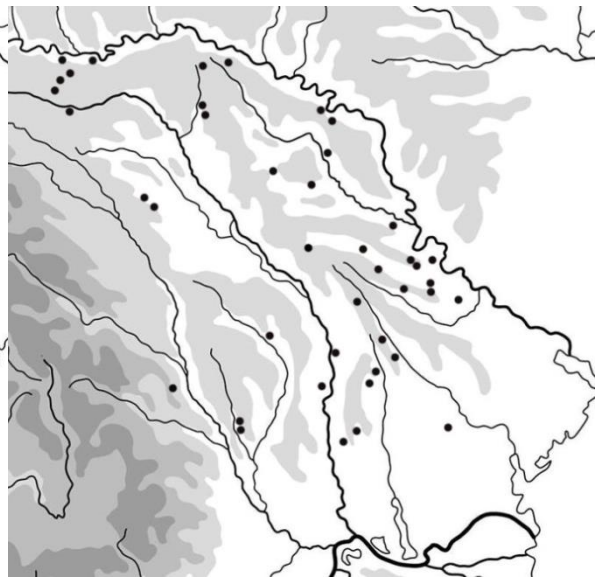
Harta 3.8. Descoperiri de monede turcești până la 1812.

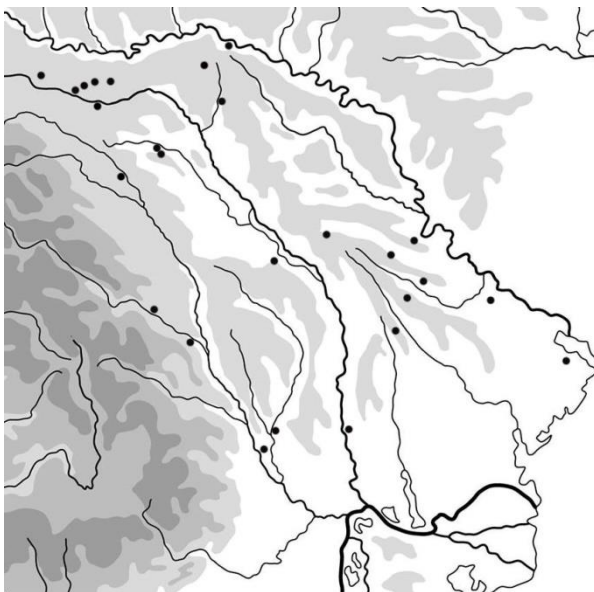
Harta 3.9. Descoperiri de monede turcești după 1812.

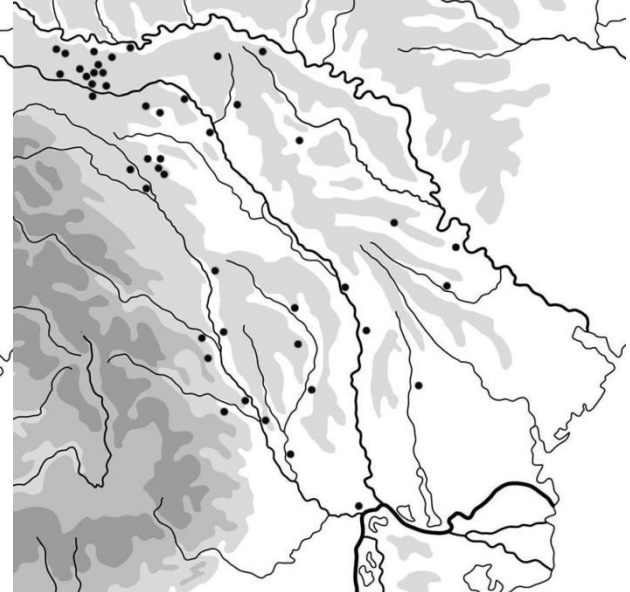
Harta 3.10. Descoperiri de monede rusești până la 1812.

Harta 3.11. Descoperiri de monede rusești după 1812.

Harta 3.12. Descoperiri de monede austriece până la 1775.

Harta 3.13. Descoperiri de monede austriece după 1775.

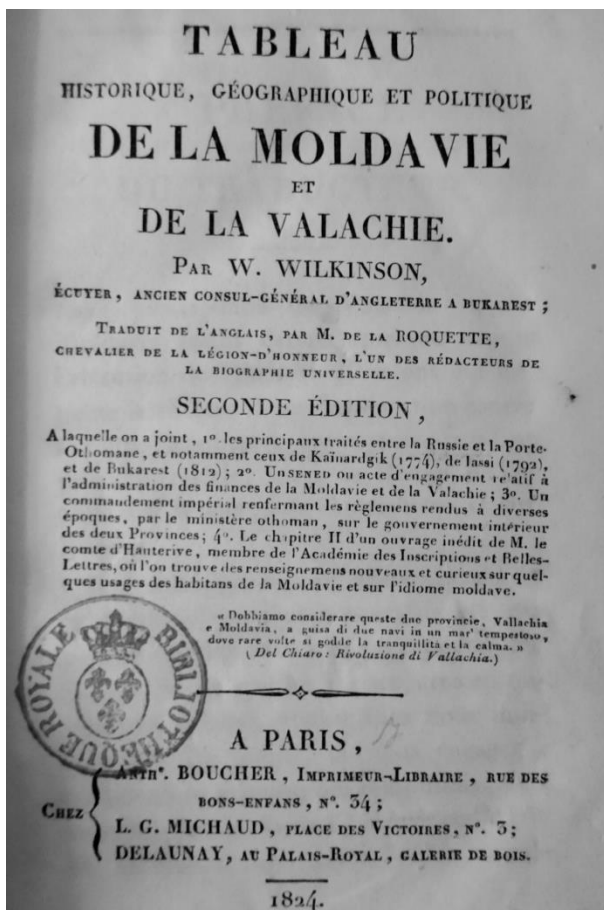

Fig. 1.1. Foaia de titlu la lucrarea- **Tableau historique, géographique et politique de la Moldavie et de la Valachie.** Paris, 1824.

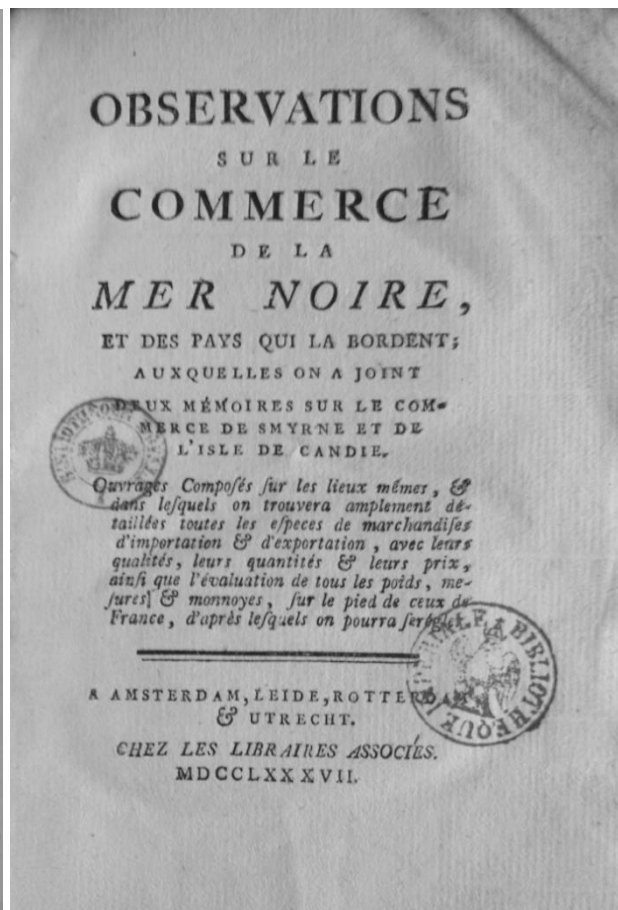

Fig. 1.2. Foaia de titlu la lucrarea- **Observations sur le Commerce de la Mer Noire.** Amsterdam, 1786.

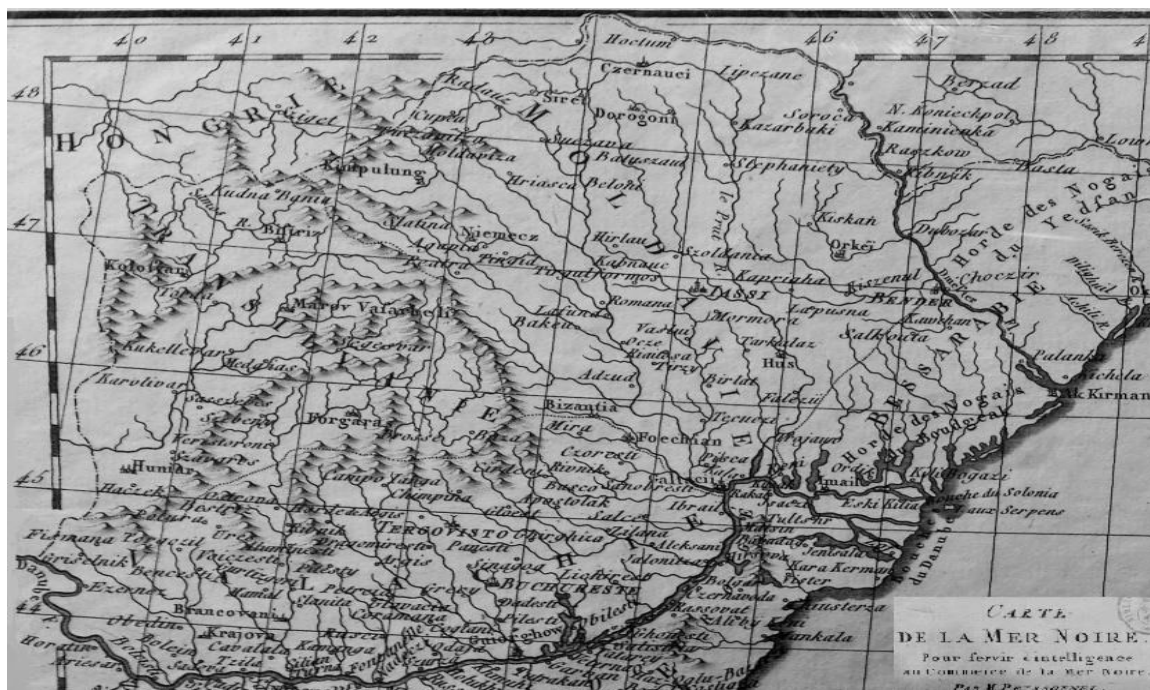

Fig. 1.3. « **Carte de la Mer Noire (Harta Mării Negre)** », de Ch. Peyssonnel. (Fragment- Teritoriul Principatelor).

Value nominale et Value intrinseque des piéces de Cuivre des différentes puissances de l'Europe, en supposant celle du Kilog de Cuivre étre dans le Commerce du prix de 3^{fr}.

<p style="text-align: center;">Cinq Centimes</p> <p>France</p> <p style="text-align: center;">Obv. Rev.</p> <p style="text-align: center;">7^{gr} 5^{lignes} 28 millimètres</p>	<p>On donne en France en paiement un franc d'Argent équivalent à 100 centimes 1^{fr}</p> <p>ou 20 piéces de Cinq Centimes, ou $\frac{1}{20}$ de franc</p> <p>Ce franc payé en Cuivre exige que l'on donne 20 piéces de 5 Centimes de la Value intrinseque de ($5 \text{ or. } 25 \text{ mill}$ chaque) " 48^{gr}</p> <p>La Différence entre un paiement fait avec un franc d'Argent et la Value de ce franc représenté par 20 piéces de 5 Centimes de Cuivre est de $\frac{52}{100}$ " 52^{gr}</p>
<p style="text-align: center;">Kreutzer.</p> <p>Autriche.</p> <p style="text-align: center;">Obv. Rev.</p> <p style="text-align: center;">4^{gr} 5^{lignes} 24 millimètres</p>	<p>On donne en Allemagne en paiement un demi florin d'Argent équivalent à $1,30$ " 1,30^{gr}</p> <p>Ce 1/2 florin payé en Cuivre exige que l'on donne 30 Kreutzer de la Value intrinseque de ($1 \text{ or. } 35 \text{ mill}$ chaque) " 40^{gr}</p> <p>La Différence entre un paiement fait avec un demi florin d'Argent et la Value de ce 1/2 florin représenté par 30 Kreutzer est de $\frac{89}{100}$ " 89^{gr}</p>
<p style="text-align: center;">Halfpence.</p> <p>Angleterre</p> <p style="text-align: center;">Obv. Rev.</p> <p style="text-align: center;">9^{gr} 5^{lignes} 29 millimètres</p>	<p>On donne en Angleterre en paiement un Schilling d'Argent équivalent à $1,24$ " 1,24^{gr}</p> <p>Ce Schilling payé en Cuivre exige que l'on donne 24 Halfpence de la Value intrinseque de ($5 \text{ or. } 82 \text{ mill}$ chaque) " 67^{gr}</p> <p>La Différence entre un paiement fait avec un Schilling d'Argent et la Value de ce Schilling représenté par 24 Halfpence est de $\frac{56}{100}$ " 56^{gr}</p>
<p style="text-align: center;">2 Kopecks</p> <p>Russie.</p> <p style="text-align: center;">Obv. Rev.</p> <p style="text-align: center;">10^{gr} 5^{lignes} 29 millimètres</p>	<p>On donne en Russie en paiement un demi rouble d'Argent équivalent à $2,01$ " 2,01^{gr}</p> <p>Ce 1/2 rouble payé en Cuivre exige que l'on donne 25 piéces de 2 Kopecks de la Value intrinseque de ($5 \text{ or. } 11 \text{ mill}$ chaque) " 1,02^{gr}</p> <p>La Différence entre un paiement fait avec un 1/2 rouble d'Argent et la Value de ce 1/2 rouble représenté par 25 piéces de 2 Kopecks est de $\frac{98}{100}$ " 98^{gr}</p>
<p style="text-align: center;">Cent ou 5 Centimes.</p> <p>America.</p> <p style="text-align: center;">Obv. Rev.</p> <p style="text-align: center;">10^{gr} 5^{lignes} 28 millimètres</p>	<p>On donne en Amérique en paiement 1/4 de Dollar d'Argent équivalent à $1,35$ " 1,35^{gr}</p> <p>Ce 1/4 de Dollar payé en Cuivre exige que l'on donne 25 piéces de Cinq Centimes de la Value intrinseque de ($5 \text{ or. } 25 \text{ mill}$ chaque) " 60^{gr}</p> <p>La Différence entre un paiement fait avec 1/4 de Dollar d'Argent et la Value de ce 1/4 de Dollar, représenté par 25 piéces de 5 Centimes est de $\frac{55}{100}$ " 55^{gr}</p>
<p style="text-align: center;">Sol.</p> <p>Milan</p> <p style="text-align: center;">Obv. Rev.</p> <p style="text-align: center;">7^{gr} 5^{lignes} 29 millimètres</p>	<p>On donne à Milan en paiement une livre d'Argent équivalent à $1,77$ " 1,77^{gr}</p> <p>Cette livre payée en Cuivre exige 20 Sols de la Value intrinseque de ($5 \text{ or. } 35 \text{ mill}$ chaque) " 48^{gr}</p> <p>La Différence entre un paiement fait avec une livre d'Argent et la Value de cette livre représentée par 20 Sols de Cuivre est de $\frac{32}{100}$ " 32^{gr}</p>

Cent-millième de la pièce, ou Cent.

Voir la suite au verso.

Fig. 2.4. Valoarea nominală și intrinsecă a monedelor de cupru. Centrul de arhive economice și financiare (Savigny-le-Temple, Franța).

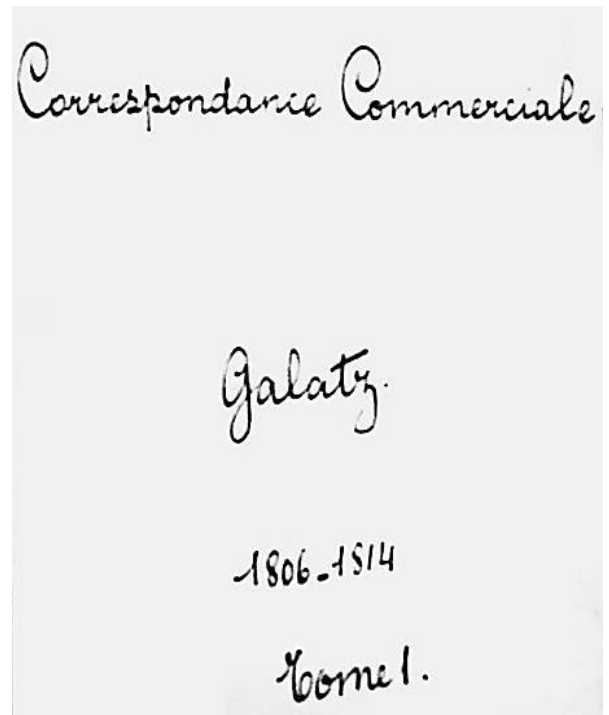
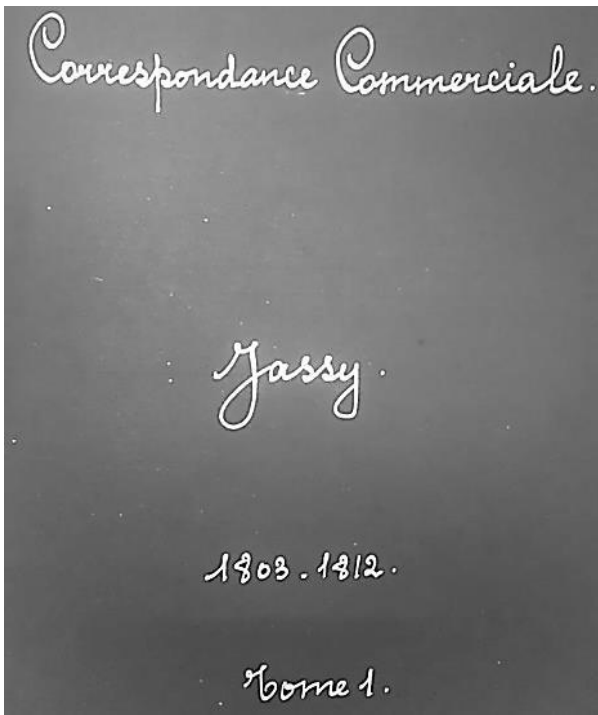

Fig. 2.5. Foaia de titlu a volumului I din **Corespondența comerciala Iași/Galați**. Paris. Arhiva Ministerului de Afaceri Externe din Franța.

Prix courants des articles ci-dessous désignés à Putna (*) et à Galatz pendant le mois de Juin 1837.

AVOIR FRANÇAIS
R.F.
ARCHIVES

	Piastres.
1. Mulo de mais à Putna	32.
1. " " à Galatz	45.
1. " de blé de première qualité à Putna	78
1. " " à Galatz	83.
1. " de 2 ^{de} qualité à Putna	55 à 60
1. " " à Galatz	68 à 73.

Fig. 2.6. Prețul curent al unor articole la Putna și Galați în luna iunie a anului 1837. Correspondance Commerciale. Jassy. 1837-1841. Tome 3, pag. 62.

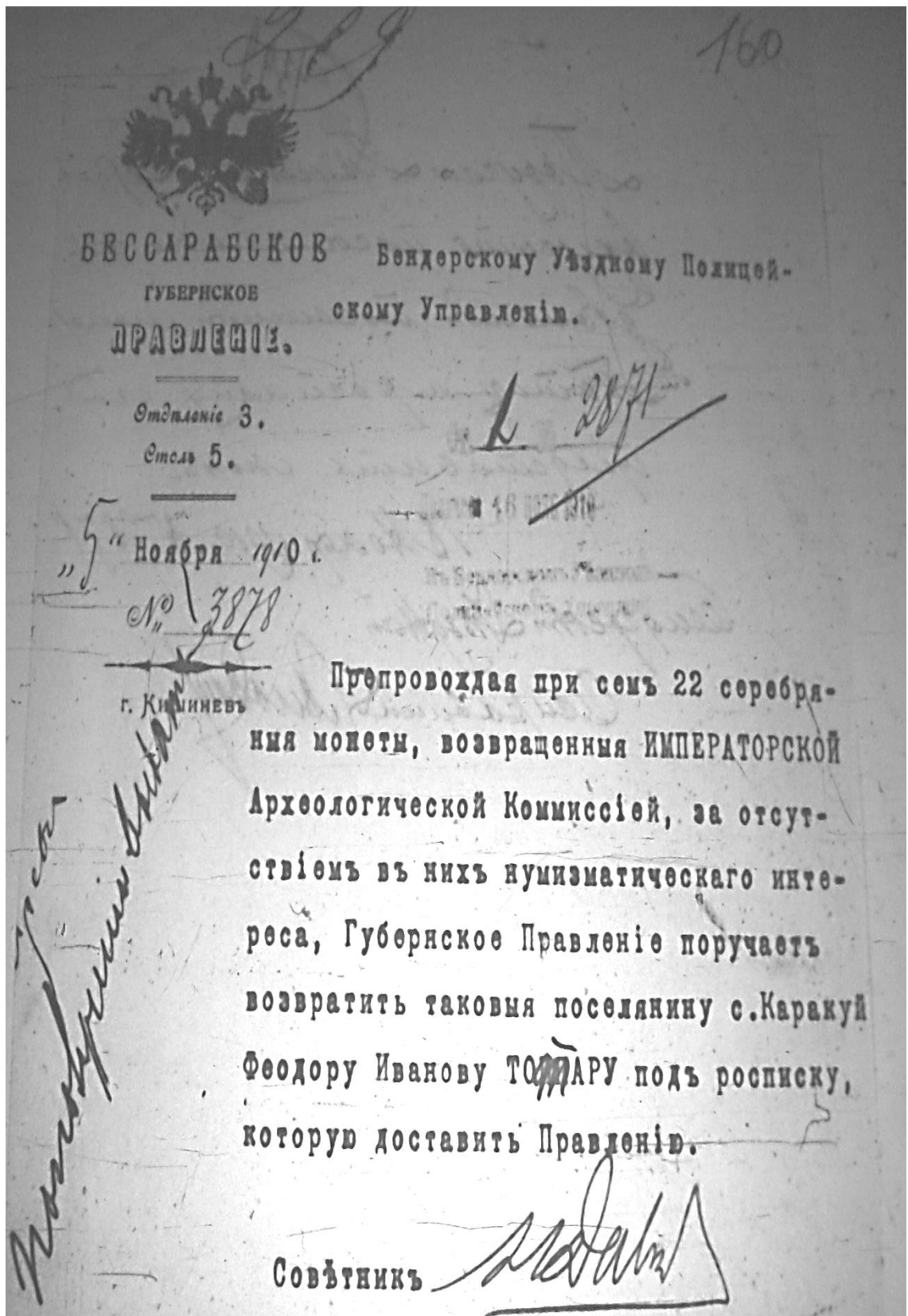

Fig. 3.8. Ordin de returnare a tezaurului din satul Caracui - „din lipsă de interes numismatic”. ANRM, fond 6, inventar 7, dosar 14.

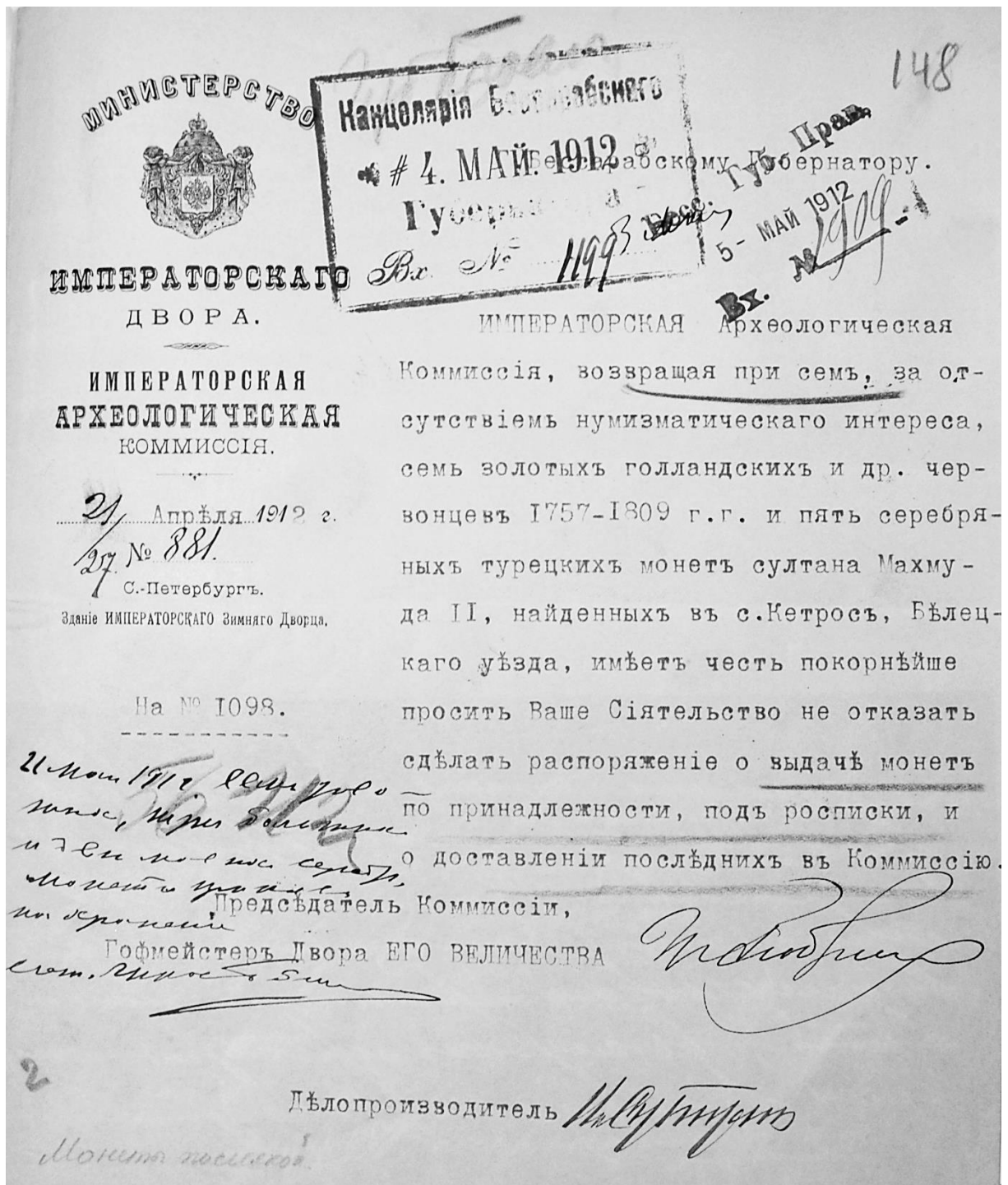

Fig. 3.9. Act în care este menționată descoperirii tezaurului din satul Chetrosu. Este indicat că din acest tezaur au fost restituite de către Comisia Arheologică: 7 piese olandeze de aur, precum și 5 piese turcești de argint. ANRM, fond 6, inventar 1, dosar 1158, partea I-a.

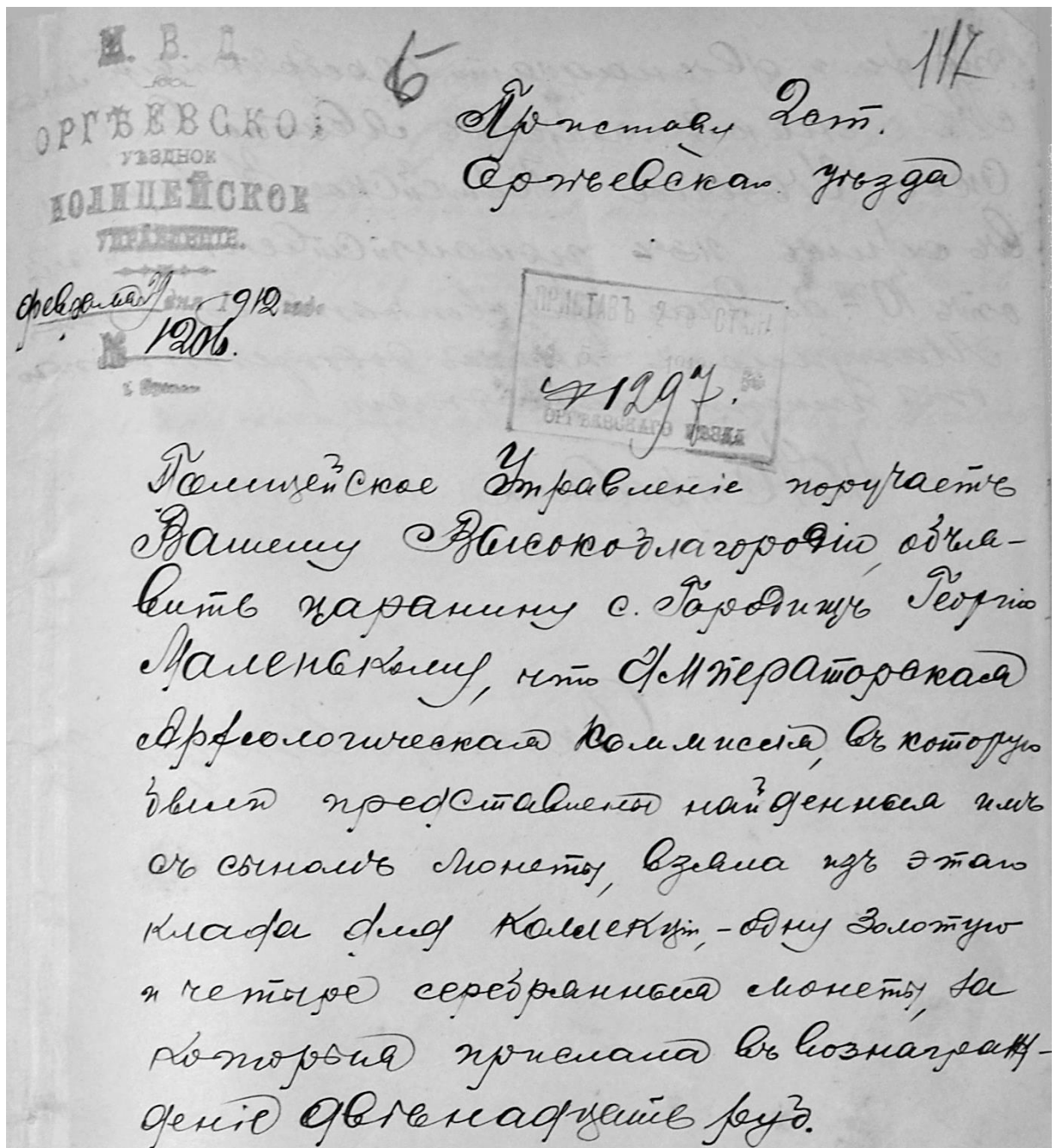

Fig. 3.10. Act în care este menționată descoperii tezaurului din satul Horodiște (Gorodiște).
Este indicat că din tezaur au fost luate cinci monede pentru Muzeul de Stat Ermitaj.
ANRM, fond 6, inventar 1, dosar 1158, partea I-a.

126

1911 / 1912

ВЫПИСКА

изъ разносной книги Канцелярии Бессарабскаго Губернатора за

Мѣсяць и число	№ паке- товъ	Кому именно адресованы пакеты	Число па- кетовъ	Росписка въ прие- мъ пакетовъ.
Дек. 10	№№ 2540 и 2541	Бессарабскому Губернскому Правленію съ золотыми и серебрянными монетами русскими, голандскими, турецкими и др въ количествѣ <u>289 штукъ</u> изъ коихъ <u>шесть золотыхъ</u>	I	ГОШИНСКІЙ

В ъ р н о:
Помощникъ Правителя *[Signature]*

Fig. 3.11. Extras din condica de expediție în care este menționat un număr de 289 de monede de aur și argint rusesti, olandeze, turcești ș.a. ce au fost trimise conducerii guberniale din Basarabia în anii 1911-1912. (Tezaurul din Chetrosu, Horodiște și Pârjolteni au fost descoperite în anul 1911). ANRM, fond 6, inventar 1, dosar 1158, partea I-a.

6-2009

№ 832234

Серия П6

КИШИНЕВСКОЕ

БЕЗПЛАТНО.

КАЗНАЧЕЙСТВО

БЕССАРАБСКОЙ губернии

на Брсок

" " 29 ЮЛ 1909 I года по приходному журналу въ книгѣ 7

въ статьѣ 18013 записано на приходъ отъ кого: Канцелярия Бессарабскаго Губернатора № 3099

на какой предметъ: перечислено изъ депозита оной въ депозитъ Бессараб. Губ. Правленія суммъ выданы феодину Сидорьникову за найденіемъ имъ кладъ

всего пять рубль пятьдесятъ копеекъ

Казначей *[Signature]*

Бухгалтеръ *[Signature]*

Бесс. Губ. Прав. 5 АВГ. 1909

1154

Fig. 3.12. Recipisă cu privire la remunerarea cu 5,50 ruble, pentru cinci monede din tezaurul descoperit în s. Mitoc (1 ducat olandez, 4 monede austriece și turcești, care au fost transmise ulterior Muzeului de Stat Ermitaj). ANRM, fond 6, inventar 7, dosar 14.

50
 16. АВГ. 1913
 2486
 6/8-113
 224

Настоящую переписку, съ четырнадцатью
 серебряными и двадцатью одной золотыми мо-
 нетами, Оргѣевское Уѣздное Полицейское Уп-
 равление представляет въ Бессарабское Гу-
 бернское Правленіе, на зависящее распоря-
 жение.

Августа 14 дня 1913 года.

Исправникъ *Кривенко*

Секретарь *Мирош*

№ 6945
 переписку о том, серебряных
 и двадцати одной
 золотых монет из
 их архива.
 Служащий *Мирош*

Fig. 3.13. Act în care este menționată transmiterea monedelor din tezaurul din s. Șercani
 conducerii guberniale din Basarabia. ANRM, fond 6, inventar 1, dosar 1158, partea a II-a.

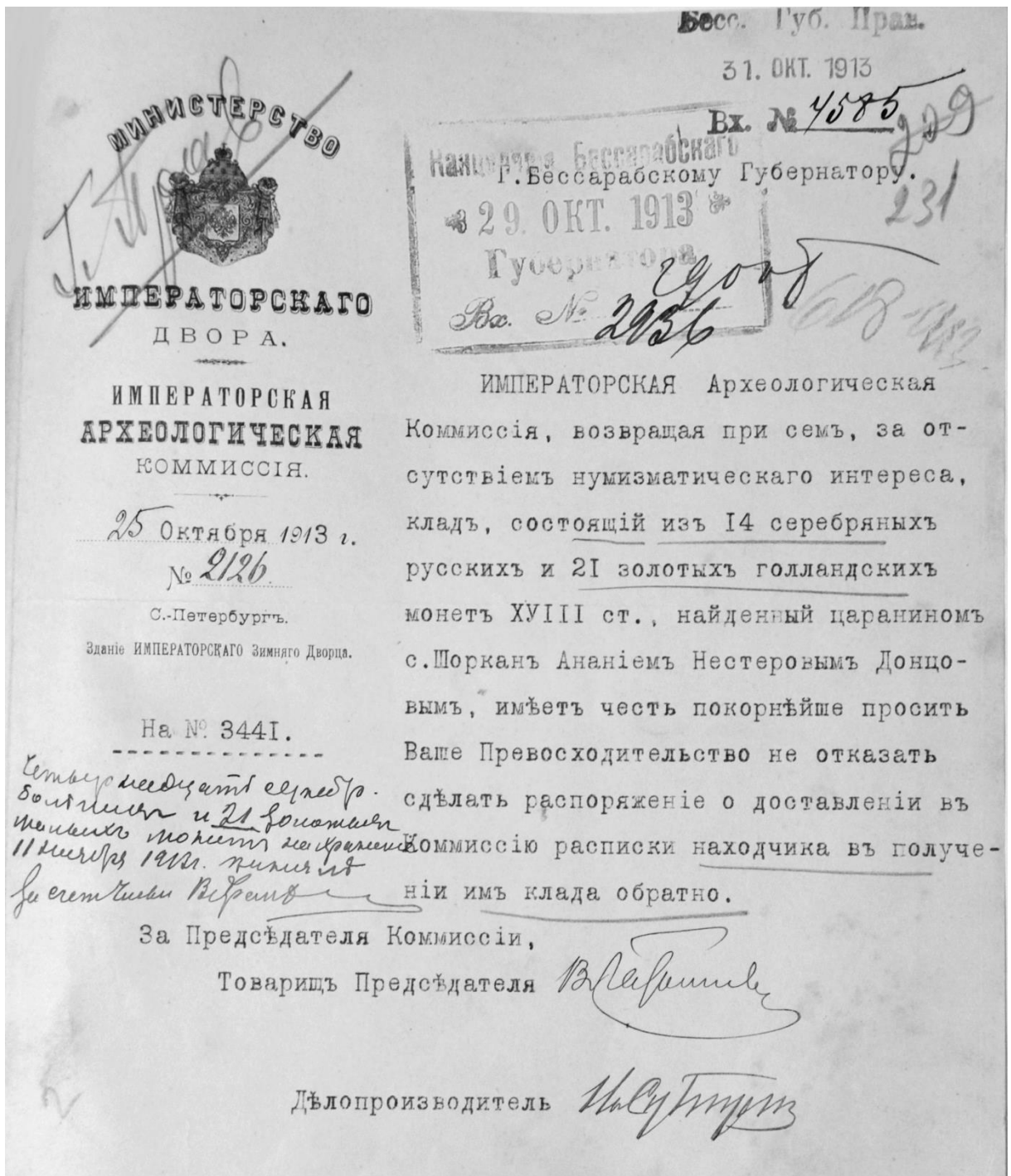

Fig. 3.14. Ordin de returnare a tezaurului din satul Șercani (Șercani).
ANRM, fond 6, inventar 1, dosar 1158, partea a II-a.

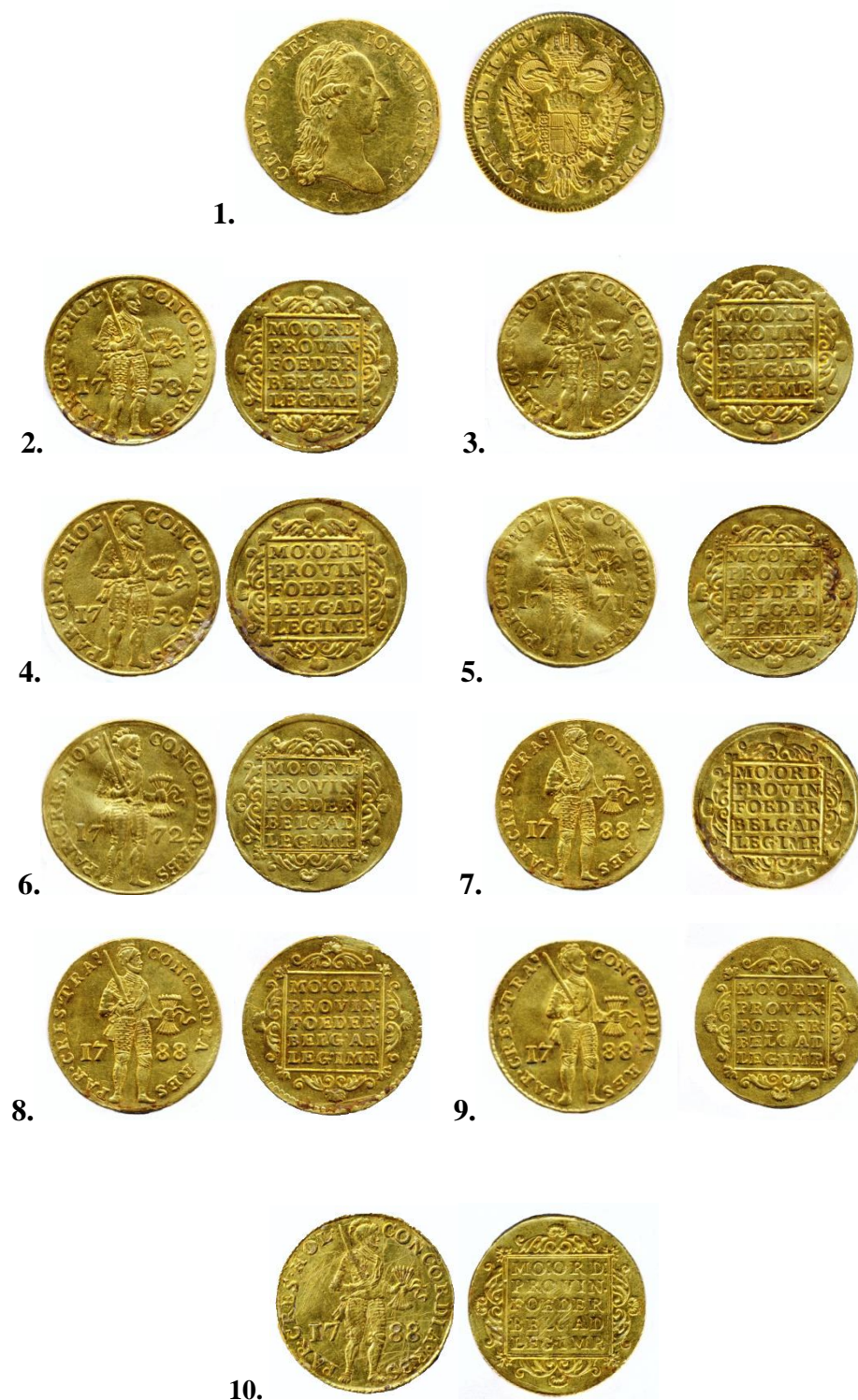

Fig. 3.16. Monede din tezaurul de la Gârbova: 1. dukaten, 1787; 2. dukaat met de ridder, 1753; 3. dukaat met de ridder, 1753; 4. dukaat met de ridder, 1753; 5. dukaat met de ridder, 1771; 6. dukaat met de ridder, 1777; 7. dukaat met de ridder, 1788; 8. dukaat met de ridder, 1788; 9. dukaat met de ridder, 1788; 10. lobanciki: 1788 (o imitație după ducat (Olanda)) (71, p. 192, 293).

1.

2.

3.

4.

5.

Fig. 3. 18. Tezaurul de la Cotu. 1. 10 kreuzer, 1764; 2. 20 de krajcár, 1818; 3. 3 kreuzer, 1800; 4. 1 kreuzer, 1812; 5. 3er, 1818 (111, p. 86).

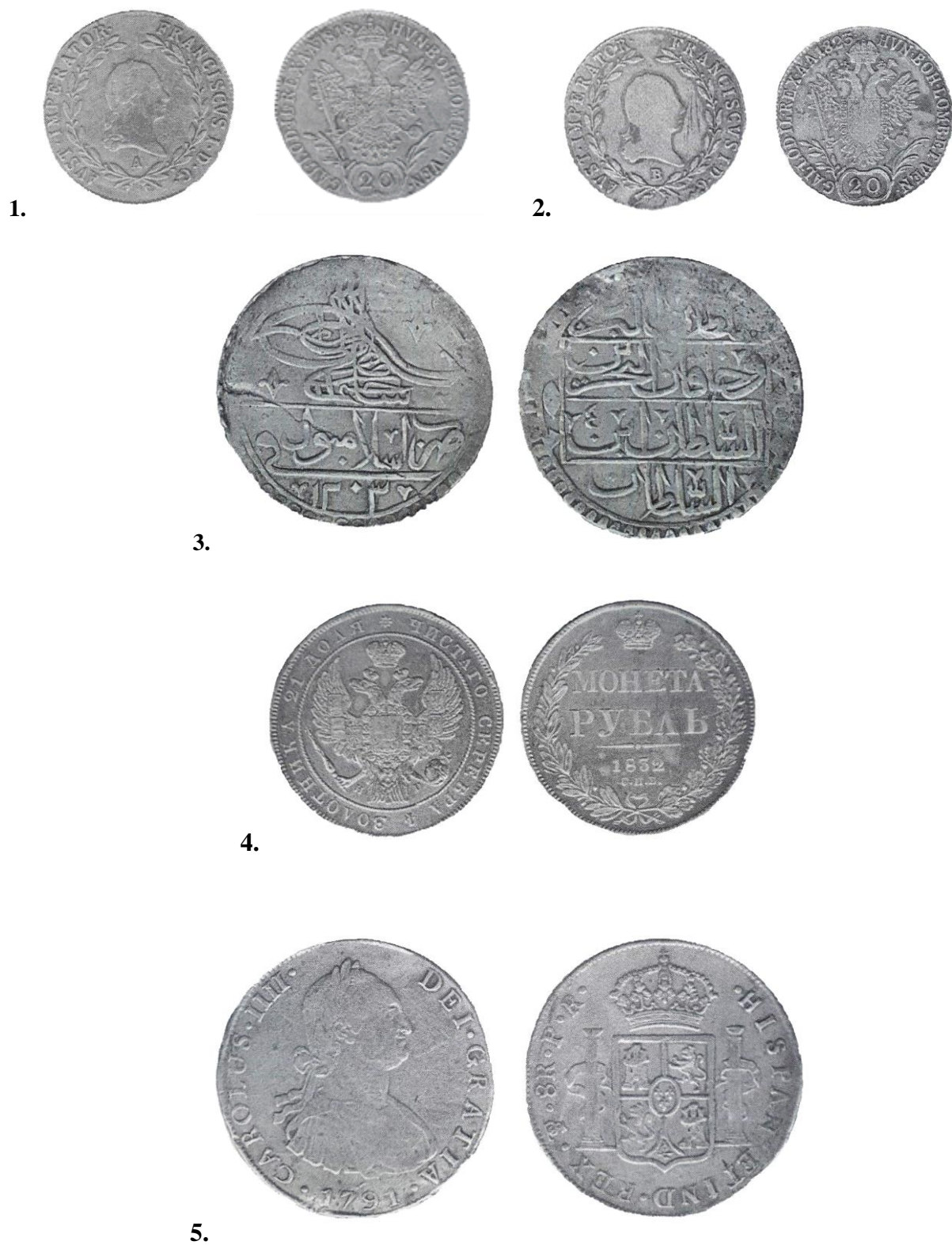

Fig. 3. 19. Tezaurul de la Somuşca. 1. 20er, 1818. 2. 20 de kreuzer, 1823. 3. yüzlük, 1792/1793. 4. rublă, 1832. 5. 8 reales, 1791 (98, p. 184, 186, 88).

Fig. 3.20. Monede din din colecția Muzeului Național de Istorie a Moldovei.

1. Grivennik, 1847 (FB. 13673, N. 14241); 2. Grivennik, 1848 (FB. 13674, N. 14242);
 3. Grivennik, 1851 (FB. 13675, N. 14243); 4. Grivennik, 1852 (FB. 13676, N. 14244);
 5. 5 Copeici, 1727, (FB. 10676-1, N. 9123); 6. 5 Copeici, 1730 (FB. 10676-2, N. 9124);
 7. Denga, 1731 (FB. 10676-4c, N. 9129); 8. Denga, 1734 (FB. 10677-1, N. 9375);
 9. Poluška, 1735 (FB. 16744-2, N. 27496); 10. Poluška, 1735 (FB. 28578, N. 54646).

Fig. 3.21. Monede de tip Sadagura din colecția Muzeului Național de Istorie a Moldovei.
1. 1 para/3 denghi, 1772 (F.B. 10676-50, N. 9251); **2.** 2 para/ 3 kopeiki, 1773 (F.B. 10676-51 (7), N. 9261); **3.** 1 para/3 denghi, 1772 (F.B. 27986, N. 53240); **4.** 2 para/3 kopeiki, 1773 (F.B. 10676-51 (8), N. 9262); **5.** 1 para/3 denghi, 1772 (F.B. 10676-53, N. 9269); **6.** 2 para/3 kopeiki, 1773 (F.B. 10676-51, N. 9254); **7.** 2 para/3 kopeiki, 1774, (F.B. 10676-52, N. 9265).

Fig. 3.22. Monede din colecția Muzeului Ținutului Cahul.

1. 5 kopeiki, 1761; 2.5 kopeiki 1777; 3. 2 para-3 kopeiki, 1772; 4. 2 para-3 kopeiki, 1774.

Fig. 3.23. Monede din colecția Muzeului Regional de Istorie și Studiere a Ținutului U.T.A.Gagauzia. 1. 5 kopeiki 1763/1796; 2. 2 kopeiki 1801; 3. 1 kopeika serebrom 1841; 4. 2 kopeiki 1850; 5. 3 kopeiki 1858; 6. 1 kopeika 1859.

Fig. 3.24. Monede din colecția Muzeului de Istorie și Etnografie din Hâncești.

1. 2 kopeiki, 1763; 2. 1 kopeika 1819; 3. 2 kopeiki; 4. 1 kopeika, 1837; 5. 1 kopeika, 1842;
 6. 2 kopeiki, 1842; 7. 3 kopeiki, 1844; 8. 2 kopeiki; 9. 1 kopeika; 10. 1 kopeika, 1852;
 11. 3 kopeiki, 1858; 12. 5 kopeiki, 1858.

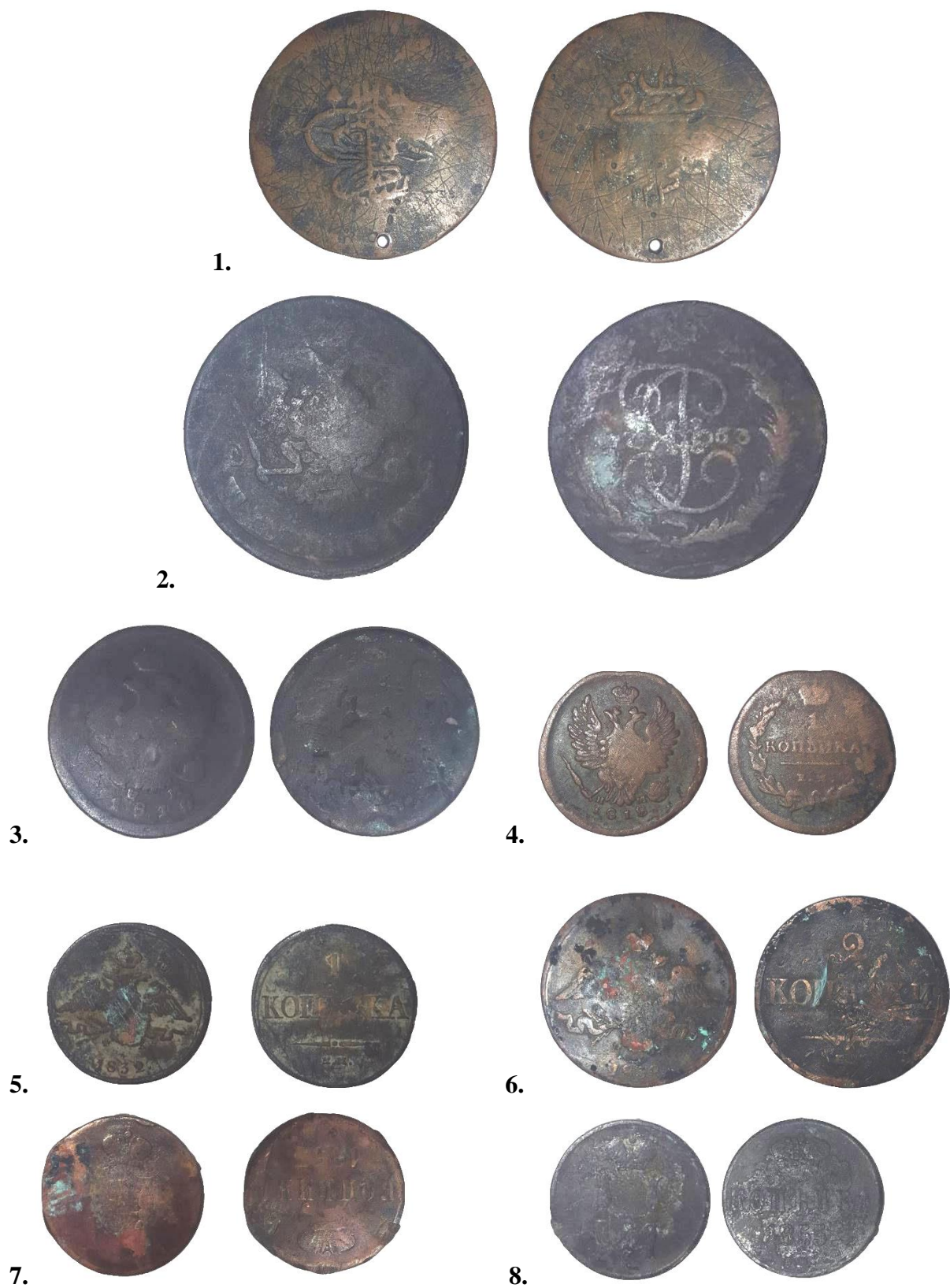

Fig. 3.25. Monede din colecția Muzeului de Istorie și Etnografie din Leova.
1. Fals după kuruş, 1789; **2.** 5 kopeiki, 1763; **3.** 2 kopeiki, 1816; **4.** 1 kopeika, 1818;
5. 1 kopeika, 1832; **6.** 2 kopeiki, 1838; **7.** 1 kopeika, 1853; **8.** 1 kopeika, 1855.

Fig. 3.26. Monede din Muzeul de Istorie și Etnografie din satul Sadaclia.

1. ¼ kopeiki serebrom din 1840; **2.** ½ kopeiki serebrom din 1840;

3. 3 kopeiki serebromi din 1841; **4.** 1 kopeika din 1854.

Fig. 3.27. Monede din colecția Muzeului Etnografic din Sângerei.
 1. 1 rubla, 1829; 2. 20 kopeiki, 1855; 3. denga, 1743; 4. 2 kopeiki, 1816;
 5. 1 kopeika, 1828; 6. denejka, 1855; 7. 3 kopeiki, 1844.

Anexa 3. Repertoriul descoperirilor de monede (1711-1859)

Nr.	Localitate, raion/județ, țară	Emitent	Limite cronologice	Nr. monede / Metal	Bibliografie
1	Adam (jud. Galați, România)	Imperiul Otoman	1730/1754- 1759/1760	2 AR	Vîlcu, Ilie, 2010, p. 199-209.
2	Adam (jud. Galați, România)	Austria	1851	2 AE	Vîlcu, Ilie, 2010, p.199-209.
3	Adășeni (jud. Botoșani, România)	Imperiul Otoman Imperiul Austriei	1791/1792- 1816	1 AR+1 AE	Boldureanu, Butnariu, 2010, p. 89.
4	Adâncata (r. Adâncata Ucraina)	Imperiul Rus	1764	1 AE	Огуй, 2008, p. 123.
5	Adjudu-Vechi (jud. Vrancea, România)	Emitent neprecizat	1766	1 AE	Apostu, 2003, p. 11-13.
6	Alcedar (r. Șoldănești, R. Moldova)	Imperiul Otoman	secolul XVIII	3 AR	Boldureanu, 2016, p. 371.
7	Anenii Noi (r. Anenii Noi, R. Moldova)	Imperiul Otoman Ragusa	1761/1762- 1786/1787	30 AR	Нудельман, 1990, p. 243; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.199.
8	Anenii Noi (r. Anenii Noi, R. Moldova)	Imperiul Rus	1766-1820	2 AE	Boldureanu, 2009, p. 348.
9	Arionești (r. Dondușeni, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1757	1 AR	Нудельман, 1974, p. 226.
10	Bacău? (jud. Bacău, România)	Austria	1800	1 AE	Mihăilescu, Nicolae, Asăvoaie, 1999, p. 229.
11	Baițeț (jud. Suceava, România)	Imperiul Austriei, Imperiul Romano-German	1807-1812	51 AE	Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 211.
12	Balamutca (r. Zastavna, Ucraina)	Imperiul Rus	1815	1 AE.	Огуй, 2008, p. 137
13	Balamutca (r. Zastavna, Ucraina)	Imperiul Otoman	1839/1861	1 AR	Огуй, 2008, p. 137

14	Bardar (r. Ialoveni, R. Moldova)	Polonia	1830/1833	1 AR	Boldureanu, 2011, p. 327.
15	Basarabeasca (r.Basarabeasca, R. Moldova).	Imperiul Otoman	1695/1703- 1717/1727	6 AR+9?	Boldureanu, 2007, 355; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.183 .
16	Bălți (mun. Bălți, R. Moldova)	Imperiul Rus	1731	1 AE	Boldureanu, 2013, p. 401.
17	Bătinești (jud. Vrancea, România)	Imperiul Otoman, Em. neprecizat	secolele XVII-XVIII	14 AR+ 14 AE	Apostu, 2003, p. 13- 15.
18	Bătinești (jud. Vrancea, România)	Imperiul Otoman	secolul XVIII	18 AR	Apostu, 2006, p. 41.
19	Bârlad (jud. Vaslui, România)	Imperiul Otoman, Imperiul Rus	secolul XVII-1821?	394 AV + 643 AR	Balica, 1963, p. 142.
20	Bârlad (jud. Vaslui, România)	Imperiul Otoman	secolele XVIII- XIX?	30 AV+5 AR	Balica,1963, p. 142.
21	Bilhorod- Dnestrovskiy (r. Bilhorod- Dnistrovski, Ucraina)	Imp. Otoman, Veneția,Transilvania, Polonia, Köln, Olanda?, Ragusa?	1630-a doua jum. a sec. XVIII	39 AV ?+82 AR ?	От. Имп. Арх. Ком., 1913–1915, p. 206- 248; Vîlcu, 2009, p. 320.
22	Bernove (r. Chelmeniți, Ucraina)	Imperiul Otoman, Polonia	1753-1790	7AR+1AE	Огуй, 2008, p. 122
23	Bernove (r. Chelmeniți, Ucraina)	Imperiul Rus, Polonia	1737-1767	+1AR+1AE.	Огуй, 2008, p. 122
24	Beșalma (mun. Comrat, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1759	3 AR	Нудельман, 1990, p. 232; Vîlcu, 2009, p. 304; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.186 .
25	Boșcana (r. Criuleni, R. Moldova)	Imperiul Rus	1746	1 AE	Boldureanu, 2008, p. 357.
26	Boșcana (r. Criuleni, R. Moldova)	Imperiul Rus	1844	1 AE (din 3)	Boldureanu, 2011, p. 327.

27	Bogzești (r. Călărași, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1774/1789	2 AR	Boldureanu, 2009, p. 438.
28	Borisovca (r. Borisovca, Ucraina)	Imperiul Otoman	1703/1730- 1759/1760	5 AR	Нудельман, 1990, p. 232-233; Vîlcu, 2009, p. 304; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 186.
29	Boșoteni (jud. Bacău, România)	I. Romano-German (Austria, Duc. Bavaria etc.), I. Otoman.	1736-1788	295 AR	Istina, Butnariu, 2009, 104-118; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.200-202 .
30	Botoșani (jud. Botoșani, România)	Imperiul Otoman	1730/1754- 1768/1769	20 AR	Butnariu, Vîlcu, 2013, p. 25; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 192 .
31	Botoșani (jud. Botoșani, România)	Austria, Sadagura Imperiul Rus, Imperiul Otoman	1769- 1796/1797	2 AR+2 AE	Butnariu, Chiroșca, Vîlcu, 2010, p. 90- 91.
32	Briceni, Edineț (r. Briceni, r. Edineț, R. Moldova)	Austria, Imperiul Otoman	1765- 1789/1807	17 AR	Нудельман, 1990, p. 248.
33	Breanova (r. Orhei, R. Moldova)	Imperiul Rus	1832, 1895	2 ?	Boldureanu, 2011, p. 327.
34	Breazu (jud. Iași, România)	Imperiul Otoman	1730-1754	2 AR	Munteanu, Iațcu, 2015, p. 171-172.
35	Brienne (r. Bolgrad, Ucraina)	Imperiul Rus Imperiul Otoman	1789/1790- 1802/1803	27 AR (din 95)	Нудельман, 1990, p. 255; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 209.
36	Broscauții Noi (r. Sorojineț, Ucraina)	Imperiul Austriei	1812	1 AE	Огуй, 2008, p. 137.
37	Budești (mun. Chișinău, R. Moldova)	Imperiul Rus	1796/1801	1 AE	Boldureanu, 2010, p. 274-275.
38	Burca (jud. Vrancea, România)	Imperiul Otoman	secolul XVIII	72 ?	Artimon, Eminovici, 1971, p. 347.

39	Cahul (r. Cahul, R. Moldova)	Imperiul Rus, Sadagura	1772-1852	5 AR+8 AE	Arcuș-Jantovan, 2017, p. 31-33.
40	Cahul (r. Cahul, R. Moldova)	Imperiul Rus	1817	1 AR	Arcuș-Jantovan, 2017, p. 31-33.
41	Caracui (r. Hâncești, Republica Moldova)	Imperiul Otoman, Saxonia, Ragusa	1730/1754- 1768	22/23 AR	От. Имп. Арх. Ком., 1909-1910, p. 213; ANRM, f. 6, i. 7, d. 14, f. 160; Нудельман, 1990, p. 239; Vîlcu, 2009, p. 307; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.192 .
42	Călărași (r. Călărași, R. Moldova)	Imperiul Rus, Gueldre, Italia	1766-1914,	22 AE	Boldureanu, 2014, p. 365-366.
43	Călimănești (r. Nisporeni, R. Moldova)	Imperiul Otoman, Polonia, Deventer	1616- 1767/1768	57 AR (din câteva sute)	Нудельман, 1990, p. 237-238; Vîlcu, 2009, p. 307; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.183.
44	Căpriană (r. Strășeni, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1730/1754- 1774/1789	24 AR	Boldureanu, 2007, p. 355; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 205.
45	Căpriană (r. Strășeni, R. Moldova)	Imperiul Otoman Imperiul Austriei	1703/1730- 1789/1807?	83 AR	Boldureanu, 2007, p. 355; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 238.
46	Căușeni (r. Căușeni, R. Moldova)	Imperiul Otoman Imperiul Rus, Ungaria	1520-1815	18 (15 AR+3 AE)	Bubulici, Tentiuc, 2009, p. 323-330.
47	Căușeni (r. Căușeni, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1757	1 AR	Нудельман, 1972, p. 226.
48	Căușeni (r. Căușeni, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1808	1 AR	Нудельман, 1972, p. 226.
49	Căușeni (r. Căușeni, R. Moldova)	Imperiul Otoman, Hanatul Crimeii	1757/1774- 1774/1789	4 AR	Boldureanu,2017, p. 296.

50	Ceahor (r. Adâncata, Ucraina)	Austria	1708, 1717, 1774	3AR	Огуй, 2008, p. 133.
51	Cerchejeni (jud. Botoșani, România)	Imperiul Austriei	1807	1 AE	Butnariu, 2010, p. 93.
52	Cernăuți (r. Cernăuți, Ucraina)	Imperiul Rus	1772-1773	+3 AE	Огуй, 2008, p. 132; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.194.
53	Cernăuți (r. Cernăuți, Ucraina)	Austria	1740/1780- 1792/1835	? AR	Огуй, 2008, p. 140- 141.
54	Cernăuți (r. Cernăuți, Ucraina)	Olanda	1755	1 AV	Огуй, 2008, p. 132.
55	Cernăuți (r. Cernăuți, Ucraina)	Austria, Imperiul Austriei	1782, 1800	2 AR	Огуй, 2008, p. 132.
56	Cernăuți (r. Cernăuți, Ucraina)	Imperiul Otoman	1730/1754	1 AR	Огуй, 2008, p. 132.
57	Cernăuți (r. Cernăuți, Ucraina)	Sadagura	1772-1773	11 AE	Огуй, 2008, p. 132.
58	Cernăuți (r. Cernăuți, Ucraina)	Imperiul Rus	1769	1 AE	Огуй, 2008, p. 133.
59	Cernăuți (r. Cernăuți, Ucraina)	Imperiul Rus, Saxonia, Austria Spania	1724-1793	4 AR+1 AE+ 1?	Огуй, 2008, p. 134.
60	Cernăuți (r. Cernăuți, Ucraina)	Imperiul Rus	1738	1?	Огуй, 2008, p. 134.
61	Cernăuți (r. Cernăuți, Ucraina)	Austria, Franța	1853-1889	3 AV+1 ?.	Огуй, 2008, p. 141.

62	Cernăuți (r. Cernăuți, Ucraina)	Imperiul Rus	1824-1895	7?.	Огуй, 2008, p. 141.
63	Cernăuți (r. Cernăuți, Ucraina)	Emitent neprecizat	1854	1 AV	Огуй, 2008, p. 141.
64	Cișmeaua- Văruiță (r. Bolgrad, Ucraina)	Imperiul Otoman	1789/1790- 1800/1801	36 AR	Нудельман, 1990, p. 260-261; Vîlcu, 2009, p. 318; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 208.
65	Ciutești (r. Nisporeni, Republica Moldova)	Imperiul Rus	1786	1 AE	Boldureanu, 2017, p. 297.
66	Chelmenți (r. Chelmenți, Ucraina)	Imperiul Rus, Imperiul Otoman, Ragusa	1730/1757- 1741/1761	? AR	Огуй, 2008, p. 125.
67	Chelmenți (r. Chelmenți, Ucraina)	Olanda	1789	1 AV	Огуй, 2008, p. 125.
68	Chetrosu (r. Drochia, Rep. Moldova)	Utrecht, Olanda, Austria, Imp. Otoman	1757- 1808/1839	7 AV+5 AR	ANRM, f. 6, i. 1, d. 1158, p. I, f. 141; Нудельман, 1990, p. 256-257; Vîlcu, 2009, p. 321; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 215.
69	Chișinău (mun. Chișinău, R. Moldova)	Imperiul Rus	1844	1 AE	Boldureanu, 2011, p. 328.
70	Chișinău (mun. Chișinău, R. Moldova)	Ungaria, Polonia, Imp. Otoman, Suedia	1537- 1789/1807	28 AR+1 AE	Tentiuc, Bubulici, 2011, p. 301-309.
71	Chișinău (mun. Chișinău, R. Moldova)	Imperiul Rus, Sadagura	1726-1779	5/9 AE	От. Имп. Арх. Ком., 1908, p. 202; Нудельман, 1990, p. 239-240.
72	Chișinău (mun. Chișinău, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1789/1807	? AR.	Нудельман, 1973, p. 229.

73	Chişinău (mun. Chişinău, R. Moldova)	Imperiul Rus	1771	1 AE	Нудельман, 1990, p. 240.
74	Chişinău (mun. Chişinău, R. Moldova)	Imperiul Rus	secolul XVIII	6 AE	Нудельман, 1990, p. 240.
75	Chişinău (mun. Chişinău, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1791/1792- 1803/1804	9 AR	Нудельман, 1990, p. 257; Arcuş-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 210 .
76	Chişinău (mun. Chişinău, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1794/1795- 1801/1802	11 AR	Нудельман, 1990, p. 257; Vîlcu, 2009, p. 318; Arcuş-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 208.
77	Chiţcani (r. Teleneşti, R. Moldova)	Imperiul Rus	1816	1 AE	Boldureanu, 2013, p. 401.
78	Ciadîr-Lunga (mun. Comrat, R. Moldova)	Austria	1848/1916	11 AV	Нудельман, 1990, p. 260.
79	Cimişlia (r. Cimişlia, R. Moldova)	Imperiul Otoman, Austria, Ragusa	1703/1730- 1768/1769	2 AV+ 218 AR	Нудельман, 1990, p. 253, Arcuş-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.192 .
80	Cișmichioi (mun. Comrat, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1808/1839	1 AV	Boldureanu, 2014, p. 366.
81	Ciutești (r. Nisporeni, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1757/1774- 1807/1808	6 AR	Boldureanu, 2015, p. 318-319.
82	Cleja (jud. Bacău, România)	Imperiul Otoman, Imp. Romano- German	1624/1657- 1780/1781	56 AR	Artimon, 1973-1974, p. 101-106; Mitrea, 1976-1980, p. 603; Vîlcu, 2016, p. 138; Arcuş-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.196.
83	Comrat (mun. Comrat, R. Moldova)	Imperiul Rus	1763/1796- 1859	+10 (AR+AE)	Arcuş-Jantovan.
84	Concești (jud. Botoșani, România)	Imperiul Otoman	1730/1754	1 AR	Boldureanu, 2010, p. 93.

85	Corcești (r. Adâncata, Ucraina)	Austria, Sadagura	1760-1800	8AR+1AE	Огуй, 2008, p. 125.
86	Corcești (r. Adâncata, Ucraina)	Austria	1800-1858	+4 AR	Огуй, 2008, p. 138.
87	Cordăreni (jud. Botoșani, România)	Imperiul Austriei	1826	1?	Butnariu, 2010, p. 93.
88	Copăcești (jud. Vrancea, România)	Imperiul Otoman Ragusa	1730/1754- 1766/1767	34 AR	Căpitanu, 1969, p. 349-362; Vîlcu, 2016, p. 137; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.189 .
89	Coșula (jud. Botoșani, România)	Austria	1800	1 AE	Butnariu, 2010, p. 94.
90	Cotu (jud. Botoșani, România)	Ungaria, Austria	1764-1818	2 AE+3 AR	Butnariu, Vîlcu, 2013, p. 27; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 212 .
91	Crihana Veche (r. Cahul, R. Moldova)	Imperiul Otoman Austria, Ragusa	1703/1730- 1769/1770	12 AR	Нудельман, 1990, p. 250-251; Vîlcu, 2009, p. 306.
92	Crihana Veche (r. Cahul, R. Moldova)	Austria	1759-1765	5 AR	Нудельман, 1973, p. 228; Нудельман, 1990, p. 233.
93	Crihana Veche (r. Cahul, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1758/1759- 1780/1781	7 AR	Нудельман, 1990, p. 233; Vîlcu, 2009, p. 311.
94	Cristești (jud. Botoșani, România)	Imperiul Otoman	1782/1782	1 AR	Boldureanu, 2010, p. 95.
95	Criuleni (r. Criuleni, R. Moldova)	Imperiul Otoman, Imp. Romano- German	1612/1619- 1703/1730	9 AR/7 AE	Butnariu, 1994, p. 62; Vîlcu, 2009, p. 302; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, 2014, p. 46; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.183-184.

96	Criuleni (r. Criuleni, R. Moldova)	Imperiul Otoman Austria, Ragusa	1758/1759- 1789	11 AR	Нудельман, 1990, p. 240-241; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 203.
97	Crivești (jud. Iași, România)	Imperiul Otoman	1789- 1803/1804	45 AR	Știrbu, 1978, p. 90; Vîlcu, 2009, p. 319; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 238.
98	Cuciurul Mare (r. Storojineț, Ucraina)	Imperiul Rus, Austria	1800, 1812, 1818	2AE+1AR?	Огуй, 2008, p. 138.
99	Cuciurul Mic (r. Zastavna, Ucraina)	Austria	1800	+1 AE	Огуй, 2008, p. 125; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 207.
100	Curtești (jud. Botoșani, România)	Imperiul Otoman	1757/1774- 1774/1789	39 AR	Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 237.
101	Darabani (r. Hotin, Ucraina)	Imperiul Rus, Polonia	1767, 1787	2 AR.	Огуй, 2008, p. 124.
102	Darabani (r. Hotin, Ucraina)	Polonia	182?	1 AR	Огуй, 2008, p. 138.
103	Dăncăuți (r. Hotin, Ucraina)	Wurttemberg	1749	1 AR	Огуй, 2008, p. 123- 124.
104	Dereneu (r. Călărași, R. Moldova)	Imperiul Rus	1827-1895	7 AR	Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, 2014, p. 47. Tabuica, 2018, p. 123-124.
105	Dihtineț (r. Putila, Ucraina)	Imperiul Otoman, Imperiul Rus, Austria, Polonia	1682/1725- 1762/1796	?AV+AR+AE	Пивоваров, 2002, p. 211 ; Огуй, 2008, p. 124.
106	Dobrovăț (jud. Iași, România)	Imperiul Otoman	1780/1781- 1782/178	4 AR	Munteanu, Iațcu, 2014, p. 172; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.197.
107	Doljești (jud. Neamț, România)	Austria	1820	1 AR	Munteanu, 2013, p. 194.

108	Drăgești (jud. Bacău, România)	Imperiul Otoman	1775- 1800/1801	126 AR	Artimon, 1972, p. 181-188; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 208.
109	Dubăsari (r. Dubăsari, R. Moldova)	Imperiul Rus	1731	1 AE	Boldureanu, 2013, p. 401.
110	Dumbrăvița (r. Sângerei, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1716/1730	15 AR	Нудельман, 1973, p. 228; Нудельман, 1990, p. 236; Vîlcu, 2009, p. 303 ; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.184.
111	Durnești (jud. Botoșani, România)	Austria, Ungaria Imperiul Rus	1764-1827	? AR	Moișil, 1915, p.44.
112	Edineț (r. Edineț, R. Moldova)	Imperiul Otoman, Austria	1703/1730- 1768	19/18 AR	Нудельман, 1990, p. 236-237; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.192.
113	Edineț (r. Edineț, R. Moldova)	Imperiul Otoman, Imperiul Rus	1730/1754- 1796	1AV+2 AR (din cateva zeci)	Нудельман, 1990, p.237; Vîlcu, 2009, p. 317; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 207.
114	Ecaterinovca (r. Cîmislia, Republica Moldova)	Imperiul Rus	1812	1 AE	Boldureanu, 2017, p. 297.
115	Fântâna Albă (r. Adâncata, Ucraina)	Imperiul Rus	1727, 1768	2 ?	Огуй, 2008, p. 122.
116	Fârlădeni (r. Hâncești, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1703/1730	1 AR	Boldureanu, 2009, p. 349.
117	Flămânzi (jud. Botoșani, România)	Imperiul Rus	1779, 1782	2 AE	Chiroșca, 2010, p. 96.
118	Florești (r. Florești, R. Moldova)	Imperiul Rus	1755-1855	7 AE	Arcuș-Jantovan, 2017, p. 31-33.

119	Galați (jud. Galați, România)	Imperiul Otoman, Imperiul Austriei, Imp. Romano- German, Franța, Regatul Olandei, Republica Provinciile Unite, Republica Batava, Republica Veneția	1734-1827	273 AV	Iliescu, Isăcescu, Gramatapol, Popescu, 1962, p. 334-356; Isăcescu, 1970, p. 185-197; Vîlcu, Dicu, 1998-2003, p. 419- 421; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 213.
120	Gârbova (r. Ocnîța, R. Moldova)	Olanda, Utrecht, Frisia de Vest, Austria, Imperiul Rus, Imperiul Otoman	1750-1789	25 AV+221 AR	Нудельман, 1990, p. 235-236; Vîlcu, 2009, p. 315-316; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.203.
121	Geamăna (r. Anenii Noi, R. Moldova)	Imperiul Rus	1818, 1834	2 AE	Boldureanu, 2015, p. 319.
122	Giurgiulești (r. Cahul, R. Moldova)	Sadagura	1772-1773	+14? AE	Нудельман, 1990, p. 236; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.194 .
123	Ghireni (jud. Botoșani, România)	Imperiul Otoman	1789/1790	1 AR	Vîlcu, 2010, p. 97.
124	Grădești (jud. Bacău, Romania)	Imperiul Otoman, Imperiul Rus	1774/1789- 1789/1807	14 AR	Balica, 1963, p. 147.
125	Grozești (r. Nisporeni, R. Moldova)	Imperiul Otoman, Imperiul Rus, Austria	1759- 1801/1802	41 AR	Нудельман, 1973, p. 229; Нудельман, 1990, p. 255-256; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 209.
126	Grozești (r. Nisporeni, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1730	1 AR	Нудельман, 1972, p. 226.
127	Hădărăuți (r. Ocnita, Republica Moldova)	Sadagura, Imperiul Rus	1773, 1812	2 AE	Boldureanu, 2017, p. 297.

128	Hâncești (r. Hâncești, R. Moldova)	Imperiul Rus	1763-1858	12 AE	Arcuș-Jantovan, 2017, p. 31-33.
129	Hârtopul Mare (r. Criuleni, R. Moldova)	Imperiul Rus	1734- 1762/1796	2 AE	Boldureanu, 2012, p. 349.
130	Hârtopul Mic (r. Criuleni, R. Moldova)	Imperiul Rus	1767	1 AE	Boldureanu, 2013, p. 401.
131	Hârlău (jud. Iași, România)	Imperiul Otoman Imperiul Rus, Ragusa	1757- 1774/1789	1 AV+28 AR	Плеску, 1957, p. 465- 466.
132	Hlibacioc (r. Storojineț, Ucraina)	Austria	1859	1 AR?	Огуй, 2008, p. 138.
133	Horești (r. Ialoveni, R. Moldova)	Imperiul Otoman, Frisia de Vest, Austria	1703-1756	7AV+63 AR	Нудельман, 1990, p. 234; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.184- 185 .
134	Horodiște (r. Rezina, R. Moldova)	Utrecht, Olanda Imperiul Otoman Imperiul Rus	1728-1787	3 AV+16 AR	ANRM, f. 6, i. 1, d. 1158, p. I, f. 60; От. Имп. Арх. Ком., 1911, p. 82, 101; Нудельман, 1990, p. 234-235; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.199 .
135	Hotin (r. Hotin, Ucraina)	Imperiul Otoman, Imperiul Rus, Sadagura, Austria, Polonia, Anglia.	1703/1730- secolul XIX	+15 AR+AE.	Огуй, 2008, p. 129- 130.
136	Hotin (r. Hotin, Ucraina)	Sadagura, Prusia Imperiul Otoman	1703/1730- 1780	1 AV+7 AR +2 AE	Огуй, 2008, p. 129.
137	Hotin (r. Hotin, Ucraina)	Polonia, Imperiul Rus, Imperiul Otoman	1745-1800	4 AR+5 AE	Огуй, 2008, p. 130- 131.
138	Hotin (r. Hotin, Ucraina)	Olanda, Utrecht, Imperiul Otoman	1703/1730- 1789/1808	2 AV+6 AR	Огуй, 2008, p. 131.
139	Hotin (r. Hotin, Ucraina)	Imperiul Otoman	1730/1754- 1789/1808	2 AE	Огуй, 2008, p. 131.

140	Hotin (r. Hotin, Ucraina)	Imperiul Rus	1733	1 ?.	Огуй, 2008, p. 131.
141	Hotin (r. Hotin, Ucraina)	Polonia, Imperiul Rus	1812-1853	1 AR+9 AE	Огуй, 2008, p. 140.
142	Hotin (r. Hotin, Ucraina)	Imperiul Rus, Austria.	1811, 1814, 1855	2 AE+1 AR ?	Огуй, 2008, p. 140.
143	Iași (jud.Iași, România)	Austria	1721-1772	22 AV+1 AR	Andronic, Neamțu, 1964, p. 431.
144	Iași (jud.Iași, România)	Olanda, Austria	1789-1839	21 AV	Moisil, 1926, p. 17; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 240.
145	Iași (jud.Iași, România)	Imperiul Otoman	a doua jum.sec. XVIII	? AR	Vîlcu, 2010, p. 203.
146	Iași (jud.Iași, România)	Austria, Ragusa Imperiul Otoman	1730/1754- 1767	122 AR	Văleanu, Butnariu, Moglan, 2010, p. 121-150; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 190.
147	Iași (jud.Iași, România)	Imperiul Otoman	1800/1801	1 AR	Munteanu, Iațcu, 2015, p. 172.
148	Ismail (r. Ismail, Ucraina)	Imperiul Otoman	1789/1807	36 AR	От. Имп. Арх. Ком., 1900, p. 140.
149	Ivancea (r. Orhei, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1757/1773- 1774-1789	2 AR	Boldureanu, 2008, p. 358.
150	Ivancea (r. Orhei, R. Moldova)	Austria	1762	1 AR	Нудельман, 1972, p. 227.
151	Izvoare (r. Florești, R. Moldova)	Ungaria	1848/1916	1 AR	Boldureanu, 2009, p. 350.
152	Jora de Mijloc (r. Orhei, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1691/1695- 1774/1789	19 AR	Нудельман, 1990, p. 250; Vîlcu, 2009, p. 316; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.205.

153	Lașchiuca (r. Cozmeni, Ucraina)	Austria, Polonia	1750	1AV+1AR	Огуй, 2008, p. 125-126.
154	Lăpușna (r. Hânțești, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1789/1807	1 AR	Boldureanu, 2013, p. 399.
155	Lencăuți (r. Chelmeniți, Ucraina)	Imperiul Otoman	1757	+1 AR	Огуй, 2008, p. 126.
156	Leova (r. Leova, R. Moldova)	Imperiul Rus, Imperiul Otoman	1763-1855	9 AE	Arcuș-Jantovan, 2017, p. 31-33.
157	Leușenii Tăutului (r. Sulița Nouă, Ucraina)	Imperiul Otoman	1730/1754- 1773	27 AR?	Огуй, 2008, p. 123; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 237.
158	Leușenii Tăutului (r. Sulița Nouă, Ucraina)	Imperiul Otoman	1730/1754- 1774/1789	3 AR	Огуй, 2008, p. 125.
159	Liești (jud. Galați, România)	Imperiul Otoman Austria, România	1757/1774- 1867	5 AR+ 4 AE	Vîlcu, Ilie, 2010, p. 199-209.
160	Lopățica (r. Cahul, R. Moldova)	Imperiul Rus	1761, 1840	1 AR+1 AE	Arcuș-Jantovan, 2017, p. 31-33.
161	Măcărești (r. Ungheni, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1788/1789- 1801/1802	68 AR	Нудельман, 1990, p. 257-258; Vîlcu, 2009, p. 318-319; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 209.
162	Mănăstirea Cașin (jud. Bacău, România)	Imperiul Otoman	1703/1730- 1758/1759	43 AR	Artimon, Eminovici, 1971, p. 343-348; Vîlcu, 2009, p. 303, Vîlcu, 2016, p. 124; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.185.
163	Mănăstirea Dobrovăț (jud. Iași, România)	Imperiul Otoman	1703/1730- 1757/1774	9 AR	Vîlcu, 2009, p. 310; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.187 .

164	Mereni (r. Anenii Noi, R. Moldova)	Imperiul Otoman Imp. Romano- German	1691/1695- 1760/1761	6 AV+95 AR	Нудельман, 1990, p. 241; Vîlcu, 2009, p. 304; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.186.
165	Mereni (r. Anenii Noi, R. Moldova)	Imperiul Otoman Austria	post 1717 - 1761/1762	188 AR	Нудельман, 1990, p. 242; Boldureanu 2007, p. 356; Vîlcu, 2009, p. 305; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.187 .
166	Mihova (r. Vijineț, Ucraina)	Austria	1800, 1812, 1860	3 AR	Огуй, 2008, p. 139.
167	Miorcani (jud. Botoșani, România)	Țările de jos	1753-1771	29 AV	Foit, 1979-1980, p. 139-147; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.193-194 .
168	Mitoc (r. Orhei, R. Moldova)	Olanda, Utrecht: Frisia de Vest Imperiul Otoman Imperiul Rus Austria, Imp. Austriei	1757-1818	15 AV+608 AR	ANRM, f. 6, inv. 7, d. 14, f. 58-60, 72; Нудельман, 1990, p. 258-259; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 239.
169	Movila Măgurii (r. Ungheni, R. Moldova)	Sadagura	1772	1 AE	Boldureanu, 2010, p. 277.
170	Nedăbăuți (r. Hotin, Ucraina)	Imperiul Otoman	1757	1 AE	Огуй, 2008, p. 126.
171	Nepolcăuți (r. Cozmeni, Ucraina)	Imperiul Otoman	1757- 1789/1807	+3 AR	Огуй, 2008, p. 126.
172	Nepolcăuți (r. Cozmeni, Ucraina)	Imperiul Otoman Austria	1800- 1858/1891	1AV+13 AR+3 AE	Огуй, 2008, p. 139.
173	Nerușai (r. Tatarbunar, Ucraina)	Imperiul Otoman Ragusa, Sadagura	1752-1772	25? AR+AE	От. Имп. Арх. Ком., 1898, p. 176; Нудельман, 1990, p. 243; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.194 .

174	Nicorești (jud. Galați, România)	Polonia, Lituania Riga, Ungaria, Austria, Imperiul Otoman	1501/1506- 1809/1839	9 AR+2 AE	Vîlcu, 2010, p. 199- 209.
175	Novodnistrovsk (r. Cernăuți, Ucraina)	Austria, Utrecht Imperiul Otoman	1730/1754- 1770	3 AV	Огуй, 2008, p. 126.
176	Novodnistrovsk (r. Cernăuți, Ucraina)	Olanda	1809	1 AV	Огуй, 2008, p. 139.
177	Orășeni (r. Cozmeni, Ucraina)	Anglia, Sadagura	1773-1797	2 AE+ 1 ?	Огуй, 2008, p. 126.
178	Orășeni (r. Cozmeni, Ucraina)	Austria	1800- 1858/1859	+10?	Огуй, 2008, p. 139.
179	Orbenii de Jos (jud. Bacău, România)	Sadagura	1773-1774	5 AE	Știrbu, 1980, p. 156.
180	Orhei (r. Orhei, R.Moldova)	Sadagura, Imperiul Rus	1772-1841	1 AE+ 1?.	Boldureanu, 2012, p. 350.
181	Ostrița (r. Herța, Ucraina)	Imperiul Otoman	1730/1757- 1789/1807	4 AR	Огуй, 2008, p. 126.
182	Pârjolteni (r. Călărași, R. Moldova)	Imperiul Otoman, Regatul Poloniei, Regatul Spaniei, Regatul Suediei, Republica Venetia Olanda, Utrecht, Imperiul Romano- German	1588- 1704/1730	7 AV+320 AR	ANRM, f. 6, i.1, d. 1158, p.I, f.106, 125, 132; От. Имп. Арх. Ком., 1911, pag. 101; Нудельман, 1976, p. 50; Vîlcu, 2009, p. 300-301.
183	Peresecina (r. Orhei, R.Moldova)	Utrecht, Geldern, Frisia de Vest, Austria, Imperiul Otoman, Imperiul Rusiei, Republica Veneția	1723- 1768/1769	50 AV+265 AR	Нудельман, 1990, p. 245; Vîlcu, 2009, p. 308; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 193.
184	Petrești (r. Ungheni, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1714	1 AR	Нудельман, 1972, p. 226.

185	Petrești (r. Ungheni, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1788/1789	3 AR	Нудельман, 1990, p. 246; Vîlcu, 2009, p. 314.
186	Petriceni (r. Adâncata, Ucraina)	Imperiul Otoman	1750	1 AR	Огуй, 2008, p. 125.
187	Petrușeni (r. Râșcani, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1747/1774	7 AR	Нудельман, 1990, p. 246; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.185 .
188	Pleșești (jud. Suceava, România)	Austria, Imperiul Austriei	1800, 1807, 1828	2 BILL+1 AE	Pîrvan, 1996, p. 161-167.
189	Priozernoie (r. Chilia, Ucraina)	Imperiul Otoman	1730/1754	1 AV	Boldureanu, 2007, p. 356.
190	Probotești (r. Herța, reg. Cernăuți, Ucraina)	Sadagura	1773	1 AE	Огуй, 2008, p. 124.
191	Puhăceni (r. Anenii Noi, R. Moldova)	Republica Subalpină	1800	1 AR	Boldureanu, 2010, p. 277-279.
192	Rarancea (r. Noua Suliță, Ucraina)	Imperiul Rus	mij. sec. XIX, 1854	20 ?	Огуй, 2008, p. 139-140.
193	Rarancea (r. Noua Suliță, Ucraina)	Imperiul Rus	1727	1 AE	Огуй, 2008, p. 126-127.
194	Ratuș (r. Criuleni, R. Moldova)	Imperiul Rus	1801-1848	35 AR (din 36)	Boldureanu, 2008, p. 358; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 240.
195	Rediu (jud. Neamț, România)	Imperiul Otoman, Austria, Ragusa	1730/1754- 1787/1788	153 AR	Mihăilescu, 2004, p. 407-418; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 200.
196	Reni (r. Reni, Ucraina)	Imperiul Rus	1828-1853	800 AV	От. Имп. Арх. Ком., 1901, p. 162; Нудельман, 1990, p. 259.

197	Reni (r. Reni, Ucraina)	Imperiul Otoman, Ragusa, Imperiul Romano-German?	1703/1730- 1785	9 AV+94 AR	Нудельман, 1990, р. 247-248; Vîlcu, 2009, р. 312.
198	Resteu-Atachi (r. Chelmeniți, Ucraina)	Imperiul Rus	1730	1 AE	Пивоваров, 2002, р. 212; Огуй, 2008, р. 124.
199	Ripiceni (jud. Botoșani, România)	Imperiul Austriei	1806/1835- 1838	1 AR+1 AE	Butnariu, 2010, р. 100.
200	Românești (jud. Botoșani, România)	Imperiul Otoman	1810/1811- 1813/1814	3 AR	Butnariu, 2013, р. 26; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, р. 212.
201	Ropcea (r. Storojineț, Ucraina).	Olanda, Polonia, Suedia	1587/1632- 1697/1718	23AR+4AE	Пивоваров, 2002, р. 211; Огуй, 2008, р. 127- 128.
202	Sadaclia (r. Basarabeasca, R. Moldova)	Imperiul Rus	1840-1854	4 AE	Arcuș-Jantovan.
203	Sadagura (reg. Cernăuți, r. Sadagura, Ucraina)	Imperiul Rus, Sadagura	1772-1773	+3AE	Пивоваров, 2002, р. 211.
204	Sadâc (r. Cahul, R. Moldova)	Imperiul Rus	1840	1 AR	Arcuș-Jantovan, 2017, р. 31-33.
205	Sadoveni (jud. Botoșani, România)	Polonia	1754	1 AE	Butnariu, 2010, р. 100.
206	Satu-Nou (jud. Vrancea, România)	Sadagura, Austria	1773-1788	1 AR+3 AE	Paragină, 1987, р. 51-59.
207	Sângerei (r. Sângerei, R. Moldova)	Imperiul Rus	1743-1855	2 AR+5 AE	Arcuș-Jantovan, 2017, р. 31-33.
208	Sărata (r. Sărata, Ucraina)	Imperiul Otoman	1810/1811- 1817/1818	41 AR	От. Имп. Арх. Ком., 1899, р. 153; Нудельман, 1990, р. 259; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, р. 212.

209	Sărățeni (jud. Vaslui, România),	Imperiul Rus	1796	1 AR	Munteanu, Onel, 2012, p. 185.
210	Săveni (jud. Botoșani, România)	Imperiul Otoman	1757/1774- 1786/1787	103 AR	Vîlcu, 2009, p. 313.
211	Seliște (r. Orhei, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1757	1 AE	Нудельман, 1972, p. 226.
212	Sinești (r. Ungheni, R. Moldova)	Olanda, Utrecht, Austria, Ragusa Imperiul Otoman	1762- 1776/1777	4 AV+82 AR	От. Имп. Арх. Ком., 1913-1915, p. 248; Нудельман, 1990, p. 248-249; Vîlcu, 2009, p. 311; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.192 .
213	Singureni (r. Râșcani, R. Moldova)	Austria	1848	1 AV	Boldureanu, 2008, p. 359.
214	Siret (jud. Suceava, România)	Imperiul Austriei, Imperiul Austro- Ungar, Imperiul Romano-German Imperiul Rus	1780-1913	88 AR	Foit, 1979-1980, p. 139-147; Огуй, 2008, p. 190.
215	Siret (jud. Suceava, România)	Austria, Polonia, Sadagura	1765-1823, 3	AR+3AE+3?.	Огуй, 2008, p. 190.
216	Sneci (r. Storojineț, Ucraina)	Austria	1763, 1765, 1780	2 AR+ 1 AE	Огуй, 2008, p. 128.
217	Sneci (r. Storojineț, Ucraina)	Austria	1800- 1858/1891	+7 AR?+AE?	Огуй, 2008, p. 140.
218	Soloneț (r. Soroca, R. Moldova)	Imperiul Rus	1747	1 AE (din 5)	Boldureanu, 2013, p. 400.
219	Somușca (jud. Bacău, România)	Imperiul Austriei Imperiul Otoman Imperiul Rus Imp. Romano- German	1764- 1846/1847	56 AR	Butnariu, Vîlcu, 2013, p. 28-30; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 215.
220	Soroca (r. Soroca, R. Moldova)	Imperiul Otoman	secolul XVIII, 1703/1730	2 AR	Boldureanu, 2013, p. 400.

221	Soroca (r. Soroca, R. Moldova)	Imperiul Otoman Imperiul Rus	1757-1786	1 AV+2 AR+ 3 AE	Полевой, 1972, p. 240-243.
222	Soroca (r. Soroca, R. Moldova)	Imperiul Rus	1819	1?	Boldureanu, 2014, p. 367-368.
223	Soroca (r. Soroca, R. Moldova)	Imperiul Rus	1828	1 AE	Boldureanu, 2017, p. 298-299.
224	Soveja (jud. Vrancea, Romania)	Imperiul Otoman	1774/1789	cca. 60 AR	Vîlcu, 2009, p. 316.
225	Speia (r. Anenii Noi, R. Moldova)	Imperiul Rus	1758-1854	7 AE	Boldureanu, 2013, p. 401-402.
226	Speia (r. Anenii Noi, R. Moldova),	Imperiul Rus, Sadagura	1772, 1820	2 AE	Boldureanu, 2017, p. 299.
227	Spinoasa (jud. Iași, România)	Polonia, Sadagura	1601-1774	1 AR+251AE	Илеску, 1957, p. 465.
228	Stolniceni (r. Hâncești, Republica Moldova)	Sadagura, Imperiul Rus	1773-1818	2 AE	Boldureanu, 2013, p. 402.
229	Storojineț (r. Storojineț, Ucraina)	Austria, Polonia	1760/1780- secolul XIX	? AR	Огуй, 2008, p. 128.
230	Storojineț (r. Storojineț, Ucraina)	Austria	1851, 1858	3 AR	Огуй, 2008, p. 138.
231	Storojineț (r. Storojineț, Ucraina)	Austria, Polonia	1800, 1816, 1823,	1 AV+3 AR	Огуй, 2008, p. 140.
232	Străoane (jud. Vrancea, România)	Imperiul Otoman	1794/1795	1 AR (din cca. 40 AR)	Paragină, 1987, p. 51-59; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 206-207.
233	Stroești (r. Noua Suliță, Ucraina)	Austria, Ungaria	1760, 1762,	2 AR	Огуй, 2008, p. 128.
234	Suceava (jud. Suceava, România)	Imperiul Otoman	1775	2 AR	Dejan, 2010, p. 189- 197; Огуй, 2008, p. 128.

235	Suceava (jud. Suceava, România)	Imperiul Otoman, Prusia, Rusia	1730/1754- 1783	9AR+1AE+1 AE	Огуй, 2008, p. 187- 188.
236	Suceava (jud. Suceava, România)	Imperiul Otoman	1730/1754- 1757/1754	13 AR	Огуй, 2008, p. 188.
237	Suceava (jud. Suceava, România)	Imperiul Otoman, Austria	1703/1730, 1723	2 AR	Огуй, 2008, p. 188.
238	Suceava (jud. Suceava, România)	Austria, Ungaria, Regatul Unit al Țărilor de Jos.	1790-1848?	70 AV	Огуй, 2008, p. 190.
239	Suseni (jud. Vaslui, România)	Imperiul Otoman	1757/1774- 1787/1788	7 AR	Vîlcu, 2009, p. 314.
240	Șcheia (jud. Iași, România)	Imperiul Otoman	1808	1 AR	Mihăilescu-Bîrliba, Asăvoaie, Nicolae, 1999, p. 230-231.
241	Șercani (r. Orhei, R. Moldova)	Olanda, Utrecht Geldern, Zeeland Austria, Ungaria, Imperiul Rus	1719-1788	21 AV+14 AR	ANRM, f. 6, i. 1, d.1158, p. II, f. 231; От. Имп. Арх. Ком., 1913–1915, p. 205; Нудельман, 1990, p. 254; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 202.
242	Șerpeni (r. Anenii Noi, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1730/1754- 1767/1768	17 AR	Нудельман, 1973, p. 228; Нудельман, 1990, p. 253; Vîlcu, 2009, p. 305; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.191.
243	Șipiniți (r. Cozmeni, Ucraina)	Sadagura	1772-1774	8 AE	Огуй, 2008, p. 137.
244	Șirăuți (r. Hotin, Ucraina)	Imperiul Otoman Olanda, Geldern, Ragusa, Polonia, Ungaria	1666-1771	8/12AV+ 136AR+ 15AE	Пивоваров, 2002, p. 212; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.205.
245	Șireț (r. Strășeni, R. Moldova)	Imperiul Rus	1852	1 ?	Boldureanu, 2010, p. 279.

246	Șofrâncani (r. Edineț, R. Moldova)	Utrecht, Geldern, Olanda, Austria,Ragusa, Imperiul Rus, Imperiul Otoman	1758/1759- 1789	3 AV+13 AR (+100 AR/AV)	Нудельман, 1990, p. 254; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, 2014, p. 48; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 204-205.
247	Ștefan Vodă (r. Ștefan Vodă, R. Moldova)	Olanda, Republica Veneția	1784	3 AV	Boldureanu, 2007, p. 357.
248	Ștefănești (jud. Botoșani, România)	Imperiul Otoman	secolul XVIII-1808	100 AR (+300)	Foit,1979-1980, p. 139-147; Vîlcu, 2009, p. 320; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 238.
249	Ștefănești (jud. Botoșani, România)	Imperiul Otoman	1774/1789	1 AR	Mihăilescu-Bîrliba, Asăvoaie, Nicolae, 1999, p. 230.
250	Tarasova (r. Rezina, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1730/1754	18 AR	Pîrvulescu, 2013, p. 48-49; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.184 .
251	Tărășăuți (r. Noua Suliță, Ucraina)	Imperiul Otoman Sadagura	1772, 1789/1790	1 BILL+1 AE	Пивоваров, 2002, p. 212-213; Огуй, 2008, p. 128.
252	Tătărăști (jud. Bacău, România)	Imperiul Otoman, Emitent neprecizat	Secolele XVIII-XIX	1 AV+106 AR	Balica, 1965, p. 255.
253	Tăuteni (r. Zastavna, Ucraina)	Imperiul Rus	1730	1 AE	Пивоваров, 2002, p. 213; Огуй, 2008, p. 128.
254	Tăvădărești (jud. Bacău, România)	Ragusa	1767	1 AR	Butnariu, 2016, p. 198.
255	Tigheci (r. Leova, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1794/1795- 1810/1811	14 AR	Нудельман, 1990, p. 259-260; Vîlcu, 2009, p. 321; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 210-211.

256	Tigheci (r. Leova, R. Moldova)	Austria, Imperiul Rus	1800-1854	3 AE	Boldureanu, 2014, p. 368.
257	Toporăuți (r. Noua Suliță, Ucraina)	Austria, Sadagura	1773, 1776	2 AE	Огуй, 2008, p. 128- 129.
258	Trușeni (mun. Chișinău, R. Moldova)	Imperiul Rus	1840	1 AE	Boldureanu, 2013, p. 402.
259	Turlachi (r. Belgrad, Ucraina)	Imperiul Rus, Imperiul Otoman	secolele XVII-XVIII	10?	От. Имп. Арх. Ком., 1900, p. 140.
260	Turlachi (r. Belgrad, Ucraina)	Austria, Imperiul Otoman	1619/1630- 1715/1717	35 AR	Нудельман, 1990, p. 252; Vîlcu, 2009, p. 301.
261	Tuzara (r. Călărași, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1757/1774	1 AR	От. Имп. Арх. Ком., 1897, p. 166-167.
262	Tuzla (r. Tatarbunar, Ucraina)	Imperiul Otoman, Ragusa	1757/1758- 1767	19 AR	ANRM, fond 6, inv. 7, d. 14, f. 131; Нудельман, 1990, p. 251-252; Vîlcu, 2009, p. 306.
263	Țâpova (r. Rezina, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1703/1735	1 AR	Boldureanu, 2007, p. 357.
264	Țâpova (r. Rezina, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1757/1774	1 AR	Boldureanu, 2009, p. 351.
265	Țepu de Sus (jud. Galați, România)	Imperiul Otoman	1760/1761- 1780	116 AR	Nicu, Ilie, 2007, p. 64-69; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 197.
266	Țepu (jud. Galați, România)	Imperiul Otoman, Imperiul Rus	1756- 1784/1785	127 AR	Nicu, Ilie, 2007, p. 62-63; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.198.
267	Țifești (jud. Vrancea, România)	Imperiul Otoman	1790-1791	59 AR	Inf. Butnariu.
268	Țigănești (jud. Galați, România)	Rep. Provinciile Unite, Austria	1738-1770	54 AV	Mihăilescu, Butnariu, 1993, p. 199-204.

269	Țigănești (jud. Galați, România)	Rep. Provinciile Unite, Ragusa, Austria	1738-1775	58 AV+34 AR	Ilie, Nicu, 2005, p. 127-161; Mihăilescu Bîrliba, V. M. Butnariu, 1993, p. 290; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.195.
270	Umbrărești (jud. Galați, România)	Imperiul Otoman	1762/1763- 1782/1783	47 AR (din 49)	Butnariu, Sion, 1995, p. 535-540; Vîlcu, 2009, p. 313; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.198 .
271	Ungheni (r. Ungheni, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1788/1789	? AR	Нудельман, 1973, p. 228; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.203.
272	Ungheni (r. Ungheni, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1795/1796	9 AR	Нудельман, 1990, p. 252; Vîlcu, 2009, p. 317; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 207.
273	Ungureni (jud. Botoșani, România)	Imperiul Otoman	1730/1754- 1761/1762	5 AR	Butnariu, Vîlcu, 2013, p. 24; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.187 .
274	Ungureni (jud. Botoșani, România)	Austria	1751	1 AR	Butnariu, 2010, p. 103.
275	Ursoaia (r. Căușeni, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1789/1807	1 AV+6 AR	Нудельман, 1990, p. 253; Vîlcu, 2009, p. 317.
276	Ursoaia (r. Căușeni, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1795/1796- 1807/1808	11 AR	Нудельман, 1990, p. 253; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 210.
277	Ursoaia (r. Căușeni, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1791 /1792	2 AR (din ? piese)	Нудельман, 1972, p. 226; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.206.

278	Vadurile (jud. Vaslui, România)	Imperiul Austriei, Imperiul Otoman, Imperiul Romano- German, Rusia, Imperiul Rus, Regatul Spaniei, Reg. Neapolelui, Republica Ragusa	1719-1819	220 AR	Ursu, 1980, p. 331- 342; Arcuș-Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p. 213.
279	Valea Mare (r. Ungheni, R. Moldova)	Imperiul Otoman, Imperiul Romano-German	sec. XVIII	96 AR+3 AV	ANRM, f. 6, i. 1, d. 1158, p. II, f. 210; От. Имп. Арх. Ком., 1913-1915, p. 249; Vîlcu, 2009, p. 320.
280	Vancicăuți (r. Noua Suliță, Ucraina)	Imperiul Otoman	1757?- 1774?	+3AR	Пивоваров, 2002, p. 211; Огуй , 2008, p. 122; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.189.
281	Vasilău (r. Zastavna, Ucraina)	Ungaria	1763	1 AE	Пивоваров, 2002, p. 212 ; Огуй ,2008, p. 122.
282	Vaslui (jud. Vaslui, România)	Imperiul Austriei, Transilvania, Austria,Ungaria, Imperiul Otoman, Imperiul Rus.	1730/1754- 1818	12 AR+12 AE	Alaiba, Chiriac Asăvoaie, 2007, p. 99-107.
283	Văleni (jud. Vrancea, România)	Imperiul Otoman, Austria	1772-1788	38 AR	Paragină, 1987, p. 51-59; Arcuș- Jantovan, Butnariu, Tabuica, Tătaru, 2019, p.202 .
284	Vijnicioara (r. Vijnîța, Ucraina)	Austria	1765	1 AR	Огуй , 2008, p. 122- 123.
285	Vijnîța (r. Vijnîța Ucraina)	Polonia	1838	1 AR	Огуй , 2008, p. 138.
286	Vitreanca (r. Secureni, Ucraina)	Imperiul Otoman	1789/1807	1 AR	Огуй , 2008, p. 123.
287	Volcineț (r. Adâncata, Ucraina)	Austria	1800, 1859	2 AR	Огуй , 2008, p. 137.

288	Volcineț (r. Adâncata, Ucraina)	Austria	1800-1858	+16 AR?	Огуй , 2008, p. 137.
289	Voloșcani (jud. Vrancea, România)	Emitent neprecizat	secolul XVIII, 1772	1 AR+2 ?	Apostu, 2006, p. 39.
290	Vorniceni (jud. Botoșani, România)	Imperiul Austriei	1807, 1816	2 AE	Butnariu, 2010, p. 103.
291	Zaim (r. Căușeni, R. Moldova)	Imperiul Otoman	1774	1 AR	Нудельман, 1972, p. 226.
292	Zastavna (r. Zastavna, Ucraina)	Imperiul Rus	1762	1 AV	Огуй ,2008, p. 124.
293	Zastavna (r. Zastavna, Ucraina)	Olanda	1757	1 AV	Огуй, 2008, p. 124.
294	Zastavna (r. Zastavna, Ucraina)	Franța	1857	1 AV.	Огуй , 2008, p. 138.
295	Zgurița (r. Ocnița, R. Moldova)	Sadagura, Imperiul Otoman	1773- 1774/1789	1 AR+1 AE	Boldureanu, 2013, p. 401.
296	Zgurița (r. Ocnița, R. Moldova)	Imperiul Otoman, Polonia	1753- 1774/1789	2 AR+1 ?	Boldureanu, 2014, p. 368.
297	Zubrești (r. Strășeni, R. Moldova)	Imperiul Rus	1852	1 AE	Boldureanu, 2009, p. 351.

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata, Elena Arcuș-Jantovan, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Elena Arcuș-Jantovan

Semnătura:

Data:

CV

Numele de familie și prenumele: Arcuș-Jantovan Elena

Anul și data nașterii: 07.09.1989

Cetățenia: Republica Moldova

Studii: Licență, Universitatea de Stat din Moldova, 2008-2011, specialitatea- istorie;
Masterat, Universitatea de Stat din Moldova, 2011-2013, specialitatea - arheologie;
Doctorat, Universitatea de Stat din Moldova, 2013-prezent (doctorat în cotutelă cu
École normale supérieure începând cu anul 2014), specialitatea - arheologie.

Domeniile de interes științific: istorie modernă, arheologie, numismatică.

Experiență profesională:

2011-2012 – Profesor de istorie și educație civică în cadrul Liceul Teoretic Mihai Viteazul,
Hîncești, Str., Șleahul Mereșenilor 16, Tel. : +373 (269) 23-1-61;

2012-2013 – Specilaist principal, Serviciul Documentarea și evidența patrimoniului arheologic;
Arheolog-șef, Serviciul Managementul patrimoniului arheologic în cadrul Agenției Naționale
Arheologice, Chișinău, Str. Mihai Eminescu 50, Tel.: +373 (22) 22-77-92.

2019-prezent – Cercetător științific, Sectorul Istorie Medievală și Numismatică în cadrul
Muzeului Național de Istorie a Moldovei, Chișinău, str. 31 August 1989 121 A, Tel. +373 (22)
24-43-25.

Stagii de pregătire profesională, deplasări de documentare, participări în cadrul proiectelor și
seminarelor internaționale:

Documentare în centrele de arhive: Les Archives diplomatiques du ministere des Affaires
Etrangères, La Courneuve, Franța și Centre des Archives Economiques et Financieres,
Savigny-le-Temple, Franța în cadrul proiectelor de burse oferite de Campus France (Agence
française pour la promotion de l'enseignement supérieur, l'accueille la mobilité
internationale) în perioada 01.11.2014-31.03.2015 și 01.11.2015-31.03.2016;

Participare în cadrul proiectelor de formare: Troisième journée doctorale du Laboratoire
d'Archéologie et de Philologie d'Orient et d'Occident, École doctorale 540, École Normale
Supérieure, Paris, 4 martie, 2016;

Présentation générale des ressources numériques en ligne et de leurs modalités d'accès; Les
grands centres de documentation de recherche parisiens, modalités d'accès; Présentation de
l'outil de gestion et d'édition de references bibliographiques Zotero; Éditer et publier sa
thèse, 18 noiembrie 2014-14 aprilie 2015, ENS, Paris, Franța;

Expo-Design: workshop-uri de arhitectură, Centrul de Pregătire Profesională în
domeniul Culturii din România, 22-25 octombrie, 2012, Sinaia, România.

ArheMag - cercetare noninvazivă și protecția patrimoniului arheologic cu ajutorul
investigațiilor magnetometrice, Centrul de Pregătire Profesională în domeniul Culturii
din România, 30 iulie-10 august 2012, Sinaia, România.

Participări în proiecte științifice naționale și internaționale: 10 naționale și 2 internaționale.

Lucrări științifice și științifico-metodice publicate: 1 monografie colectivă, 10 articole în
reviste științifice și 4 rezumate.

Cunoașterea limbilor: limba maternă- română; limbile străine- rusă (avansat), franceză
(intermediar), engleza (începător).

Date de contact: +37368892222 (tel. mobil); elena.arcus_jantovan@yahoo.com

RÉSUMÉ

La reconstitution de la circulation monétaire en Principauté de Moldavie n'est pas une opération simple; au contraire, on doit surmonter une série de difficultés et de pièges, en particulier l'absence de synthèse, la dispersion de la documentation, parfois encore inédite. La période chronologique va de 1711 à 1859, 1711 représente l'introduction du régime phanariote en Moldavie et 1859 est la date de l'union de la Moldavie au le reste du territoire roumain. L'absence de frappes de monnaies nationales a permis l'invasion de monnaies étrangères. En outre, les diverses occupations étrangères ont laissé une quantité importante de monnaies. Au début du XVIIIe siècle, un grand nombre de pièces de monnaie circulant sur le territoire de la Principauté étaient déjà connues, parmi lesquelles: zlotys, ducats, roubles, thalers, piastres, kreutzers, zwanzingers, écus, colonnates, altın, akçe, pièces de monnaie de Sadagura etc., et au XIXe siècle, les types de pièces de monnaie se sont considérablement diversifiés, notamment: ducats, florins, thalers, sequins, napoléons, roubles, kopeks, yirmilik, kuruş, para etc. Tout au long de la période, cependant, quel que soit le régime instauré, qu'il soit russe, autrichien ou turc, aux voïvodes ont été interdits non seulement de frapper leur propre monnaie, mais également de fixer les taux de change. Les dévaluations et les fluctuations des valeurs des monnaies causées par les spéculations à l'époque turque ont aussi contribué au désordre de la circulation monétaire. Le stock monétaire en circulation avant la loi de 1867 (quand il a été créé le premier système monétaire roumain), ne pouvait répondre aux besoins d'une économie en développement.

L'étude de la circulation monétaire en Moldavie pendant la période 1859-1711 contribuera à une meilleure compréhension de l'histoire de ce territoire ainsi que de ses relations internationales.

MOTS CLÉS

Principauté de Moldavie, régime Phanariote, Empire des Habsbourg, Empire Russe, Réglementation Organique, monnaie, circulation monétaire, système monétaire.

ABSTRACT

The reconstruction of the circulation of the monetary circulation coin in the Principality of Moldova is not a simple operation; on the contrary, a number of difficulties have to be overcome, in particular the absence of a sometimes unprecedented synthesis, as well as the dispersion of monetary documents and discoveries. The chronological period is between 1711 and 1859, 1711 represents the introduction of the phanariot regime in Moldova, and 1859 is the year of the union of Moldova with the rest of the Romanian territory. The absence of a national coin allowed the penetration of foreign coins. Foreign powers have left a significant amount of coins, and that they have been removed from circulation was not that simple. In the 18th century, a large number of coins circulated throughout the Principality, including: ducat, zloty, thaler, rouble, altın, akçe, altmışlık, para, kreutzer, ort, colonnatoa, escudo, Sadagura coin etc., and in the 19th century the number of types of coins grew considerably, among them ducat, kuruş, findık, yirmilik, para, napoléon, thaler, florin zecchino, rouble, kopeck, zwanzinger, etc. Over the entire period the rulers had no right to issue their own currency. The devaluation and the fluctuation of monetary values caused by speculation in the Turkish period contributed to the turmoil in monetary circulation. The monetary stock in circulation before the 1867 law (when was created the first Romanian monetary system), could not meet the needs of a developing economy.

The research of the monetary circulation in Moldova from 1711-1859 will contribute to a better understanding of the history of this territory, as well as of its international relations.

KEYWORDS

Principality of Moldova, Phanariot regime, Organic Regulation, Habsburg Empire, Russian Empire, currency, monetary circulation, monetary system.